Samlede Skrifter

af

H. C. Andersen.

Ottende Bind.

Kjøbenhavn.

Forlagt af C. A. Reitzels Bo og Arvinger.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1854.

Indhold.

Side.

I. Ingen Fortale. Havet. Floden Trave. Lübeck. Marie-kirken. Dødningedandsen. Wandsbeck ..... 3.

II. Hamborg. En simpel Historie. Theatret. Besøg udenfor Byen. Drømmen. En Idyl. De to Characterer ..... 11.

III. Vierlandene. Den Reisende og Hedeboeren. Skole-jomfruen. Lyneborg. Alferne paa Heden ..... 19.

IV. Braunschweig. „Drei Tage aus dem Leben eines Spie-lers." En Fortsættelse af samme. Moderen og Sønnen. Vandring i Byen. Afreise. Den gamle Skolemester ..... 28.

V. Goslar. Bjergværket. Edderkoppen. Sagnet om den skjønne Mathilde. Ilse. Brocken ..... 38.

VI. Morgen. Digterens Magt. Baumannshulen. Antiqvaren. Blankenburg ..... 51.

VII. Ruinen Regenstein. Skrædderkonen. Roßtrappe. Vandring til Alexisbad ..... 57.

VIII. Situations-Billeder paa Vandringen til Eisleben. Mor-ten Luther. Reise til Halle. Merseburg ..... 68.

IX. Reise igjennem Halle og Merseburg til Leipzig. Den blinde Moder. Invaliden. Nicolai-Kirken. Gellerts Grav. Auerbach Keller. Italiensk Opera. Poniatowskys Mindesteen ..... 74.

X. Afreise. Meissen. Den første Dag i Dresden. Dahl og Tieck ..... 81.

Side.

XI. Billedgalleriet. Linkesche Bad. „Das grüne Gewölbe." Rüstkammer. Udflugt til det sachsiske Schweitz. Pillnitz. Liebethaler Grund. Lohmen. Ottowalder Grund. Amor som Forer. Bastei. Ulvesvælget. Hohenstein. Kuhstall ..... 87.

XII. Vandring ind i Böhmen. Tilbagereisen over Pirna. Sonnenstein. De sidste Dage i Dresden ..... 102.

XIII. Adalbert von Chamisso. Theatrene. Thiergarten. Billedgalleriet. Reiseselskabet. Tre Dage af en Typeknægts Liv. Fuglen. Ende paa Reisen ..... 116.

Skyggebilleder

af

en Reise til Harzen, det sachsiske Schweitz ꝛc. ꝛc.,

i Sommeren 1831.

I.

Ingen Fortale. Havet. Floden Trave. Lübeck. Marie-kirken. Dodningedandsen. Wandsbeck.

„Wenn jemand eine Reise thut,
So kann er was verzählen,"

siger Claudius, men om Nogen vil høre det, bliver en anden Sag.

Vi leve i en Tid, hvor store Verdensbegivenheder følge Slag i Slag paa hinanden, hvor der i eet Aar udvikler sig mere, end før i hele Decennier; Meteor følger Meteor paa den politiske Himmel, hvorledes faaer man da Tid til, at lægge Mærke til den enkelte, opadstræbende Psyche? — Verden handler nu, den arbeider for den kommende Digterslægt, der skal gjøre vor Nutid udødelig. Men voxer Vingen, vil ogsaa Fuglen flagre, og om der er Krig eller Fred, Bryllup eller Begravelse, synger den sin Sang, til dens Digterhjerte brister; der findes altid een eller anden beslægtet Sjæl, der midt i den store Verdens Travlhed vederqvæges ved dens Toner, og mere kan den lille Himmelborger jo ikke forlange. Men er det nu en forfængelig Fugl, og saadan een ere de fleste unge Poeter, saa vil han trække Tilhørere, være original, og qviddrer da tidt med et ganske andet Næb, end det vor Herre gav ham; det hjelper virkelig under-

tiden! jo mere barokke de poetiske Skrig blive, desto Flere lægge Mærke til ham; han samler sig et Publicum; den Ene viser sig mere original end den Anden, thi hvem vil ikke høres, naar han først er traadt op som Sanger.

Det gik mig, naar jeg skal være aabenhjertig, ogsaa ganske saaledes, da jeg tænkte paa at fortælle denne min Reise; det maa blive paa en original Maade, besluttede jeg, og havde ogsaa saaledes arangeret det Hele, og det før jeg reiste; faaet Læserinderne og Læserne satte ned, og vilde nu give dem hele Reisen dramatisk; dette var, tænkte jeg, en ny Maneer at have en Reisebeskrivelse paa. Det skulde saaledes være et Reise-Drama med Ouverture, Prolog og Mellemacter. I Mellemacterne skulde Publikum være satirisk, men i Prologen vilde jeg selv være det. Ouverturen maatte blive for fuldt Orchester; det forsamlede Folk paa Toldboden vilde jeg bruge som tyrkisk Musik, Bølgerne skulde spille et brusende Crescendo, og Fuglene og de unge Damer paa Langelinie, udtone Afskedens bløde Adagio. Paa Dampskibet fandt jeg vel Passagerer, jeg i en Hast kunde gjøre til Instrumenter, og mit eget Hjerte skulde faae Lov til, at spille en lille Harpe-Solo. Jeg tænkte at der saaledes, i denne Ouverture fra Kjøbenhavn til Lübeck, kunde blive Afvexling nok. Ved Travemünde skulde Prologen begynde, og ved Lübeck Stykket selv, hvor da Eventyr ved Eventyr, sceneviis, skulde knytte sig til hinanden. Paa den Maade havde jeg endnu ikke seet nogen Reisebeskrivelse, saaledes skulde denne blive, — og jeg reiste.

Fremmede Steder med fremmede Mennesker fulgte paa hinanden, en ny Verden aabnede sig mellem Bjergene for mig, Guds herlige Natur omgav mig, der var slet ingen paatagen Originalitet, og dog saae den ganske original ud, idet den kun var sig selv. Mon dette dog i Grunden ikke skulde være det Rigtige, tænkte jeg, og før jeg ret vidste af det, var alle de selvskabte, originale Ideer dampet bort, og jeg tænkte: jeg vil

give det, som jeg selv har faaet det, bliver det ikke originalt, saa ligger det i, at jeg selv er en Copie, og det er dog ikke rimeligt; thi naar det ene Blad paa et Træ ikke er Copie af det andet, skulde da Menneskет, i sin hele Naturlighed, være det? Ouverture, Prolog og Mellemacter ere saaledes tabte, men derfor kan man nu gjerne blive siddende; jeg vil aabne mit Hjerte og vise der den brogede Række Billeder, Reisen fremtryllede. Vi spænde ingen Lagen ud paa Væggen, det gjør saa megen Uleilighed, vi have de hvide Blade i Bogen, her staae nu Billederne, rigtignok kun med løse Træk, men man husker paa, det er jo ogsaa kun Skyggebilleder af Virkeligheden. Man finder Sletter og Bjerge, Byer og Phantasiestykker, selv enkelte smaa Partier, afridsede i en Hast med Pen og Blæk. Digteren viger ikke for Maleren!

En Forgrund med en Smule Grønt,
Et Træ — men det maa være kjønt!
En Luft, og saa er det forbi,
Saa har man strax et Malerie!
Men til et Digt? — Hvad skal der meer?
Her strax man et for Diet seer.

Men nu gaaer Dampskibet „Prindsesse Wilhelmine" til Lübeck.

Kysten seiler allerede! mon den vil tage Forspring, for at vi ikke skal løbe fra den? Nei, det er os! den sorte Røgstøtte staaer op af Røret; Hjulene kløve Vandspeilet, og der staaer en lang Fure efter os i Søen!

„O reise! reise!" det er dog den lykkeligste Lod! og derfor reise vi ogsaa Alle; Alt reiser i det hele Univers! selv den fattigste Mand eier Tankens vingede Hest, og bliver den svag og gammel, tager Døden ham dog med paa Reisen, den store Reise, vi Alle reise. Bølgerne rulle fra Kyst til Kyst; Skyerne seile hen ad den store Himmel og Fuglen flyver med over Mark og

Enge. Vi reise Alle, selv de Døde i deres stille Grave, flyve med Jorden rundt om Solen. Ja, „reise," det er en fix Idee hos det hele Univers, men vi Mennesker ere Børn, vi ville endogsaa lege „at reise," midt under vores og Tingenes store, naturlige Reise.

Havet laae for mig som et Speil, ikke en Bølge krusede den store Flade. O det er herligt, at flyve hen imellem Himmel og Hav, medens Hjertet synger sin Længsel og Lyst, og Aanden seer de betydningsfulde, verlende Klangfigurer der opstaae ved disse Tonebølger.

Hjertet og Havet er dog underligt beslægtet! Havet er Jordklodens store Hjerte; derfor bruser det saa dybt i den stormende Nat, derfor fylder det vort Bryst med Veemod eller Begeistring, naar den klare Stjernehimmel, dette Evighedens store Billede, viser sig i den rolige Flade. Himlen og Jorden speile sig i Havet, som i vort Hjerte, men Menneskehjertet bliver aldrig saa roligt som dette, naar først Livets Storme har rystet dets Indre. Dog, vor Levetid her, er kun en lille Tid af det store Verdens Legemes; i Øieblikke glemme vi vor Smerte, selv den dybeste, i Øieblikke glemmer ogsaa det store Hav sine Storme, og for et Verdenslegeme ere Uger og Dage kun Øieblikke. Men jeg bliver jo ret snaksom! saaledes fortalte jeg ogsaa engang for et lille Barn, jeg sad med paa Skjødet, mange Historier, som jeg selv fandt smukke, meget smukke! Barnet saae mig ind i Ansigtet med store Øine, jeg troede ret at mine Historier gjorde det lykkeligt, thi jeg begyndte selv at more mig ved at fortælle for det lille, opmærksomme Barn. Paa det interessanteste Sted afbrød jeg mig selv og sagde: „hvad synes Du?" og Barnet svarede: „Du snakker saa meget!" Maaskee gaaer det ogsaa saaledes med Dig, kjære Læser? Men tænk, vi have nu ogsaa imidlertid seilet over hele Østersøen; passeret Stevns Klint med sin vandrende Kirke, Møens hvide Kridtbjerge, hvor Skoven alt

begyndte at grønnes, og Laaland selv, hvor det røde Fyr brændte i den halvdunkle Nat. Solen er atter staaet op, og det var smukt at see, men de fleste Passagerer sov, idet de vist tænkte som Arv: „Morgenen er meget smuk, naar den kun ikke kom saa tidlig paa Dagen!"

Endelig steeg de da frem fra Underverdenen, den Ene efter den Anden; Dækket blev den frie Conversationssal, hvor man turde gaae og komme, som man vilde; Tankerne gjorde det samme, og Hjertet nynnede her et, der et andet, men jeg hørte det nok.

I den gyngende Baad, paa den svulmende Sø,
Jeg sad hos min Kjærligheds Møe;
Begeistrende Lyst!
Hun lagde Hovedet op til mit Bryst,
Jeg slyngede Armen om hende,
Følte Kysene brænde,
Brænde paa Læben og Kinden,
Mens Seilet svulmede i Vinden;
Og hun trykked min Haand, og ved Læbe og Blik,
Troskab jeg fik.
Vi skiltes — jeg saae hendes Smertens Graad.
Jeg blev ved min gyngende Baad.
— Gud veed om hun nu har det Hele glemt?
Det var dog slemt!

Paa den speilklare Havflade maa Hjertet drømme om sin Kjærlighed! der er Intet i den hele Natur, der mere viser et legemliggt Billede af dette Livets hellige Mysterium, end det store, herlige Hav, der som Himlen omslutter den hele Jord og viser det Uendelige i sin rolige Flade. Kjærlighed er ogsaa et Dyb, som Havet, i hvis Grund Livet og Døden bygger, medens Haabet lader sine rigtladte Snekker flyve fra Kyst til Kyst.

Jeg saae paa det store Hav og følte mig lykkelig, der stod Een ved Siden af mig og gav Vittigheder, — han følte sig

ogsaa lykkelig! — Dampskibet foer afsted, vi nærmede os Land og saa — saa bleve de Andre ogsaa lykkelige!

Det var ellers meget nær ved, at vi ikke havde fundet Indløbet til Trave; en tyk Taage havde lagt sig over den hele Kyst, men Lykken var med os, vi traf det rette Punkt, kom ind, og nu stod det hele Taageland bagved os.

Det var som et Tæppe rullede op. I Forgrunden laae det smukke Badehuus og det høie Fyrtaarn, rundt om strakte sig grønne Marker og Skove, og den varme Sommerluft strømmede os imøde. Hjemme i Danmark vare Skovene kun i Knop, da vi igaar seilede bort; hvilken mærkelig Overgang! Til Venstre strakte sig Halvøen Priwall, hvor Øvæget gik halv ud i Vandet, og viste os et levende pottersk Malerie med den store Luftbaggrund og de herlige Dyrgrupper. Til Høire laae Travemünde med sine røde Tage, rundt om fra Vinduerne tittede Hoveder frem af Mænd og Piger, der saae ret smukke ud i det Fjerne. Ak ja, „det Fjerne!" det er dog Livets magiske Trylleland, dette aandelige Fata morgana, der bestandig flytter sig, naar man kommer nærmere. I det Fjerne ligger Barndommens Drømme og Livets Forhaabninger, i det Fjerne glattes Rynkerne af den furede Pande, og den graa Moerlille staaer som en sundhedsblomstrende Pige. Maaskee gik det saaledes her med de Skjønne i Travemünde.

Trave blev nu smallere; Dampskibet syntes næsten at ville indtage dens hele Brede. Snart saae vi det syvtaarnede Lübeck titte frem imellem Skov og Eng; men det legede underligt „Tagfat," snart var det her, snart der, og snart — — „ja, hvor blev Skriveren af?" Saa laae det under det grønne Bord, som Naturen her har dækket med Skove og frodige Græsgange. De mange Bugter gjøre, at man ikke ret veed, om man reiser til eller fra Byen. Saaledes seile vi ogsaa paa Livets store Strøm, hvor vi da ere saa barnagtige at falde i Graad, ja

endogsaa at tvivle paa Styrmanden, fordi vore Ønskers Maal, ligesom Lübeck, lege „Tagfat" med os; det er dog den rigtige Vei vi gaae, men vi kjende ikke Strømmens Løb, da vi kun een Gang seile op ad Livets Trave.

Hvilket afverlende Malerie! Hvilken levende Idyl er ikke den hele Egn! Her danner Floden en lille Bugt; her er et Fiskerleie, hvor Garnene hænge udspændt mellem Træerne i Solen; hist paa Bakken hæver sig en Landsby med sin Kirke, og i Floden selv, mellem de grønne Siv, bruser Dampskibet.

Gjennem en gammel hvælvet Port med tykke Mure paa Siderne traadte vi nu ind i den frie Hansestadt:

Lübeck.

Her mellem de spidsgavlede Huse, snevre Side-Gader, og i Erindringen, der kaster et historisk Gevandt om det Hele, troer man sig flyttet Aarhundreder tilbage i Tiden; disse kantede Bygninger, disse Steenhelte paa Raadhuset, og malede Billeder paa Glasruden af den gamle Kirke, vi kom forbi, saae ogsaa saaledes ud, da Jørgen Wullenweber her kunde tale et kraftigt Ord med. At Kirkerne staae aabne, bringer ogsaa til at tænke paa Catholicismen her, og mangt et Billede fra den Tid, skjøndt det ikke er et Kunstværk, griber os dog ved sin poetiske Idee, eller sin Alde.

Jeg var i Mariekirken, saae det berømte astronomiske Uhrværk og den endnu berømtere Cyclus af Malerier, man kalder „Dødningedandsen." Enhver Stand, enhver Alder, fra Paven til Barnet i Vuggen, seer man her inviteret til Dødens Cotillon, og Alle i Costume fra den Tid, hvori de ere malede, som skal have været i Aaret 1463; under hver Person staaer et plattydsk Vers, en Dialog mellem de Dandsende, som dog ikke ere de oprindelige gamle Riim, men et nyere poetisk Forsøg fra 1701. Det forekom mig, som Maleren havde lagt et ironisk Smiil i

den dandsende Beenrads Ansigt, der ret syntes at ville sige til mig og hele Selskabet, som gik her og gjorde Bemærkning over den: „I troe nu, at I staae stille, eller i det høieste spadsere om i Mariekirken og see paa de gamle Billeder. Eder har Døden endnu ikke oppe til Dandsen, og saa dandse I dog allerede Allesammen med mig! Fra Vuggen begynder den store Dands. Livet er som Lampen, der ogsaa begynder at brænde ud, idet den tændes! Saa gammel som Enhver af Eder er, saa mange Aar har jeg alt dandset med Eder; hver har sine forskjellige Toure, og den Ene holder Dandsen længere ud end den Anden, men Lysene brænde ud imod Morgenstunden og saa synke I Alle trætte om i mine Arme; — det kaldes at døe."

Rundtom i Murene stode Epitaphier, og i Gangene laae Liigstene med ulæselige Inscriptioner og halv udslettede Herrer og Fruer; saaledes saae jeg en stor Steen med en drabelig Ridder paa, der holdt det store Slagsværd i Haanden, og dog taalte, at den ny Slægt traadte ham paa Næsen, saa at hans Ansigtstræk og det lange Skjæg snart vare udslettede. — Han og alle disse stille Naboer, hvis Navne nu ere forsvundne, som Inscriptionerne, har engang lystigt tumlet sig deroppe i den gamle Stad, mangen Gang spadseret paa den grønne Vold, hørt Fuglene synge og tænkt paa Udødelighed. — Det gamle Raadhuus staaer endnu med sine smaa Taarne og den store Hansesal; Torvet ligger imellem dette og Kirken, hvor den nye Menneskevrimmel tumler sig. Fra Mariekirken gik jeg ud i den store Gudskirke, der dog er anderledes gammel og stor; det er en Hvælving! den prædiker selv, naar alt Andet tier. Husene paa begge Sider af Gaden stode mig, som Stolerader, som kjøbte eller leiede Familiestole, hvor ogsaa selve Huusstyendet havde Plads. En Tordensky, der var trukken op over os, begyndte imidlertid sin Prædiken, den var kun kort, men der laae dog Meget i dens Tale.

I Selskab med en Dansk og to Nordmænd forlod jeg om Aftenen det gamle Lübeck; Solen gik saa smukt ned og den grønne Skov duftede, saa det var en Lyst! Hvor der dog kan ligge megen Poesie i saadan en stille Aften!

I Morgenstunden kom vi da Alle med hele Lemmer til Wandsbeck. Her har Claudius levet og digtet; jeg tænkte paa Andreas og Anselmus, Solen skinnede mig ind i Ansigtet, saa Vandet kom mig i Øiet. Nær havde jeg kjørt forbi den Bygning hvor Tallotteriet trækkes, uden at lægge Mærke til den, men der ere da Tanker nok her alligevel, der som usalige Aander svæve om dette Sted og hyle over det uløste Mammon. Claudius og Tallotteriet — det er dog to Mærkeligheder ved en lille By, og vor Herre veed, de ligne slet ikke hinanden!

Nu saae vi Hamborgs Taarne; de reiste sig høit i Veiret, ligesom for at see om vi ikke kom snart, og Solen skinnede paa dem og paa os, ligesaa smukt som ved noget andet keiserligt Indtog.

II.

Hamborg. En simpel Historie. Theatret. Besøg udenfor Byen. Drømmen. En Idyl. De to Characterer.

Jeg følte ordenlig for den gamle Stad en dyb Respect, som de snevre Gader og Menneskevrimlen vedligeholdt. Jeg troer vor Kudsk kjørte os Gade op og Gade ned, for at imponere os ved Byens Storhed, thi det varede en lille Evighed før vi kom til „Hôtel de Bavière" paa „neue Jungfernstieg" hvor vi steeg af. Her, inde i Byen selv, tager Byen sig herlig ud, idet Alsteren, der er bred og stor, ligesom skiller den gamle

Stad fra den ny. De høie Taarne speile sig i Vandet, hvor der flyde Svaner og gynge Baade med pyntede Mennesker. „Jungfernstieg" vrimler af Spadserende; langs hermed ligger Hôtel ved Hôtel, hvor Dørene ere pyntede med Kellnere, Oberkellnere, og Oberkellneres Oberkellnere.

Men vi ville ikke dvæle her, men gjemme Besøget til om Aftenen, naar Alt er oplyst, skjøndt det nok kan taale, at man seer det ved Dagen. Vi vove os ind i Vrimlen, mellem Droscher, raabende Handelsmænd i detj Smaa, Blomsterpiger fra Vierlandene og travle Pengemænd fra Børsen. Det seer ud som det var een eneste Boutik, saaledes følger den ene Boutik paa den anden. Gaderne krydse hinanden, og nedad imod Elben, finder man nogle, hvor Entreen er igjennem en Forstue, og hvor der neppe kan boe noget Menneske, der overskrider en hvis Peripherie, uden han maa leve derinde for bestandig. Jeg stak Hovedet ind i nogle af dem, men turde ikke komme længere, thi de mindede mig ret levende om en Drøm jeg engang havde: hvorledes Husene paa Kjøbenhavns Østergade, hvor jeg spadserede, ogsaa gave sig til at spadsere, men saaledes med Ansigterne imod hinanden, at Gaden fik Udseende af disse Hamborgergader, og da den endnu gjorde et Skridt til, sad jeg indeklemt mellem Væggene og kunde hverken komme frem eller tilbage, hvilket er temmeligt geneert.

Dog legede Børnevrimlen fornøiet indè, i denne halvdunkle Hamborger-Verden.

Et fattigt Liig blev begravet, fire Karle bare Kisten og Konen fulgte; de havde Møie med at komme igjennem den snevre Gade, Veien var trang; ingen Solstraale skinnede der ned, først da de kom ud paa den bredere Gade, faldt Sollyset paa den fattige Kiste. Jeg hørte en Historie om denne Begravelse, der er poetisk rørende, da den er Sandhed.

Inde i den snevre Gade, høit oppe paa et ligesaa snevert

Kammer, laae det fattige Liig; Konen ſad og græd over det, hun vidſte ingen Udvei til at faae det begravet; Vinduet ſtod aabent, da fløi der en lille Canariefugl ind og ſatte ſig ved Hovedet af Liget og gav ſig til at ſynge: det gjorde et underligt Indtryk paa Konen, hun kunde ikke græde længer, hun ſyntes, den maatte være kommet ned fra vor Herre. Fuglen var tam, den lod ſig ſtrax fange, og da hun nu fortalte en Naboerſke det og viſte hende Fuglen, erindrede denne ſig, at hun kort før havde ſeet i Aviſen et Avertisſement om en Canariefugl, der var fløiet bort. Det var denne, og Konen fandt der menneſkekjærlige Hjerter, ſom hjalp hende den Døde i Jorden.

Byen er gjennemſkaaren af Canaler; her i dette Qvarteer, ſaae jeg nogle, der ſaae mig ud, ſom ſande Kloaker. Høie Huſe paa begge Sider, men ingen Gade, kun den ſmale Canal, ſaa langt man kunde ſee for de udbyggede Altaner. Paa disſe hang og laae der alle Slags, og dybt nede løb, eller rettere frøb, det ſmudſige Vand. En af disſe Altaner eller Skuur i dette Chaos, var malet grøn, og her ſad en tyk Madame ved Theebordet, og nød den ſkjønne Natur.

Vil man ellers her om Sommeren undgaae Menneſkevrimlen, ſom man næſten træffer overalt, vil man ſlaae ſig fra Verden, ſaa maa man gaae i Theatret, her finder man ikke Mange; langt fra hinanden ſidde de blege Eneboere i de ſtore Loger.

Huſet er ſtort og prægtigt, fire Etager og et Parterre, hvis Gang bag om Bænkene er ſaa bred at der godt kunne dandſes Galopade. Hele det Indvendige er hvidt med Forgyldning, der oplyſes af en brillant Lyſekrone. Man ſpillede „Der Freiſchütz.“ Decorationerne vare fortræffelige og iſær ſtod Ulveſvælget, med Henſyn til Maſkinerie og Arrangement, over vort her hjemme. Det var et dybt Klippeſvælg, hvor Maanen ſkinnede ned, og de røde Lygtemænd hoppede i deres magiſke Runddands. Flammer ſloge op af Jorden, og den vilde Jæger, et

Lufttransparent, en Gruppe af Skyer, der dannede sig til disse vilde Skikkelser, foer over Scenen. Mindre heldig var en stor Drage, der viste sig og spyede Ild i det den foer bort. Jeg kom til at tænke paa Ulysses von Ithaca. Ved Actens Slutning steeg ikke den levende Samiel frem af Dybet, nei en frygtelig Kjæmpeskikkelse, der udfyldte hele Scenen, han greb med sin uhyre Haand Max og Caspar, der laae livløse paa Gulvet, medens det Hele var effectfuld oplyst med en stærk, rød Ild. Ellers var Samiel her, slet ikke godt costumeret, han saae ud som en rød Husar. En Demoiselle Gned gav Gjesterolle, som Agathe, hun sang smukt, havde vist megen Skole, men skabede sig hver Gang der blev klappet. Mit danske Øie og Øre var ikke vant til denne tydske Sædvane endnu, siden saae og hørte jeg det overalt. Hver Gang der blev applauderet neiede hun; Noget, der maa rive enhver ud af Illusionen. Efter den store Arie med Lommetørklædet, der her blev svinget med megen beregnet Ynde, og hun vilde kaste sig i Armene paa Max, klappede man, hvorfor hun gjorde en Bevægelse frem, neiede og kastede sig saa i Armene paa den stakkels Elsker, der havde et heelt Publicum mellem sig og den Elskedes Følelser.

Kunst er det Modsatte af Natur, men derfor er Kunst ikke Unatur, den er snarere det ideale Billede af Naturen; man skal glemme det er Kunst, men hvorledes kan man det, naar en Kunstner eller Kunstnerinde nedværdiger sig til, at glemme det Naturlige i Kunsten for et usselt Bifaldsklap.

Da jeg næste Gang var i Theatret, blev jeg opvartet med et Melodrama efter det Franske: Cardillac oder das Stadtviertel des Arsenals; det er bearbeidet efter Hoffmanns bekjendte Fortælling: Frøken Scudery. Det var en fæl Comedie! — Olivers Rolle udførte Hr. Jacobi, der, som man fortæller, har frit Støvler og Skoe af Skomagerlauget i Hamborg, fordi han spillede Hans Sachs; hvorfor han egentligt

har faaet dem, begriber jeg ikke, men det er maaskee gaaet det respective Skomagerlaug, ligesom en gammel Borgermand, jeg har kjendt, der, naar han i Privat-Theatret saae sin Datter spille, lukkede Hænderne sammen og sagde: „Vor Herre maa vide, hvor hun hitter paa Alt det, hun siger!“ De har vel ogsaa troet, at Jacobi hittede paa al det Smukke, han sagde, og da de nu Alle vare Skomagere, ligesom Hans Sachs, og maaskee ogsaa Poeter derimellem, (ikke, som Hans Sachs) har de tænkt: „Heute dir, morgen mir!“ hvem veed hvad Jacobi kan lægge os i Munden, hvis vi ogsaa engang komme paa Scenen.“

I den tidlige Morgen gik jeg til den botaniske Have.

Beliggenheden er herlig! man troer sig langt borte fra Hamborg, og saa ligger dog kun den gamle Voldgrav og de planerede Volde med deres Blomsterpartier og Træer imellem.

Da jeg herfra gik til Altona, hvor jeg nød den første smukke Udsigt over Elben, kom jeg til Ottensen. Det bekjendte Træ paa Kirkegaarden faldt mig strax i Øinene, jeg stod ved Klopstocks Grav.

Jeg har engang læst om en reisende Englænder, der, da han første Gang var Vidne til en katholsk Kirkeprocession, og saae det hele Folk knæle, ogsaa uvilkaarlig bøiede sig, skjøndt han ikke vidste, om det var en Gud, en Helgen eller noget ganske Menneskeligt, de bøiede sig for; det gik mig næsten lige saadan her; jeg kjender kun lidet til Klopstock, thi hans Messiade, ja jeg vil ærligt tilstaae det, har jeg aldrig læst, saadant et stort Heltedigt har mig noget Afskrækkende; det var i Grunden mere Klopstocks Navn, end hans Værker, der vakte den alvorlige, dybe Følelse her ved hans Grav. Det var det udødelige Navn, der fik mit Hjerte til at banke stærkere.

Guds fri Natur vinkede mig længere ud! — Deilige, grønne Haver ligge langs med Elben, Dampskibet gled stolt paa Floden, og den sorte Røg bølgede hen over Vandfladen. Her er smukt!

Dog det har Tuſinde fortalt før jeg! Hvem har ikke været i Rainvilles Have, paa Blankeneſe, ſeet „die ſchöne Mariane.“

Fuglene ſang og Blomſterne nikkede, og det i ſaadan en Mængde, at da jeg i Tusmørke kom igjen til Hamborg, ſyntes jeg, at paa hele „Jungfernſtieg“ bevægede ſig kun lyſtige Fugle og nikkende Blomſter.

Man ſkal jo lægge Mærke til hvad man drømmer de første Gange man ſover paa et fremmed Sted, thi der ſkal være Betydning deri. — Jeg ſlukkede mit Lys, ſaae endnu engang ud af det aabne Vindue, paa de mange Spadſerende, hørte Muſiken fra Pavillonen, thi Vinden bar Tonerne over Alſteren, og gik ſaa hen at hvile mig, for at ſamle Kræfter til at flagre længere ud i Verden.

Jeg drømte, jeg var en lille Fugl,
Der fløi over Land og Bølge,
Hvad Hjertet følte, hvad Øiet ſaae,
Jeg ikke forſtod at dølge.

Jeg ſang hver Tanke dybt i mit Bryſt,
Jeg ſang mine Sorger og Glæder,
Jeg ſvang mig over det bruſende Hav
Og alle de fremmede Steder.

En Morgen ſad jeg paa Træets Green,
Og qvidrede glad mine Sange;
Rundt om i Græsſet de Blomſter ſtod'
De vare ſaa ſmukke, ſaa mange.

Men een var i Duft og Farveſkjær
Den ſmukkeſte, maatte man ſande,
Paa hende jeg ſaae, for hende jeg ſang,
Og glemte de fremmede Lande.

Hos hende jeg vilde bygge og boe,
Jeg vilde Vingerne miſte,
Jeg vilde qvidre min bedſte Sang,
Til Hjertet engang maatte briſte.

Hun bøiede sig i Vinden blø,
Jeg rørte ved Blomster-Kjolen,
Jeg Tanken forstod i Bladets Duft,
Det rødmed' i Morgensolen.

Og Blomsten bøied' sit Hoved ned,
Jeg husker det Hele saa nøie;
Jeg syntes at læse min Kjærlighed
I hendes trofaste Die.

Da kom der en Jæger, saa ung og smuk,
Han havde sin Bøsse paa Nakken,
Han tog min Blomst og satte den pænt
I Knaphullet, foran paa Frakken.

En Dugdraabe faldt fra Blomstens Blad,
Jeg troede, det var en Taare,
Da sang jeg og tænkte, saa skyder han mig!
Jeg ønskede Døden saa saare.

End dufter Blomsten saa smukt som før,
Den føler i Frakken sig hjemme!
Jeg flyver afsted fra By til By,
O, kunde jeg Blomsten dog glemme!

Jeg sørger — men synger dog meer end før,
Hver Gang jeg flagrer paa Vangen,
Saa kommer der vel en Jæger engang,
Og skyder mig midt under Sangen!

Men vi ville lade den Fugl flyve!

Det var alt paa den fjerde Dag jeg var i Hamborg; om Eftermiddagen gik den saakaldte „Postkutsche" til Braunschweig, jeg havde Nummer 11, men der var næsten en tyve Passagerer, der Alle stode grupperede med Kapper, Æsker og andre Reise-Attributer, ved „hohen Brücke", hvor vi skulde stige i Vognen.

Gaden her, — ja det var en Hamborger Gade, den var snever og dunkel med en uhyre Trængsel, Støi og Raab, dog midt i al dens Prosa laae et lille, idyllisk Partie.

Sidehusene havde mange Udbygninger og Karnapper, imellem to af disse var opslaaet et lille Brædeskuur, der var saa lavt, at intet Menneske kunde staae opreist derinde, og saa smalt, at der kun var Plads til een Stol og ikke mere. Herinde sad et Par gamle Ægtefolk, en Skomager med sin Kone. Værktøiet laae i Vinduet og imellem dette og den bageste Væg, indtog Manden den hele Plads, den gamle Kone sad tæt ved Siden af ham med sin Strikkestrømpe, og saa kom Gadedøren; hun maatte nødvendigviis først træde ud af Huset, naar Manden skulde ud.

De sadde virkeligt der, som Dukker i et lille Glasskab, og saae meget glade og lykkelige ud, snakkede og loe, i det de saae paa os, der een ad Gangen blev puttet ind i den store Postvogn.

Jeg kom i en af Bivognene, hvor jeg fik en Engelænder og to Hamborgere til Selskab, den ene af disse var en Jøde.

„Nu skal vi s'gu' være interessante!" var det Første han sagde, i det han neppe var kommet til Sæde i Vognen, og saae alt meget fornøiet til os Allesammen.

„Vort Hamborg er dog en kjøn By, en rig By!" og nu begyndte han at fistulere:

„Stadt Hamburg in der Elbe Auen,
Wie bist du statlich anzuschauen!"

Jeg blev ogsaa ganske fornøiet, idet jeg tænkte, som Fanden, naar det gaaer ilde, „der faaer jeg da een Sjæl! ham kan jeg vist bruge." Jeg bad ret i mit Hjertes Inderste, at den unge Mands Originalitet maatte vende sin Søndags-Side ud, og i dette Haab nynnede jeg med:

„Heil über dir Hammonia!"

Saaledes rullede vi da ud af det gamle Hamborg.

Jeg nævnede Digteren Heine.

„Heine," sagde han, „ja, Heine er en stor Mand i Poesien, og hans Onkel en stor Mand paa Børsen! men jeg holder

ikke af hans Vers, for de ere saa korte. Vips faaer man een over Næsen, og saa er det Digt forbi!"

„Ja," sagde den anden Hamborger, „han er altid saa rask med at give over Næsen! der har han skrevet, at Romerne og disse Italienere ere saa smukke og saa regelmæssige i Ansigterne, og at vi Tydskere have „Kartoffel-Gesichter." — „Have vi Kartoffel-Gesichter?" sagde han og viste mig sit Ansigt, der rigtignok, naar jeg skal være ærlig, ikke var saa ganske ulig denne Jordvært. „Jeg vilde ikke," vedblev han, „for aldrig det, reise med saadant et Menneske, før man vidste et Ord derom, kunde der blive skrevet en heel Bog om een!"

„Nummer to!" tænkte jeg, „her har jeg den anden Sjæl!" — Hvilke Characterer for min Reise! Lidt efter lidt ville de mere udvikle sig, de kunne gjøre godt i 3die Capitel.

Vi vare imidlertid ved den første Station, men — der gik de begge to, begge Sjælene!

Det kan rigtignok genere en Forfatter, saaledes at miste sine to første Characterer, uden endnu at have benyttet dem — — — dog vi ville ikke lade os genere, vi reise videre!

III.

Vierlandene. Den Reisende og Hedeboeren. Skolejomfruen. Lyneborg. Alferne paa Heden.

Vi vare nu i Vierlandene; smaae Canaler krydsede hinanden, Alt stod saa frodigt Grønt, Kirsebærtræerne havde sat Bær, skjøndt det kun var den 21de Mai. Alt, rundt om var en stor Kjøkkenhave, og det er det da ogsaa for Hamborg og den hele Omegn.

Tæt ved Veien laae pyntelige Huse, og enkelte havde Glasmalerie paa de smaae Ruder. Børn, Piger og Drenge, med kloge Dine løbe langs med Vognen og vilde sælge os Blomster, vi fik, for en Ubetydelighed, baade Bouquetter og Krandse.

En Reise gjennem Vierlandene til Harzen, er dog et ret levende Billede paa det hele Menneskeliv! — Den frodige, grønne Natur her, hvor Beboerne roligt sove inden for Dæmningerne, uden at drømme om den urolige Strøm, der hvert Øieblik kan bryde ind over dem, forekom mig som den lykkelige, livsgrønne Barneverden, hvor der ogsaa overalt vore Kirsebær og Blommer, store Sabelærter og brogede Blomster. Men neppe ere vi komne ud af dette lykkelige Land, over Virkelighedens Elb-Strøm, saa ligger Livets store Lyneborger-Hede foran os, der dog heller ikke er saa slem, som den er udskregen for; her vore ogsaa grønne Skove, og ere disse vel kun Naaletræer, saa give de dog Skygge, man finder ogsaa her Mennesker, og Fuglene qviddre smukt paa de grønne Engpartier, og bag ved hele det store Hedeland reiser sig Himlens høie Harzbjerge, hvor selv de solbelyste Skyer, ligge som Taage dybt under os.

Ved Zollenspicker, Todes Fødeby, der ligger paa en Ø mellem Elben og Elmenau, kom vi Alle i en stor Færge og seilede nu over Elbfloden, der løb med en uhyre Fart mod Hamborg, ret som den havde tusinde Nyheder fra de bøhmiske Bjerge, den skulde have indrykket i Børsenhalle.

Vi stege i Land og stode nu paa engelsk Grund i Kongeriget Hannover.

Indtil Winsen, en hannoversk Flekke, ved en lille Flod, var Egnen endnu ret taalelig. Paa det første Gadehjørne her, havde Maleren skrevet med store hvide Bogstaver Byens Navn „Winsen" og ved Siden af dette sat et stort Comma, for ligesom at antyde, at der nok kunde siges lidt mere om denne Stad, end det blotte Navn.

Byens Indvaanere sadde paa en Trappe og drak Theevand, vi kysede paa Fingrene af Damerne, og de nikkede igjen, saa fortroligt, som vi vare gode Bekjendtere; Solen gik ned bag det gamle Kirketaarn og gav os Alle røde Kinder i det vi rullede afsted til den store Hede-Egn.

Den var ikke saa slem endnu paa denne Side Lyneborg! De unge Grantræer stode med friske, hvidgrønne Skud; den hele Skov saae ud, som en Vrimmel af Juletræer med Smaa-Lys, kun Presenterne manglede.

Vi rullede fort, mellem Sand og Graner.

Den Reisende.

Ingen Bjerge, intet Hav,
Himlen disse Egne gav,
Kun den lyngbegroede Slette,
Sand og Graner, ja kun dette,
Stort og vidt mit Die skuer,
Til hvor Horizonten buer.

Hedeboeren.

Hav og Bjerge Gud mig gav.
Himlen er det store Hav;
Hvilket Hav er stort som dette?
See, det favner jo min Slette,
Og, som dybt fra Søens Rige,
Stjernerne, som Lilier stige!

Bjerge! — Er ei Bjerge her?
Seer Du disse Skyer der?
Stolt de reise sig med Vælde.
Der er Liv i disse Fjelde!
Hen ad Himlens Hav de seile,
Siig, hvad disse Bjerge feile?

Fra de 20 Reisende, der droge ud fra Hamborg vare vi alt sammensmeltede til 6; og sad nu Hjerte ved Hjerte i den store „Postkutsche"; vi dannede paa en Maade en Hjerter-Ser, i

det her vare tre Hjerter paa hver Side. Det ene Hjerte, det vil da sige, med legemlig Foderal og Tilbehør, var en ung Student fra Hamborg, fuld af Lune og Indfald; han fandt at vi just nu udgjorde en lille Familiekreds, og denne burde dog kjende sine Medlemmer indbyrdes. Vore Navne blev der ikke spurgt om, men vort Fædreland; hver fik Navn efter en mærkelig Mand eller Qvinde der, og saaledes udgjorde vi en Kreds af berømte Mennesker. Jeg hedte som Dansk Thorvaldsen; min Nabo, en ung Engellænder, Shakspeare; Studenten selv kunde ikke være mindre end Claudius; men med vore tre Gjenboere kom han dog i nogen Forlegenhed, den ene var en attenaarig Pige, der fulgte med sin Onkel, en gammel Apotheker fra Braunschweig; han nødtes tilsidst at kalde hende Frøken Mumme og Onkelen Heinrich Løve; men den sidste af Passagererne blev ganske anonym, eftersom vi ingen berømte Folk kunde finde i den ellers meget saltbringende By Lyneborg, hvor hun var fra. Hun blev altsaa Stedbarn, og det lod, som hun ofte var bleven behandlet saaledes, thi hun smilede ganske forunderlig veemodig, da vi ikke kunde optage hende med et Navn i Samfundet. Just herved kom jeg til at betragte hende nøiere; hun var henimod de 50, havde en bruun Hud og nogle Ar af Kopperne; men i det mørke Die laae der noget interressant, noget dybt veemodigt, selv naar hun smilede. Vi hørte at hun holdt Skole for nogle unge Piger i Lyneborg, levede stille der, i et lille Huus, og havde nu for første Gang, men kun paa nogle Dage, været i Hamborg. Jeg hørte hende næsten ikke tale et Ord den hele Vei, men hun smilede venligt af vort Spøg og saae ret saa godmodig glad paa den unge Pige, hver Gang denne hjerteligt loe af hvad der blev sagt.

Mellem alle vi Andre snaksomme blev hun mig just interessant ved sin Taushed. Først da vi rullede ind paa Lyneborgs snevre Gader, hvor Husene stode i Maanelyset, saa klosteragtige,

saa gamle og spidsgavlede, hørte jeg hende første Gang tale: „Nu er jeg hjemme!“ sagde hun.

Vi stege ud af Vognen, den gamle Apotheker bød hende sin Arm, for at følge hende hjem, det var tæt herved; vi Andre gik med. Klokken var omtrent 11, Alt var saa stille i den underlige, gamle By, der var mig saa ganske fremmed; spidsgavlede Huse, Karnapper og Udbygninger rundtom i det skarpe Maaneskin. Vægteren gik med en stor Skralde, som han snurrede med, sang derpaa sit Vers og snurrede igjen. „Velkommen, Jomfru!“ sagde han midt under Sangen, og hun nikkede og nævnte hans Navn, idet hun traadte op af den høie Steentrappe; her boede hun. Jeg saae hende neie til Afsked og forsvinde bag Døren.

Da siden efter Postillonen blæste, og vi skulde ind i Vognen igjen, saae jeg Lys paa hendes Værelse; en Skygge gik over Gardinet, det var hende, der saae efter os ved Vinduet. Nu var den Reise forbi for hende, som hun maaskee i flere Aar havde glædet sig til, muligt staaer den som et af de lyseste Punkter i hendes Liv, og hun vil sidenefter, mange Gange nyde den i Erindringen. Der ligger virkeligt noget Rørende i saadan en gammel Piges stille Klosterliv; hvem veed hvilken Orm der gnaver dette Hjerte; der ere Følelser og Tanker, vi ofte ikke kunne betroe vore kjæreste Venner. Imorgen skulde hun maaskee begynde med Skolen igjen, høre Børnene i les verbes réguliers. — „Aimer, aimant, aimé“ — — hvor der dog kan ligge mange Erindringer i saadant et regelmæssigt Verbum.

Vi rullede ud af Lyneborg, uden at have seet nogen af dens Mærkværdigheder; ikke engang Skinken af det berømte Sviin, der for 800 Aar siden opdagede Saltkilderne.

Saltværket og Kalkbrudene saae vi dog i Flugten udenfor Byen, men det var rigtignok paa samme Maade, som Bürgers Leonore, der saae Byer og Marke flyve forbi i Maaneskinnet.

Vognens eensformige Skuren i Sandet, Vindstødene i

Grenene og Postillonens Musik-Stykker smeltede imidlertid sammen til en søvnbringende Vuggesang, den ene af Passagererne nikkede med Hovedet efter den anden, selv vore Blomsterbouquetter, der vare stukne ind i Vognjemmerne efterlignede den samme Bevægelse, hver Gang Vognen gav et Stød. Jeg lukkede Øinene og aabnede dem igjen, idet jeg halv blundede og vistnok drømte. Mit Øie faldt især paa een af de store Nelliker i den Bouquet, jeg havde faaet mig i Vierlandene; alle Blomsterne duftede stærkt, men jeg syntes at den i Duft, som i Farve, overgik alle de andre; og hvad der var det meest curiøse, midt i Blomsten sad et lille, luftigt Væsen, ikke større end et af dens Blade, og saa gjennemsigtigt, som et Glas; det var dens Genius; thi i enhver Blomst boer en saadan lille Aand, der lever og dør med den. Hans Vinger havde samme Farve som Nellikens Blade, men de vare saa fine, at de saae ud, som var det kun det røde Skjær, der faldt fra Blomsten i Maanelyset; guulgule Lokker, finere end Støvfrøet, glede ned over Skuldrene og bølgede i Vinden.

Da jeg nu saae nøiere paa de andre Blomster, mærkede jeg, at han ikke var den eneste, i hver Blomst gyngede et saadant lille Væsen, hvis Vinger og luftige Klædning var som et Farveskjær af den Blomst hvori de levede. De gyngede hver paa de lette Blade i Duft og Maanelys, sang og loe, men det var som naar Vinden gaaer sagte hen over den stemte Æolsharpe.

Snart kom hundrede og atter hundrede andre Alfer, i ganske andre Gevandter og Skikkelser, ind af det aabne Vindue paa Vognen; de kom fra de dunkle Graner og fra Hedeblomsterne. Hvor blev der ikke en Snakken, en Syngen og Dandsen! de sprang mig tidt lige over Næsen og undsaae sig ikke ved at opføre en Runddands midt paa min Pande. Disse Gran-Alfer saae ellers ud, som sande Vildmænd med Spyd og Landse, og dog vare de luftige, som den fine Taage, der i Morgensolen dufter fra den beduggede Rose. De deelte sig i forskjellige Par-

tier og spillede nu hele Comedier, som mit Reiseselskab troede at drømme; hver fik sit Stykke.

For den muntre, livfulde Student fra Hamborg var Scenen i Berlin; en heel Skare Alfer formummede sig som tydske Studenter, og nogle vare sande Philistre, med lang Pibe i Munden og en Stok som en Kølle ved Siden af sig; de stode i lange Rækker, det var et Collegium; een af Gran-Alferne steeg som den levende Hegel op paa Cathedret og talte saa lærd og indviklet, at jeg slet ikke kunde følge med.

Et andet Partie legede paa vor Englænders Læber, dandsede og kysede hinanden, og saa var det for ham, som han kysede sin Hjertensallerkjæreste, følte hendes Kind hvile op til sin, og saae hende ind i det kloge, kjærlige Die.

For den unge Pige fra Braunschweig spillede de derimod en alvorlig Scene af hendes eget Liv; Taarerne trillede hende ned over Kinderne, og de smaa Alfer smilede og speilede sig i hver, saa at hver Taare der faldt i Drømme, viste et uskyldigt Smiil.

Den gamle Apotheker vare de værst ved, fordi han havde traadt en af Blomsterne itu, der var faldet ned i Vognen, og derved dræbt en af de smaa Alfer; de satte sig paa hans Been, og saa blev det for ham i Drømme, som om han slet ingen havde, men hoppede paa Stumpen hen ad Braunschweigs Gader, hvor alle Naboer og Fremmede stode og saae paa ham; men saa gjorde det dog de smaa Skabninger ondt, og de lode ham faae Benene igjen, og ovenikjøbet et Par store Vinger, saa han kunde flyve høit op over Heinrich Løves Kobberløve og St. Blasii høie Kirketaarn, og det fornøiede ret den gamle Apotheker, saa han loe høit i Drømme.

Kjøbmanden fra Dresden havde de skabt den hele Hamborger-Børs, med Jøder og Christne; og sat Coursen saa høi, som den endnu aldrig bliver, og som kun saadanne lustige Puds

kunne bringe i Stand i Drømme. Mig syntes de ikke at lægge Mærke til, før længe efter de Andre; „denne lange, blege Mand," sagde da Een af dem, „er en Digter! skal han da ingen Ting see?"

„Han seer jo os! det kan vist være nok for ham!"

„Skal vi ikke ogsaa lade ham see hvad vi see! saa vil han synge smukt derom for de andre Mennesker, naar han vaagner."

De holdt ellers noget længe Raad, om jeg var værd at optages i deres Forsamling, men da de nu ingen bedre Digter havde her, saa fik jeg da Adgangskort. De smaa Alfer kyssede mig paa Øinene og Ørene, og da var det, som jeg blev et nyt og bedre Menneske.

Jeg saae ud paa den store Lyneborgerhede, som jo gjelder for at være saa hæslig, Herre Gud, hvor Folk snakke! ja de tale som de see og høre til. Hvert Sandskorn var et glimrende Klippestykke; det lange Græsstraa, der hang fuldt af Støv ud paa den brede Landevei, var den nydeligste macadamiserede Vei for de smaa Alfer; fra hvert Blad tittede saadant et lille, smilende Ansigt frem. Granerne saae ud som fuldendte Babeltaarne, der vrimlede af Alfer, fra de nederste brede Grene til den høie Top, hele Luften var opfyldt af de forunderligste Skikkelser, og alle klare og hurtige som Lyset. Fire à fem Blomstergenier rede paa en hvid Sommerfugl, de havde jaget op af sin Søvn, medens andre byggede Slotte af den stærke Duft og den fine Maanestraale. Den hele store Hede var en Trylleverden, fuld af Underværker; hvor kunstigt var ikke hvert Blomsterblad vævet! hvilken Masse af Liv laae der ikke i den grønne Granspire! hvert Støvgran havde sin forskjellige Farve og særegne Sammensætning, og hvilken Uendelighed i den store Himmel oven over.

Sagnet siger, at kun ved et Menneskes trofaste Kjærlighed og ved den christne Daab kan Havfruen faae en udødelig Sjæl; de smaa Blomster-Alfer forlange ikke saa meget; en Angerens eller Medlidenheds Taare fra det menneskelige Hjerte, er den

Daab, der kan give dem Udødelighed, og derfor søge Alferne saa gjerne til Mennesket, og naar det fromme, gudhengivne Suk stiger fra vort Bryst, hæve de sig paa dette til Gud, thi ogsaa saaledes komme de ind i den store, deilige Himmel og vore til Engle under Evighedens mægtige Sollys.

Duggen begyndte at falde, jeg saae de luftig-lette Genier tumle sig paa de store Vanddraaber; mange Digtere fortælle, at Alferne bade sig i Duggen; men hvor kan det lette Væsen, der dandser paa Tidslens Fnug, uden at bevæge det, trænge igjennem den haarde Vandmasse; nei, de stode op paa den runde Draabe, og naar denne saa trillede rundt under deres Fødder og det lette Gevandt flagrede i Luften, saae de ud, som det nydeligste Miniatur-Billede af Fortuna paa sin rullende Kugle.

Med eet følte jeg en sittrende Bevægelse i hele Luften, jeg foer op, og det Hele var forsvundet, men Blomsterne duftede stærkt, og gjennem Karreetvinduet bøiede sig nogle friske, grønne Birkegrene. Postillonen havde pyntet den hele Vogn med Grønt, efterdi det var Pintsemorgen. Den gamle Apotheker strakte sig i Vognen og sagde: „man kan dog drømme her!“ men hverken han eller de Andre tænkte paa, at jeg var indviet i deres Drømme.

Solen stod op, vi sadde Alle tause, jeg troer vi stille holdt vor Kirkegang, medens Fuglene sang Pintsehymner og Hjertet selv holdt os den bedste Fropræditen.

I Uelzen gik Folk til Kirke da vi kom her. Solen brændte som en Ild, vi vare næsten halvdøde da vi naaede Gifhorn og endnu vare der 4 Mile til Braunschweig. Jeg følte mig saa træt, at jeg neppe gad seet ud af Vognen, da vi kunde sine Harzbjergene med Brocken; endelig vare vi ved Maalet.

IV.

Braunschweig. „Drei Tage aus dem Leben eines Spielers." En Fortsættelse af samme. Moderen og Sønnen. Vandring i Byen. Afreise. Den gamle Skolemester.

„Hvad spilles der paa Theatret i Aften?" spurgte jeg.

„O, ein wunderschönes Stück!" sagde Kjældersvenden. „Drei Tage aus dem Leben eines Spielers."

Jeg vidste det var et Effectstykke, der havde gjort Opsigt i hele Tydskland, men stærkere end Cardillac troede jeg dog det ikke kunde være. Skjøndt jeg næsten var halvkogt af Dagens Hede, og saa træt af den velsignede Postkutsche, at jeg knap kunde røre mig, gik jeg i Theatret.

Stykket var ikke inddeelt i Acter, men i Dage, mellem hver var der et Tidsløb af 15 Aar. To Dage holdt jeg ud, men saa kunde jeg ikke længere. Tilskuerne bleve formelig spændte paa Pinebænken, og tænk nu, mig arme Menneske, der alt var som mørbanket af Reisen.

Den første Dag endte da med, at Spilleren tog Livet af sin gamle Fader, den anden Dag gik det ud over et ganske uskyldigt Menneske, som han skjød en Kugle gjennem Livet; — jeg følte Blodet koge i mig, og ventede da, at paa den tredie Dag maatte det gaae ud over Tilskuerne med. Jeg var frygtelig tilmode; kun i Galeislaverne har jeg følt noget lignende.

Jeg gik hjem, men overalt saae jeg Udskud af Menneskeheden, sønderknuste Mødre og fortvivlede Spillere.

Mit Sind var i Oprør, jeg forsøgte paa at synge Vuggeviser for at dæmpe det; ja, jeg satte mig tilsidst ned og fortalte mig selv et Børne-Eventyr, som Du ogsaa maa høre, min Læser.

„Saalænge Kjøbenhavnerne endnu ere ganske smaa Rollin-

ger, og ikke have været længer ude i Verden end til Dyrehaven og Frederiksberg, og deres Bedstemoder eller Amme fortæller dem, om fortryllede Prindser og Prindsesser, Guldbjerge og talende Fugle, saa drømmer det lille Hoved om dette deilige Phantasteland, og seer ud over Havet, der gaaer sammen med Himlen, mellem den danske og svenske Kyst. Derude maa det ligge, tænke de, og udmale sig nu saa herligt denne nye Verden; men de blive ældre, komme i Skole, faae fat paa Rises Geographie, og med eet slaaer den dem det hele Phantasteland itu. — — Dog, nok herom, vi ville blive ved Phantastelandet. Her levede for mange Tider siden, længe endnu, før man drømte om mit Forfatterskab og „drei Tage aus dem Leben eines Spielers," en gammel sølvgraa Konge, der havde saadan en Tiltro til Verden, at han ikke kunde tænke sig, at noget Menneske kunde sige en Løgn; ja en Løgn stod ham som saadant et Phantastebillede, at han i Raadet lovede, at give sin Datter og det halve Rige til Den, der kunde sige ham en Ting, han maatte indsee, dog var en Løgn.

Alle hans Undersaatter lagde sig efter Løgn, men den gode Konge tog Alt for Sandhed. Da blev han tilsidst ganske melankolsk, græd og tørrede Dinene i sin kongelige Kaabe, idet han sukkede: „skal jeg dog aldrig kunne sige: Det er Løgn!"

Saaledes glede Dagene hen; da kom der en Morgen en smuk, velvoxen Prinds, der elskede Prindsessen og var elsket igjen; i ni Aar havde han lagt sig efter Løgn, og haabede nu at vinde hende og Riget. Han sagde til den gamle Konge, at han ønskede sig anbragt som Gartner-Svend, og Kongen sagde: „ja nok, min Søn!" og førte ham ned i Haven.

Her stod især Grønkaalen i en deilig Vært, men den unge Prinds trak paa Næsen og sagde: „Was ist das?"

„Det er Kaal, min Søn!" sagde Kongen.

„Kaal? — I min Moders Kaalhave er den saa stor, at der kan staae et Regiment Soldater under hvert Blad."

„Det er meget muligt," sagde Kongen; „Naturens Almagt er stor, og der gives megen Forskjellighed i Værten."

„Ja saa vil jeg ikke være Gartner," svarede Prindsen; „lad mig hellere blive din Ladefoged."

„See her er min Lade! har Du seet en større og skjønnere?"

„Større? Jo, saa skulde Du see min Moders! Tænk Dig, da man byggede den og Tømmermanden sad øverst oppe og huggede med sin Øxe, fløi denne af Skaftet og før den rørte Jorden havde en Svale bygget Rede i Hullet, lagt Æg og klægget Ungerne ud. Ja, det troer Du vel er Løgn, min Konge?"

„Nei saamænd gjør jeg ei! den menneskelige Kunst gaaer vidt; hvorfor skulde din Moder ikke kunde have saadan en Lade?"

Saaledes gik det fort, men Prindsen fik hverken Riget eller den deilige Prindsesse; de tæredes derfor begge hen af Sorg og Længsel, thi Kongen havde svoret: „Ingen faaer min Datter, uden han kan sige mig en Løgn!"

Aldrig kunde dog hans gode Hjerte troe en saadan; ja, da han tilsidst døde og kom ned i den store Marmorkiste, fik han dog ingen Ro og man siger, han vandrer endnu om paa Jorden, som en usalig Aand, fordi han aldrig fik sin Længsel stillet."

Saalangt var jeg kommen i Historien, altsaa til Enden, da bankede det paa min Dør; jeg raabte: „Herein!" — og — tænk min Overraskelse! der stod den gamle Konge for mig, med Krone paa Hovedet og Scepter i Haanden.

„Jeg hørte Dig memorere mit Livs Historie," sagde han, „og dette har kaldt mig til Dig. Veed Du maaskee en Løgn, der kan skaffe mig Ro i Graven?"

Jeg søgte at fatte mig, sagde hvorledes jeg var kommen

til at fortælle mig selv hans Levnet og Bedrifter, og nævnede nu: „Drei Tage aus dem Leben eines Spielers."

„Fortæl mig den!" sagde han „jeg holder meget af det Frygtelige; jeg er jo selv, som Aand, frygtelig paa mine gamle Dage!"

Jeg begyndte at fortælle, gik Scene for Scene igjennem, og viste ham dette Malerie af Menneskelivet; da forklaredes hans Træk, han greb min Haand og sagde i Begeistring: "Det er en Løgn min Søn! Saaledes gaaer det ikke til i Verden; men nu er jeg forløst!" Og saa forsvandt han.

Da jeg næste Morgen vaagnede, stod hele dette Eventyr for mig som en Drøm, jeg begyndte nu min Udflugt i Staden, der seer meget stille og fredelig ud.

Her begyndte alle Vinduerne at gaae ind ad og Blomster-Potterne ud ad. Tjenestepigerne flagrede i brogede Kattuns-Kaaber gjennem Gaderne, og Smaabørnene skrege „Her' Jøs'!" til hvert andet Ord de sagde. Volden er planeret, og man spadserer her i lange Alleer, og finder smukke Blomsterpartier, som man nok tør see, men ikke røre. — Jeg besøgte Marr, en hyperlig Acteur ved Hof-Theatret her i Braunschweig, hvor han tillige er Regisseur; han boede udenfor „Falleberthor," et historisk Sted fra det 15de Aarhundrede, eller rettere, til den Tid; thi da samledes her hvert syvende Aar, alle Omegnens Fyrster og mægtige Herrer, hvor de toge Deel med Folket i Dands og Lystighed. Man kastede da der Terninger om Alt, selv om at faae sig en Kone, men Den, som fik høiest Øine maatte ogsaa ægte hende. Rundt om i de brogede Telte sadde de fornemme Damer i al deres Puds og saae paa den lystige Menneskevrimmel udenfor. Nu var Alt ganske forandret; en lang Allee, med Lyststeder paa begge Sider, laae for mig; nogle ærlige Braunschweiger-Borgere gik her roligt og nød Morgen-stunden, uden at tænke paa, at maaskee deres Tip-Tip-Tipolde-

moder her var sat paa Spil i sin blomstrende Alder, ligesom nu en Barnekappe eller et Syeskrin.

Det var anden Pintsedag, Klokkerne ringede og alle Folk strømmede til Sanct Blasius's Domkirke; jeg fulgte Strømmen; Orgelet bruste igjennem de høie Hvælvinger, Menigheden sang, og de gamle braunschweig'ske Hertuger laae i Støv og Aske nede i deres Kobber- og Marmorkister. Det er Alt, hvad jeg der, efter mit korte Besøg, kan fortælle, men det er Sandhed.

Efter Gudstjenesten var der en Brudevielse. Det var et smukt Par; men hvad der især greb mig var det underlige Udtryk af Glæde og Veemod, der laae i Brudens Blik; hun syntes at søge Nogen, i det hun skred op til Altret.

„Han er her vist i Kirken!" hviskede to Qvinder, der stode ved Siden af mig.

„Den stakkels Eduard! — ja han er her vist!"

Der gik et Lys op for mig; men jeg var vis paa, han var der ikke; havde det været en Johanne Schopenhauers Roman, saa havde han nok staaet, dødbleg bag en Pille og seet paa Brudevielsen, her var det derimod Virkelighed; han var der ikke, men hvor —?

Moderen.

Hvad kommer Du fra Kirken her?
Vil Du ei see paa Stadsen der?
I Dag staaer liden Grethe Brud,
Men Du er bleg! Du gode Gud!
Du seer jo ganske saadan ud,
Som da — o Gud, jeg græde maa!
Som Lille, Du i Græsset laae,
Et giftigt Dyr stak der din Fod;
Deds-Smerten i dit Ansigt stod;
Ak dobbelt den jeg med Dig leed.
Din Fod jeg grov i Jorden ned,
Og Jorden suged' Giften ud; —
Saa har han gjort den gode Gud!

Sønnen.

Ja, Moder, Jorden hjelper der!
I Hjertet er nu Giften her,
Jeg føler den — forbarm Dig Gud!
Din Jord vil suge Giften ud.
O, grav det syge Hjerte ned,
Det hjelper jo, saa faaer jeg Fred!

„Es ist eine alte Geschichte, doch bleibt ste immer neu!“ siger Heine. Jeg gik ud af den gamle St. Blasius, saae paa de ridderlige Epitaphier i Muren og de gammeldags Bygninger, der laae rundt om i Gaderne. Det gamle Raadhuus var forvandlet til en Viinkjælder, men stod endnu i sin hele gothiske Ærværdighed med den store murede Altan, og mellem hver Pille en fyrstelig Herre med sin Gemalinde, udhugget i Legemsstørrelse i Stenen.

Paa Slotspladsen laae Alt i Gruus, en Mængde Mennesker arbeidede paa, at rive de sidste Rester ned og at lægge Stenene i Hobe. En Sidebygning, der benyttedes som Vagtstue, stod endnu; Brætter vare slagne for de sønderbrudte Vinduer, og op af Væggen saae man paa Spor af den sorte Røg. Inde imellem Gruset sadde nogle Barnepiger, og mens Børnene legede der, sang de Bacrarolen af: den Stumme. De tænkte vist mindst paa, hvilken poetisk Figur de gjorde med denne Sang paa dette Sted. De smaa Unger, som her legede, ville maaskee engang fortælle for deres Børn, som den første, fjerneste Erindring de have, om dette Slots Ødelæggelse; da staaer her et nyt og herligere, eller, hvad der er rimeligere, da er her Promenade, og en ny Børnevrimmel hopper om under den gamle, blaa Himmel.

I en Udkant af Byen, ved een af Portene, ligger en smuk, stor Have, der tilhører en Kjøbmand Krause; den staaer aaben for Enhver, og paa Husets Façade læser man „Salve Hospes!“

Her var en Skov af Sydens Blomster og Frugttræer, der plantede i store Baller, stode rundt om Huset. — Alt var Blomster og Duft. Fra en Plads i Haven, der gik ned til en Arm af Ocker-Floden, havde man et af de venligste Landskaber, man kan drømme sig.

Det var en Blegdam, en stor Eng, der var guul af Blomster; noget borte laae Lyststeder mellem Bøge og høie Popler, og ude paa Horizonten reiste Harzen sig med Brocken, der som en graa Uveirsky hævede sig op imellem de andre solbelyste Skybjerge, — det var et fuldendt Malerie! I Bjergene selv har man kun Baggrund uden Forgrund, og i Sletterne det Omvendte, Forgrund nok, men ingen Baggrund; her vare begge Dele, som man kunde ønske sig det. — Jeg saae en ung Maler, der skizzerede sig Luft-Partiet. Folk spadserede forbi, uden at lægge Mærke til ham; det skulde have været hjemme hos os, saa nær Byen! — Jeg erindrer, at een af vore berømte Landskabsmalere har fortalt mig, at da han en Aften gik langs med Pebling-Søen for at studere Luften, og glædede sig ved dens deilige Afspeiling i Vandfladen, som han derfor saae ned i, samlede der sig en Vrimlen af Mennesker om ham, og Alle spurgte de: „Er der Nogen druknet?“

I Maaneskin spadserede jeg forbi Heinrich Løves gamle Slot, den store Kobber-Løve stod roligt paa sit Fod-Stykke og saae ind paa Slottet paa den ny Menneske-Slægt, der i Soldater-Uniform sigede ud af alle Vinduer; medens Folk kom fra Theatret, hvor der var spillet „Das Irrenhaus in Dijon“ et fransk Melodrama, der skal slaae Sparto til „Drey Tage aus dem Leben eines Spielers“. Folk saae ogsaa lidt fordægtige ud, i det de kom derfra, og man sagde at der vare to Damer og en ung Officeer, der havde faaet Krampe. De skulde, ligesom jeg, have fortalt hinanden Børne-Eventyr eller sjunget Vuggeviser, saa var det nok gaaet over. —

Tredie Dagen efter min Ankomst, forlod jeg Braunschweig med „Schnellposten" og kom her i Selskab med to unge Lieutenanter, der reiste Incognito, som Majorer, og strax gjorde mig til Professor, og da det ingen Rangskat kostede, fandt jeg mig deri, med christelig Taalmodighed; desuden havde vi en Tjenestepige med, paa en 40 Aar, der skulde møde sit Herskab i Goslar, og en gammel, original Skolemester, hvem vi nærmere skulle lære at kjende. Pigen havde en Characteer, der stod mellem det Melankolske og Sanguiniske; hun kom hvert Øieblik i Taarer over, at der just den Dag var det aarlige, store Skydelag i Braunschweig, som hun saa gjerne vilde have bivaanet, men nu var dette det tredie Aar, at hun paa denne Livsens Dag skulde være paa Reise.

Ved den første Station skiltes jeg ved mit Reise-Selskab paa Skolemesteren nær; vi kom nu ind i en mindre Vogn, hvor der kun var Plads for fire Personer; Hjerterne kom saaledes legemlig nærmere, og jeg havde nu kun een Figur til at beskæftige mig med. Han var eu Mand paa henved de 60, en lille, spinkel Skabning, levende Øine og en sort Fløiels Calot paa det smalle Hoved. Det var det udtrykte Billede af Jean Pauls Schulmeisterlein, Wuz fra Auenthal. Min Skolemester her var ellers fra en lille hannoversk Stad, og vilde besøge en gammel Ven i Goslar, og skulde, ligesom jeg, for første Gang bestige Bjerge. Han var eet af de lykkeligste Mennesker, hvis Naivsomhed allierer sig med Phantasien og slynger Blomster om enhver Stub, for hvem den snevre Stue udvider sig til et Feeslot, og som kan suge Honning af den mindste Blomst. Med næsten barnagtig Stolthed fortalte han om sin lille By, der for ham stod, som denne Verdens Centrum; den var ogsaa i den sidste Tid stegen i Culturen, havde et Privat-Theater. —

„Ja," sagde han, „det skulde De see! — Der ere nu ingen Mennesker, der skulde falde paa, at her før havde været en Stald!

Baasene ere malede med Violiner og Fløiter af vor gamle Maler; og Musiken selv — ja, den er saamæn ganske god for saadan en lille By! to Violiner, en Klarinet og saa en stor Tromme; det gaaer meget net! Jeg veed ellers ikke hvordan det kan være, men Musik gaaer dog løierligt ind til Hjertet, og jeg kan ret tænke mig de smaa Guds Engle i Himmerige. Men vi give os nu heller ikke af med disse Hokuspokus og Trillarier, som de have i Braunschweig og Berlin, nei, vor gamle Graver, som staaer for Musiken, giver os en god ærlig Polsk og en Molinasky mellem Acterne, vore Fruentimmer nynne med og vi Gamle slaae Tacten paa Gulvet med vore Stokke; det er ret en Fornøielse!"

„Og hvorledes gaaer det nu med Spillet?" spurgte jeg.

„Herligt! og jeg skal sige Dem, for at nu de som spille, kan faae Mod til at træde frem for os Allesammen, saa blive de forud saa smaat vænnet til det ved Prøverne, og ved Generalprøven maa derfor ethvert Huus levere to Tjenestefolk, for at Bænkene kan være fulde, og de der spille kan faae Courage!"

„Det maa jo ret være en Glæde — —!"

„En Glæde!" afbrød han mig, „ja, vi fornøie os Alle i vort Hjertes Eenfoldighed og misunde dem ikke i Berlin. Men vi have ogsaa deilige Tæpper og Presentationer! paa det forreste have vi nu Byens Sprøite; og saa staaer Straalen, ligesom den er i Naturen, lige op af Soufleurens Hul. — Men Altsammen malet, nydeligt malet! Vort Gade-Tæppe er det peneste, der har vi vor egen Byes Torv, og det er saa tydeligt, at Enhver kan see sit eget Huus, der maa saa spilles hvad Stykke det skal være! — Det Værste vi har, er med den lille Jernlysekrone; Lysene ere saa slemme til at dryppe, saa om der ogsaa ere nok saa mange Mennesker samlede, bliver der dog altid et stort Hul under Lysekronen. En anden Feil, — for jeg er ikke den Mand der vil rose Alt — en anden Feil er det, at mange af vore

Fruentimmer, naar de agere, og saa de staae paa Theatret og kunne kjende Nogen nede paa Bænkene, saa snise de strax og nikke ned. Men Herre Gud, det er jo kun ogsaa Fornøielse det Hele! —"

„Men nu, naar der ingen Comedie er om Vinteren, maa det da være meget stille i deres lille By? — De lange Aftener — —!"

„O, de gaae meget deiligt; min Kone, begge Børnene og Pigen sætte sig da til at spinde, og naar saa alle fire Rokkene gaa, læser jeg høit for dem, saa lider Arbeidet bedre, og vi vide ikke, hvor Tiden bliver af. Juleaften muse vi om Pebernødder og spille om Æbleskiver, medens de fattige Børn synge udenfor Døren om Juleglæden og det lille Barn Jesus, og da kan ret Vandet komme mig i Øinene, skjøndt jeg er saa inderlig fornøiet."

Saaledes gled Talens Strøm hurtig frem, medens Vognen bevægede sig meget langsomt i den sandede Vei. Efterhaanden traadte Bjergene ud af deres Taageskikkelser, som stærke, stolte Masser begroede med mørke Granskove, Kornmarkerne bugtede sig malerisk ind mellem dem, og Goslar, den gamle keiserlige, fri Rigsstad laae for os. Alle Tagene vare belagte med Skifersteen, hvorved Byen, der ligger indesluttet mellem Bjerge, faaer et underligt mørkt Udseende. Her havde engang Sædet været for de tydske Konger og Keisere, her vare Rigsforsamlinger holdte, og Riger og Landes Skjæbne afgjorte — nu, ja nu er den bekjendt af sit Bjergværk og af Heine's Reisebilleder; her spillede Digteren Blomstertyv og Hjertetyv, — en Historie, som de agtbare Borgere i Goslar, slet ikke vilde kjendes ved, og gjorde altid et meget suurt Ansigt, naar jeg sagde: Heine. Lad mig derfor være lidt forsigtigere.

Her skiltes jeg fra min hannoveranske Skolemester, i det Haab, at vi atter skulde samles paa Blorbjerg.

V.

Goslar. Bjergværket. Edderkoppen. Sagnet om den skjønne Mathilde. Ilse. Brocken.

Luften var mig saa underlig trykkende, jeg kunde ordenligt lugte Bjergværks-Duften, der har noget tilfælles med den, man fortæller, Fanden parfumerer med, naar han gaaer vred fra et Sted. Men, siden jeg nævner Fanden maa jeg strax fortælle, før jeg glemmer det, at een af Goslars første Mærkværdigheder, er en Present af denne berømte Mand. Der staaer nemlig midt paa Torvet et stort Metalbækken, der gjennem Rør, bestandigt fyldes med Vand, og som Indbyggerne, naar der er Ildløs, bruge istedetfor Stormklokke, idet de slaae paa det, saa det kan høres over Byen. Dette Fad, siger Sagnet, har Fanden engang ved Nattetid bragt hid; jeg rørte ved det, og fandt, at det var meget forsvarligt Arbeide.

Raadhuset laae tæt herved, mørkt og gammeldags, med alle sine mægtige Keisere opstillede udenpaa! de stode i første Etage med Krone paa Hovedet, Scepter i Haanden og Alle stærkt illuminerede som et Nürnbergerbillede. Jeg saae en gammel Bjergmand, der viste sit lille Datter-Barn disse drabelige Helte, efter hvem hun nu tænker sig alle Jordens Konger og Keisere, som saadanne alvorlige Steenmænd med Sværd og Krone, og det lille Fornuftvæsen indseer allerede, at det er intet Blomsterliv at være Konge, saaledes at staae med den tunge Krone Nat og Dag, uden paa Raadhuset og vaage over Lov og Ret.

Da jeg gik igjennem Gaderne saae jeg paa flere Huse Madonna med Barnet, men mange Steder vare de overkalkede som Muren. Der laae mig noget Veemodigt i, saaledes at see disse halv forfaldne Steenbilleder, der stode mig som Mumier fra en svunden Tidsalder; ogsaa de have engang levet og hersket, skjøndt

fremſprungne i denne døde Steen. Det var mig ogſaa, ſom de hviſkede: „Det er ikke nu ſom før, da Keiſeren og Folket bøiede ſig for os! men Goslar er heller ikke ſom før, Kronen er her falden af mit og Keiſerens Hoved!“

En større Varighed have dog disſe døde Maſſer, tænkte jeg, da Byen laae bagved mig og jeg ſtod for første Gang ved et Bjerg. Det var Rammelsberg, bekjendt ved ſit Bjergværk, i hvilket der ſkal være mere Bygningstømmer end i alle Huſene i Goslar. Hele den Side, der vendte imod Veien, beſtod meeſt af Schiferſteen, hvorved Bjerget fik mig Udſeende af en uhyre Bygning, der var afbrændt og ſtyrtet ſammen. Luften ſelv havde noget ſvovlet, brændt ved ſig, og Vandet, der gjennem Afløb kom ud af Bjerget, hvor det var benyttet, ſaae ganſke ockerguult ud.

Den norſke Bonde kalder den tykke, blaahvide Taage, der tidt ſtaaer indſluttet mellem Bjergſiderne: „Ulddotter,“ og jeg veed intet Navn der er mere characteriſtiſk; det ſaae virkeligt ud, ſom en uhyre Maſſe af den fineſt kartede Uld var blæſt ind i den dybe Huulvei og laae der, op over de mørke Graner.

Hvor man ſtiger ned i Bjergværket gik en Deel unge Arbeidere og trillede de raae Ertsmaſſer ud i en gravet Fordybning; vi fik en Fører, han tændte ſin Lampe, aabnede nu en ſtor Dør og — jeg følte mig ganſke underlig om Hjertet — vi traadte ind. Et lille Stykke endnu var Gangen Muurværk, men ſnart hvælvede ſig kun de kantede Fjeldſtykker rundt om; vi ſtege dybere og dybere ned. Bjergmænd med deres Lamper mødte os; „Glück auf!“ var den gjenſidige Hilſen, medens Alt rundtom var ſtille ſom i Graven. Gangene her ſyntes at være af Malm; Ertſet ſkinnede ſnart grønt, ſnart kobberrødt frem i Stenen. En Kjøbmand fra Goslar var fulgt med mig, jeg holdt mig faſt til ham, ſkjøndt der kun var et ſmalt Bræt at gaae paa. Vi maatte tidt bøie os ganſke dybt for de nedhæn-

gende Fjeldblokke; den ene Gang krydsede den anden, og Føreren syntes ofte at blive reent borte for os. Med eet brusede det over vore Hoveder, det var, som hele Bjerget styrtede sammen. Jeg sagde ikke et Ord, men knugede mig fast til min Ledsager, der nu fortalte mig, at det var en Sluse oven over, man aabnede, der satte et Hjul i Bevægelse, hvorved Ertsstykkerne bleve heisede op fra de nederste Gruber.

En Afgrund aabnede sig ved Siden af os. Vi kunde ved Lampelyset ikke overse det hele, store Hjul, som Vandet bruste ud over. Jeg veed ikke ret om dette eller de store Grotter, hvor Ertset blev arbeidet løs ved Ild, var mig det meest Maleriske. De røde Flammer sloge høit iveiret og belyste de sorte Bjergmænd rundt om; jeg lænede mig op til Klippevæggen og begyndte at vænne mig til den fremmede Verden, der just var skjøn ved sin hele Frygtelighed.

Det er dog en underlig Modsætning, der er imellem Sømandens afverlende og Bjergmandens eensformige Liv. Med svulmende Seil flyver han over det herlige Hav fra Kyst til Kyst; lystigt vrimler det i den fremmede Havn af travle Mennesker. Snart blæser der en Storm, saa Masten styrter og Skibet kastes som et Legetøi omkring af de stærke Bølger, snart er det igjen blikstille, og han hviler sig høit oppe i Mastkurven og seer ud i det grændseløse Rum, mellem Hav og Himmel. For Bjergmanden derimod glider den ene Dag som den anden. Dybt nede i den sorte Grube sidder han ved sin Lampe og hamrer Ertset ud af Bjerget, stille og halvdunkelt, som her i hans Hjem, bliver det ogsaa i hans Indre; kun Søndagen bringer nogen Forandring, da tager han en bedre Dragt paa, gaaer i Kirken og seer Solen skinne mildt ind i den og i sit Hjerte. Maaskee kommer han ogsaa om Eftermiddagen ind til Goslar, hører der Aviserne, og tænker saa paa, hvor underlig Folk storme derude i Verden; vil maaskee ogsaa, dersom han endnu er ung,

flyve derud og tumle sig imellem de Andre, — men Mandag sidder han dog atter dybt nede i Gruben ved sin Lampe og bruger Hammeren — og saaledes gaaer det fort, til en fremmed Haand slaaer det sidste Hammerslag paa hans Liigkiste.

Da vi atter stege ud af Bjerget, skinnede Solen smukt over de unge Graner, hvor Regndraaberne laae, som Perler paa de lysegrønne Skud. Det var mig som jeg næsten aldrig havde seet noget venligere, end disse solbelyste Bjergsider og den klare Himmel, saa stor var Overgangen fra den sorte Grube til den sommerklare Natur.

En lille Sti førte os uden om Goslar. Der vorte høit Græs nede i Voldgraven og den tykke Stads Muur var næsten skjult bag Buske og Krat. Vi bestege der „der Zwinger," et stort rundt Taarn fra Keisernes Tid. Murene ere 22 Fod tykke. I den første Etage havde man i den senere Tid ladet dem sprænge, og saaledes faaet indrettet Beboelsesværelser i selve Muren. Øverst oppe var der en stor Sal, hvor Borgerne i Goslar pleiede at holde Bal og Lystighed. En stor Edderkop spandt sin Væv tæt ved Døren, og saae paa mig og en vindig Flue, der surrede mig om Næsen i det jeg kom ind.

Edderkoppen.

Kan Du mindes Dig, skjøn Flue!? —
Her var Lys sat i Lampetter,
Engelskdands og Menuetter
Dandsed' blev i denne Stue.

Smaa og Store, Tykke, Smalle,
Svang sig her saa vel tilfredse,
Ogsaa Du fløi om i Kredse,
Og var smukkest af dem Alle.

Under Bjælken sad jeg stille,
Følte Hjertet i mig brænde.
— Nu har Lystigheden Ende
Ingen Violiner spille.

Dandsen er din bedste Glæde!
Jeg en Dandsesal har vævet,
See, det er jo, som den svæved'!
Vil Du Gulvet kun betræde.

Atter Lystighed og Gammen
Klinge skal i denne Stue.
Lette, ungdomsmuntre Flue,
Kom, saa vil vi dandse sammen!

Hovedkirken i Goslar er nedbrudt, kun et Capel staaer endnu, og i dette gjemmes Resterne af Kirkens fordums Herligheder. En gammel Kone førte os derind og gav Forklaring over disse Skatte. Tæt indenfor Døren var den hellige Christoffer afmalet i kolossalsk Størrelse, hvor han stod i Vandet med Jesusbarnet paa sine Skuldre. „Det var Folk den Gang!" sagde den gamle Kone, idet hun troede at „der große Christoph" virkelig havde været saa lang og bred, som han her saae ud.

I en aaben Kiste laae en qvindelig Figur, formet i Sandsteen; det skulde være den skjønne Mathilde, en Datter af Keiser Heinrich den Tredie; hun var saa smuk, at hendes egen Fader forelskede sig i hende, hvorfor hun bad Gud, at han med eet vilde gjøre hende ret hæslig; da meldte Fanden sig, og lovede, at han skulde forvandle Faderens Kjærlighed til Had, naar hun vilde tilhøre ham for stedse. Hun indgik Contracten, paa den Betingelse, at dersom han ikke fandt hende sovende de tre første Gange han kom til hende, da skulde hun være ham qvit.

For at holde sig vaagen tog hun Silke og Naal, og broderede nu et kosteligt Klæde, medens hendes lille Hund Qvedl sad hos hende. Hver Gang hun faldt i Søvn, og Djævelen nærmede sig, gjøede strax det tro Dyr, og hun var atter vaagen og munter ved sit Arbeide. Da Djævelen saaledes saae sig narret og nu maatte opfylde sit Løfte, lod han sin hæslige Klo

gaae over hendes Ansigt, saa den smukt hvælvede Pande blev nedtrykt, og den kongelige Næse bred og flad, den lille Mund rev han ud til begge Ørene, og aandede paa de smukke Dine, saa de saae ud som Bly og Taage. Keiser Heinrich fik nu Afsky for hende, hun byggede sig et Abbedie, som hun efter den troe Qvedl kaldte Qvedlingburg, hvor hun selv var den første Abbedisse.

Den gamle Kone, der viste os Steenbilledet, vidste ellers ikke ret, om det forestillede hende i hendes Skjønhedsdage, eller i den følgende Tid, da Fanden havde havt Fingre paa hende; jeg var meest for det sidste.

Keiser Heinrich den Tredies Kirkestol har ogsaa en Plads her, jeg satte mig i den og saae nu paa hans og de to andre Keiseres Billeder paa Ruderne i det store Kirkevindue. De saae mig ret saa levende ud, idet Lyset spillede igjennem den brogede Malning.

I Muren var der en gammel Inscription, som Ingen af os ret kunde udlægge. „Ja, var min Broder, Doctoren her," sagde min Ledsager, „han vilde forklare os Alt hvad der staaer! Han er en lærd Mand, meget lærd, ja" — sagde han til mig, „han er ligesaa lærd som De!"

„Den Stakkel!" tænkte jeg; men jeg sagde det ikke.

Om Aftenen gik jeg omtrent den samme Tour igjen omkring Byen, men jeg var ene; det var Maaneskin, stille paa Gaderne, og Husene kastede stærke, sorte Skygger. Vandet pladskede eensformigt i det store Kobberbækken, og de gamle Keisere stode saa alvorlige med Haanden paa Sværdet og saae frem for sig. Det forekom mig da, som jeg stod i en af de fortryllede Byer, jeg som Lille havde hørt om i mangt et Eventyr; Bjergtaagen, der laae rundt om Byen, syntes mig den magiske Kreds, der var slaaet uden om, og at naar den blev sprængt, vilde Alt igjen vaagne op til sit forrige Liv. Da vilde der

atter blive Lystighed og Støi paa Gaderne, de gamle Keisere vilde træde ned af Murene til det forsamlede Folk, som bøiede sig for Madonna, der sad i en Glorie af brændende Lamper. Sandsteensbilledet, der skulde forestille Prindsesse Mathilde, vilde reise sig af den skjøre Kiste, og faae Kjød og Blod, og den troe Quedl vilde bjæffe lystigt igjen, saa Ingen skulde falde i Søvn naar de onde Magter nærmede sig.

Det var, som Vandets eensformige Pladsken mumlede det stærke Trolddoms Ord, der kunde løse det Hele af sin magiske Forstening, og jeg forstod den mægtige Tone Hieroglyph: „naar Du har sovet, vil dette vaagne!“ og det var Sandhed! thi da jeg næste Morgen traadte ud paa Gaden, skinnede Solen smukt paa Husene, der slet ikke saae spøgelseagtige ud, og i Vinduet, lige over for, tittede et smilende Pigeansigt frem, der bedre end tusinde trykte Proclamationer forkyndte, at ingen magisk Forstening laae over det gamle Goslar.

Paa Opera-Theatret i Berlin gives der en Ballet: „die neue Amazone,“ hvori der blandt andet forekommer en Flod-Seilads. Baaden ligger stille og gynger, men Bagtæppet glider bestandig over Scenen og viser saaledes hvordan Egnen forandrer sig, eftersom de seile. Naar man nogle Øieblikke har seet derpaa er det ganske skuffende, man troer selv at seile med. Dersom det samme Experiment her lod sig gjøre, skulde Du, min Læser, ogsaa faae at see, hvorledes den deilige Egn forandrede sig, alt som jeg flagrede videre.

Goslar laae bag ved mellem Bjergene, Veien løb forbi en Mølle, hvor den lystige Svend sloges i Døren med Pigen, for at faae sig et Kys. — En steil Banke, hvor den gule Ocker-Jord skinnede frem, hævede sig tæt derved med Ruinen af et gammelt Vagttaarn. Nu blev Udsigten større, Ockerdalen med sine Smeltehytter laae her om os. Den sorte Røg hvirvlede i Veiret og stak underlig af til den blaahvide Taage om

Bjergene. Inde i Hytterne brændte den stærke røde Ild, og det smeltede Metal løb som Lava, med grønne og hvide Flammer, i en Rende hen over Gulvet.

En lille Sti førte os over Mark og Enge, ind i den grønne Løvskov, der snart igjen forsvandt for de gamle, mørke Graner. Rundt om trængte Kilder frem, saa Jorden paa flere Steder stod i et Morads og min Fører plumpede i til Knæene. Vi mødte nogle vandrende Studenter i hvide Reisekitler og med Blomster paa Huen; et andet Partie havde tre til fire store Hunde med og syntes ikke ulig Carl Moors Drabanter. Skoven gjenlød af Piben og Raaben; ellers saae og hørte jeg ingen andre Fugle i den store, stille Natur.

Vi indhentede et vandrende Postbud, der skulde til Blankenburg; han fortalte os, at her paa denne Vei havde, indtil de sidste to Aar, været saa mange „Spitzbuben" og at det endnu ikke altid var saa sikkert om Natten, og forunderlig var det, da han fortalte det, blev Skoven mig med et langt tættere, langt dunklere, og altsaa ogsaa, langt mere høitidelig.

Et Tordenveir trak op og den første Salve rullede mellem Bjergene i det jeg traadte ind i Flekken Ilsenburg.

Det grevelige Slot ligger smukt, men seer noget forfaldet ud. Nelderne vorte høit op mod Muren, hvorfra de røde Steenbrokker laae nedstyrtede i Floden.

Brocken var ganske indhyllet i den store Tordensky, der slyngede sine Lyn ned mellem Granerne; dog besluttede jeg efter nogle Timers Hvile, at bestige Bjerget.

En ny Fører meldte sig, Tordenen var forbi.

Med en stormende Fart løb Ilsefloden ved Siden af os; høie Bjerge bevoxne med Graner laae paa begge Sider. Den nøgne Klippe Ilsenstein, med et stort Jernkors paa sit høieste Punkt, reiste sig lodret i Veiret; det gjorde ondt i Nakken, at see op til denne Høide, og dog søger Øiet dybt nede efter den,

naar man staaer paa Brocken. Den modsatte Side er en Klippevæg af et lignende Ydre, Alt antyder, at disse Fjelde, ved en stor Jord-Revolution, ere splittede fra hinanden, og herved have dannet et Leie for Ilsefloden. I dette mægtige Fjeld, siger Sagnet, lever den deilige Prindsesse Ilse, der ved Morgensolens første Straaler, stiger ud og bader sig i den klare Flod; lykkelig er Den, der finder hende her, men kun Faa have seet hende, thi hun frygter det menneskelige Blik, skjøndt hun er god og venlig.

Da Syndfloden udslettede Menneskene af Jorden, stege ogsaa Nordsøens Vande høit, høit op i Tydskland, den skjønne Ilse flygtede da med sin Brudgom fra de nordlige Lande her hen imod Harzen, hvor Brocken syntes at tilbyde dem Tilflugt. Endelig stode de paa denne uhyre Klippe, der ragede frem over det svulmende Hav, de omliggende Lande vare skjulte under Bølgerne; Hytter, Mennesker og Dyr vare forsvundne. Ene stode de, Arm i Arm og saae ned paa Bølgerne, der brødes mod Klippen. Men Vandet steg endnu høiere, forgjæves søgte de efter en ubedækket Fjeldryg, hvor de kunde stige op paa Brocken, der laae som en stor Ø i det stormende Hav. Da bævede Fjeldet under dem, en uhyre Spalte aabnede sig der, og truede at rive dem bort, endnu holdt de hinanden i Hænderne, Sidevæggene bøiede sig fremad og tilbage; de styrtede begge ned i den brusende Bølge. Efter hende fik Ilsefloden sit Navn, og i den haarde Klippe boer hun endnu med sin Brudgom.

Vi kom dybere ind i Skoven, Veien begyndte, at slynge sig op ad Brocken, den nedgaaende Sol kunde ikke skinne ind mellem de tætte Graner, rundt om laae Kulsvierhytter, der hyllede Alt i en blaalig Røg, det Hele fik et stille, underligt, romantisk Præg; det var et Malerie der stemmede Sjælen til Veemod.

Kulbrænderen.

Mellem Skovens Graner her
Skinner Ildens røde Skjær;

Kulsort Røg fra Hytten gaaer;
Foran Ilden Svenden staaer,
Og belyst af Træets Glød,
Seer han ud, halv sort, halv rød;
Han de store Masser vender,
Dybere det brænder.

Lænet til sin Lefte-Stang,
Nynner han en gammel Sang:
„Granen voxer Aar for Aar,
Altid lige grøn den staaer,
Som min Kjærlighed saa skjøn,
Altid grøn, men dunkelgrøn!"
Sangen ingen Trøst ham sender,
— Dybere det brænder.

Veien gik mere og mere opad; rundt om laae uhyre Fjeldblokke. Ilsefloden styrtede sig over de store Fjeldmasser og dannede Vandfald ved Vandfald, snart var Flodleiet presset ind imellem to snevre Klipper, hvor da den sorte Strøm kogte med sneehvidt Skum, snart brusede det bredt og herligt mellem omstyrtede Graner, og rev de store, grønne Grene med sig.

Alt, som vi kom høiere blev Flodleiet mindre, Strømmen tabte sig i Kildevæld, og tilsidst saae man kun de store Vanddraaber, der piblede frem mellem Mosset.

Her fik jeg Idee om en nordisk Kjæmpehøi, ret i det Store! Brocken er en saadan. Steen ligger dynget paa Steen, og en underlig Taushed hviler over det Hele. Ingen Fugl qviddrer i de lave Graner; rundtom voxe hvide Grav-Blomster i det høie Mos, og Stene ligge i Masser paa Bjergtoppens Side.

Vi vare nu heroppe, men Alt var Taage. Vi stode i en Sky.

Fra Gjestgivergaarden her, brusede et Musikchor os imøde, der var en 40 Reisende, og et Partie af disse havde taget In-

ſtrumenter med og ſpillede lyſtigt af Fra-Diavolo, den Stumme og andre bekjendte Sager.

Halvfjerde tuſinde pariſer Fod over Havfladen, midt i en Sky, men bag en femfods tyk Muur, ſad jeg her i det lille Værelſe og opvarmede mig ved den hede Kakkelovn.

Køerne bleve drevne hjem, de havde Klokker paa, og det lød ſmukt; men udenfor var Alt endnu Taage; det begyndte at blæſe, og Vinden jog Skyerne, ſom om det var en Faarehjord, hen over Bjergtoppen.

Det bankede paa min Dør, — og ind traadte den gode Skolemeſter, jeg havde reiſt ſammen med fra Braunſchweig, vi ſkulde altſaa dog træffe ſammen paa Blocksbjerg. Med den gamle Ven, han beſøgte i Goslar, var han alt en to Timer tidligere, end jeg, kommen her op, og havde alt gjort Bekjendtſkab med flere af de Reiſende, der Alle, efter hans Sigende, vare meget nette og høflige Mennesker. Han var ſaare lykkelig og viſte mig hvormange Vers han alt havde ſkreven ud af Brockenbøgerne, og ſom han vilde bringe dem hjemme.

Som bekjendt findes her, og paa hvert mærkeligt Sted i Tydſkland, der beſøges af Fremmede, en Bog, hvori de ſkrive deres Navn, ofte komme der ogſaa hele Vers, og det var et Udvalg af diſſe, han alt havde udſkrevet ſig.

I Bogen fandt jeg to danſke Venners og flere Bekjendteres Navne. Der var ogſaa Tegninger deri, Geniet havde viiſt ſig paa mange Maader; og hvormange har ikke her drømt om Udødelighed, da de ſkreve deres Navn; nu, Herre Gud! blive alle Diſſe udødelige, ſaa bliver jeg det med!

Skolemeſteren foreſtillede mig for ſin Ven, men denne behagede mig ſlet ikke, han ſaae mig ſaa ſtille og intetſigende ud, i det han dog arbeidede paa, at lægge Characteer i ſit Anſigt; det var et af de Mennesker der, havde han været Doctor, og med denne ſin ſædvanlige Mine, følt Patienterne paa Pulſen, ſat

ſig ned og — tiet ſtille, ſaa havde man ſagt: „han tænker!“ ſkjøndt jeg vilde troe, han juſt gjorde en Pauſe deri.

Vi bleve imidlertid kaldte udenfor, hvor det hele Selſkab var forſamlet. Muſikanterne havde taget Plads øverſt oppe paa Taarnet, og alle de andre Reiſende forſynet ſig med Koſteſkafter, Stænger og Ildſkuffer; de inviterede os til en ſtor Heredands i den dæmrende Aftenbelysning. Den Ene tog den Anden i Haanden, ſmaa og Store, Tykke og Tynde, ſloge Gjækken løs, og det lyſtige Intermezzo begyndte.

Inſtrumenterne paa Taarnet.

Vi ere froe, I ere froe,
Vi blæſe og I brumme,
Saa faae vi af Fra-Diavolo,
Af Bruden og den Stumme.

Chor.

Dolorem furca pellas ex;
Det kan jeg ſom en Lexe!
Jeg er en Hex, Du er en Hex,
Vi ere alle Hexe!

Fjeldblokken.

Dands kun! jeg ligger, ſom en Steen,
Kan ei min Glæde ſtamme,
— Men naar af Jer er ikke een,
Er jeg endnu den ſamme.

Alferne.

Vi ſidde her bag Blomſtens Blad —
Hvor deres Dands os more!
De bære ſig ſaa klodſed' ad;
O Gud, hvor de er' ſtore!

Elskeren.

Høit over Skyen staaer jeg her,
Dog Hjertet maa bekjende:
Jeg var dog Himlen mere nær,
Den Gang jeg var hos hende!

Chor.

Vi sætte Skjæbnen U for X
Vi skal den nok correxe;
Jeg er en Hex, Du er en Hex,
Vi ere alle Hexe.

Saaledes brusede de fort, først henimod Midnat blev Alt roligt i Huset.

Maanen begyndte at trænge gjennem Taagen, og kastede sin hvide Straale ind i det lange, snevre Kammer; jeg kunde ikke sove og gik derfor op paa Taarnet, for at nyde Udsigten. Hvem der engang i Drømme har svævet hen over Jorden og seet Landene, med Byer og Skove, dybt under sig, har en fjern Idee om denne ubegribelige Herlighed. Begsorte laae de granbegroede Bjerge dernede under mig, hvide Skyer, belyste af Maanen, foer som Aander, henad Bjergenes Side! der var ingen Grændse; Øiet tabte sig i en Uendelighed; Byer med deres Taarne, Kulbrænderhytter med deres Røgstøtter ragede frem i det gjennemsigtige Taageslør, som Maanen belyste. Det var en Phantasiens Drømmeverden, der her laae levende for mig. Dybt nede i de sorte Skove havde i Næverettens Tid mangen Ridder med sine Svende ligget paa Luur efter Kjøbmanden, der bragte sine kostbare Varer fra Stad til Stad; hist, hvor nu intet Spor var paa den høie Klippe, havde Borgen reist sig, høi og stærk med Mure og Taarne, og gjenlydt af Lystighed i de lange Vinteraftener. Taagerne stege høiere og høiere mellem de sorte Bjerge; i underlige Skikkelser formede Skyerne sig derude. Der

tænkte jeg, der i den vide Omkreds vorer Trylleblomsten, Harzbeboernes „Glücksblume," som mangt et barnligt Hjerte endnu, i from Eenfoldighed, søger. Kun Een havde funden den, men han kjendte den ikke selv, før den var tabt; jeg søgte den ikke her, jeg følte den voxe i mit Hjerte, Englene havde lagt Frøet der, da jeg endnu slumrede i Vuggen, den voxede; den udbredte sin magiske Duft, Phantasien, denne Livets herlige Blomst udfoldede sig mere i mit Hjerte, og jeg hørte og saae en ny og større Natur om mig.

VI.

Morgen. Digterens Magt. Baumannshulen. Antiqvaren. Blankenburg.

Klokken var omtrent halv tre, da Pigen kaldte paa mig, for at see Solen staae op, de Fleste vare allerede udenfor, indsvøbt i Kapper og Kaaber. Med Tørklæder om Hovedet stod den underlige brogede Gruppe af Mennesker, fra høist forskjellige Steder, alle med een Tanke: „nu staaer Solen op."

Det var som vi stode paa en Ø, thi Skyerne laae nede under os, saa langt vi kunde see, som et uhyre, svulmende Hav, der med Eet var sat ud af al Bevægelse. Intet rødt Morgenskjær stod paa den blaa Himmel oven over; Solen hævede sig uden Straaler, som en stor, blodig Kugle, først da den var over Horizonten strømmede det klare Lys ud over Skyhavet.

Vor gamle Skolemester stod med foldede Hænder, sagde længe ikke et Ord, men smilede saa tilfreds; endelig udbrød han: „gid jeg havde Moder og Børnene her! — ja den gamle Ane

(deres Tjenestepige), det vilde fornøie hende lige ind i Sjælen! Herre Gud, her var saamæn god Plads for dem Allesammen. Det tænker jeg ogsaa altid paa, naar jeg seer noget rigtigt smukt! her var dog nu god Plads for saa mange gode Venner, vare de her, saa kunde de ogsaa have godt af det."

Alt som Solen steg høiere, begyndte de lette Skyer at dampe bort, Aetheren ligesom indsugede dem, medens Vinden drev de tungere ned imellem Bjergene, der som Øer nu reiste sig i det store Sky-Hav. Snart blev Alt klarere, vi saae Byer og Kirketaarne, Marker og Enge, som de nydeligste Miniaturbilleder, rundt omkring. En saa herlig Morgen havde det ikke før i Aar været paa Brocken. Vi saae tydelig Magdeburg med sine Taarne, Halberstadt og Quedlingburg. Taarnene paa den høie Domkirke i Erfurt, Bjergslottene: die Gleichen og Wilhelms Höhe ved Cassel, foruden en Vrimmel af mindre Stæder og Flekker rundtom.

Jeg klattrede op paa det saakaldte Hexealter og den ti Fod høie „Teufelskanzel," drak af det iiskolde Vand, der strømmer fra Hexebrønden, fik mig en Brockenbouqvet, som Pigen satte mig paa min Mütze, sagde Farvel til de nye Bekjendtere deroppe, og især til den gode, gamle Skolemester, der havde syntes saa godt om det hele Selskab her, at han bad mig, og dem Allesammen, først at skrive i hans Stambog, at han kunde vise dem hjemme alle de fremmede, gode Mennesker, han her havde levet med; vi skrev næsten Alle, mit var det eneste Danske, og saa skiltes vi ad.

Jeg havde sluttet mig til en Familie fra Hamborg.

Føreren gik foran, Skridt for Skridt fulgte Karavanen efter, og det lille Æsel, der bar Reisetøiet, sluttede Truppen. Vi havde hver faaet os en grøn Green i Haanden, og med den dreve vi vor langsomme Pegasus, der imellem syntes at ville gjøre sig det altfor mageligt. Veien gik snart ind igjennem den tykke

Skov, snart ved Fjeldskrænten, hvor vi da saae de mindre Bjerge dybt nede med deres sorte Graner; de toge sig ud som Bakker, hvorpaa man havde plantet Kartofler, der reiste deres lave, grønne Top iveiret. Det underlige, lette Slør, der lage over det Hele under os, tog sig ud, som var det et stort grønt Glas, vi saae den hele Herlighed igjennem. Mellem enkelte snevre Fjeldvægge stod Taagen presset sammen i en Sky, man kunde ikke see Gjenstandene nedenunder den, og dog laae den saa luftig og let, at Øiet følte, den maatte være fiin som Luften selv.

Fuglene begyndte at synge, Duggen laae i klare Draaber paa Blomsterne og Solen skinnede paa det store, prægtige Landskab derude. Verden er dog smuk! Hvilken uendelig Herlighed, fra den mindste Blomst med sin Duft, til mit Hjerte med dets flammende Tanker og atter fra dette til den store Jordklode, med de herlige Bjerge og de svulmende Have!

Ved Elbingerode, en lille Bjergstad, sagde jeg Levvel til mit Reiseselskab.

Snart reiste de nøgne Klippevægge sig paa begge Sider, en lille Sti løb langs med den smalle Flod, jeg var i Rübeland, et Navn man udleder af „Räuberland," fordi her paa en af Klipperne, i gamle Dage laae et Røverslot, men som nu er forsvundet, paa Voldgravene nær.

Den hele Natur rundtom havde noget Imponerende, den syntes mig endogsaa at see saa storagtig ned paa mig, at jeg tilsidst tog Papiir og Blyant frem, for at vise den, jeg dog var dens Overmand.

Du stolte Fjeld, hvor barsk Du truer der,
Jeg sætter Dig dog ind i Verset her!
Du lille Flod, som bruser vildt afsted,
Hvor stærk Du løber, tager jeg Dig med!
Selv Fuglen her imellem Engens Blommer,
Der flagrer bort, saasnart han seer jeg kommer;

— Hvad, tænker han, at undgaae mig ved Sligt?
Jeg vil — og han maa qviddre i mit Digt.
Alt lyder mig, hvorpaa jeg Blikket fæster;
En Digter er en farlig Hexemester!

Hist staaer en Pige! — nøgne, hvide Been,
En deilig Vært, slank som en Vidiegreen,
Hun vasker Liin — men vender Ryggen til.
Nu, mon hun ei sit Ansigt vise vil?
Ha, hvad er det! — har Tryllestaven svigtet,
Hun trodser! vel! — hun skal dog ind i Digtet,
Som der hun staaer, jeg hende tage vil,
Nu skal hun staae og vende Ryggen til.
Her er det Hele, Lyset smukt med Skyggen,
Og Pigen, som nu altid sees paa Ryggen!

Paa hiin Side Landsbyen Rübeland førte en lille Bjergsti op til den Fordybning i Fjeldet, hvor man træder ind i Baumannshulen; her fandt jeg to andre Reisende; hver af os fik en tændt Lampe; Føreren gik foran og vi stege ind i denne forstenede Phantasteverden.

Indgangen var gjennem et lavt Hul, der saae ud som Ræven havde gravet det; vi kunde ikke gaae opreiste. Det var, som vi kom ind i Ruinerne af en gammel Borgkjælder, hvor Murene vare halv nedstyrtede. Vanddraaberne faldt med eensformig Pladsken, ellers var Alt dødsstille. Vi klattrede, hver for sig, med Lampen i Haanden, ned af de vaade Stiger; rundt omkring, under og over os, var det et kulsort Mørke; Lampelyset viste os kun den smalle Stige, der ikke syntes at faae Ende; det underlige Uvisse, hvor dybt der var under os, gjorde det langt rædsommere end det virkeligt var. Naar man kun holdt sig fast, naar man kun passede, at træde til den rette Side, nu med det venstre Been, nu med det høire, og naar kun saa Stigen ikke gik i Stykker, var der slet ingen Fare, ellers kunde vi let brække Halsen, var den bestandige Forsikkring, Føreren gav os.

Hvor Menneſket i Grunden er eenſidigt, i Ordets hele Betydning! Vi ſee dagligt den ſtørſte Afgrund over os, og en milevid rundtom os, men ingen af disſe ſætte os i Engſtelſe, derimod den langtmindre, naar den gaaer nedad, faaer os til at ſvimle; nedad, det er en Side, vi have al Reſpect for; og dog maae vi alle nedad, der finde vi førſt Ro og Hvile.

Fra Hule til Hule ſtege vi dybere ned; ſnart var der saa ſnevert og lavt, at vi maatte gaae enkeltviis med bøiet Ryg under de nedhængende Kalkſteensmasſer, ſnart saa høit og ſtort, at vi ved vore Lamper ikke kunde ſee Sidevæggene.

Man viſte os ſex forſkjellige Afdelinger, men foruden disſe, vare der uendelig mange, mindre Huler, ſom ikke alle ere underſøgte, muligt ſtaae de i Forbindelſe med Bielshulen, ja ſtrække ſig endogſaa dybt ind under Harzen.

Rundtom gabede disſe dybe, mørke Afgrunde os imøde; rundt om hang de forunderligſte Stalaktitter, der dog ikke alle saa ganſke ſvarede til de Gjenſtande, Føreren forklarede, de ſkulde ligne. Jeg troer, at jeg ogſaa har Phantaſie, men jeg kunde dog ikke blive enig med ham! der vare ellers tuſinde Ting, han ikke frempegede, der laae langt mere Betydning i.

Et Kildevæld ſprudlede ved vore Fødder, vi drak af det rene, klare Vand; den ene af de Reiſende fandt her en Dyreknokkel, ſom han med megen Opmærkſomhed betragtede, og forſikkrede nu, at det viſt kunde være en Alderdoms Levning; jeg havde intet derimod, thi det ſaae livagtig ud, ſom et Kobeen, og Køerne ere en gammel Slægt.

Hulen har ellers ſit Navn efter dens Opdager. En Bjergmand ved Navn: Baumann var det, ſom 1670 førſt beſøgte den, for at ſøge om Erts; han fandt Intet, og vilde nu vende tilbage, men kunde ikke finde Udgangen. To Dage og Nætter frøb han omkring, før han fandt den, men var da saa afkræftet paa Sjæl og Legeme, saa greben af Angeſt og Hunger, at han

døde kort efter, men fik dog først gjort opmærksom paa Hulens indre, forunderlige Structur.

Den ulykkelige Baumanns Skjæbne og Følelser her, gjennembævede mig saa levende, ved denne Labyrinth af Huler og Svælg, at mit Hjerte bankede langt stærkere, jeg følte hvad han havde maattet føle her, ene, overgivet til Skræk og Hungers Død; først da jeg saae det klare Daglys, Guds blaa Himmel, følte jeg mig atter vel og mellem de Levende.

Antiquaren, hvis Bekjendtskab jeg havde gjort her i Hulen, vilde til Quedlinburg samme Aften, og lagde sin Vei over Blankenburg, vi bleve saaledes Reisekammerater. Han kjendte en Sti over Markerne, der vilde spare os en Halvmiils Omvei, vi klattrede derfor op ad Klinten, der her ikke var høiere, end den ragede lidt over en Mølle, der laae underneden, hvor Vandet brusede over det store Hjul. Det var et meget godmodigt Menneske, hvis Livs Lykfalighed hang ved en gammel Mynt; hvert Øieblik tog han sit Kobeen frem, og forsikkrede, at det maatte være af en af Hunnerne; intet Landskab, tilstod han mig, havde det Smilende, det aandige Smukke, som en saadan Antiqvitet; han spurgte mig, om vi ogsaa samlede paa Oldtids Levninger i Danmark; jeg maatte fortælle ham hvad jeg vidste, og da jeg begyndte, at omtale vore Kjæmpehøie og Offerstene, hvoraf man slet ingen seer her i Tydskland, fik han ordenlig Respect for vort Hjem, og priste mig lykkelig, der levede i dette Mindernes Land. Han vilde endelig have mig med til Quedlinburg, for at see Slottet, de gamle Kirker og alle de mange Mærkværdigheder der. Tænk, der var endnu en af de 6 Krukker, i hvilke Christus ved Brylluppet i Cana, havde forvandlet Vand til Viin, et Stykke af den af Johannes's Fingre, som han havde peget paa Christus med, en Flaske af Mutter Marias egen Melk, Jord fra Golgatha, Træ af Christi Kors o. s. v., og hvad der især var mærkeligt, den Kam, som Heinrich Fuglefænger havde

brugt til at kæmme sit Skjæg med. Dog alle disse Herligheder fristede mig ikke, min Længsel stod til den store Natur.

Jeg kom til Blankenburg. Ved Porten spurgte jeg om Navnene paa de bedste Gjestgiversteder; man nævnede iblandt andre „Der weiße Adler," og jeg valgte den, thi Ørnen var jo Jupiters og Napoleons Fugl. — Ligeoverfor havde jeg til Gjenboer, to Studenter med røde Græker-Huer. Store Folianter laae paa Bordet, og Personerne selv ud af Vinduet med deres lange Piber, medens det gamle Slot Blankenburg, der er bygget paa et Bjerg, hævede sig høit over Husets Tag, der laae som Forgrund for den smukke Theaterdecoration.

VII.

Ruinen Regenstein. Skræderkonen. Roßtrappe. Vandring til Alexisbad.

Med nogle Studenter, hvis Bekjendtskab jeg havde gjort paa Brocken, gik det nu afsted i den tidlige Morgenstund. Vore Brockenbouquetter sadde endnu ganske friske paa vore „Mützer," en qvindelig Fører ventede udenfor, og saaledes droge nu, vi 6 studiosi ud af Byen til Ruinerne af det gamle Bjergslot Regenstein, der ligger tæt uden for Blankenburg. Marken stod i een Dug, det var det stærke Sollys, der fik Dinene til at løbe i Vand paa Græs og Blomster; vi gik gjennem en Allee af Kirsebærtræer, hoppede over den vaade Mark, i det vi lystigt, hver sang sin Vise. Fuglene toge Exempel af os, saa den hele Egn gjenlød af Studenter og Fugletrimulanter.

Vi stege nu op ad Klippen, hvis øverste Top udgjør Rui-

nen af Slottet Regenstein; Muurværket er forsvundet, men Alt hvad der er hugget ind i Klippen selv, staaer som en mægtig Kjæmpe-Mumie og fortæller om gamle Tider, skjøndt det ikke kan sige et Ord. — Det var mig saa imponerende, saa stort, at jeg ikke selv ret vidste af det, før Blyanten bevægede sig i min Haand, og ridsede det kolossale Billede af i Dagbogen; jeg blev Tegner uden nogensinde at have faaet en Times Undervisning. Dybt nede laae Markerne, som Bed i en Kjøkkenhave, Bonden bag sin Plov var et Sneglehuus, der krøb hen ad Jorden. Kirken, der er hulet i Klippen, hvælver sig endnu fast i Aarhundreder, men den er kun en stor Hule, uden Form; Værelserne, hvor der havde været Sovesteder, er kun Fordybninger i Fjeldet, hvor den store Steenmasse hænger ud over Hovedet; vi kastede Stene ned i de dybe Brønde, og vare næsten tilsinds at gaae derfra, før vi hørte Faldet.

„Dersom Stenene her kunde tale," sagde jeg, „hvad vilde de ikke kunne fortælle os, at være skeet her, i den lange Tid fra Heinrich Fuglefænger anlagde Borgen, til jeg kom fra Danmark og saae dens Ruiner; da kunne vi vist give Bidrag til Wallensteins Historie og til Trediveaarskrigen; da skulde vi vist høre artige Historier fra Syvaarskrigen, og jeg kunde vist ogsaa faae Idee til et eller andet ridderligt Digt." — Som jeg sagde det, nikkede Blomsterne rundt om med deres store Hoveder, og saae ret saa dumme og stolte ud derved, ligesom de vilde sige: „ja Du har Ret! ville vi tale, da skulle vi fortælle!" og saa vidste de dog ingen Ting, de vare alle Aars-Unger, alle skudt i Veiret, med deres Blomsterstængel, i dette Foraar.

Vi toge Plads høit oppe paa den øverste Spids af Fjeldet, der danner Kirkens Loft, og saae nu fornøiede ud i den vide Verden. Nede under os havde for Aarhundreder siden Messesangen tonet og Lamperne brændt om Madonnas hellige Billede; nu sadde vi, som profane Fugle, men dog uden at

tænke noget Ondt derved, og sang Opera-Viser og sagde Vittigheder, saa godt Enhver kunde. Jeg maatte fortælle om Danmark og om Havet — Havet, som det herlige Bjergland her ikke kjender; men hvorledes beskriver man Havet for Een, som aldrig har seet det? Jeg vidste intet bedre at ligne det med, end den store blaa Himmel, naar man kunde spænde den ud over den flade Mark til Horizontens Grændse, da vilde det være et Hav. Det lod, som de opfattede dette Billede.

Med Øie og Tanke ligesom inddrak jeg den vide Udsigt, her fra det gamle Bjergslots Ruiner. Jeg saae ned i Dybet og lukkede saa Øinene, naar jeg havde seet, for ligesom at prøve, om jeg havde opfattet den hele Dybde; men naar jeg atter aabnede Øinene og saae ned, var det dog langt dybere, end jeg forestillede mig; Udstrækningen til alle Sider rundt om var langt større end Erindringen kunde omfatte. Jeg gjennemgik det hele Billede, Tanken eiede, og sammenlignede det saa med Virkeligheden. Kjøbsteder og Flekker reiste sig da rundt om paa den store Udstrækning, Bjergene med deres Skove, Blankenburg med sit Slot, og selv de smaa Menneske- og Dyr-Figurer dybt nede, traadte da stærkere frem. — Regenstein selv med sine snevre Værelser, sammenstyrtede Brønde og Trapper, der kun førte fra den frie Luft op i det samme Element, fik, som et Billed for sig selv, sin egen Plads i min Erindrings Pantheon. Enhver Ruin staaer dog som et legemligt Kjæmpe-Epos, der flytter os tilbage i Tiden til andre Mennesker og andre Skikke; jo høiere Græsset vorer i Riddersalen, jo langsommere Floden glider over de omstyrtede Piller, desstørre Poesie finder Hjertet i dette Steen-Epos; engang vil Ruinen ganske forsvinde, selv de sidste Spor af Regensteins udhuggede Fjeldstykker ville smuldre og nedstyrte, men da vil Sagnet om Stedet leve længe endnu, ligesom endnu Erindringen om mangt et Værk af de Gamle, der aldeles er forsvundet.

Vi sagde Farvel til det gamle Bjergslot, en lille Sti, der snoede sig imellem den med Krat bevorne Fjeldkløft, bragte os tilbage til Blankenburg, hvorfra vi endnu et Stykke fulgte den brede Landevei, der var beplantet med gule, udsprungne Roser. Vor qvindelige Fører, som vi deelte vor Frokost med, blev snaksom og fortalte os nu i den frie Natur sin huuslige Lykke og Lidelse. Manden dyrkede Skrædderkunsten, men var født for noget høiere end Bordet, hvorpaa han sad; for to Aar siden var der en Henrettelse her i Egnen, den havde vakt hans slumrende Evner, han var bleven Poet, havde skrevet Morderens hele Liv og Endeligt i en sørgelig Vise, der var stilet saaledes, som det var Forbryderen selv, der sang den paa sin sidste Udflugt, og gik paa Melodien: „Vi binde dig en Jomfrukrands." „Den fortjente han dog fire Daler ved!" sagde Konen, „og ifjor to, ved een over en Jordemoder, der druknede i et Gadekjær. Versekunsten giver mere af sig, end Naalen, men den har gjort, at han er bleven saa urimelig og holder saa meget af Taaren; nu er der ikke mere at skrive om, og Naalen gider han ikke brugt, saa det seer galt ud, naar jeg ikke fortjente med at føre de Reisende om. — Der" afbrød hun sig selv og pegede til venstre ind over Markerne „der ligger Djævelsmuren, som Fanden har bygget dengang han og vor Herre strede om Herredømmet paa Jorden. —"

Ja, ved Siden af os reiste sig denne underlig formede Bjergryg, der seer ud som Ruiner af en uhyre Skandse, og strækker sig saa langt bort Øiet, kan følge den. Sagnet siger, at Satan ikke skal have været tilfreds med at have faaet Herredømmet over den halve Jord, og da at have fornyet Striden, hvorfor han reent maatte miste det, og hans stolte Skandse blev nedstyrtet; Andre fortælle, at den er opreist af de onde Aander, som en Muur mod Christi Lære, at denne ikke skulde udbrede sig længer; men Stenene maatte briste for det levende Ord.

Da jeg ellers udspurgte Skrædderkonen om det ikke var muligt, at lære den ædle Versekunst, betroede hun mig, at hendes Mand havde en gammel tydsk Psalmebog, og den tog han mange Steder af, og alle de bedste Riim; derfor havde ogsaa alle hans Viser noget Aandeligt ved sig, der gjorde dem saa rørende.

Vi forlode nu Landeveien, kom over Mark og Enge ind i de grønne Løvskove; aldrig har jeg hørt saa mange Nattergale, som her. — Solen stod høit paa Himlen, men de syntes ikke at mærke det inde i de tætte Buske. — Gud veed, hvor Folk kan falde paa at sige om denne Sang, at det er Længsel og Klage; nei, det er intet mindre; Nattergalen har just italienske Manerer; det meste er Triller og Løb med Stemmen; den klager slet ikke, den synger af fuld Hals sine stolte Bravour-Arier. Saa ligger der noget langt mere Dybt og Høitideligt i Droslens Sang; den fløiter os en nordisk Kjæmpevise, simpel, men rørende, naar den i Morgenstunden sidder paa den mosgroede Bautasteen hjemme i Danmark.

Snart aabnede sig en videre Udsigt, den deilige Bode-Dal laae for os med sin vide Udstrækning; nu skulde vi til at bestige Bjergene, vi hvilede os først for at samle Kræfter. Det gik „Berg auf;" vi bleve ganske afkræftede, medens to hvide Sommerfugle, i store flagrende Rund-Dandse, fulgte med os heelt derop, og syntes at spotte os svage Menneskebørn. Øverst oppe forlode vi vor qvindelige Fører og fik en mandlig istedet, der levede heroppe; han tog sin Pistol, og efter at vi havde smagt hans „Birchenwasser," der bruser som Champagne, fulgte vi ham til den saakaldte Roßtrappe, det vildeste, det meest romantiske Punkt i hele Harzen.

Lodret gaae de høie Klippestykker ned i den dybe Afgrund. Man seer ind i en stor, herlig Bjergnatur, hvor Fjeld reiser sig ved Fjeld med dunkle Granskove, og i Dybet, hvor man svimler

ved at stirre ned, bruser Bodefloden; vi saae en Skare Reisende dernede, men de saae ud, som Blomster i et Bed. Broen over Floden var et Legetøi, som dannet af en enkelt Vidiegreen; man affkjød en Pistol, og den lød ved sit Echo imellem Bjergene, som den stærkeste Torden. Man viste os i Klippevæggen en Fordybning, der havde Udseende af en colossalsk Hesteskoe og efter hvilken Stedet her har sit Navn. Den lille Dreng, der fulgte med Føreren herhen, drak med sin hule Haand af Regnvandet, der havde samlet sig her, i det Phantasten viste ham, maaskee klarere end os, Sagnet om den flygtende Prindsesse, den deilige Emma fra Riesengebirge. Engang, som Ældre, vil han følge Faderen i Embedet, som Fører, og ogsaa roligt fortælle, hvorledes der her, for mange tusinde Aar siden, levede Kjæmper og Troldmænd, der reve de hundredaarige Ege op ad Bjergene og brugte dem til Køller, hvormed de myrdede Børn og Qvinder; han vil fortælle om den store Bodo, der elskede den deilige Emma, forfulgte hende hertil, hvor hun lod sin Hest springe over; men da vil han ikke, som nu, selv see det store, herlige Billede, med Barne-Phantasiens Farver. Nu seer han hende med den store, tunge Guldkrone og det flagrende Gevandt, flyve paa sin Hest fra Bjerg til Bjerg, fra Klippe til Klippe, gjennem Dale og Skove, saa at de høie Ege og Buske styrte for Hestens Hov, og den vilde Bodo, bag efter, saa Ildfunkerne flyve fra Fjeldets Stene og lyse rundt om i Dalene. Nu er hun her ved Afgrunden, hun seer Dybet foran sig, hvor Floden bruser skummende frem over Fjeldstykkerne, og dog synes den modsatte Fjeldspids mere fjern fra hende end dette uhyre Dyb; bag ved hører hun Bodos Hest og i Fortvivlelsens Angest anraaber hun den Evige over sig, trykker de skarpe Sporer ind i Siden paa Hesten, der sætter sin Fod fast ind i Fjeldet, saa det staaer i Aartusinder, og med et Spring flyver over den dybe Afgrund — og hun er frelst, kun den gyldne Krone ruller af hendes

Hoved i Dybet, i Strømmens Hvirvler hvor den vilde Bodo følger efter og ligger knuust paa de haarde Klippestykker.

Alle disse Phantasiens Drømme ville dufte bort, den Lille vil ogsaa engang, som Faderen, rolig staae og fyre sin Pistol af, og maaskee i det høieste beregne, hvor stor Indtægten kan blive i Dag af det reisende Selskab. Men Drømme ere jo Blomster! der ere jo onde og gode! Blomster maae dufte bort, men der komme nye op af den gamle Stamme! For den ny Børnevrimmel vil ogsaa Prindsessen med den gyldne Krone og den flyvende Hest jage forbi; de ville ogsaa, som nu denne Lille stirre i Bodefloden, og troe at see det røde Guld skinne frem gjennem Vandet, der engang var saa stort og dybt, at en Dykker steg ned for det forsamlede Folk, og fandt ogsaa den gyldne Krone, som han hævede saa høit, at de saae Spidserne over Fladen, den var tung og stor; to Gange faldt den af hans Hænder, Folket raabte til ham, at han endnu engang skulde stige ned i Dybet, han gjorde det — en Straale af Blod skjød op gjennem Vandet, man saae aldrig ham eller den gyldne Krone.

Her forlod jeg de lystige Studenter og drog videre frem i den store, smukke Verden. Tæt under Fjeldet laae Blechhütterne, hvor jeg skulde forbi, jeg behøvede altsaa ingen Fører; man svingede med Hatten til Afsked for mig, og lod Lommetørklæderne flagre, da de saae mig halvnede; det var ganske underligt at modtage deres Levvel, vistnok det sidste i dette Liv; thi hvorledes skulde alle vi, atter samles i denne Verden. Der ligger noget saare Interessant i dette: at mødes, kjendes og derpaa skilles for stedse.

Snart var jeg under Roßtrappe, Bodefloden brusede foran mig, over de store Stene, og paa den anden Side løb Landeveien forbi de rødtagede Huse, men jeg saae ingen Bro; — over skulde jeg, men hvorledes? Jeg løb længe langs med Flodbredden, men saa langt jeg kunde see, til begge Sider, var

der ingen anden Overgang, end at vade ud, eller springe fra Fjeldstykke til Fjeldstykke; jeg valgte det sidste, men kom ikke længer, end midt i Floden, hvor Strømmen brusede paa begge Sider om den store Steenblok, jeg stod paa. — Her tog ellers den hele Egn sig bedst ud, og havde jeg været Maler, saa havde jeg taget Papiret frem, først antydet med nogle fine Streger den uendelige, store Dal med sine Byer og Kirketaarne, derpaa anlagt, med stærkere Omrids de venlige Bygninger, hvor just Røgen flog ned om de røde Tage, og forrest malet det vilde Bjergpartie med Granerne og den brusende Bodeflod; — jeg var nu ikke Maler, jeg saae i dette Øieblik paa det Hele, kun for at finde en Bro, som jeg da tilsidst opdagede et godt Stykke derfra, hvor Floden gjorde en Bøining.

Da jeg kom til Blechhütterne og nærmede mig Vertshuset, troede jeg at en fjendtlig Hær havde slaaet Leir derinde. Der var et Spectakel, som om Stole og Borde bleve kastede mellem hinanden; jeg traadte ind i den store Stue og hele Mandskabet bestod i — fire Studenter fra Jena. De vare fuldkommen i Burschedragt, og havde hver en grøn Egekrands om Hovedet, hvorfra Haaret hang dem, i lange Lokker, ned over den hvide, broderede Halskrave. — De sang Alle af fuld Hals og trommede i Bordet med Ølflasker, saa Glas og Tallerkener dandsede derved. De saae ellers ret godmodige ud, og gjorde en Pause i deres musikalske Øvelse, da jeg traadte ind. Snart kom vi i en Samtale; de vilde gjøre en Brockenreise og havde vandret paa deres Fod hertil fra Jena. Da de hørte, at jeg var dansk, og Student, fik jeg mange Spørgsmaal; de spurgte om vi ingen „Burschenschaften“ havde, og hvilken Farve jeg bar, og da jeg forsikkrede dem, at vi intet af dette kjendte, viste de mig deres Hue, og fortalte, at de bare Sands Farve. Om jeg kjendte Sand! og nu flammede deres Øine i det de sagde, hvilket herligt Menneske han havde været; de vare Børn, da han blev henrettet,

men de huskede ham godt, erindrede ret levende, da hans Hoved faldt for Bøddelsværdet.

Deres Forestillinger om Danmark vare ellers meget ufuldkomne: saaledes troede de, at kun den lavere Classe her, talede det danske Sprog, men at fransk blev brugt af Hoffet og de mere Dannede.

Da jeg nævnede Oehlenschläger for dem, spurgte de, om vi havde nogen af hans Stykker oversatte; jeg svarede, at vi havde dem i Originalen, og nu bleve de ikke lidet forundrede ved at høre, at Oehlenschläger var dansk, at han levede i Danmark, og skrev der. Jeg maatte beskrive dem, hvorledes han saae ud, fortælle dem om ham og hans Arbeider; og da de hørte jeg kjendte Digteren personlig, og at han paa denne Tid var i Tydskland, saae de mig ret venlig i Ansigtet, og da vi skiltes ad, forærede den Ene mig sin Egekrands, som han tog af sit Hoved og satte paa min „Mütze;" rimeligviis fik jeg den for Oehlenschlägers Skyld.

Min Vei gik nu til Gernrode, men dersom en reisende Harpespillerske ikke havde taget sig af den fredelige Vandrer, saa havde jeg da løbet vild i den grønne Løvskov. Jeg spurgte, om hun ikke var fra „Riesengebirge," men hun var fra en anden Kant og slet ikke i Familie med Lafontaines. Da hun havde ført mig paa den rette Vei, satte hun sig ned paa en Steen, under en stor Nøddebusk, og spillede mig ovenikjøbet et Stykke til, og saa skiltes vi ad, hun med Harpen paa Ryggen, og jeg med Harpen i Hjertet, begge i den Hensigt at synge for Verden.

Skove og Enge verlede med hinanden, jeg saae ogsaa en gammel Borgruin inde imellem det høie Krat; den saae meget skrøbelig ud og pyntede dog saa smukt, just ved sin store Faldefærdighed. Det var som Ossian havde meent denne, da han sang: „Her ryster Tidslen eensom sit Hoved, og Ræven seer ud af Vinduet." Det var de sidste Rester af Slottet Lauenborg.

Gernrode er en lille, rolig Flekke, jeg saae næsten intet Menneske paa Gaden, men i et lille Huus stod Vinduet aabent og jeg hørte en qvindelig Stemme synge smukt om Kjærlighed. Jeg lyttede, og da den Usynlige ikke lod sig see, tog jeg Egekrandsen af min Hue, og efter at have gjemt et af Bladene, lagde jeg stiltiende Krandsen ved Døren, til Tak for Sangen, og vandrede saa ud af Byen. Veien hæver sig steilt opad en Bjergside, den lerede, gule Jord stak stærk af til den violetblaa Himmel, nogle gamle Koner og lasede Børn kom med Brændeknipper paa Ryggen, de havde samlet sig i Skoven; jeg satte mig ned og skrev i min Dagbog, en Bi snurrede i en Blomst ved Siden af, og saaledes vare alle Figurerne paa dette Malerie i Beskjæftigelse.

Da jeg nærmede mig Mägdesprung gik Solen ned, det var ganske halvdunkelt paa Veien mellem Bjergsiderne, men Lyset faldt desto stærkere paa Trætoppene, der kastede lange, sorte Skygger. Jeg indhentede her to Skolediscipler, den ene fra Berlin, den anden fra Magdeburg, som jeg havde været sammen med paa Brocken; de var i deres Ferie fra Skolen flagret ud i den store Natur.

Vi mødte ogsaa en Drabant paa Landeveien, der saae ud, som han var sprungen lys levende ud af en Røverhistorie; men han gjorde os Intet, da han fandt, at vi vare saa mandstærke; vi gjorde heller ikke ham Noget, og saa var den Artighed betalt.

Snart saae vi det sorte Jernkors paa Klippen over os, hvorfra en ung Pige, eftersom Sagnet fortæller, styrtede sig ned, da den fyrstelige Elsker satte efter hende; dog fandt hun ikke Døden, Gud lod Vinden bære hende sagte ned, hvor de vilde Brombær voxe mellem Fjeldstykkerne. Om Egnen efter dette Sagn har faaet Navnet Mägdesprung er jeg uvis. Ottomar fortæller os, at der legede to Risepiger her paa den steile Fjeldryg; den Ene hoppede over den store Afgrund, hvor nu

Veien gaaer, men den Anden fandt dog Springet lidt betænkeligt; hun dvælede lidet, men sprang derpaa til, saa at der blev et Aftryk af hendes Fod i Stenen. En Bonde, der gik og pløiede, saae det og loe af den store Dame, hvorfor hun tog ham med Øre og Plov op i sit Forklæde, og bragte ham med sig hjem i Bjerget.

Skjøndt jeg som et stort, fornuftigt, confirmeret Menneske ret vel vidste, at det Hele kun var Landsby-Phantaste, at ingen Bjergdame var hoppet over her, eller noget menneskeligt Væsen sprunget ned, uden at brække Halsen, maatte jeg dog noget nøiere betragte Stedet, der ret maa gribe Enhver, som elsker den store Natur.

Det er ikke blot de stolte Fjeldmasser med deres uoverseelige Skove, de høie Buske, der slynge sig over den brusende Flod, eller den døde Steenmasse af en halv nedfalden Bygning, der gjør en Egn romantisk; først naar den, just ved denne sin Natur, har et eller andet Sagn, faaer det Hele sin fuldkomne magiske Belysning, der ret hæver det for Sjælens Øie; da faae de døde Masser Liv, det er ikke længer en tom Decoration, der bliver Handling, ethvert Blad, enhver Blomst staaer da som en talende Fugl og Kilden som et syngende Springvand, der slaaer sine evige rislende Accorder til dette Aandernes Melodrama.

Egnen rundt om, blev mig dobbelt smuk ved sine Sagn; der var ogsaa Liv og Bevægelse her paa Veien; vi mødte Kulbrændere med mørke, characteristiske Ansigter, og Bønderpiger, der saae ud som Mælk og Blod. Floden Silke brusede sladdrende forbi; den fortalte vist, hvad vi nok selv saae: at det Hele var saare godt.

Snart hørte vi Larmen af de talrige Værksteder; vi stege op til den mærkelige Jernobelisk, som Hertugen 1812 her har opreist over sin afdøde Fader; den er heel af Jern, og skal være

den høieste i Tydskland. Vi skreve vore Navne paa den, med Blyant, ligesom saa mange Andre havde gjort.

„At blive udødelig," det er dog en Tanke, der, selv paa det meest Barnagtige, lyser frem fra det arme Menneskebryst!

Snart vil Regn og Snee udslette denne Blyants Udødelighed, og en ny Slægt vil skrive deres Navne istedet, til selv Obelisken ogsaa bliver udslettet af Tiden. Saaledes søge vi ogsaa, paa Livets Reise, at skrive vort Navn paa Verdens store Obelisk, hvor det ene Navn maa vige for det andet, til denne store Skrivetavle selv gaaer i Gruus. Gud veed, hvilket Navn der vil staae som det sidste? Rimeligviis Bygmesterens, der reiste den til sin egen Ære og det Heles Forskjønnelse.

I Alexisbad vare endnu ingen Gjæster komne, de pleiede først at indtræffe i de varme Sommermaaneder. Kilden var i en tempelformet Bygning, hvor man steg ned af brede Steentrapper. Der sad en ung Pige med sin Leerkrukke, det var Rachel ved Brønden; Manden, der rakte os Vandet, var ogsaa hvad man her i Danmark kalder en lang Laban. Skolediciplene og jeg, stode, som tørstige Kameler, der vare trætte af Dagens Hede og Vandringen, saa vi tilsammen, fuldkomment, dannede et bibelsk Malerie.

VIII.

Situations-Billeder paa Vandringen til Eisleben. Morten Luther. Reise til Halle. Merseburg.

Det er en forunderlig Ilen med Alt, der lever i mig, og egenlig udgjør min Grund-Characteer! jo interessantere en Bog

er mig, jo mere iler jeg for at have den gjennemlæst, for at have det hele Indtryk; paa selve min Reise er det ikke ret det Nærværende, der glæder mig, jeg iler efter noget Nyt, for atter at komme til et Andet; hver Aften jeg lægger mig til Hvile, higer jeg efter den næste Dag, ønsker at den var, og naar den kommer, er det dog en Fremtid længer borte, der beskjæftiger mig. Døden selv har mig noget Interessant, noget Herligt, fordi en nye Verden da aabnes for mig. Hvad mon det egenligt er, mit urolige Jeg iler efter?

Livsfrisk og herlig stod den vaargrønne Natur rundt om, og aandede Glæde og Ro, medens der ligesom laae et dunkelt Flor over mit Hjerte; dog, tænkte jeg, hvorfor misunde de friske, brogede Blomster? Lad dem dufte, de ville om nogle Maaneder være visne; Kilden, som sladdrer nu saa lystig, forgaaer i Havet og dette selv, der svulmer i sin Storhed, vil dunste bort. Lad Solen spille med sine hede Straaler, ogsaa den vil med Himlen, ældes som et Klæde, naar mit Hjerte, der nu smelter hen i Veemod over sine egne Drømme, livsglad, med salig Stigen, jubler mod det Uendelige.

Endnu denne Morgen havde jeg ingen Ro paa mig, jeg forlod Harzgerode; det ene Billede verlede med det andet. Et af disse, der vistnok for Mange er høist ubetydelig, og dog staaer ligesaa levende for mig, som Udsigten fra Brocken og Roß-trappe, ja næsten mere, saae jeg omtrent en Miil fra dette, sidste Sted.

I Klaus, en Landsby der bestaaer, jeg troer af 3 Huse, gik jeg ind i Vertshuset, der er det ene af disse tre; Alt var her saa malerisk, men saa ganske af den hollandske Skole, at jeg dog helst ønskede at see det paa Lærredet. En Kattekilling væltede sig foran mine Been, to Hanekyllinger sloges paa Gulvet, og Opvartningspigen, der i Grunden var smuk og ganske bondeklædt og bondesund, rakte mig med saadan en Ligegyldighed et Glas

Melk, som det var en Barmhjertigheds Gjerning, og ændsede mig derpaa saalidet, at hun traadte hen for Speilet og holdt sit Toilet, løste sit lange Haar og lod det falde ned over Skuldrene og Ryggen. Jeg seer det levende endnu og ønsker, at Du, min Læser! seer det med; thi det var ikke saa ilde!

I en to a tre Timer gik jeg fort, uden at møde et Menneske. Snart var Veien saa bred, som ti andre, snart saa smal, at kun een Vogn kunde kjøre der. Jeg løb da ogsaa vild, spurgte derfor to anseelige Bøge, der saae mig ud til at være Landsmænd, om Veien, men de rystede med Toppen og vidste ingen Ting.

Tilsidst kom jeg til en lille Landsby, hvor der, paa en stor Plads udenfor et Huus, var Dands og Lystighed. Det var ganske unge, halvvoxne Piger, der indbyrdes valsede sammen efter Violin, som en gammel, hjulbenet Orpheus spillede paa. Mødrene og alle Byens qvindelige Ældste, sadde paa Havebænke rundt om, med Hænderne i Skjødet, og saae derpaa, uden at lægge Mærke til den Fremmede, der stod tæt ved. Maaskee tænkte den ældste Morlille, der sad her med den lille, sorte Hætte over de graae Haar, paa sin faure Ungdom, da hun, ogsaa sprang efter Violinen under Guds blaa Himmel. Nu vare de Spring forbi, ja den bedste Dandser laae muligt, for længe siden, og sov under den kjølige Græstørv, og sprang altsaa endnu mindre.

Men Billede paa Billede trætter, Barnet selv bliver kjed af at bladre i den meest brogede Billedbog, vi ville altsaa ikke nu strax see flere, skjøndt det følgende var smukt, meget smukt. Jeg gad nok beskrive det maleriske Leimbach, der laae tæt ved, inde i Dalen, næsten indhyllet i Røg, og skjult bag de høie Banker af sort Affald. Jeg gad nok vise den steile Huulvei, der næsten gik brat ned imod Kirketaarnet, og hvor dog en stor Pakvogn med fire Heste slæbtes opad; men som sagt, det trætter; jeg vil

dennegang fortælle ganske simpelt, paa den almindelige Maneer, for at baade Læseren og jeg kan hvile os.

„Leimbach, en aaben Mediatstadt, med 660 Indvaanere, Kobbersmelteovne, -Sølvhytter, Raadhuus ɔc. ɔc."

Det følgende Sted tage vi paa samme Maade; det er ogsaa meget bequemt! „Mansfeld, en halv Fjerdingvei fra Leimbach, har 1600 Indvaanere og et Gjæstgiversted: „zum braunen Hirsch." —

— Nu har jeg udhvilet mig! jeg veed ikke om Læseren har? Vi ere imidlertid nu ved Eisleben.

Mellem høie, grønne Bakker
Reiser sig den lille By,
Solen kaster lange Straaler,
Bag den brune Sommersky,
Skinner paa de høie Taarne, —
Alle Byens Klokker gaae,
Og paa Gader og i Stræder,
Folk i Søndagsklæder staae.
Munkene med Sang og Faner,
Træde ud af Byen der;
Hvad har dette at betyde?
Er det Fest og Høitid her?
Hist to høie Herrer komme,
De og Følget er tilhest,
Hertugen med Bispen er det,
Som i Dag er Byens Gjest.
Hist paa Muren, tæt ved Porten,
Hvor det dog er broget der!
Mænd og Qvinder, Børn og Gamle,
Ligge, staae og sidde her.
See, en Bjergmand med sin Kone,
Stille, midt i Vrimlen staaer;
Deres lille Dreng ved Siden,
Har et deiligt, hvidguult Haar.
Fromt han folder sine Hænder,
Seer paa hele Stadsen her,

Fyrstens Sabel, Bispens Kjole,
De behage ham især;
Underligt hans Hjerte brænder,
Tanken flagrer hid og did.
— Folk der boe hiin Side Bjerget,
Kom for denne Stads at see.

Mellem høie, grønne Bakker
Reiser sig den lille By,
Solen kaster lange Straaler
Bag den brune Sommersky,
Skinner paa de høie Taarne,
— Men det er nu stille her,
Ingen Bisp og ingen Hertug
Seer jeg holde Indtog der.
Underligt dog Hjertet banker,
Glemmer for en Stund sin Vee.
Hvad vil jeg, hvad vil de andre
I den lille By da see?
„Bispens Kjole, Fyrstens Sabel" —
Det er nu kun Støv og Gruus!
Nei, vi komme hver som Pil'grim,
For at see et fattigt Huus.
Snever er den lille Gade,
Det er ret som Alt var dødt!
Her de gamle Bjergfolk boede,
Her den lille Dreng blev født.
— Bisp og Hertug ere glemte,
Byens Mure er' i Gruus.
Alt igjen sig atter reiser,
Staaer man i det lille Huus.

Byen havde mig noget saare venligt. En lille Dreng legede udenfor den gamle Kirke, og ridsede med Kridt paa de store Kampestene; maaskee de samme ogsaa have været Luthers Skri-

vertavle, da han legede her. Raadhuset har et kantet, dunkelt Udseende, ligesom hans Tidsalder; det har rimeligviis seet ganske saaledes ud i hans Tid, som nu; derimod har Huset, hvor han blev født, undergaaet en Deel Forandringer. Det benyttes nu som Skole. Paa et Vindue staae Luther og Melanchton i Glasmalerie, og over Døren læses, rundt om et illumineret Basrelief med Luthers Portrait:

„Gottes Werck es Luthers Lehr,
Darum weyht sie nimmer mehr!"

Der stod en gammel Bonde paa Gaden med sin Kone, han stavede hende Versét, og jeg kunde see paa deres Ansigt, hvilken Masse af dyb og herlig Poesie, der laae dem i hvert Ord; thi deres Blik opklaredes forunderligt, og da han sagde det sidste, var det, som han havde sagt en Engels Aabenbaring, og de troede det.

„Luther!" siger Jean Paul, „Du ligner Rhinfaldet! hvor mægtigt stormer og tordner Du ikke! men ligesom Regnbuerne svæve ubevægelige paa dets Strøm, saaledes hviler ogsaa Naadens Bue, Freden med Gud og Menneskene, i dit Bryst; Du ryster kun din Jord, men ikke din Himmel!"

Det er poetisk smukt; men dog laae der mig her, med den Tone og det Udtryk, hvormed den Gamle sagde til sin Kone om Luther: „det var en Mand!" noget langt større, rigtigere og stort. Jeg troer, at Jean Paul selv vilde have fundet det samme, om han havde hørt det!

Luther „det var en Mand!" derfor brød han Pavedommets Aag; derfor sang han:

„Wer nicht liebt Wein, Weiber und Gesang,
Der bleibt ein Narr sein Leben lang!"

Derfor slog han Blækhuset i Hovedet paa Mørkets Fyrste; thi som en tydsk Digter, jeg troer, Børne, siger: „Blæk og

Trykkersværte ere de farligste Vaaben imod Fanden, de ville engang ganske forjage ham fra Verden."

IX.

Reise igjennem Halle og Merseburg til Leipzig. Den blinde Moder. Invaliden. Nicolai-Kirken. Gellerts Grav. Auerbach Keller. Italiensk Opera. Poniatowskys Mindesteen.

I den sachsiske „Eilwagen" rullede jeg, ved Midnat, ud af det gamle Eisleben. De første grønne Vinbjerge hilsede mig med den opstaaende Sol. Postillonen blæste smukt det ene Stykke efter det andet. Vi kom forbi to store Indsøer, hvor de grønne Bjerge og de røde Skyer speilede sig i den stille Flade. Der laae ogsaa en gammel Ridderborg, kantet og taarnet, med høie Mure og Grave. Her var et deiligt Echo; vi holdt et Øieblik stille, Postillonen blæste, og fra Bjergene lød næsten hele Stykket igjen. Jeg har aldrig hørt saa mange Toner gjentagne af Echoet. Denne deilige Morgen glemmer jeg ikke; men den staaer jo ogsaa udsat paa Musik, i min Erindrings Billedsamling. Postillon og Echo gave den hele Egn en høiere Skjønheds Potens, hvorved, mulig, den lærde Stad Halle, siden tabte; den saae mig saa snever, saa uhyggelig ud. Saalefloden var et skident, guult Vand; og Byens Gader — enkelte, i det mindste — troer jeg, ikke vare brolagte.

Veien til Merseburg var beplantet med Kirsebærtræer, Byen selv mørk og snever som Halle; men dog et Besøg værd, for sin gamle gothiske Domkirke.

Man fortalte mig ellers der et Folkesagn, ganske en Historie a la Gaza ladra. En Biskop her, havde ladet sin Tjener uskyldig henrette, men da han siden opdagede, at hans Yndlingsravn var Tyven, henfaldt han i Melancholie, lod Fuglen indespærre i et Jernbuur, og sætte ud til Spot og Skjændsel, ja, bestemte endogsaa en Capital, hvorfor Raadet i Merseburg, til evig Tid skulde underholde en Ravn, der maatte lære at raabe Tjenerens Navn: Jacob. Saasnart en Ravn nu døer, gaaer det med den, som med Dalai Lama, og Paven: der bliver strax holdt Raad og valgt en anden.

Der sad endnu, sagde man, thi jeg kunde ikke finde det, saadan et uskyldigt sort Dyr og raabte „Jacob" uden at drømme om, hvorfor han havde fri Bolig og Kost, og maaskee uden at være i Familie med den biskoppelige Tyveknægt, for hvis Skyld dette Ravne-Legat var stiftet.

Solen brændte hedt da vi rullede ud af Byen, for at naae den tydske Boglade: Leipzig.

Egnen rundt om saae meget dansk ud, her var endnu et Skovpartie, siden tabte Alt sig i en uoverseelig Slette, som Menneskeblod har beskrevet med Udødelighedens Ziffre.

Den blinde Moder.

„Trommen hvirvler. De er' nær!
Mægtigt suse Hærens Faner."
— „Moder, det er Vinden her,
Der gaaer gjennem Skovens Graner."
— „Hører Du ei Hestens Hov?
Rustvogn tæt ved Rustvogn kjører."
— „Veien gaaer i denne Skov,
Det er Reisende Du hører!"

„Stille Barn, de er' os nær!
Vinden suser ei i Granen.
Seer Du ei den hele Hær?
Stolt din Fader bærer Fanen.

Nei, det er ei Nattens Blæst,
Eller fremmed Mand, der reiser,
Foran Hæren, paa sin Hest,
Rider jo den store Keiser!"

„For mit Die er det Nat,
Men i Mulmet ham jeg kjender.
Barn, jeg føler mig saa mat,
Fold Du mine gamle Hænder!
Vinden suser gjennem Fanen,
Mildt din Fader vinker der,
Barn, o sæt mig her ved Granen,
Døden, føler jeg, er nær!

Det var en underlig Følelse der greb mig idet jeg kjørte hen over den store, uoverseelige Leipziger-Slette, hvor enhver Landsby er saa mærkelig i Krigshistorien. Her havde Napoleon været, her havde den store Feltherre tænkt og følt. Kornet bølgede frodigt over den uhyre Kampplads; ingen Vunde lægges dog saa let som den store Naturs! der behøves kun et Foraar, for at smykke den ældste Ruin med Blomster og Grønt. Man arbeidede paa en ny Landevei, jeg saae Menneskebeen og Kugler, man havde fundet ved Gravningen. Under et Træ sad der en gammel Karl med et Træbeen; han havde vist seet lidt mere her, end Kornet der nu bølgede foran ham, hørt en dybere Sang end den Fuglene qvidrede paa Grenene over ham. Med sin lille Pibe i Munden hvilede han sig her og tænkte paa gamle Dage.

Invaliden.

Røgsky ved Røgsky over Marken laae;
De røde Ildsvælg Diet ene saae.
Sært dundred' Jorden under Hestens Hov,
Som var det Stormen i en Gran-Skov.
Mand tæt ved Mand vi stod', kun „frem!" det lød;
Min Broder faldt — han fandt en Heltedød.

Jeg følte Intet — Intet Hjertet rørte.
Den dybe Tromme-Hvirvel kun jeg hørte,
Trompetens Stød — vi bruste vildt afsted —
Da faldt min Hest, mit ene Been gik med;
Hen over os den hele Hær nu gik,
Jeg veed ei meer, det fortned' for mit Blik!
Da jeg blev vakt, var Alt saa tyst, saa tyst!
O, denne Stilhed knugede mit Bryst.
Mit Been var Ild — af Tørst min Læbe brændte,
Jeg laae blandt Liig, men intet Træk jeg kjendte.
Det sildigt var, jeg følte Nattens Blæst,
Nær ved mig vrinskede en saaret Hest;
Der laae en Franskmand, dybt hans Dødssuk lød,
„Napoleon" han nævned' og var død.
Jeg vilde bede — hævede mit Blik,
Men Døden atter over Hjertet gik;
Jeg veed ei selv, hvor længe der jeg laae, —
Det første som igjen mit Øie saae,
Det var en Mand, indsvøbt i Kappen her,
Han jog to Ravne bort, der sad mig nær.
Jeg saae dem, hørte deres hæse Skrig;
Jeg var et Liig jo, mellem døde Liig.
Taus Manden stod, hans Ansigt ei jeg saae;
Den store Kappe høit om Kinden laae.
Han saae mod Himlen, Alt var Skyer der, —
Da lyste der mellem et Stjerneskjær.
„Mon étoile!" jeg hørte han brød ud.
Han bøiede sig dybt, som for sin Gud;
Den store Kappe bort fra Skuldren gik,
Jeg saae det aabne, stolte Helteblik;
Et Suk steeg fra mit Bryst, da saae han ned,
Men taug — han taug — jeg glemte hvad jeg leed,
Men glemmer aldrig dette dybe Blik.
Han bredte Kappen over mig — og gik.
Jeg laae imellem Liv og Død hensrakt.
Mit Hjerte bad — og Redning blev mig bragt.
— Den franske Leir var nær, der kom jeg hen,
Men ei den tause Mand jeg saae igjen;

Ham var det dog, der Liv og Hjelp mig gav!
Maaskee nu Græsset voxer paa hans Grav:
Maaskee han lever — lever langt herfra,
Er lykkelig — mit Hjerte siger ja!

Leipzig selv gjorde et behageligt Indtryk paa mig; det er en stor, venlig By, Hovedgaderne ligne meget vor Østergade, men de ere bredere, og hvad der gjør dem smukkere, mere lige. Jeg troer der boe 2 à 3 Boghandlere i hver Gade; overalt hang der Skabe med Bøger, og i de store, blanke Glasvinduer, Kobbere og Billeder. Paa Gaderne løbe Burscher med lange Piber i Munden og Collegie-Hefter under Armen; Nogle havde deres tydske Original-Dragt paa, de store hvide Burer, den korte Frakke, og de lange Lokker ud over den hvide Krave.

Jeg besøgte Nicolai-Kirken. Her ere Malerier af Oeser; i Kuppelen over Alteret var malet en svævende Engel, det syntes ikke at være Malerie, men et levende Væsen.

I et lille Aflukke her, viste man os en gammel Prædike-stol, som Luther skal have prædiket paa; jeg reiste mig paa Taaspidsen for at naae saa høit, at jeg dog kunde lægge Hænderne, hvor han maa have lagt sine.

Fra den gamle Kirke vandrede jeg ud af Byen til Gellerts Grav.

En flad, simpel Steen med hans Navn og Dødsaar laae derover, ved Siden var plantet et Rosentræ, og rundt om stod et lavt Gitter, hvor de Mange der havde besøgt Digterens Grav, havde skrevet og skaaret deres Navne; jeg skrev ogsaa mit.

Rundt om vare mange, langt pynteligere Grave, der gjemte vist langt fornemmere Folk end Gellert, men ingen fremmed Haand havde skrevet sin Erindring der, selv de jerngittrede Capeller rundt om, stode kun som en Muur, der tjente til at omslutte den simple Digter-Grav. Her var Digteren den fornemste, ved ham fik dette Sted med sine Døde, Interesse. Hertugen af

Weimar har saaledes bestemt, at Goethes og Schillers Liig skulle staae paa hver Side af hans, i det kongelige Capel. Saaledes kan Menneskет faae sig en Regnbue, naar det staaer mellem Solen og den brusende Fos.

De andre friske Grave rundtom vare ellers saa underligt pyntede, man havde foruden Blomster og Krandse besat dem med Citroner og Appelsiner, og nogle af disse vare skaarne i Stykker; fra Krandsen flagrede lange Baand med Guld- og Sølv-Fryndser, der, naar denne hele Stads var noget gammel, saae ganske hæsligt ud. Paa Baandene vare Vers aftrykte, deels selvgjorte, deels valgte af bekjendte Digtere, saaledes fandt jeg paa et, Hölty's:

„Heute hüpft im Frühlings-Tanz,
Noch der frohe Knabe,
Morgen weht der Todtenkranz
Schon auf seinem Grabe!"

At en Grav smykkes med en enkelt Krands, finder jeg smukt og betydningsfuldt; Tømmermanden sætter jo ogsaa sin Krands med det brogede Flitterguld, paa Husets Tag, naar den hele Bygning er reist; hvorfor skulde vi da ikke, ligesom han, ogsaa her sætte en Krands; Graven er dog Taget paa vor Jordlivs Bygning, først naar denne er klappet til, er den fuldkommen reist.

Der blev just et Liig begravet her paa Kirkegaarden; det var en gammel Snedker, der maaskee selv havde kjøbt Træet til sit snevre Sovekammer. Kisten blev baaren paa Mændenes Skuldre, og var ogsaa pyntet med Blomster, Citroner og Appelsiner; der var en stor Trængsel af Børn og Fruentimmer, dog kom jeg temmelig nær Graven, hvor Chordrengene sang med barnlige Stemmer, medens Solen begyndte at gaae ned bag de høie Popler.

Da jeg om Aftenen ene vandrede gjennem Gaderne i den fremmede By, for at finde til Hôtel de Bavière, gik jeg vild

og kom saaledes til „Auerbachs=Keller," der, som bekjendt er mærkelig ved Dr. Faust, der her, efter Sagnet, foer ud af et Vindue, ridende paa et Viinfad. Jeg gik derned, for dog at have været i det mærkelige Værelse, hvor denne Historie havde passeret; dette var meget lille, og havde kun det ene Vindue, hvorigjennem Faust var reden bort. Paa Betrækkene var den hele Begivenhed afmalet, Skade, at de vare lidt for sorte og uthydelige.

Her sad ellers tre gamle Personer i en dyb Desput; jeg troer det var om det Ubegribelige, at en Trekant, dog i Grunden er en halv Firkant; det lod til, at de ogsaa paa Vinens Dunster vilde flyve endnu længere, end ud af Vinduet. Tilsidst begyndte de at synge, som Frosch og Brander i Goethes Faust: „es var eine Ratt' im Kellernest!" det vil sige, de sang just ikke denne, men Situationen var den samme; saa at jeg hvert Øieblik skottede til Døren, om ikke Mephistopheles kom med Doctoren.

Den italienske Opera=Trup fra Dresden var her i Leipzig, og gav alt, ved min Ankomst deres tiende Forestilling. Jeg saae: „Tell" af Rossini: Stykket er i fire Acter, men da det, uden Forkortninger, vilde blive for langt og trættende, baade for Tilhørerne og de Syngende, havde man, ligesom ved „Menneskeslægtens Ødelæggelse," skaaret det midt over, saa at man den ene Aften, saae de to første Acter, og den næste Gang, de to sidste. Jeg var der begge Aftener, og fik da saa noget Heelt ud deraf.

Ikke et Ord blev talt, Dialogen var Recitativ, men naar Recitativer synges med det Udtryk, som de bleve her, ere de ingenlunde trættende.

Hvor blødt og udtryksfuldt klang mig ikke det italienske Sprog, det er Toner selv, der ere forstenede til Ord; — hvor smukt maa det ikke klinge, i den stille Nat, under den sydlige

Himmel, at høre disse Toner, tolke Kjærlighed! — Kjærlighed! — hu! hvor hæsligt haardt og snurrende klinger dog paa Dansk, dette Ord, der skal udsige det meest Aandige i Sjæl og Tanke. „Kjærlighed!" — o, han har slet ikke kjendt og følt den, som opfandt dette hæslige, skurrende Ord. — Det har vist været en gammel, gnaven Papa, der misundte de unge Hjerter deres salige Drømme, og nu som en Lænkehund snærrede af deres, som han kaldte det: „Kjærlighed." —

Klokken var ikke Ni endnu, da Operaen var endt, jeg besøgte da Reichenbachs Have for at see Stedet, hvor Poniatovsky fandt sin Død i Elsterfloden. Haven her, tilhører en rig Kjøbmand Gerhardt, der lader sig betale for at see dette Sted.

Her, imellem disse høie Træer, sprængte den haardt saarede Helt, forfulgt af den overlegne Fjende. Det er næsten utroligt, at Nogen kunde drukne i dette ubetydelige, smalle Vand! en Grædepiil var plantet paa det Sted, han havde sat ud med Hesten, og nogle Skridt derfra, hvor de havde fundet hans Liig, stod en lille, simpel Støtte, der overalt var beskreven, især med Landsmænds Navne.

X.

Afreise. Meissen. Den første Dag i Dresden. Dahl og Tieck.

Efter et Ophold af tre Dage, forlod jeg det venlige Leipzig, hvor jeg havde lært at kjende flere, herlige Mennesker.

I den dunkle Aften rullede vi forbi Jagtslottet Hubertsburg, med sin store Have; Mengs's Pensel skal lokke mange

Fremmede til Slotscapellet, vi havde ingen Tid, og savnede da heller ikke Malerier, det ene Stykke afverlede med det andet, naar vi saae gjennem det aabne Vindue paa Vognen. Her var en Kro med Reisende, Karlen stod med sin store Lygte i Døren, — det var et Natstykke, Rembrandt skal have efterlignet denne Maneer. Her saae man en sumpet Eng i Morgenbelysning, nogle Vildænder pladskede mellem de grønne Siv; en Maneer Ruysdael har efterlignet. Her laae en Flekke med halv nedstyrtede Mure; i Forgrunden, under et stort Træ, sad et Par unge Folk og kysede hinanden, — det var en Maneer — jeg selv gjerne gad efterligne.

Alt som vi nærmede os Meissen, fik Egnen et mere romantisk Udseende. Fjelde begyndte at reise sig, og de havde en ganske anden Characteer, end de i Harzen. I rødgule Steenmasser, begroede med unge Bøge, hang de ud over vort Hoved; paa den anden Side af Veien laae de grønne Viinbjerge, med rødtagede Huse paa, og nedenfor slyngede Elben sig i maleriske Bugter. Skibe bleve ved Folk og Heste trukne op ad Floden, medens andre, med svulmende Seil, pilede ned ad, paa Strømmen.

Meissen selv har snevre Gader, og saae mig saa uhyggelig ud; man maa med den, ligesom med ethvert godt Malerie, ikke sætte Øinene tæt til, man maa betragte det Hele i Afstand.

Domkirken er en herlig, gothisk Bygning, Solen skinnede ind af de høie Vinduer, hvor en lille Fugl, der var kommen ind, flagrede og slog med Vingerne paa Ruden, for at komme ud. Det var min egen Barndomsverden jeg saae! Barndommen er ogsaa saadan en hellig, stor gothisk Kirke, hvor Solen skinner smukt gjennem de brogede Ruder, hvor enhver dunkel Krog vækker en mægtig Følelse, og hvor det simpleste Billede, ved sin Belysning og ved Sagnet, faaer en langt dybere Betydning. Hverdagslivet viser sig der i sine Søndagsklæder, Gud og Verden ligge der hinanden langt nærmere, og dog flagrer Hjertet, som den lille

Fugl her i Kirken, efter den ny Fremtid udenfor, hvor maaskee en Jæger venter bag Busken for at skyde den et Hagel gjennem Vingerne.

Veien fra Meissen til Dresden er beplantet med Akasier og Pæretræer, Markerne staae med Kaal og Kartofler, det er en heel Kjøkkenhave; venlige Bjerghøider med Viinranker og Løvskove, ligge paa begge Sider, og bag ved danner Meissen selv, der ligger høit med sit Slot og sin gothiske Kirke, det herligste Punkt i hele Billedet; en muret Broe over Elben reiser sig nedenfor Byen, hvor Folk kjøre og gaae, uden at tænke paa, mindre, gjøre sig til af, det Liv de just herved give det Hele.

Jo længere man kommer herfra, deshøiere blive Bjergene, og snart seer man, som gjennem et blaaligt Slør, det tydske Florenz: Dresden, ligge foran med sine høie Taarne og Kupler.

Da jeg kom til Augustusbroen, som jeg kjendte saa godt af Kobber, var det mig, som jeg eengang i Drømme havde været her før. Elben væltede sine gule Bølger hen under de stolte Buer; der var Liv og Færdsel paa Floden, men endnu mere paa Broen; Vogne og Ryttere joge midt ad den, og paa begge Sider var der en stor Forskjellighed af Vandrende; omtrent midt over Floden, stod paa een af de Udbygninger, der danne de enkelte Buer, en Christus paa Korset, jeg troer den er af Malm. Nu kom vi da til Altstadt, det egentlige Dresden, de brühlske Terrasser med deres brede Trapper laae tilvenstre og den catholske Kirke med sine Taarne tilhøire og midt for, Porten, der førte os ind i selve Byen.

Dresden stod mig som Overgangspunktet mellem Nord- og Sydtydskland, og det har ogsaa en blandet Characteer af begge; det var den sidste, store Stad jeg imod Syd skulde faae at see i Tydskland, denne Tanke faldt mig ind og gjorde, at jeg med et Slags Veemod rullede ind i den kjære By.

Byen havde mig noget indtagende venligt, jeg følte mig

ſtrax hjemme. Min første Udflugt var til vor berømte Landſkabsmaler Dahl. Jeg havde ingen Anbefalings-Brev med, men ſom Danſk, var jeg inderlig velkommen. Hvor megen Interesſe, ſelv Tidsopoffrelſe, viſte han ikke mig og ſine andre Landsmænd, der vare der paa ſamme Tid, ſom jeg. Om Aftenen ſkulde han med to Nordmænd til Tieck; den ſtore Digter vilde denne Aften læſe for en Vennekreds; da jeg nu havde Anbefalings-Brev med til ham, fra Ingemann, desuden før havde ſkrevet Digteren til, indbød han mig at følge med, men bad mig nu ikke ſpilde Tiden hos ſig, men gaae i catholſk Kirke; — det var juſt denne Dag Corpus domini Feſten; de fleſte Ceremonier vare vel nu forbi, men jeg vilde faae Caſtraterne at høre.

Jeg fandt ſnart Veien over de brühlſke Terraſſer, ſom vrimlede af Spadſerende; der var ſaa meget ſmukt at ſee, den ſtore Auguſtusbro med ſin Menneſkevrimmel, Elben med ſine Skibe og de grønne Viinbjerge langs med den! men jeg havde ingen Tid, jeg maatte ſkynde mig.

Nu ſtod jeg i den catholſke Kirke. Hvor ſtor og lys! Muſikchoret bruſte over mit Hoved; paa alle Altrene brændte Lys, og rundt om i Sidecapellerne og i de ſtore Gange knælede Folket. Den kongelige Familie var i Kirken, jeg ſaae Kongen bede med megen Iver; tre Præſter i Guldmors Dragt ſtode ved Alteret, og mange ſmaa Drenge, i røde Kjoler med en hvid, kort Skjorte over, ſvingede Røgelſekarrene. Caſtraterne ſang, det var ikke Mandens, men heller ikke Qvindens Stemme; det var underlige bløde Moltoner; der laae noget ſaa dybt, veemodigt i deres Sang, ſom var det Hjertets hele Længſel, der udtalte ſig i Toner; de gjorde et ganſke forunderligt Indtryk paa mig, men jeg følte mig ſlet ikke glad.

Ved Hovedalteret var en idelig Bevægelſe, ſom forſtyrrede det høitidelige Indtryk, det Hele gjorde paa mig. Chordrengene

kom og gik med store Lys, og Præsterne bøiede sig hvert Øieblik og ringede med deres Sølvklokke.

Schweitsere i gule Klæder, med store Sølvstokke, gik om i Gangene for at holde Rolighed og passe paa, at Bukkene vel bleve skilte fra Faarene. Folk kom og gik, men Alt skete meget stille. Jeg saae bøhmiske Koner og Piger, der vist havde været paa Torvet med deres Vare, de kom ind i Kirken, med deres Kurv eller Byldt, knælede i Gangen, læste deres Rosenkrands og gik derpaa i største Hast bort.

I Capellerne knælede Mænd og Qvinder for Madonnas Billede, og i mangt et Ansigt saae jeg den inderligste Hengivelse og Tilbedelse. Solen skinnede gjennem Vinduerne og blandede sig underligt med Skjæret af de mange Lys og den duftende Røgelse; der laae virkelig Noget deri, som ved Musikens Tonehav, snart fandt Vei til Hjertet.

Kl. var 7 om Aftenen, da jeg med Dahl og de to unge Nordmænd begav mig til Tieck; jeg skulde nu see og kjende den Digter, hvis aandelig jeg, saa tidt og mægtigt havde beskjæftiget mig; jeg tænkte ikke paa hans gestiefelte Kater og Prinds Zerbinus, hans deilige Alfeverden og de herlige Noveller, nei, Alt smeltede mig hen i Manden selv, i Tydsklands Tieck; den Mand, der staaer som Mester for en heel Skole, den romantiske Poesie, den Digter der staaer Göthe nærmest i Alder, Værd og Beundring hos sine Landsmænd.

Det var intet stort Værelse vi kom ind i. Her sad Familien om Theebordet med en Deel Fremmede, meest Udlændinge. Jeg havde Ingemanns „Ole Navnløse" med fra Digteren selv, samt mine „Phantasier og Skizzer." Dahl forestillede de to Nordmænd og mig, som sine Landsmænd, og Digteren hilste os venligt og bød os Velkommen; da jeg derpaa gav ham Bøgerne og Ingemanns Brev, tog han mig venlig i Haanden, spurgte om det var mig, der havde skrevet „Fod-

eiſe n?“ og da jeg bejaede det, ſagde han mig noget forbindtligt, bad mig ret velkommen i Tydſkland og ſpurgte til Ingemann, ſom han holdt meget af. Hvilket Udtryk laae der ikke i hans Blik! aldrig har jeg ſeet et mere aabent Anſigt; hans Tone var ſaa godhjertig, og ſaae man ham ind i de ſtore, klare Øine, maatte man ganſke betroe ſig til ham; det var ikke blot Digteren, jeg elſkede, Manden blev mig nu kjær; ja ſaaledes havde jeg tænkt mig ham, naar jeg læſte Alferne; — men ſaa ofte har mine Drømme ſlaaet feil, at jeg undertiden atter tænkte: i Virkeligheden er det maaſkee, en ſtiv fornem „Hofrath,“ og dette vilde ganſke have ſtødt mig bort. Saaledes er ogſaa min Foreſtilling om Goethe, og dette overvandt min Lyſt til, at ſee den ſtore Digter; hvem jeg tænker mig hæver ſig herligſt naar man ſeer ham, ligeſom Kirketaarnene, i Afſtand.

Selſkabet beſtod ellers af Folk fra forſkjellige Steder paa Kloden, her var Een fra Amerika, en Anden, der havde reiſt Verden rundt, her vare Norſke, Tydſke o. ſ. v., jeg var den eneſte fra Danmark.

Tieck elſker Holberg, ſom han har i en gammel tydſk Overſættelſe, hvoraf han undertiden oplæſer og det ganſke fortræffeligt! jeg hørte ham denne Aften læſe anden Deel af Shakeſpeares „Henrik den Fjerde.“ Han bruger, ikke at nævne Perſonerne, naar han læſer, men han ſpiller hver, ſaa at man ſtrax hører hvem det er. Iſær de comiſke Scener gav han ganſke meſterlig, og det var umuligt Andet, end lee over Falſtaff og Madame Raſkenfart.

Da vi brøde op om Aftenen, bad Tieck mig, ofte at beſøge ſig, imedens jeg var i Dresden, og forberedede mig iſær paa den Nydelſe, der endnu foreſtod mig med det ſachſiſke Schweitz og med Billedgalleriet; dette var uheldigviis tillukket, da Malerierne bleve arangerede paa nye, men Dahl havde lovet, næſte

Morgen at bringe mig derop, hvor dog de bedste Sager alt vare ophængte. Jeg sagde Tieck god Nat, Dahl viste mig paa den rette Vei hjemad — det var den første Dag i Dresden.

XI.

Billedgalleriet. Linkesche Bad. „Das grüne Gewölbe." Rüstkammer. Udflugt til det sachsiske Schweitz. Pillnitz. Liebethaler Grund. Lohmen. Ottowalder Grund. Amor som Forer. Bastei. Ulvesvælget. Hohenstein. Kuhstall.

Med Dahl, vor danske Gesandt og de to unge Nordmænd, gik jeg nu op paa Billedgalleriet. I nogle Værelser laae Malerier langs ud af Gulvet, men i de fleste vare de alt ordnede og ophængte. Hvilken Masse af Kunstværker!

Hvad skal jeg omtale først af de store Enkeltheder, der gjorde det dybeste Indtryk paa mig? Dog, kan der være Spørgsmaal? Raphaels „Madonna". Jeg gjennemfløi Værelserne for at finde dette Billede, og da jeg stod foran det — — frapperede det mig slet ikke. Det var mig et venligt Qvinde-Ansigt, men ikke skjønnere, end jeg ofte havde seet lignende. Er dette det Verdens berømte Billede, tænkte jeg, og vilde overraskes ved at see det, men det blev mig dog det samme. Det forekom mig endogsaa, at flere Madonnabilleder, flere qvindelige Ansigter her paa Galleriet, vare mig langt smukkere; jeg gik nu tilbage til disse, — men da faldt Sløret mig fra Øinene, de vare mig nu malede Menneskeansigter, thi jeg havde seet det Guddommelige selv. Jeg traadte atter hen for hende, og nu først følte jeg det uendelige Sande og Herlige i dette Billede. Der er Intet

der frapperer, Intet der blænder, men jo opmærksommere man betragter hende og Jesubarnet, jo guddommeligere blive de. Et saa overjordisk, barnligt Ansigt, eier ingen Qvinde, og dog er det den rene Natur. Det forekom mig som ethvert fromt, uskyldigt Pigeansigt, havde nogen Lighed med dette, men at dette var Idealet, hvorefter de andre stræbte. Ikke Kjærlighed, men Tilbedelse vakte dette Blik. Nu blev det mig klart, hvorledes den fornuftige Catholik kan knæle for et Billede. Det er ikke Farverne paa Lærredet han tilbeder, det er Aanden, Guddomsaanden, der aabenbarer sig legemlig her, for det legemlige Die, medens de mægtige Orgeltoner bruse over ham og løse Sjælens Dissonantser, saa at der vorder Harmonie imellem det Jordiske og det Evige.

Tiden har bleget Farverne paa Billedet, men dog synes Alt at leve; den store Glorie af Englehoveder bag ved, udvikler sig meer og meer, og i Jesubarnets Blik samler sig det hele store Udtryk; et saadant Blik, saa klogt et Die, har intet Barn, og dog er det den naturlige Barnlighed her, der saa mægtigt griber os! og nu de elskelige Englebørn nedenfor! de staae som et smukt Billede paa den jordiske Uskyldighed; i barnlig Ro seer den Yngre frem for sig, medens den Ældre hæver Blikket til det Himmelske over sig. Dette ene Billede vilde gjøre Galleriet berømt, ligesom dette ene, var nok til at gjøre sin Mester udødelig. I samme Værelse hang endnu tre Mesterværker; her var Correggio's „Nat," en poetisk Idee, herligt opfattet og udført. Lyset udstrømmer fra Jesus over alle de Andre rundt om. Især frapperede mig en qvindelig Figur, der holder Haanden for Diet, og vender sig halv bort fra det stærke, blændende Lys. De Fleste sætte jo dette Stykke øverst blandt denne store Mesters Arbeider, men jeg foretrækker dog „den hellige Sebastian," der ogsaa har Plads i dette Værelse. Hvilke herlige Grupper af Engle! de svæve ned, paa de lette Skyer, om den fromme

Martyr med det rolige, begeistrede Blik. Endnu var her et Stykke, som jeg troer at turde kalde det fjerde, til hine gudsbesjælede Billeder: en Christus, af Carlo Dolci; Høihed og Lidelse vare sammensmeltede i det ædle, gudhengivne Ansigt.

Jeg gik fra Værelse til Værelse, og saae den store Kunstherlighed, men altid maatte jeg tilbage til disse fire Skatte, til Raphaels Madonna og Correggio's Englegrupper.

Dog bevarer jeg endnu, fra mit første Besøg paa Galleriet, Indtrykket af andre herlige Stykker.

„Dommedag," malet af Rubens, hvor han har anbragt sine tre Koner, i Portrait; de to hæve Englene op i Himlen, den tredie derimod slæbes af Djævelen ned i Dybet. Rubens selv sidder paa sin Grav. Ingen synes at lægge Mærke til ham, han er i dybe Tanker, rimeligviis grunder han paa, hvor han skal hen, og venter nu rolig sin Skjæbne.

Paa et Billede af Bassano, der forestillede „Arken," var der det Pudseerlige, at Svinet blev først ført ind, og fik saaledes den bedste Plads.

Aandelig træt af at nyde denne Herlighed, og legemlig af at gaae omkring der, forlod jeg Galleriet, for snart igjen at besøge det.

I det kongelige Theater var ingen Skuespil, eftersom de Spillende, i Sommermaanederne, næsten Alle vare paa Reise. Udenfor Byen: „im Linkeschen Bade," gave de Tilbageblevne, deres Skuespil. En ung Dame, Alexandrine Gebhart fra Hoftheatret i Petersburg, gav Gjæsterolle, som Christine i: „Die Königin von sechzehn Jahren, oder Christines Liebe und Entsagung," en tydsk Bearbeidelse efter een af Bayards Vaudeviller. Theatret havde megen Lighed med vort paa Vesterbroe, og laae ved Elben i en lille Skov, hvor der var Musik og Telte. Familier fra Dresden sadde rundt om i

den grønne Natur og nøde Forfriskninger, medens Nogle spadserede og Andre seilede i de brogede Gondoler paa Elben.

Den unge Skuespillerinde gjorde megen Lykke, og fortjente det; hun gav Rollen med en Ynde, en Fiinhed, der røbede den tænkende Qvinde.

Til Slutningen fik vi et Slags Ballet: „Der Faßbinder", hvis Indhold havde megen Lighed med det gamle Syngestykke: Bødkeren. Balletmesteren, Hr. Gärtner, raabtes frem, Tæppet rullede op, alle de Dandsende stode i halv Rundkreds, med den Fremkaldte i Midten, han gjorde en Attitude, lagde Haanden paa Hjertet og skabede sig uhyre og saa — klappede og loe man, det var Enden paa det Hele.

Det var en deilig Aften udenfor! Musiken klang saa betydningsfuld bag de grønne Hække. Jeg tog mig en Gondol, for at seile ned ad Elben hjem. Augustusbroen speilede sig i Vandet, og Dresden selv reiste sine høie Taarne og Kupler op i Luften; det var Skyggebilleder paa en gylden Grund. Alt som Baaden gled længere fra den lille Skov, hendøde Musiken i Vinden; et Ildblus brændte nedenfor de brühlske Terrasser, hvor jeg snart steg i Land. Her oppe var en Vrimmel af Spadserende; Jasminerne duftede stærkt, og nede i Baadene sang nogle lystige Matroser Barcarolen af „den Stumme".

Hvilken Afvexling bragte mig ikke hver Dag, hver Time, her i denne kjære By! Hvilken Masse af Ideer og Følelser gjennemstrømmede mig, i de 9 Dage jeg tilbragte her! fra Morgen til Aften tumlede jeg mig om, og hvert Øieblik saae jeg noget Nyt.

Man anbefalede mig, at see „Das grüne Gewölbe," Leietjeneren skaffede Selskab, hvoriblandt vare to Danske, foruden jeg, vi vandrede da hen paa Slottet. „Das grüne Gewölbe" er en Suite af Værelser, der, med Hensyn til deres Bestemmelse, have megen Lighed med vort Rosenborg Slot. De vare ellers

slet ikke grønne, og Ingen vidste heller ret, hvorfra de havde faaet dette Navn. Der vare mange store Borde af Mosaik med Blomster og Frugter; de sachsiske Kongers Billeder hang paa Væggen i Legems Størrelse; her vare Bægere af Sølv og Guld, og et heelt Gemak med Legetøi, af Perler og Ædelstene. Ægte Perler, i deres naturlige Skikkelse, vare anbragte, som det Ledemod, de lignede meest, Sammenbindingen var af Sølv eller Guld. En Perle var saaledes Mave, en anden Hoved eller Been, o. s. v. Jeg saae Luthers Ring og hele Skabe fulde af Ædelstene og Kostbarheder, der laae her saa døde, og intetsigende med al deres Glimmer, at jeg var færdig at fortvivle over al den velsignede Rigdom, der slet ikke interesserede mig. Havde Væggene ikke været af Speilglas, og jeg der, til en Afvexling, kunde see mit eget Ansigt, med hele sin udtalte Kjedsommelighed, og morede mig ved denne, i al Nøisomhed, saa havde det seet ret slemt ud.

Mere end „das grüne Gewölbe," morede mig „das Rüstkammer," Vaaben var ophængt ved Vaaben i de store Værelser; mangen berømt Ridehest, der havde baaret en kongelig Prinds paa sin Ryg, stod her udhugget i Træ, malet og pyntet med Sadel og Bidsel; men endskjøndt Manden, der viste os om, tidt erklærede, at det var en dansk Hest, Træbilledet forestillede, greb det mig dog lige dybt. Konger og Riddere i Vox, stode, som fortryllede Drabanter, rundt om ved Dørene, og stirrede med deres døde Øine paa os. Der vare hele Skabe fulde af Pile og Pistoler; jeg saae en Tromme af Menneskeskind; jeg saae den Rustning Gustav Adolph havde baaret, Dagen før han faldt ved Lützen, og en Sadel, Napoleon havde redet paa o. s. v., o. s. v.

Hele Natten derefter drømte jeg ikke om Andet, end Dolke og Knive, mægtige Voxbilleder og store Træheste, saa jeg slet ikke havde det godt.

Jeg længtes ogsaa efter det sachsiske Schweitz; næste Dag blev da bestemt til, at begynde denne Udflugt.

Det var en smuk Morgen; jeg gik i den catholske Kirke. Alterlysene vare tændt og der laae i et af Capellerne en deilig Gruppe af Børn, smaa Piger og Drenge, der sang med barnlige Stemmer, idet Solen skinnede ind paa Madonnas Billede. Jeg lænede mig op til en Pille, medens Sangen og Orgeltonerne bølgede over mig. En gammel, fattig Mand, klædt i Pjalter, men med den dybeste Sønderknuselse i sit mørke, barske Ansigt, laae dybt nedbøiet i Gangen, som om han ikke havde Mod til at nærme sig Alteret; det var oprigtig Anger, der stod i hans Træk; han saae imod Jorden og læste sin Rosenkrands, medens Børnene, fromt uskyldigt, sang deres Morgensang, jeg maatte ogsaa i mit Hjerte knæle for min Gud. Det var mig, som Sangen og Orgelets Toner smeltede sammen til mægtige Livsbilleder, der glede hen forbi mig. Om nu dette Hele var kun en Drøm, tænkte jeg, om jeg nu maaskee er hjemme i Danmark, sover og drømmer mig i denne fremmede Stad mellem Bjerge; drømmer disse Orgeltoner og Børnenes fromme Sang, medens den fattige Betler knæler ved Siden af mig for Guds Moder. Nei jeg drømte ikke det, og dog drømte Hjertet! ogsaa dette opløste sig her i Toner; thi Hjertet er en Verden, hvor Følelserne, disse qviddrende Fugle, bygge Rede, hvor Kjærlighedens lette Kolibri synger, men synger kun eengang, og da bliver Hjertet en Memnons Støtte, hvor Tonerne altid vækkes ved Sangens stærke Morgenlys. I Kjærlighed blev Menneskет skabt; Kjærlighed er vort Hjem, og derfor bliver enhver Musik en Kuhreigen, der gjenvækker Erindringen om Hjemmet! Jeg maatte rive mig løs fra mine Drømme; man ventede mig ved Elben, hvor vor Gondol laae; Udflugten til det sachsiske Schweitz skulde nu skee, snart svulmede Seilet i Vinden, de raske Aareslag kløvede Vandspeilet, mit Reiseselskab sang og loe,

jeg maatte ogsaa lee med, medens de vakte Livserindringer i mit Hjerte, brødes i skjærende Dissonantser ved denne bratte Overgang fra Drøm til Virkelighed. Men saa var jeg ogsaa et Menneske igjen, ligesom de andre.

Vi kom forbi flere store Baade, der vare fyldte med Landsbyfolk, Piger og Koner, som havde været i Dresden med Mælk, de laae i forskjellige Grupper og tildækkede sig for Solen, medens Vinden kun lidet rørte sig i Seilet; Konerne vare ganske guulbrune i Ansigterne, Pigerne derimod røde og hvide, med livlige, mørke Øine; jeg tænkte paa „die Donauniren," og forestillede mig nu disse landlige Skjønne som Elbflodens Herskerinder; jeg saae een af de venligste ind i de store sorteblaae Øine, og strax foer der hele Dusin Romanser og Ballader igjennem mit Hoved. Viinbjergene fik et friskere Grønt, Granskovene noget mere dunkelt, og alle de rødtagede Bygninger paa Bjergskrenterne, stode mig som Nisser, der havde mistet deres Liv i det stærke Sollys.

Ved Slottet i Pillnitz, den sachsiske Konges Sommer-Residents, stege vi i Land.

Vor Vei gik nu gjennem en venlig, lille Landsby, ud i den deilige, frie Natur; snart nærmede vi os „Liebethaler Grund;" en herlig, lang Fjelddal! oven over, paa begge Sider, ere Marker og Enge, men man drømmer ikke derom. Gule og graae Steenmasser, hvor Krattet voxer omkring, reise sig paa begge Sider, Floden Wesenitz strømmer her igjennem.

Lad os dvæle her i Dalen!
Intet bedre Sted vi finde.
Her ved Mollen vil' vi sidde
Under disse gamle Linde;
Vandet styrter over Hjulet,
Hør, hvor bruser det derude!
Og den smukke Mollerdatter
Titter gjennem Vinduets Rude;

Uskyld boer paa hendes Pande,
Troskab i det milde Die.
Mig og Egnen, kan jeg mærke,
Hun betragter meget nøie.
Stolte Fjelde, graae og røde,
Her langs Flodens Bred sig strække;
Solen skinner, Fuglen synger
Over Træer, Blomst og Hække;
Hvilket Landskab! lad os dvæle!
Alt jo stemmer her til Glæde;
Og dog ængstes jeg saa saare,
Det er, som jeg maatte græde. - · —
Hør det er, som Fuglen qviddred':
„Mine Unger er' mig røved',
Man har skudt min stakkels Mage,
Derfor synger jeg bedrøvet."
Fjeldet malerisk sig hæver, —
Nyligt styrted' der et Stykke,
Og en Faders Bryst det knuste,
Ellers ingen — hvilken Lykke!
Deiligt skinner Sommersolen,
Skinner paa den halve Klode,
Lige varmt og lige venligt
Paa de Onde, som de Gode.
Det er ret som Mollehjulet
Sang og bruste, mellem andet:
„Jeg har hørt et Barnehjerte
Briste under mig i Vandet."
Pigen selv — — o lad mig græde!
Denne Bitterhed og Smerte
Lever ikke rundt omkring mig,
Nei, kun i mit eget Hjerte.

I Naturen og Verden ere ingen Disjonantser, den ene opløser sig i den anden, og i vort eget Bryst maae vi søge den sidste, der kun løses ved den høiere Mester.

Vi gik langs med den høie Fjeldskrænt, og saae ned i Dalen, der laae mig som et mægtigt Billede paa mit eget Hjerte,

ſtille og dunkel med den bruſende Flod, medens Solen ſkinnede varmt og ſmukt oven over, paa de bølgende Kornmarker og paa Veien, hvor Børnene legede og tumlede ſig.

Ved Mühlsdorf ſtege vi ned af Fjeldveien, en Bro gik over Weſenitz-Floden, og vi vare i Flekken Lohmen. Den har før været en lille Stad, og har endnu mange Kjøbſtedrettigheder; Slottet hæver ſig paa en fremragende Klippe, høit over Floden; begge Hovedbygningerne ere forbundne ved en Altan, der er anlagt paa en Klippeſpids, hvorfra man ſeer ud i den deilige, romantiſke Omgivning. Paa en Tavle her, læſer man en rimet Inſcription, der fortæller, at for 50 Aar ſtyrtede en ung Landmand ned, der havde lagt ſig til at ſove her paa Altanen, men ſkjøndt han faldt fra en Høide af 76 Fod, ſlap han, ved Guds Biſtand, dog lykkelig.

Ikke langt herfra ligger Kirken; man ſiger, at den er een af de ſkjønneſte Landsbykirker i hele Sachſen. Den havde mig noget ſaare venligt; en friſk Grav var nylig kaſtet, det hvide Sand ſtrøet paa, men Vinden havde revet Blomſterne af Graven, jeg ſamlede dem igjen til en Krands og lagde dem paa den, en lille Fugl qviddrede i Træet tæt ved, ſom om den vilde ſige mig Tak; han havde viſt ſeet og kjendt den ſtille Sover, der her hvilede ſit trætte Hoved i den kjølige Jord.

Fra de Dødes Hvileſted gik vi til de Levendes. Tæt ved en Park, hvor en Mængde ſnadrende Ænder ſvømmede, laae Vertshuſet; vi traadte ind i Stuen — ja, her var Noget for en Maler! Endeel Bønder ſadde i en Gruppe og ſpillede Kort; o, det var ganſke characteriſtiſke Anſigter! Pigen kom juſt med Lys ned af den høie Trappe, der førte fra Sideværelſet herind; Skjæret af Lyſet faldt paa det ungdomsfriſke Anſigt, der ſkottede hen til de Fremmede. To Qvinder ſpillede Harpe og ſang; de grebe i Strengen, ſom en Stormvind og ſang med nogle ſkrigende Stemmer: „Herz, mein Herz, warum ſo traurig?“ ſaa

vi bleve Alle ganske traurige derved. Snart dampede Aftensmaden paa Bordet, det var nogle stegte Ænder, som vare ganske ærværdige ved deres Alder; Verten stod i en smuk, alvorlig Stilling med Armene over Kors og saae paa os og paa Ænderne, med en Mine, som om ingen af Delene ret smagte ham. Vi gik til Ro, — men lad os springe Natten over her! jeg havde nok af den i Virkeligheden. Natur og Kunst havde her gjort en Geniestreg; den første havde nemlig skabt mig for lang, den sidste derimod, Sengen for kort; jeg spillede af Fortvivlelse Nattevandrer, kom ned i den store Gjestestue, men her saae det altfor romantisk ud! rundt om paa Halmknipper slumrede der nogle Drabanter med tykt, sort Skjæg; en hæslig, sort Bulbider, der saae ud som en slidt Kuffert, styrtede mig med en brølende Krigssang imøde, saa jeg som en klog General vendte Ryggen til. Udenfor regnede det i store Strømme, og pladskede, som om det vilde sige: „See, saadan gik det til ved Syndfloden." Dagen begyndte at grye, men ikke Haabet om at vandre til Bjergene. Det var det første slette Veir, jeg endnu havde paa min Reise, og derfor fandt jeg det endogsaa ret interessant; det bliver vel bedre op paa Dagen, tænkte jeg, og neppe var en Time gaaet, saa regnede det mindre; vi toge Mod til os, og med en lille tiaars Bondedreng som Fører, begave vi os nu paa Reisen, for gjennem Ottowalder Grund at bestige Bastei. Den lille Dreng løb med bare Fødder, lo og snakkede i et væk, og det forekom mig næsten, som han havde en Skjelm bag Øret, som det var den lebendige Amor, der var bleven vor Fører, bliver han kun ikke Forfører, tænkte jeg, og der randt mig mange af hans flemme Streger i Tanker.

„Den lille snottede, der løber om med Pile," kalder Vessel ham, og ærgerligt er det i Sandhed, at saadan en lille Hvalp skal have Ret til at spidde store, vorne Folk. De, som saae hinanden, siger man rigtignok, strax hjelpe hinanden Pilene

ud igjen, og saa gaaer al Kjærligheden over, men de Andre beholde Pilen i Hjertet, og da er det ofte dødeligt.

Vi stege trappeviis dybere og dybere ned i en Fjelddal, det var Ottowalder Grund. I de meest forunderlige Skikkelser hævede Fjeldvæggene sig paa begge Sider, deiligt begroede med Urter og broget Mos; Buske og Træer stode i maleriske Grupper mellem Kløfterne, dybt nede styrtede en lille Bæk, og oven over os saae vi kun en enkelt Gang et lille Stykke af den graa Skyhimmel. Snart gik Klippevæggene saa tæt sammen, at vi kun kunde gaae een ad Gangen, tre uhyre Fjeldblokke vare nedstyrtede ovenfra, og dannede en naturlig Hvælving, under hvilken vi maatte gaae.

Dalen blev nu med et bredere, for atter at blive smal; den Lille viste os: Das steinerne Haus; en Mængde Steenblokke, der see ud som Tage og ligge over nogle Huler, hvor Omegnens Beboere, i Krigens Tid, skulle have skjult deres Eiendomme; vi betraadte „die Teufelsküche," en vild Klippekløft, hvor de sammenstyrtede Fjeldmasser have dannet en lang, skorsteensagtig Aabning. Jeg saae op igjennem den, nogle Skyer foer just forbi deroppe, og det var som et spøgelseagtigt Væsen skyndte sig bort, ud i den fri Luft.

Stedse gik det fremad, og stedse forandrede sig Naturens store Panorama rundt om os. Vor lille Amor vidste ret god Besked, han vilde ikke lede os vild; man dømmer ogsaa altfor strengt om Kjærlighedens Genius.

Amor som Fører.

Jeg er ei saa slem jeg lader,
Det enhver dog sande maa!
Til sin Moder og sin Fader,
Fører jeg jo alle Smaa.

Paa hans Knæ de ride Ranke,
Hele Verden til dem leer,
De er' deres Moders Tanke —
Hvis er Skylden vel, det skeer?

Det er min, thi jeg er Forer;
— Naar de siden voxe til,
Deres Hverdagsliv mig rører,
Thi begynder jeg mit Spil.
Een faaer Sommerfugle-Vinger,
Flagrer da paa Psyche Viis,
Adam jeg sin Eva bringer,
Bygger dem et Paradiis.

Lad dem flagre, lad dem bruse,
Vi med Bryllup ende vil!
Men hvor Godtfolk er tilhuse,
Komme gjerne Godtfolk til.
Een ad Gangen, smukt jeg bringer,
Ofte ogsaa to à tre,
Det er Engle — deres Vinger
Kan man rigtigt nok ei see!

Naar de siden blive trætte,
Baade Store selv og Smaa,
Hjelper ogsaa jeg tilrette,
Allesammen sove maae.
Hver et kjoligt Kammer finder,
Hver — man sporger ei om hvem;
Jeg en Blomsterkrands dem bringer,
Og saa sover jeg hos dem!

Veien gik bestandig opad mellem tætte Graner, den hvide Sky-Taage hang tæt ved vort Hoved; en stor, smuk Bygning laae for os, det var Vertshuset paa „Bastei;" thi her er høit, meget høit! Du maa sætte et Par Kirketaarne ovenpaa hinanden, og saa ikke blive svimmel ved at staae paa denne yderste Spids. Her er et Rækværk for, Du falder ikke! — Det lange hvidgule Baand dernede, som ikke seer bredere ud for dit Die, end Flise-

ſtenene paa Gaden, er Elbfloden; det bruungule Pileblad, Du troer at ſee flyde ovenpaa, er et langt Flodſkib; Du kan ogſaa, men kun ſom Punkter, ſee Mændene paa det! — Prøv at kaſte en Steen ud i Elben, Du maa anvende din hele Kraft, den falder dog her, paa denne Side i Græsſet. Landsbyerne ligge dernede, ſom Legetøi paa et Markedsbord. Hiſt hæve Königſtein og Lilienſtein ſig halvt op i Sky-Taagen; men ſee, den fordeler ſig! Solſtraalerne falde paa Pfaffenſtein og Kuppelbjergene! det hele Skytæppe ruller op, og i det blaalige Fjerne ſeer Du de böhmiſke Roſenberge og Geiſingbjerget i Erzgebirge. Tæt ved os, mod Venſtre, reiſe ſig kun vilde Fjeldſtykker fra den dybe Afgrund, og op af Dybet hæver ſig en muret Pille, hvorpaa hviler en Bro, der forbinder „Baſtei" med das Felſenſchloß. Det er ganſke dunkelt i Klippeſvælget under os; Føreren viſer os Spor i Fjeldet, at her før have levet Mennesker; vi ſee de indhuggede Kløfter, hvor de levede og tumlede ſig. Det ſeer ud, ſom den ſtore Fjeldmaſſe var ſprængt, ſom en mægtig Natur-Kraft her havde forſøgt at ſpalte vor ſtolte Jordkugle.

Stien ſnoede ſig langs den dybe Afgrund, Fjeldvægge og Kløfter verlede med hinanden;

Den hele Natur var mig et ſtort lyriſk, dramatiſk Digt, i alle mulige Verſemaal. Bækken ſkjændte, i de fortræffeligſte Jamber, over de mange Stene, der laae den iveien, Klipperne ſtode ſaa brede og ſtolte, ſom reſpective Herametere. Sommerfuglene hviſkede Sonnetter til Blomſterne, idet de kyſſede deres duftende Blade, og alle Sangfuglene qviddrede, hver med ſit Næb, i ſapphiſke og alceiſke Verſearter. Jeg derimod — taug og vil ogſaa her tie.

Veien gik nu til Hohenſtein, men først vilde vi gjøre en lille Afſtikker, for at ſee det barokke Natur-Partie ved „Teufelsbrücke." Fanden har virkeligt Smag! ethvert Sted der

bærer hans Navn, eller hentyder paa ham, har det meest Picante! det er de meest romantiske Egne man har sat i Forbindelse med hans Interesse. Som sagt, han har Smag, og det er da een god Egenskab.

„Teufelsbrücke" er ligesom kastet hen over et Svælg mellem to lodrette Klipper; det er Fjeldet, der her er spaltet fra sin øverste Spids, ned til den grønne Eng; men hele Aabningen er kun af en 4 à 5 Alens Brede. Nogle Skridt herfra er ogsaa en lignende dyb Spalte; men denne gaaer i underlige Zikzak og danner ligesom et Slags Gang. Ved Digteren Kind har dette Sted faaet en egen Interesse, idet han her har henlagt Besværgelses-Scenen i Jægerbruden. Denne dybe Spalte her, er det fra Theatret bekjendte „Ulvesvælg;" men ligner intet mindre, end den Decoration man viser der; det vilde ogsaa være meget vanskeligt, at fremstille dette, saaledes som det er her i Virkeligheden. Fra Klippens øverste Spids stiger man, gjennem dette, ned i Dalen; man kan kun gaae een ad Gangen, saa nær ere Fjeldstykkerne hinanden; snart klattrer man ned af en Stige, snart finder man Trin huggede ind i Fjeldet selv, og allernederst staaer man da i en snever Hule, hvor der ikke er Plads til flere, end tre eller fire Mennesker.

„Hilf Samiel!" raabte vi, da vi endnu kun vare den halve Vei nede; thi her syntes at være bundløst. Hvergang vi kom omkring et Fjeldstykke, som vi troede at skjule Udgangen, laae der endnu en stor Dybde under os.

Over Hohenstein og Schandau gik det altid i Guds fri Natur! en bred Kjørevei, langs med en lille Flod, mellem de grønne Skove, førte os ind i den vilde Fjeldegn; Damerne bleve nu, i Bærestole førte opad Klippestien, vi Andre bare os selv, og saaledes kom vi, omtrent paa een Tid, til Maalet for denne Dags Vandring. En høi, hvælvet Klippehal laae for os, det var Kuhstall. Det seer i første Øieblik ud, som den var

opført ved Menneskehaand; men naar man nærmere betragter den stolte Masse, føler man, at kun Naturen kan opføre slig en Kjæmpebygning. I Trediveaarskrigen skal Omegnens Beboere her have søgt Tilflugt; her havde de en stor Deel af deres Qvæg, hvorfor Stedet skal have faaet dette sit Navn. Det begyndte at regne, men vi sadde tørre under det store Portal; medens en Regnbue hvælvede sig herligt ud over Skoven, og mellem de modstaaende Klipper. Aldrig har jeg seet saa stærke Farver, aldrig en saa herlig Regnbue, det var ikke blot i Luften den viste sig, nei, den gik langs ned af Klippevæggen, og rundede sig, dybt under os, paa Toppen af den sorte Granskov; den var en fuldkommen Cirkel. En gammel Mand, i en luvslidt, graa Frakke, sad paa en Steenblok ved Indgangen af Hallen og spillede for os; flere Strænge vare sprungne paa hans Harpe, Dissonants fulgte paa Dissonants; men saae man paa den Gamle, hvis Liv vist ogsaa lignede dette Harpespil, da blev der Harmonie i det Hele. Dissonantserne opløste sig til Veemod i mit Hjerte.

En smal Vei, ligesom hulet gjennem Fjeldet, førte os ud til en tredie Side af dette Klippeportal; nøgne Steenvægge reiste sig paa begge Sider, vi maatte op ad Stiger og Trapper for at komme til Fjeldets øverste Spids. Den første Hule kaldes: das Wochenbett, fordi, ulykkelige Mødre, i Krigens Tid, her bragte deres Børn til Verden. Stien snoede sig tæt ved den dybe Afgrund; vi kom over en lille Bro til et andet Fjeldpartie; her var malet en stor Sax, Stedet kaldes „Sneiderloch," og skal have været et Tilflugtssted for en Røverbande, hvis Anfører havde lært Skrædderprofessionen; men fik siden Lyst til at sprætte Folk op, istedetfor gamle Kjoler. For at komme ind deri og ud igjen, maatte man gaae paa Hænder og Fødder, og det havde virkeligt noget Frygteligt ved sig, her i den dæmrende Aftenbelysning, at see den Ene efter den Anden krybe ud af det dybe Hul, høit oppe mellem to gabende Afgrunde. Her var

ellers et herligt Echo, det gjentog Ordene en 6 à 7 Gange. Tæt ved ligger „Pfaffenloch“, en Aabning i Fjeldet, gjennem hvilken en Præst, under Religions-Forfølgelsen, blev nedstyrtet. Jeg stirrede ned i Dybet, det var fuldkommen Nat der, medens Himlen oven over, endnu stod rød af den nedgaaende Sol. Før vi atter kom ned, maatte vi paa Hænder og Fødder krybe gjennem „die krumme Caroline,“ en meget bugtet Hule, der førte tilbage til Fjeldstien. Ingen Steder har jeg ellers seet en saadan Mængde Navne, som her i Kuhstall! Den hele Klippehal, indvendig og udvendig, paa enhver Plet, var et broget Malerie af bare Navne; nogle vare endogsaa huggede ind og saa tjærede og indbrændte bag efter. Nogen Uleilighed har dog denne Udødelighed kostet.

XII.

Vandring ind i Böhmen. Tilbagereisen over Pirna. Sonnenstein. De sidste Dage i Dresden.

Ved det tidlige Daggry vare vi Alle paa Benene igjen; Fuglene qviddrede lystigt, men de havde vistnok ogsaa sovet bedre, end vi. Taage-Skyerne hang den hele Natur som Søvn i Dinene, saa den heller ikke saae meget fornøiet ud. Endelig brød da Solen igjennem, men jeg var ganske træt af de evige Granskove, der selv i den bedste Belysning, saae mig saa kolde og stive ud. Veien gik over Basaltstykker, i en bestandig Zikzak opad; vi kom saaledes til „kleine Winterberg.“ Her skal Kurfyrst August af Sachsen 1558 have forfulgt en mægtig Hjort indtil den yderste Rand af Klippen; Kurfyrsten stod paa den smalle Sti under Fjeldet, Dyret derimod herovenfor, forfulgt

af Hundene; det var i Begreb med at springe ned paa ham, og da maatte han styrte ned i den dybe Afgrund; der var kun eet Middel til Frelse, at skyde Dyret; han lagde an og var lykkelig. Sønnen lod siden efter oprette, paa dette Sted, et Jagthuus, der endnu staaer, og hvis Tag er prydet med dette Dyrs Takker.

Efter en noget trættende Vandring, holdt da Grantræerne op og vi stode mellem grønne, herlige Bøge; rundt om sprang Kilder frem i den frodige Jordbund, endnu nogle Skridt, og vi stode 1780 Pariser-Skridt over Havfladen. Hvilken Uendelighed laae der rundt omkring os! Dybt nede i den skovbegroede Afgrund slyngede Elben sig, som et smalt Baand, der tabte sig ved Dresden, hvis Kupler og Taarne hævede sig foran Meissens blaalige Bjerge. Herligst var det dog imod Böhmen; aldrig har jeg tænkt mig dette dunkelblaa Skjær ved Bjergene! som et forstenet Hav laae de for mig, og ude i den fjerne Horizont, reiste sig „Riesengebirge" med deres Snee, som et luftigt Skyland, hvor man ønede til Colmberg, skjøndt der ligge fire og tyve Mile imellem. Tunge Skyer gik hen ad Bjergenes Side, hist laae et Partie ganske i Skygge, medens et andet hævede sig i det klare Solskin. Ogsaa i mit Hjerte skinnede Solen, medens tunge Skyer foer hen over denne indre Verden. Der ligger noget mægtigt Gribende i, saaledes at overskue et stort Land; hvor mangt et Hjerte banker ikke af Længsel eller Glæde, dybt dernede i Dalen, hvor mangen en Taare falder ikke brændende heed, høit over Skyen paa de stolte Bjerge! Kunde man læse i Hjertet paa den fremmede Mand, der sidder hist mellem Lyngen, hvilken Idyl eller Epos vilde man da finde! han seer ned paa det venlige Landskab under de vilde Fjeldmasser, og paa de bølgende Skyer, der snart skjule, snart aabne sig, og vise dette Fredens Paradiis.

Høit paa Bjerget hvor Skyerne gaae,
Hvor de sorte Graner staae,

Hvor Kilden risler fra Fjeldets Stene,
Sidder jeg ene;
Snart er Fjeldet en Ø.
Skyerne staae, som en uhyre Sø.
Nu skilles de her
Og i Sollysets Skjær,
Seer jeg dernede den grønne Vang.
Der var jeg engang,
Der, hvor Fuglene slaae,
Hvor de brune Hytter staae,
Hvor Rogskyer, blaalige hvide,
Hvirvle ad Bjergets Side.
Et Hjem fandt jeg der,
Jeg fandt en Hjertenskjær.
Tanke og Sjæl følte jeg brænde
Ene for hende.
Hun elskede mig — hun var tro,
Tro — derfor skiltes vi to.
Hun var Brud — dernede de bygge
I Hytten, hist hvor Egene skygge,
Hvor Rogskyer hen over Toppene bølge.
Hun sin Tanke maa dølge,
Hun tør ei tænke paa mig.
Dog drømmer Hjertet kun Dig!
Synd jeg dynger paa Synd i min Smerte.
Du kun boer i mit Hjerte,
— Ø du Skyernes bølgende Hav,
Skjul mig min Kjærligheds Grav!

Tidt kan en enkelt Melodie, vi kun høre eengang, gjøre et saa mægtigt Indtryk paa vor Sjæl, at den midt under vor Verdens Travlhed, synes at tone for os igjen, uden at vi derfor kan synge den høit, i hvor levende den bruser gjennem vort Indre; saaledes gaaer det mig ogsaa med de herlige Natur-Scener, det Tonestykke, fremtraadt i Farver med Lys og Skygge, jeg lærte at kjende paa nogle Timers Vandring i de böhmiske Bjerge. Det gjorde maaskee ogsaa Meget, at det her var det

fydligste Partie, jeg skulde faae at see; at jeg, efterat have været her, bestandigt vendte hjem ad mod Norden. I den deiligste Solbelysning ligger det hele Landskab i min Erindring, jeg seer levende hvert Punkt, og som de svundne Melodier, toner det ofte gjennem min Sjæl, uden jeg derfor ret kan udtale det i Toner og Sang. Jeg seer den store Plet i Skoven, med de omhuggede Graner, hvor man sagde os, at nu traadte vi over Grændsen; jeg seer den solbrændte Böhmerpige, med det hvide Klæde om Hovedet og de bare Fødder, vi mødte i den mørke Granskov; og nu det vilde Fjeldpartie: „Prebischthor;" hvor vi stode under den stolte Klippebue, som den mægtige Naturaand kjækt havde hvælvet over vort Hoved. Jeg seer de uoverseelige sorte Skove dybt under os, og de fjerne Bjerge med deres Snee, som de stærke Solstraaler belyste. „Kun ned i denne Dal, og saa ikke længer!" tænkte jeg, og dog aabne sig bag hine Bjerge en endnu skjønnere Dal, hvor man øiner Landets Grændse, hvor man alt indaander Sydens Luft paa de høie Bjerge. Kun ned i denne Dal, og da hjemad — hjemad imod Norden, for maaskee aldrig at vende her tilbage! aldrig see Bjergene mere med deres sorte Skove, høit i de hvidblaae Skyer.

Havde jeg været ene her mellem Fjeldene, jeg havde da turdet græde, og der vilde da vist have vaagnet Billeder, fra Hjemmet, i mit Hjerte, der igjen havde forsonet mig med Verden. Vi løbe ned af den steile Bjerg-Skraaning, hvor Stien slyngede sig i store Bugter; gjennem „die heiligen Hallen," et romantisk Fjeldpartie under Bjerget, kom vi til den brede Landevei her i Skoven, böhmiske Bønder kjørte forbi, store stærktbyggede Stude trak Vognene, Skoven gjenlød af Øreslag, vi kom forbi flere Brændehuggere, der under Sang og Trallen fældede Træer. Böhmerne have et medfødt Hang til Musik, næsten hver Bonde spiller Violin eller blæser Fløite. Dette alene gjør mig Folket kjært, thi hvem der elsker Musik, maa ogsaa have et aabent og

godt Hjerte. Tonerne ere dog den Irisbue, der forbinder Himlen med det Jordiske. Farve, Tone og Tanke ere dog i Grunden det store Alts Treenighed. Det Jordiske udtaler sig i Potentsen af de forskjellige Farver, og disse aabenbare sig igjen, aandigt, i de mægtige Toner, der atter gjemme Nøglen til Hjertets dybeste Gjemme! det er ene Tonerne, der mægte at løse de dybe Tanke-Gaader, der tidt vækkes i vor Sjæl.

Vi kom forbi et lille venligt Huus med rødmalet Træværk og Viinranker op ad Muren; der sad en lille solbrændt Dreng, med sølvhvidt Haar, og øvede sig paa en gammel Violin, maaskee bliver denne Lille engang en stor Virtuos, frapperer Verden ved sit Spil, beundres og hædres, medens en hemmelig Orm gnaver ham alle de grønne Blade af Livets Træ.

Skoven tabte sig imidlertid mere og mere, Veien løb imellem vilde Klippevægge, en lille Flod bidrog til at give det hele Partie Afvexling, Vandmølle laae ved Vandmølle, hvor store Planker og Stene bleve savede igjennem; paa flere Steder fandt vi, til Overgang over Floden, kun et lille Bræt, der var uden Rækværk. Endelig traadte vi ind i den böhmiske Grændseby „Herrnskretschen."

Alt, rundt om mig, havde en ganske ny Characteer! det Hele bar et fremmed, eiendommeligt Præg; jeg seer endnu saa levende, under de guulgraae Klipper med det grønne Krat, de nette, rødmalede Huse, med deres Træ-Altaner, høie Trapper og Rækværker, Christus-Billedet, eller Madonna, over Døren, der, i hvor slet de vare malede, dog gav mig det Hele et interessant Anstrøg. Jeg seer endnu de mange Koner, de muntre Piger og Drenge, der stode med nøgne Fødder ved Flodbredden og trak med lange Stænger de store Brændestykker, der fløde i Vandet, op paa Land. Jeg seer den gamle guulbrune Böhmerkone ved den aabne Rude, der hilsede os i den hellige Joseph og Marias Navn. Jeg seer det underlige, brogede Billede med de friske

Blomsterkrandse, der midt paa Torvet, hvor en gammel Bonde knælende læser sit Ave Marie, og hvor den smukke, unge Pige gaaer forbi, neier dybt og gjør Korsets Tegn.

Det var Billedet af den hellige Nepomuck, Böhmernes Skytspatron, jeg her saae. Det var mig ellers ganske underligt at tænke, at jeg nu var i et Land, hvor jeg gjaldt for en Kjætter. Den catholske Kirke i Dresden med sine Ceremonier og sin Kirkemusik, flyttede mig ikke saa nær den pavelige Stol, som dette Helgenbillede i den fri Natur, og den gamle Kones catholske Hilsen.

Vi gik et Stykke langs Elben, hvor vi stødte paa østerrigske Grændse-Soldater; de sang af „den Stumme i Portici," og den bekjendte Melodie fik mig til at drømme mig nærmere Hjemmet, end jeg her var. Tre böhmiske Roerkarle ventede med en Gondol, der igjen skulde føre os tilbage til Sachsen. Vinden blæste i Seilene; Bjerge med Skove reiste sig paa begge Sider, vi kom forbi flere, større Skibe, med Tømmer og Planker, dybt inde fra Böhmen; vi saae tæt ved Elbbredden et stort Steenbrud, der har Interesse især for Danske, da der her skal være brudt Stene til Christiansborg Slot. Ikke langt herfra reiste sig, ud over Stien, der løb langs med Elben, et Fjeld, der i Afstand, af Naturen, dannede ganske forunderligt, Ludvig den Sertendes Büste, og havde ogsaa Navn herefter; der var det hele Udtryk i Ansigtet, og den store Allongeparyk hang rundt om det kjæmpemæssige Hoved; kom man tæt under Klippen, da blev det Hele ubetydeligt, og man saae kun de vilde Fjeldstykker oven paa hinanden, med grønne Buske i de dybe Kløfter.

Ved Schandau stege vi i Land, for samme Aften at være i Dresden; men vi havde endnu et Fjeldpartie at besøge, det bekjendte Lilienstein. Lodrette reiste sig de stolte Klippeblokke, vi stode alt ved deres Fod, under de gamle Linde, der ogsaa tilbød deres Skygge for Friedrich den Anden. En

Mængde Fodstier krydsede hinanden, snart sank vi ned i det dybe Sand, snart maatte vi stige næsten lodret op af Trin, der vare huggede ind i Klippen. Over et gabende Svælg laae der en lille Træbro, Stien bugtede sig meer og meer, endelig stode vi da paa den øverste Spids, der er en stor Flade, af næsten hele Klippens Omkreds, begroet med Gran og Fyr. Hvilken herlig Udsigt har man ikke herfra ud over Schandau til de böhmiske Bjerge! Dybt nede, mellem de solbelyste grønne Enge løb Elbfloden, og paa hiin Side viste sig Flekken Königstein under det stolte Fjeld, hvorpaa selve Fæstningen ligger.

En lille Sti, langs med Elben, under de høie Klippevægge, fører ned imod Pirna. Det høie Bjergslot Sonnenstein, nu en Daare-Anstalt, hævede sig paa den anden Side Floden.

En ganske underlig Følelse maa gribe Enhver ved et Besøg indenfor disse Mure, der indeslutter en Verden for sig, en Verden, der er revet ud af sin naturlige Bane, hvor derfor den livsgrønne Spire sammenkrymper eller udvikler sig til en aandelig Vanskabning. Phantasien, denne Livets bedste Cherub, der tryller os et Eden i Ørkenens Sand, der løfter os paa sine stærke Arme over den dybeste Afgrund, over det høieste Bjerg, ind i Guds herlige Himmel, er her en frygtelig Chimære, hvis Medusa-Hoved forstener Fornuftens Tanke, og aander en magisk Kreds om det ulykkelige Offer, der da er tabt for Verden.

Seer Du det lille, firkantede Værelse med det jerngittrede Vindue høit oppe? Midt i Halmen, paa Gulvet, sidder den nøgne Mand, med det sorte Skjæg og med en Straakrands om Hovedet, den er hans Krone; en vissen Tidsel, han fandt i Halmen, er hans Scepter; han slaaer efter Fluerne, der surre om ham; thi han er Konge, han er Despot, Fluerne ere hans Undersaatter, de have gjort Oprør, siger han, de ville have hans Hoved, de ere trængte derind, han begriber ikke selv hvorledes;

men han føler, hvor de storme derinde, men kunne dog ikke rive ham det af Skuldrene.

Her nærmer sig os et Fruentimmer, hun har været smuk, men Smerten har forstyrret hendes Træk. „Jeg er Tasso's Leonore; Heine har ogsaa besjunget mig! ak ja, der ere mange Digtere som have sjunget om mig, og det kan ret kildre et qvindeligt Hjerte! det er min Triumph; der var ogsaa Een, men han kunde ikke besynge mig, og saa skjød han sig i Hjertet og det var da ligesaa godt som en Sang, — nu er hele Verden bleven gal af Kjærlighed til mig, og derfor er jeg taget herud paa dette fremmede Slot; men de ere nu ogsaa her Allesammen blevne gale af at see paa mig; men jeg kan jo ikke gjøre derved!"

Ved det aabne Vindue sidder en ung, bleg Mand, han støtter Hovedet paa Armen og seer ud paa den røde Aftenhimmel og paa Skibene, der med udspændte Seil i Vinden, glide opad Elben! At vi nærme os, forstyrrer ham ikke i hans Betragtninger, han anseer sin hele Tilværelse for en Drøm, erindrer sig en lykkeligere Tid han har oplevet, betragter nu os og den hele Natur, kun som Drømmebilleder.

Een har den fixe Idee, at han troer, at kunne høre ethvert bankende Hjertes Pulseslag, at kunne høre det briste i Døden — det brister for ham, i de vildeste Toner, saa han bliver rasende. Man binder ham i en Stol, der ved et Hjul kan sættes i en hvirvlende Omdreining. Med et vildt Skrig suser han rundt, til Bevidstheden forgaaer ham, og man da standser Hjulet.

Men bort med disse frygtelige Billeder, Vognen venter alt, der i et Par Timer fører os tilbage til Dresden.

Kun tre Dage havde jeg endnu at blive her, og der vare endnu mange Ting at see, meget jeg endnu eengang vilde besøge. Som Skyerne i en stormende Nat, jage disse Dages Billeder forbi min Sjæl; hver Time bragte mig noget Interessant. Jeg

var paa Billedgalleriet, saae endnu engang de store Mesteres Værker og indprægede mig de herlige Billeder i Sjælen, hørte Messe i den catholske Kirke, og besteg endnu til Afsked, Bjergene i „plauenschen Grunde," en romantisk Egn tæt udenfor Dresden, der mindede mig om „Rübeland," skjøndt den er langt rigere paa Afverling end dette Harzpartie. Veien løb mellem de bratte Klipper, der var en Flod, som dannede et Vandfald, og tæt ved laae en Mølle, Kulsviere kjørte ind i Skoven, og oppe paa Fjeldskrænten sad en lille Dreng og vogtede Geder, der var ikke et Malerie i hele Billedgalleriet i Dresden, hvor Figurerne kunde være bedre anbragte, end disse vare det her. En qvægende Ro laae over det venlige Landskab; det var som Fjelde, Skove og Blomster drømte om en sydligere Himmel, medens Floden rislede fort mellem Stenene og sang den hele Natur en mægtig, søvnbringende Vuggesang. Dresden selv laae saa venlig, mellem de grønne Viinbjerge; det hele Landskab var et Billede paa Barnets Fred, paa det uskyldige Hjertes romantiske Drømmerier. Mange foretrække Tharand for plauenschen Grunde, Andre denne for hiin; jeg veed ikke hvilket Partie jeg skal træde over paa, begge havde mig noget Eiendommeligt, noget, der ret gjorde, at man fandt sig vel her. Belysningen af en Egn, og Belysningen i vor egen Sjæl, i det vi betragter den, virker saa uendeligt meget. Plauenschen Grunde med sin bugtede Vei under Klipperne, hvor der er Liv og Færdsel, forekommer mig mere levende, og synes at fremvise en mere mandlig Characteer, hvorimod Tharand, med sin Ruin, sin speilklare Sø og sin dybe Eensomhed, har noget mere passivt, noget mere qvindeligt.

Jeg kom ret til at tænke paa den gamle Skolemester og maatte sige med ham: „Her er god Plads, her kunde dog mange Mennesker have godt af den Herlighed!" men hvor faa ere dog ikke de, der see alt det Prægtige, hvormed Gud har smykket vor Jord. I Grunden er der dog kun liden Forskjel

mellem Menneſket og Hunden, der, lænket til ſit Huus, kun formaaer at gjøre et Par Spring paa ſin ſædvanlige Tumleplads.

At Dresden, ſom Overgangspunktet mellem det nordlige og ſydlige Tydſkland, ogſaa kan vise hiints Characteer, fik jeg da en Idee om den næſt ſidſte Formiddag, jeg opholdt mig her. Det var koldt, saa jeg frøs! Regnen strømmede ned, og Alt fik et mørkt, nordligt Udſeende; Dragere løbe gjennem Gaderne med Portechaiſer, hvor Damen tittede ud bag de røde Gardiner. Elben ſaae ud ſom Kaffe, guul og tyk. Næſten Ingen viſte ſig paa Gaderne.

Regnen ruſker, Himlen er graa,
Fjernt i Taage Bjergene ſtaae;
Elben flygter fra Böhmer-Land,
Leeret guult er det dybe Vand.
Svøbt i Kappen Soldaten gaaer
Hiſt paa Broen, hvor Korſet ſtaaer.
Hjertet ei tænker paa Storm og Regn,
Tanken er i hans Hjemſtavns-Egn.
Deiligt ſkinner ham Solen der,
Der er jo ogſaa hans Hjertenskjær!
Hende han tænker — men hvad gjør hun?
Qvinden — ja hun er en Qvinde kun,
Troſkab, det er en Flod ſaa fuul,
Let den bliver ſom Elben guul! —

Op paa Dagen blev det atter ſommerklart og ſommervarmt; Menneſkevrimmelen bevægede ſig igjen paa de brühlſke Terraſſer, hvor Træerne duftede nu, forfriſkede af Regnen. Muſiken bruſede der oppe, og Gondoler, Baade og Skibe krydſede hinanden paa Elben. Et lille Selſkab af Norſke og Danſke havde Dahl ſamlet ſig denne Aften; han var en munter, elſkelig Vert, vi talte Alle danſk og drømte os tilbage i Hjemmet ved det herlige Hav. Sildigt ſkiltes vi ad, næſte Dag droge Nogle

uod Øst, Andre mod Vest, To gik til Rom og Neapel — jeg — triste dictu — mod Norden!

Den sidste Morgen i Dresden hilsede mig nu. Jeg maatte ud for endnu at høre de herlige Toner bruse under Kirkehvælvingen, for endnu engang at see de grønne Vinbjerge i Morgenbelysning.

Dagen var saa smuk, den hele Egn ved Elben laae i det herligste Sollys; det var mig, som om Alt havde taget Søndagsklæder paa, for at sige mig Lev vel! men derved kom jeg ogsaa mere til at føle det. Der blev ingen Messe givet i den catholske Kirke, kun Orgelet spillede sine simple Melodier; men det var jo Afskedssangen, de sidste dybe Toner, jeg muligt i min Levetid hørte her. I een af Skriftestolene saae jeg en gammel Præst med et ærværdigt Ansigt, en ung Pige knælede paa den anden Side Gitteret og skriftede; jeg ønskede mig ogsaa en Ven, en Fader, jeg ret kunde udgyde de Følelser for, der saa mægtigt brusede i mit Hjerte ved Afskeden fra det kjære fremmede Sted, der ikke længere var Hjertet fremmed.

Hvad jeg ikke undseer mig ved at betroe Papiret, hvis Blade dog ere Midas-Siv, der udsladdre det igjen for Verden, kan jeg dog vilde skjule for Menneskene, naar jeg selv møder dem; jeg blev som Ungre saaledes spottet for min naturlige Følsomhed, der dog ikke var Følerie, at jeg selv spillede Langbold med mit eget Hjerte og de bedste Følelser, for ikke at gjælde for en følende Nar mellem de andre fornuftige Mennesker; den samme isnende Skræk overfalder mig tidt endnu, naar mit Hjerte bliver sig selv, og jeg gjør da tidt et comisk Ansigt, for at man ikke skal see, at jeg græder. Saaledes skammede jeg mig ogsaa her, da jeg kom at sige Dahl Lev vel! at han skulde mærke, hvor inderlig bedrøvet jeg var; jeg loe og spøgte, til jeg kom ud i den fri Luft, saa blæste der mig Sand i Øinene, saa de ganske løb i Vand. Dahl gav mig ved Afskeden nogle Tegninger til

Erindring, og en Skizze i Oliefarve, for at jeg dog kunde sige, at jeg havde Noget han havde malet; det hele Stykke var saa stort, at jeg kunde skjule det i den flade Haand. Næste Sommer, sagde han, seer jeg vist Danmark, og alle Venner og Bekjendtere, han gav mig Haanden til Levvel! „Det er paa Dansk! og dette," tilføiede han, idet han kysſede mig paa Kinden, „er paa Tydsk! vi sees vistnok oftere i denne Verden."

Jeg kunde ikke nu sige Levvel til Tieck, jeg maatte løbe om i Guds fri Luft, indtil de brogede Verdensbilleder rundt om igjen begyndte at afspeile dem i Hjertet og Tanken; thi disse ere som Havet, naar det der stormer, kan ingen Stjerne afspeile sig der, men seer man først de grønne Kyster, og Hverdagslivets rødtagede Huse vise sig i Fladen, saa er det ogsaa roligt igjen.

Tieck modtog mig i sit Arbeidsværelse, saae mig saa hjerteligt ind i Ansigtet med sine store, kloge Øine; jeg gjorde mig stærk, da jeg følte den nyligt dæmpede Veemod langt stærkere vende tilbage. Han syntes at have Godhed for mig, roste de af mine Sager, han kjendte, og da jeg ingen Stambog førte med, skrev han mig paa et løst Ark Papiir disse Linier til Erindring om sig.

„Gedenken Sie auch in der Ferne meiner; wandeln Sie wohlgemuth und heiter auf dem Wege der Poesie fort, den Sie so schön und muthig betreten haben. Verlieren Sie nicht den Muth, wenn nüchterne Kritik Sie ärgern will. Grüßen Sie den theuren Ingemann und alle Befreundeten und kehren Sie uns bald einmahl frisch, gesund und reichbegabt von den Musen nach Deutschland zurück.

Dresden, 10. Juni 1831.

Ihr wahrer Freund
Ludwig Tieck."

Jeg sagde ham Lev vel! Ingen Fremmede saae derpaa, og

derfor turde jeg nok græde; han trykkede mig til sit Hjerte, spaaede mig en lykkelig Fremtid som Digter, og — tænkte vist, at jeg var et langt bedre Menneske end jeg er. Hans Kys glødede paa min Pande, jeg veed ikke hvad jeg følte, men jeg elskede alle Mennesker; maatte jeg engang som Digter kunde skjænke Verden Noget, hvorved jeg kunde vise den store Digter, at han ikke tog Feil af den Fremmede!

Klokken var 6 om Aftenen, da jeg med „Schnellposten" kjørte fra Dresden; jeg saae nu for sidste Gang den catholske Kirke og de brühlske Terrasser, idet vi foer forbi. Fra Augustusbroen søgte mit Øie hen over Elben til Dahls Huus, jeg troede at see ham i det aabne Vindue.

Snart laae ogsaa Neustad bag ved os, Marker og Enge strakte sig paa begge Sider; vi vare Ni i Vognen, og i dette Keglespil sad jeg, som Ni-Konge, i Midten; Gud veed, tænkte jeg, hvem Døden først rammer af os? Os Alle bliver det da ikke paa eengang, men maaskee Hjørnekeglerne. I det ene Hjørne sad en ung russisk Woiwod; han kom fra Paris, gik over Dresden og Berlin til Bremen, og vilde derfra til Italien; han holdt ikke meget af den korteste Vei! I det andet Hjørne sad en Englænder, der roste meget Danmark, hvor han havde været, og sagde, at det manglede ikke andet, end at det skulde være engelsk, for at blive den første Perle i Europas Krone; men jeg takkede ham ikke for Complimenten. I det tredie en reisende Skuespiller, men hvorfra, veed jeg ikke, og i det fjerde, en ung Uldhandler med sin endnu yngre Kone, de kom fra Rhinegnen og skulde nu bosætte sig i Berlin, det var kun 14 Dage siden de havde Bryllup, og derfor kysfede de hinanden i et væk, legede med hinandens Hænder og citerede af Don Carlos. Selv sad jeg imellem en Præst og — — nær havde jeg sagt, en Præstinde. Jeg troer bestemt, det var „der Gott und die Bajadere!"

By fulgte paa By, medens den hele Egn, lidt efter lidt, gik over fra en fyldig, sundhedsblomstrende Natur, til den personificerede Svindsot. Kun enkelte Billeder træde ret frem af dette Drømme-Chaos. Jeg seer saaledes en flad Egn i den dæmrende Sommernat, hvor der laae en Kjøbstad, man kaldte den Großenhain; der var en Kirke, hvor alle Vinduer og Døre vare tilmurede, det Hele dannede en huul Steenhvælving, hvor Ingen kunde komme ind, og man fortalte, at det var skeet i Pestens Tid; her vare de Syge bragte hen, og da den sidste lukkede sit Die, tillukkede man ganske Kirken, som man ikke siden turde aabne.

Jeg seer tydelig i Jüterbog den fede Vertinde med det betydningsfulde Smiil over min Uvidenhed, da jeg pegede paa en Ridderfigur af Steen, som var anbragt udenfor, paa det gamle Raadhuus. Ethvert Barn kjendte jo „der alte Mauritius," meente hun. Jeg var nok den Første, der havde gjort hende dette forunderlige Spørgsmaal.

Jeg seer den verdensberømte Mølle ved Sanssouçi, der dreiede saa langsomt sine store Vinger, som kunde den af bar Storagtighed over sin Navnkundighed ikke længer gaae rundt, som de andre borgerlige Møller; men jeg fik dog her lidt Grønt for Diet, her var endogsaa en Indsøe, lette Baade med hvide Seil gyngede paa Havelfloden. Sanssouçi hævede sig paa sine Terrasser og stirrede paa det stive Potsdam.

Det var alt Aften da vi rullede ind paa dens Gader, der laae med deres hele Uendelighed foran og paa Siderne af os. Alt saae mig saa fornemt ud! Det imponerede ved sin Storhed, Alt var Rigdom og Pragt; alle Mennesker syntes mig endogsaa saa pyntede.

„Det er dog ikke Søndag i Dag?" spurgte jeg. Nei, det var Løverdag i Almanaken, men Berlin saae altid ud som det maatte være Søndag Eftermiddag.

Hvor skulde jeg her opslaae min Bolig? Da svævede for mig den gamle Konge og „drei Tage aus dem Leben eines Spielers," som vi Alle kjende fra Capitlet om Braunschweig. Louis Angely, Oversætter af „drei Tage ꝛc." og Forfatter til mange Vaudeviller, eier i Berlin et af de første Hôteller: „der Kaiser von Rusland; hvor kunde jeg altsaa være i Tvivl om at vælge et Sted. Her vilde jeg, og her burde jeg tage ind.

XIII.

Adalbert von Chamisso. Theatrene. Thiergarten. Billedgalleriet. Reiseselskabet. Tre Dage af en Tyveknægts Liv. Fuglen. Ende paa Reisen.

Med et Anbefalingsbrev fra vor Ørsted besøgte jeg Digteren Adalbert von Chamisso; han er, som bekjendt, en Franskmand af Fødsel, har været Officeer, gjort siden, som Naturkyndig, en Reise Verden rundt, og er nu i Berlin ansat ved den botaniske Have. Jeg var meget begjærlig efter at see ham, Forfatteren til Peter Schlemihls wundersame Geschichte jeg traadte ind og — Peter Schlemihl selv stod levende for mig, idetmindste den selv samme Skikkelse, der staaer paa Kobberet i Bogen. En høi, mager Figur med lange, graae Lokker ned over Skuldrene, og med et aabent, godmodigt Ansigt; han var i en bruun Slaabrok, og en Vrimmel af rødmusede Børn legede om ham. Med den inderligste Hjertelighed bød han mig Velkommen, og jeg havde nu een Bekjendt i den fremmede By.

Om Aftenen gav man i Operahuset Webers: Oberon; jeg var meget glad derover, og skjøndt jeg fik mig en

„Sperrſitz," var jeg dog een af de Første. Her var det jo, jeg ret ſkulde faae Idee om en Opera, ſee Decorationsmaleriet behandlet, ſom en Kunſt for ſig, og hvad Maſkinerie kan være. Til Ouverturen raabte man Dacapo, Tæppet rullede op, og medens den gjentoges paa ny havde man Leilighed til at betragte den pragtfulde Decoration og de nydelige Grupper. Oberon laae ikke her i en ſolid Seng, ſom hos os; nei, den hele luftige Hal var begroet med Lilier og i een af disſe laae han i det gyngende Bæger, og rundt om i de andre Lilier ſtode ſmilende Genier, medens de mere vorne ſvævede om i lette, luftige Dandſe. Enhver Decoration var ſaaledes et Kunſtſtykke, ligeſom ogſaa Arangementet af det Hele, men Maſkineriet — mirabile dictu — Maſkineriet var, i Forhold til Midlerne, ſlet. Jeg kalder det ſlet, at Skyerne blive paa Halvveien, ſaa Genierne maatte hjelpe dem paa Gled, at man, i den ellers herlige Havdecoration i 2den Act, hvor Luften var ſkuffende tro, kunde oven for Luft-Tæpperne ſee lige ind paa Loftet, naar man ſad paa anden Bænk, midt for i Parkettet. Den hele Luftbelysning var her ſaa herlig, man ſaae Stjernerne lidt efter lidt komme frem, bare Loftet ikke var kommet med, ſaa havde det været velſignet! Med Forvandlingerne gik det ogſaa lidt galt, og i Havet ved Aſtrachan ſaae man en Maſkinkarl gaae over Vandfladen, der frapperede mig meget, ſkjøndt jeg kjendte dette Experiment her hjemme fra. Man ſagde mig ellers, at det aldrig var gaaet ſaa uheldigt, ſom denne Aften, at Maſkineriet her var et ſandt Kunſtværk, — det var altſaa et Uheld denne Aften, men jeg kan dog ikke lade være at anføre det; ſligt kan altſaa dog finde Sted paa Berlins ſtore Theater, hvor Midlerne ere ſaa mægtige, hvad ſkulle vi da ſige om vort lille, hvor disſe næſten ere ingen. En Madam Walker, født Gehſe, førſte Sangerinde ved Hoftheatret i Dresden, ſpillede Rezia. Spillet — ja, jeg tør ikke træde frem ſom Kritiker, men ved de fleſte Sangerinder kan man nok,

ved dette, fætte et Spørgsmaalstegn. Hun neiede ogsaa paa tydsk Maneer hver Gang der blev klappet, og da hun ved Stykkets Slutning blev fremkaldt, var hun rørt, — og det var vist naturligt, thi hun gav sig neppe af med at spille, hun sagde nogle Ord til os, om sin Taknemmelighed, og at hun kom snart igjen; dog hendes Sang var herlig. Hr. Bader spillede og sang Huons Partie; det er en smuk Mand, hos hvem jeg fandt baade Skuespilleren og Sangeren. En Pas de deux af Hr. og Madam Taglioni, samt en af Mademoiselle St. Romain og Hr. Stuhlmüller gjorde, hvad man her hjemme kalder det: stormende Lykke, og de fortjente vist dette Bifald.

Med Hensyn til Maskinerie, gik det ellers heldigere i Königstädtischen Theater, her var jeg nogle Aftener efter, og saae „ein großes romantisches Zauberspiel von Adolph Bäuerle, mit neuen Decorationen und neuer Maschinerie," betitlet: Lindane oder der Pantoffelmacher im Feenreich. Det var et sandt Miskmask af Ingenting, en Vandsuppe farvet med smukke Melodier, og pyntet ud med Decorationer, som Boller og Grønt. Jeg troer næsten at have drømt noget lignende, idetmindste var her den løse Sammenhæng, som der sædvanlig er i Drømme. Af Melodierne udmærkede sig især en Grædeduet, en Spindevise og et stort Syngenummer, der vist var sammensat af en 40 forskjellige Melodier af Jægerbruden, den Stumme, Don Juan o.s.v., som Mademoiselle Vio, et udmærket Subject for Scenen, udførte. Jeg saae ellers her de to bekjendte Komikere, Schmelka og Spitzeder, hvoraf den sidste udførte „der Pantoffelmacher," en ærlig Borgermand, der paa sin Bryllupsdag faaer et Brev, at hans Fætter ligger for Døden og ufortøvet maa komme til ham, men derpaa, i Reisen gjennem Skoven, hvor han, paa Krähwinkler Maneer, fører en Veiviser af Træ med sig, bliver opsnappet af en Fee, der faaer ham saa kjær, at hun tilsidst giver ham sin Tryllestav, hvorved Tilskuerne da faae endeel Deco-

rationer og Forvandlinger at see, lige fra: „Tivoli," til en Dampvogn med Passagerer der seiler i Luften, og en heel Telt-Decoration, der springer ud af et Bæger.

I det tredie Theater her, det egentlige, saakaldte „Schauspielhaus," fik jeg den gamle Devrient at see, som Onkel Brand, i et Lystspil af samme Navn, efter det Franske; med den største Natur og Sandhed gav han denne Characteer, dette Bruushoved med det herlige Hjerte. Hans Udvortes, Spil og hele Costume gjorde et saa levende Indtryk paa mig, at det endnu er mig', som jeg længe havde levet med den gode Hr. Brand, som jeg i det virkelige Liv maatte have staaet i Forbindelse med ham; jeg kan ikke tænke mig Devrient i nogen anden Rolle, uden jo hans Onkel Brand maa skinne igjennem, og dog er dette ikke Tilfældet, han skal give sine Characterer megen Forskjellighed; Shylock i Shakespears: „Kjøbmanden i Venedig," nævner man, som hans første Rolle.

I en stor Stad er det saaledes ret behageligt, at der er flere Theatre at vælge imellem, men naar der gives gode Stykker samme Aften paa dem alle, kan man ogsaa komme i Kamp med sig selv, thi mere end høist to Steder kan man jo da ikke gaae; dette følte jeg ret her en Aften; det franske Selskab gav, i „Schauspielhaus," tre Vaudeviller af Scribe: 1) La dévote; 2) la famille Riquebourg, og 3) Les premieres amours; i „Charlottenburg" spilledes Lystspillet: „der Fächer" og Possen „der Nasenstüber;" i „Königstädtischen Theater" „das Mädchen aus der Feenwelt oder der Bauer als Millionär, og i Operahuset havde de den berømte Ballet: „die neue Amazone." Hertil kom endnu, at Chamisso havde inviteret mig med sig til Thiergarten, hvor han vilde indføre mig mellem Berlins skjønne Aander; jeg stod virkelig, som Herkules paa Skilleveien og — — fulgte Chamisso. I Thiergarten fandt jeg ellers slet ingen vilde Dyr, det var alle tamme

Berlinere, meget godmodige og venlige Mennesker. Her var foranstaltet en lille Fest i Anledning af Digteren Holteis Hjemkomst fra Darmstadt, hvor han havde holdt Oplæsninger, og hans Kone, der er engageret ved „Königstädtischen Theater," havde givet Gjæsteroller.

La Motte-Fouqué, Raupach, Clauren og Streckfuß vare alle paa Reise, ellers vilde jeg her have kunnet gjort deres Bekjendtskab, dog vare her endnu Mange, hvem jeg ret glædede mig ved at træffe sammen med. Jeg fik Plads mellem Chamisso og Simrock, en ung Digter, der havde vakt megen Opmærksomhed ved et politisk Digt: „drei Tage und drei Farben," for hvilket han var bleven sat ud af sit Embede, men nød en almindelig Agtelse og ventede atter at blive indsat igjen. Her traf jeg ogsaa Digteren Hoffmanns Ven, den bekjendte Hitzig og gjorde Bekjendtskab med Wilibald Alexis (Häring) der med megen Inderlighed talte om Danmark, og de glade Timer, han der havde tilbragt hos Oehlenschläger. Det er en ganske egen, behagelig Følelse, i et fremmed Land at høre tale godt om sit Fædreland, da føler man først ret, at man dog er Been af dets Been, og Kjød af dets Kjød, saa at enhver Roes og enhver Dadel, der gaaer paa dette, ogsaa synes at tilfalde os, der dog kun er en lille Deel deraf; dog det gaaer vel her som altid, man sætter Fædrenelandet i den ene Vægtskaal og sig selv i den anden.

Aftenen foer hen, under Oplæsninger, Sang og Lystighed; havde jeg her eiet St. Peders-Briller eller von Tütz's *) microskopiske Glas, hvorved man kunde see ind i Folk, hvad de tænkte, da vilde dette Berliner Capitel blive det interressanteste i Reisen her mellem en Kreds af „*Καλοι και Αγαθοι;*" da ville vi see hvorledes der i eet Hoved spøgede en heel „Liebes-

---

*) Hoffmanns Meister-Floh.

Roman," her et Bind nydelige Smaadigte, der Politik, her Polemik, der — — — ja her var vel ogsaa et Hoved, som slet ingen Ting havde.

Her var ellers Meget, der ganske flyttede mig hjem i Danmark, især den inderlige Kjærlighed, hvormed de nævnede deres Konge, og hvis Skaal var een af de første vi drak.

Først sildig ud paa Aftenen skiltes vi ad. Natten bragte Søvn og Hvile, og den næste Dag nye Ting, jeg endnu ikke havde seet.

Museet staaer kun aabent visse Dage om Ugen, men for Fremmede tilstedes der til enhver Tid Adgang, naar de kun vise Castellanen deres Pas. Bygningen har noget imponerende for Øiet, en høi Trappe indtager næsten den hele Façades Bredde, Colonner og Buer reise sig smukt der oppe, hvor man træder ind i en Rotunde, ziret med Antiker, en Suite af Værelser aabner sig med disse herlige Alderdoms Levninger. Smag og Elegance udmærker det Hele. En Trappe høiere træder man ind i det store med kongelige Pragt udsmykkede Billedgallerie.

Iøvrigt fandt man her Malerier af de første Mestere, kun var det mig paafaldende, den Mængde af hæslige Ideer jeg her fandt udført. Saaledes var der af Hieronimus Bosch tre sammenhængende Stykker, der forestillede: Skabelsen, Dommedag og Helvede, hvor Dommedag fremviste saa fæle Billeder, at jeg ikke gider udpege dem i deres hele Væmmelighed. Jeg stødte paa flere end et Christushoved af Hughe van d'Goes, der vistnok kunne gjælde for Mesterstykker, som greben lige ud af Naturen, men her var den udført indtil Ækelhed. Tornekronen var trykket Forløseren dybt ind i Hovedet, saa de store Bloddraaber trængte frem; enhver Aare var svulmet, Læberne selv forteblaae, og tunge Sveddraaber laae, væmmelig Naturlighed, over det hele Ansigt. Det havde mig

noget Oprørende. Det er det Poetiske i Smerten, Maleren skulde udtrykke, ikke det prosa Hæslige! — jeg kan ikke glemme de fæle Billeder; de staae mig endnu langt mere levende, end Guido Reni's „Fortuna;" van Dycks, „den hellige Aands Sendelse," og Michel Angelo's „Christi Begravelse," jeg her saae.

Fem Dage i det store Berlin flyve hen som et Nu, man veed kun i Grunden, det Begyndte og Fuldendte.

Chamisso var den sidste jeg sagde Levvel! Før vi skiltes ad, skrev Digteren mig dette lille Vers til Erindring, som jeg her vil hefte til mit Skyggebillede af Berlin.

„O lasset uns, in dieser, düstern, bangen Zeit,
Wo hochanschwellend donnernd der Geschichte Strom,
Die starre, langgehegte Eisesdecke sprengt,
Das neue Leben unter Trümmern bricht hervor,
Und sich in Stürmen umgestalten will die Welt,
O lasset uns, ihr Freunde — rings verhallt das Lied
Und unserm heitern Saitenspiele lauscht kein Ohr —
Dennoch die Göttergabe des Gesanges treu
In reinen Busen hegen, wahren, daß vielleicht
Wir hochergraute Barden einst die Sonne noch
Mit Hochgesang begrüßen, welche das Gewölck
Zertheilend die verjüngte Welt bescheinen wird.
Prophetisch, Freunde, bring ich dieses volle Glas,
Der fernen Zukunft einer andern Liederzeit."

Hjemveien gik gjennem Brandenborgerthor, jeg kastede et Levvel til Seirens Gudinde, der med sine stolte Malmheste havde seet ganske andre Scener end jeg. I sine unge Dage skal hun have været stillet saaledes, som om hun kjørte ud fra Berlin, men da hun virkelig gjorde Alvor af det, og tog endogsaa lige til Paris, lod man hende transportere tilbage og opstille med Ansigtet ind imod Byen, og det er vist ogsaa bedre, at Seiren drager ind i en By, end den skal drage ud af den.

Mit Reiseselskab bestod denne Gang af en Bager, to Møller-

børn, det vil sige en Han og en Hun, den sidste kunne vi kalde: „die schöne Müllerinn;" desuden var der en gammel Gouvernante og en — ja, enten var det en ægte Skrædder, eller en uægte Poet, maaskee begge Dele tilsammen.

Solen brændte som Ild, og Egnen begyndte hiin Side Spandau at vende sin slidte Side udad; det var som vi kjørte over et Landkort, saa fladt laae det Hele, ja tilsidst krøb den skjønne Natur ind i et Græsstraa, der hist og her pippede frem. Bageren, som leed uhyre af Hede, og Frygt for Cholera, pustede og stønnede. Han førte en 5 à 6 Flasker Viin med, hvorpaa var noget, han kaldte Choleradraaber, og som han tømte den ene efter den anden, først gav han sig til at jodle af Fortvivlelse, det klang som et radbrækket Jammersskrig, tilsidst, da Flaskerne bleve mere luftige, blev han ogsaa ganske poetisk og gav sig til at declamere, det var nogle „frygtelige Digte" om Døden, Satan og den hvide Kone. Alt gik i een Tone.

Nu kom Solen ind i Vognen med, for at see paa denne Herlighed, Veien begyndte at støve, saa at vi maatte trække Vinduerne op; der sadde vi nu, 6 Sjæle i 6½ Legeme, thi Bagerens kunde godt gjælde for halvandet. Han kom i Affekt, de klare Vanddraaber trængte frem i hans Ansigt, hans Nabo, den unge poetiske Skrædder, sad bleg af Varme og sagde ved hvert Vers: „jöttlich!" Den gamle Gouvernante saae saa fornem ud og lugtede i et væk til en Citron, medens jeg forsøgte paa alle Maader at strække mine arme Been, som jeg borede ind imellem „die schöne Müllerinn" og hendes Broder, der sov og nikkede i Søvne, som to Koblommer paa Marken naar det blæser lidt. Bageren tog det for Bifaldsnik, og hævede Stemmen endnu stærkere, da foer der et fulsort Hoved, med Bjæf og Skrig, ud af Gouvernantens Sypose, her var hendes Hund gjemt, da ingen Hunde maae komme i Vognen, den havde forholdt sig rolig den lange Tid forud, men tabte nu Taalmodigheden; den gav nogle Bjæf,

saa de sovende Sødskende, og vi Andre halvdøde foer op i Vognen og joge alle Hovederne ind i det store Næt, der hang under Loftet med vore Stokke, Paraplyer og andre Smaasager. „Die schöne Müllerinn" havde ogsaa stukket et stort Papiir derop med hvidt Puddersukker, der nu brød løs, og overøste den arme Bager, der i Ansigtet saae ud som et levende Kildevæld. Til Lykke vare vi tæt ved en By, jeg troer, Parchim, her fandt han da Trøst og vi andre Præliminærerne til at hvile sig, det vil sige, fik sat os ned, saa blæste Postillonen, og vi stuvedes igjen ind i vort vandrende Fængsel. Bageren talede nu ikke længer i Vers, men ved Idee-Association kom han fra Gouvernantens Hund til Goethes „Faust," hvor især Hunden havde været forbandet god; han havde seet dette Stykke i Berlin, og satte det ligesaa høit, som Rollas Død, der var hans Favoritstykke, thi han havde engang i sin Ungdom været med i det, som en Vildmand. „Die schöne Müllerinn" og jeg underholdt os med at tale om de forskjellige Slags Oste, og jeg steg temmelig i hendes Agtelse, da jeg lærte hende Maaden at tilberede fynsk Skjørost. Det gik imidlertid fort i susende Galop, og hver Gang jeg tittede ud af Vognen, saae jeg hvidt Sand og sorte Granskove.

Ogsaa Skrædderen saae ud af Vinduet, og da vi just kom forbi en stor Tidsel, der her stod som et Frugtbarhedens Symbol, lispede han, med et Blik paa Bageren, som han vilde vise sit Bekjendtskab til Literaturen:

„Röslein, Röslein, Röslein roth,
Röslein auf der Haiden."

Men standsede derpaa meget forlegent og saae ned paa sit Lommetørklæde, som han legede med, idet han formodentligt frygtede, at Bageren skulde anse dette Udbrud for en Allusion paa sig, thi han sad ogsaa her i Sandet, med et Ansigt rødt og rundt, som en „Röslein roth, Röslein auf der Haiden."

Vi kjørte bestandigt fremad; det var som et evigtgrønt Stykke Kattun, med hvide Pletter, var udspændt i Karreetvinduet, ingen Afvexling i den hele Egn. Gud give jeg nu havde sidste Act af: „drei Tage aus dem Leben eines Spielers," som jeg gik fra, den kunde have gjort godt her. Vi kom forbi et Sted, hvor der i gamle Dage havde staaet en Galge, men dette Phantasistykke var da ogsaa borte, jeg maatte da selv til at skabe, og saaledes fremstod:

Tre Dage af en Tyveknægts Liv.

Den første Dag — jeg husker det godt!
Det var paa Marken, foran et Slot,
Man hængte Een i en Galge der;
Og det var min Fader, denne her.
Min Moder man ind i Hullet jog,
Men dirke hun kunde det solle Skrog,
Hun løb til Skoven, mig tog hun med,
Og vi kom begge ret godt afsted.
Den Gang var jeg kun en Unge.

Den anden Dag — ja Tiden jo gaaer!
Da var jeg saadan en nitten Aar.
Jeg blev forlibt — jeg var ei klog!
Nær havde jeg bleven et ærligt Skrog.
Hvad Kjæresten vilde, det vilde jeg med,
Men hun gjorde Nar af min Kjærlighed,
Hun var som de andre af Evas Slægt,
Jeg blev da igjen en Tyveknægt,
Og det skal jo Nogen være;

Den tredie Dag — ih nu, lad gaae!
Jeg maa vel slægte min Fader paa.
Af Sult min Moder forlængst gik bort,
Men jeg, jeg gjor det nu mere kort —
Lidt høit jeg hele mit Liv har tænkt,
Nu kommer jeg høit — nu bliver jeg hængt.

Maaskee min Kjæreste seer herpaa,
Hun er her med Manden og alle de Smaa,
At see hvor Tyven kan dingle!

Den dunkle Nat bragte os da et Eventyr, eller rettere, en comisk Scene, kun Skade, at den var mere dramatisk end episk, og altsaa ikke saa godt lader sig fortælle, som udføre. Udenfor en af de smukke to Etages Gjæstgivergaarde, med riflede Piller i Muren og smukke Façade, man finder paa Veien mellem Berlin og Hamborg, holdt vi stille for at skifte Heste. Vi stege Alle, paa Gouvernanten og hendes Skjødehund nær, ud af Vognen, for at vederqvæge os i den pyntelige Gjestestue. Den gamle Dame faldt imidlertid i Søvn, drømte maaskee om sin grønne Ungdom, da ogsaa hun var en Rose, thi enhver Hyben har jo været denne Blomst. Endelig vaagner hun, der ere Ingen uden hun og Hunden i Vognen, hun stirrer ud, Alt er mørkt og dødsstille, intet Lys skinner gjennem Vinduerne paa Gaarden. Hestene ere spændte fra Vognen, ingen Mennesker ere herude, hun udstøder et Skrig, man er reist bort og har glemt hende, midt i det preussiske Sand, ene sidder hun her midt paa Landeveien, i den mørke Nat!

Vi vare Alle inde i Gjesteværelset der vendte ud til den modsatte Side af Huset, der var ikke bleven spændt for endnu, eftersom vi skulde hvile her endnu nogle Minuter; vi hørte Skriget og foer nu Alle ud af Huset for at hjelpe, vi styrtede til Karreeten, reve Døren op; men nu blev hendes Skræk større, thi hun troede at det var Nogen, der vilde overfalde hende. Hun skreg, Hunden gjøede, og vi raabte hverandre i Munden, for at faae en Forklaring, som det da ikke blev saa meget let at erholde.

Snart rullede vi igjen afsted! — De preussiske Veie ere herlige, det er, som kjørte man paa et Stuegulv.

Endelig kom vi da til Mecklenburgs Grændse! Landet her er en smilende Oase, midt i Ørkenen. Her saae vi atter

ordentlige Træer, Ege og Bøge; Kornet bølgede paa Marken; jeg drømte mig midt i Sjælland.

Ludwigslust med sit Slot, sin store Have og de brede Alleer laae for os. Et Vindue stod aabent i Gjestgivergaarden, hvor vi droge ind, en Spurv satte sig paa det, og qviddrede lystigt — jeg veed ikke hvad, men baade Fuglen selv, og Organet jeg hørte, forekom mig bekjendt, det var bestemt den samme lille Person, der den sidste Morgen jeg var i Danmark qviddrede udenfor mit Vindue, men som jeg den Gang heller ikke forstod.

Ved Lauenburg var uhyre Sandbanker, og atter Sandbanker! det saae ud, som Havet nyligt var skyllet bort og havde efterladt disse. Snart var Veien saa bred, at den ikke selv vidste hvor den egentlig endte, snart løb den ind mellem disse hvide Bjerge, hvor Vognen sank dybt i og kom næsten ikke af Stedet. Betænk desuden, at det var Maaneskin, og at vi ikke saae eller hørte til et levende Væsen udenfor os. Som sagt, jeg vilde male dette, jeg vilde male Hamborg og Lübeck paa Tilbagetouren, nu jeg er kommen i Ro, indenfor Kjøbenhavns Volde, men idet jeg griber Pennen, sidder igjen den lille Fugl udenfor Vinduet og qviddrer, ligesom før jeg reiste bort, og som den qviddrede i Ludwigslust. Jeg troer endogsaa den siger det selvsamme; det er nu tredie Gang. Det maa være en Recensent, for han sætter mig i slet Humeur! Der komme altsaa ingen Skyggebilleder flere, ikke engang af det herlige Hav, der heller ikke var i godt Humeur, da jeg tog hjem, men det klædte det godt, dette mørke Blik, den raske Kuling, der greb i Seilet, og hvirvlede den sorte Røgstøtte op i Luften; Kjøbenhavns Taarne hævede sig foran os, de saae mig saa spidse, saa satiriske ud, som vare de et Billede paa de Penne, der maaskee ville kradse paa mine Skyggebilleder.

Mangen lille Fugl, der synger i Skoven, vilde sikkert, dersom den saaledes skulde staae Skoleret hver Gang den sang, snart tie og sørge sig ihjel bag de grønne Hække, men Digteren — —

Ei Roes, ei Dadel standse maa hans Flugt,
Ved Storm og Solskin bliver Blomsten Frugt!

I Sverrig.

Indhold.

		Side.
I.	Vi reise	133.
II.	Trollhättan	135.
III.	Fugl Phønix	143.
IV.	Kinnekulle	145.
V.	Bedstemoderen	149.
VI.	Cellefængselet	151.
VII.	Tiggerdrenge	153.
VIII.	Wadstena	155.
IX.	Marionetspilleren	170.
X.	Skjærgaardene	175.
XI.	Stockholm	179.
XII.	Djurgården	185.
XIII.	En Historie	187.
XIV.	Upsala	193.
XV.	Sala	204.
XVI.	Den stumme Bog	206.
XVII.	Säther-Dalen	208.
XVIII.	Midsommerfesten i Leksand	212.
XIX.	Ved Siljan-Seen	217.
XX.	Tro og Videnskab (Prædiken i Naturen).	228.
XXI.	I Skoven	232.
XXII.	Stemninger	237.
XXIII.	Fahlun	238.

Side.

XXIV. Hvad Straaene sagde . . . . . 242.
XXV. Digter-Skiltet . . . . . 245.
XXVI. Dal-Elven . . . . . 247.
XXVII. Billeder i det Uendelige . . . . . 252.
XXVIII. Dannemora . . . . . 254.
XXIX. Svinene . . . . . 258.
XXX. Poesiens Californien . . . . . 261.

I.

Vi reise.

Det er deiligt Foraar; Fuglene synge, — Du forstaaer ikke deres Sang? Saa hør den da i fri Oversættelse.

„Sæt Dig paa min Ryg!“ siger Storken, vore grønne Ders hellige Fugl, „jeg bærer Dig over Sundet. Sverrig har ogsaa friske duftende Bøgeskove, grønne Enge og Kornmarker; i Skaane, ved de blomstrende Æbletræer bag Bondens Huus, vil Du troe, Du endnu er i Danmark!“

„Flyv med mig,“ siger Svalen, „jeg flyver over Hallands Aas, hvor Bøgeskoven slipper, jeg flyver høiere mod Nord end Storken. Du skal see Muldjorden gaae over i Klippegrund, see venlige Byer, gamle Kirker og Gaarde, hvor der er hyggeligt og godt, hvor Familien staaer i Kreds omkring Bordet og siger deres Bøn, hvor den mindste af Børnene læser for, og Morgen og Aften synges en Psalme; jeg har hørt det, jeg har seet det, som Lille, fra min Rede under Taget.“

„Kom med! kom med!“ skriger den urolige Maage og flyver i ventende Kredse. „Kom med til Skjærgaardene, hvor tusindviis Klippe-Øer med Fyr og Gran ligge som Blomsterbede langs Kysten, Fiskerne drage der de fyldte Net!“

„Hvil Dig mellem vore udspændte Vinger!“ synge de vilde Svaner. „Lad os bære Dig op til de store Søer, de evigt brusende piilsnare Elve, hvor Egeskoven længst slipper, og Birken bliver lille. Hvil Dig mellem vore udspændte Vinger, vi flyve op til Sulitelma, Dens Die, som Bjerget kaldes, vi flyve fra den foraarsgrønne Dal op over Sneedriverne til Bjergets Top, hvorfra Du øiner Nordhavet hiin Side Norge. Til Jemteland flyve vi, hvor Bjergene ere høie og blaae, hvor Fossene bruse, hvor Blusene tændes som Budstikke at Færgen ventes. Op til de dybe kolde, ilende Vande, hvor Midsommersolen ikke gaaer ned, hvor Aftenrøde er Morgenrøde!“

Det er Fuglenes Sang! skulle vi lægge den paa Hjertet? Skulle vi følge med, i det mindste et Stykke! vi sidde ikke op paa Svanens Vinger eller Storkens Ryg; vi skride frem med Damp og Heste, ja ogsaa paa vore egne Been, og skotte saa imellem fra Virkeligheden ud over Gjærdet i Tankens Rige, der altid er vort nære Naboland, plukke der en Blomst eller et Blad, de komme med i Mindebogen, de sprang jo ud paa Reisens Flugt, og høre ogsaa med til den; vi flyve og vi synge: Sverrig, du herlige Land!

Sverrig! hvor i Oldtid hellige Guder kom fra Asiens Bjerge; Land, der endnu har Straaler af hine Udødeliges Glands, den strømmer fra Blomsterne i Navnet Linné, den straaler for det ridderlige Folk fra Carl den Tolvtes Banner, den lyser fra den opreiste Steen paa Marken ved Lützen! — —

Sverrig! Du Land for den dybe Følelse, de inderlige Sange, Hjem for de klare Elve, hvor vilde Svaner synge i Nordlysskjær. Du Land, paa hvis dybe stille Søer Nordens Fee bygger sine Søilegange, og hen over Jisspeilet fører sine kjæmpende Skygge-Hære. Herlige Sverrig med den duftende Linnæa, med Jennys sjælfulde Sange. Til Dig ville vi flyve med Stork og med Svale, med den urolige Maage og den vilde

Svane, din Birkeskov dufter forfriskende sund! under dens hængende, alvorsfulde Grene, paa Træets hvide Stamme skal Harpen hænge, Nordens Sommervind suse i den!

II.

Trollhättan.

Hvem traf vi ved Trollhättan? Ja, det er en mærkelig Historie og den ville vi fortælle.

Vi stege i Land ved den første Sluse, og stode som i et engelsk Have-Anlæg; de brede Gange ere belagte med Gruus, og hæve sig i korte Terrasser mellem den solbelyste Grønsvær; her er venligt, yndigt, men slet ikke imponerende; vil man derimod betages paa denne Maade, da maa man gaae lidt høiere op til de ældre Sluser, der dybe og smalle ere sprængte gjennem den haarde Klippeblok. Det seer storartet ud, og Vandet bruser til Skum dybt nede i det sorte Leie. Her oppe overseer man Dal og Elv; Flodbredden paa den anden Side hæver sig i grønne bølgeformige Høie, grupperede med Løvtræer og rødmalede Træhuse, der begrændses af Klipper og Granskov. Gjennem Sluserne stige Damp- og Seilskibe, Vandet selv er den tjenende Aand, der maa bære dem op over Fjeldet; fra Skoven summer, bruser og larmer det. Trollhättafaldenes Drøn blande sig med Larmen fra Saugmøller og Smedier.

„Om tre Timer ere vi gjennem Sluserne," sagde Capitainen, „i den Tid kunne de see Faldene. Ved Værtshuset deroppe træffes vi igjen."

Vi gik ad Stien gjennem Skoven, en heel Skare barhovede

Drenge omringede os, Alle vilde de være vore Førere; den ene skreg i Munden paa den anden, hver gav sin modsigende Forklaring, hvor høit Vandet stod og hvor høit det ikke stod, eller kunde staae; der var ogsaa her stor Uenighed blandt de Lærde. Og snart standsede vi paa en lyngrød Klippe, en svimmelgjørende Terrasse; foran os, dybt nede, det brusende Vand: Helvedsfaldet, og over dette atter Fald ved Fald, den rige fuldtstyrtende Elv, Udløbet af Sverrigs største Indsøe. — Hvilket Skue, hvilken Brusen, foroven, forneden! det er som et Havs Bølger, som et Hav af skummende Champagne, af kogende Mælk; først ombruses to Klipper, saa Vandstøvet løfter sig som Engtaage, nedenfor trænges Vandet mere sammen, styrtes igjen, skyder fremad og gaaer i Cirkel tilbage som smult Vande, og vælter da i Helvedsfaldet sit lange havtunge Fald. — Hvilken Orkanbrusen i Dybet, hvilket Syn! man har ikke Ord!

Og det havde her heller ikke vore skrigende smaa Førere, stumme stode de, og da de igjen begyndte med Forklaringer og Fortællinger kom de ikke langt dermed, thi en gammel Herre, Ingen af os havde tidligere lagt Mærke til ham, men han var nu mellem os, trængte anderledes igjennem med sin forunderlige klingende Stemme; han vidste Besked om Stedet og om gamle Dage, som om disse havde været igaar.

„Her paa Klippeholmene," sagde han, „var det i hedenske Tider, som de jo kaldes, at Kjæmperne afgjorde deres Strid. Kjæmpen Stærkodder boede i denne Egn, og syntes godt om den smukke Pige Ogn Alfafoster, men hun kunde bedre lide Hergrimer, og saa blev han af Stærkodder fordret til Strid her ved Faldet, og fandt sin Død, men Ogn sprang til, tog sin Brudgoms blodige Sværd og stak det i sit Hjerte; Stærkodder fik hende ikke. Saa gik der hundred Aar og atter hundred Aar igjen, Skoven var da tyk og tæt, Ulve og Bjørne gik her, Sommer og Vinter; onde Røvere huserede, Ingen kunde

finde deres Skjul; derhenne var det; ved Faldet ud for Topøen, paa norsk Side, var deres Hule, nu er den styrtet sammen. — Klinten deroven over —!"

„Ja, Skrædderklinten!" raabte alle Drengene, „den styrtede i Aaret 1755."

„Styrtede!" sagde Manden, ligesom i Forundring over at Andre end han kunde vide det. — „Alting styrter en Gang, og Skrædderen strax. Røverne havde stillet ham op paa Klippen og forlangte, at vilde han løses fra dem, da skulde hans Løsepenge være, at han deroppe ihast syede en Klædning færdig; og han prøvede ogsaa paa det, men ved det første Sting, idet han trak Traaden ud, svimlede han ned i det brusende Vand; og saa fik Klippen Navn af Skrædder-Klinten. En Dag fangede Røverne en ung Pige, hun forraadte dem; hun tændte en Ild derinde i Hulen, Røgen blev seet, Hulen fundet og Røverne fangne og dræbte; Typfaldet hedder det der udenfor, og der, nede under Vandet, er endnu en Hule, Elven styrter sig der ind og koger tilbage; man seer det nok heroppe, man hører det, men det høres bedre inde under Bjergmandens Loft!"

Og vi gik videre, langs Faldet, henimod Topøen, altid paa stirlige, med Saugspaaner belagte Gange til Polhems Slusen, en Sprængning i Fjeldet for det først paatænkte Sluseværk, der ikke bragtes istand, men hvor Kunsten derved har skabt det meest imponerende af alle Trollhättans Fald; lodret i det sorte Dyb falder det ilende Vand. Fjeldsiden her er sat i Forbindelse med Topøen ved en let Jernbro, der synes som kastet hen over Afgrunden; man gaaer paa det gyngende Gulv hen over det henflyvende knusende Vand, og staaer da paa den lille Klippeø, mellem Fyr og Gran, som skyde frem fra Revnerne; foran os styrter et Havs Bølger og knuses mod Steenblokken hvor vi staae, overstænkede af den fine, evige Regn; paa hver Side flyver Strømmen, som skudt ud fra en Kjæmpekanon, og brydes i

Fald ved Fald; vi see ud over dem alle, og gjennemfyldes af de harmoniske Drøn, de samme altid, gjennem Aartusinder.

„Over til Den der kan da aldrig Nogen komme?“ sagde Een af vort Selskab, pegende mod den større Ø ovenfor det øverste Fald.

„Jeg veed dog een,“ sagde den Gamle og nikkede med et eget Smiil.

„Ja det kunde min Bedstefader,“ sagde den største af Drengene, „men ellers kommer der knap Nogen hvert hundred Aar. Korset, der er sat op derovre, har min Bedstefader sat. Det havde været en haard Vinter, hele Wenern var lagt til, Isen dæmmede Udløbet, og saa blev her mange Timer tør Bund, Bedstefader har fortalt det, han gik med to Andre over, satte Mærket op og kom tilbage; men saa knaldede det saa frygteligt, ligesom det var Kanoner, Isen gik og Elven kom over Engen og Skoven. Det er sandt hvert Ord jeg siger.“

En af de Reisende citerede Tegnérs:

„Vildt Göta störtade från Fjällen,
„Hemsk Trollet från sit Toppfall röt!
„Men Snillet kom och sprängd stod Hällen,
„Med Skeppen i sitt sköt!“

„Stakkels Trold,“ vedblev han, „det gaaer tilagters med din Magt og Herlighed! Menneskeaanden overflyver Dig, Du kan gaae i Lære hos den.“

Den snaksomme Gamle gjorde en Grimasse, mumlede Noget i Skjægget — — men vi vare netop ved Broen udfor Vertshuset, Dampskibet gled gjennem den aabnede Vei, Enhver skyndte sig med at komme ombord, og snart tog det Fart hen ad Elven oven for Faldet, som om dette slet ikke var.

„Og det lader sig gjøre!“ spurgte den Gamle. Han kjendte slet ikke til Dampskibe, havde aldrig før i Dag seet et saadant, og derfor var han ogsaa snart oppe, snart nede; nu stod han

ved Maskineriet og stirrede ned paa den hele Sammensætning, som skulde han tælle Nagler og Skruer, nu var han høit paa Hjulkasserne, eller halv over Relingen. Canalveien syntes ham noget ganske nyt, Kortet over den og Reisebøgerne vare ham ganske fremmede Gjenstande, han vendte dem, han dreiede dem, læse troer jeg ikke han kunde. Men Besked i Egnen vidste han, det vil sige Besked fra gamle Tider.

Hele Natten paa Wenern sov han ikke; han studerede Dampskibsfarten; og da vi i Morgenstunden fra Søen steg op ad Sluse-Terrasserne, høiere og høiere, fra Sø til Sø, hen over Høisletten, høiere, altid høiere, var han i en Travlhed, der syntes ikke at kunne blive større; og vi naaede Motala. — Den svenske Forfatter Tørneros fortæller om sig selv, som Lille, at han da spurgte engang, hvad det var, der dikkede inde i Uhret, og man svarede ham: „det er Blodløs!" — En Rædsel som den der da greb ham og bragte Barnets Pulse i Feberslag og Haaret til at reise sig med Isnen paa Hovedet, øvede ogsaa i Motala sin Kraft over den Gamle fra Trollhättan. Vi gik om i Motalas store Fabrik. Hvad der dikter i Uhret, slaaer her med stærke Hammerslag. Det er „Blodløs," der drak Liv af Menneskетanken, og ved den fik Lemmer af Metaller, af Steen og Træ; det er Blodløs, der ved Menneskетanken vandt Kræfter, som ikke Mennesket selv physisk eier. I Motala sidder Blodløs og gjennem de store Haller og Stuer strækker han sine haarde Lemmer, hvis Led og Dele ere Hjul ved Hjul, Kjæder, Stænger og tykke Jerntraade. — Træd herind og see hvor de gloende Jernstykker presses til lange Jernstænger, Blodløs spinder den gloende Stang. See hvor Saxen klipper i de tunge Metalplader, klipper saa stille og saa blødt, som var det i Papir; hør hvor han hamrer, Gnisterne flyve fra Ambolten! see hvor han knækker de tykke Jernstænger, knækker efter Længde-Maal, det gaaer, som var det en Stang Lak der brødes. Foran

dine Fødder rasle de lange Jernstykker, Jernplader høvles i Spaaner; foran dig dreie sig de store Hjul, og hen over dit Hoved løbe levende Jerntraade, svære, tunge Jernsnore, det hamrer, det surrer, og søger du ud i den aabne Gaard, mellem store omkastede Kjædler til Dampskibe og Bane-Vogne, da strækker ogsaa Blodløs her ud en af sine favnelange Fingre og haler afsted. Alt er levende, Menneskет staaer kun og stiller af og stopper! Vandet springer En ud af Fingerspidserne ved at see derpaa, man dreier sig, man vender sig, staaer stille, bukker og veed ikke selv hvad man skal sige af bare Ærbødighed for den menneskelige Tanke, der her har Jernlemmer, og imidlertid gaaer bestandig den store Jernhammer med tunge Slag, det er som den sagde: „Banko, Banko! mange Tusind Daler Banko i reen Fortjeneste! Banko, Banko!“ — hør det, som jeg hørte det, see det, som jeg saae det; — den gamle Herre fra Trollhättan gik op i bare Beskuelse, sveiede og svingede sig, krøb paa Knæ og stak Hovedet ind i Kroge og mellem Maskiner, han vilde nu kjende Alting saa nøiagtigt, see Skruen paa Propél-Fartøiet, forstaae dens Mekanisme og Virken nede under Vandet, og Vandet selv haglede ham ned ad Panden; han gik ubevidst baglænds i mine Arme, ellers var han gaaet i Maskineriet og knækket over; han saae paa mig, han trykkede min Haand.

„Og Alt dette gaaer naturligt til,“ sagde han, „simpelt og begribeligt. Skibene gaae mod Vind og mod Strømmen, seile op over Skove og Bjerge, Vandet maa løfte, Dampen maa drive?“

„Ja,“ sagde jeg. — „Ja,“ sagde han, og atter ja, med et Suk — — det forstod jeg ikke den Gang, men Maaneder efter forstod jeg det, og til den Tid vil jeg strax gjøre Springet, og vi ere igjen ved Trollhättan. Jeg kom her i Høsten paa min Tilbagereise, blev nogle Dage i denne mægtige Natur, hvor det travle Menneskeliv meer og meer trænger ind og forvandler lidt

efter lidt det Maleriske til det Fabriknyttige. Trollhättan maa gjøre Gavn, sauge Bjælker, drive Møller, hamre og bryde; den ene Bygning vorer op ved den anden, om halvtredsindstyve Aar er her en Stad. — Men det var ikke Historien! jeg kom som sagt her tilbage i Høst; den samme Brusen, de samme Dron, den samme Stigen og Synken i Sluserne, de samme sladdrende Drenge, der førte Reisende til Helvedsfaldet, til Jernbroen, Den og til Vertshuset. Her sad jeg og bladede i de gjennem en Række af Aar samlede Bøger, hvori Reisende have nedskrevet deres Navne, Følelser og Tanker ved Trollhättan; næsten altid det samme, Forbauselse udtalt i forskjellige Sprog, sædvanlig paa Latin og da med de Ord: „veni, vidi, obstupui!" Een har skrevet: „jeg har seet Naturens Mesterstykke vandre gjennem Kunstens!" en Anden kan ikke sige hvad han saae, og hvad han saae kan han ikke sige. En Brugspatron gaaer ind paa det Nyttige og har skrevet: „Med største Fornøielse seet dette for os i Wermland nyttige Arbeide Trollhättan." En Provstinde fra Skaane, saaledes underskriver hun sig, har holdt sig til Familien og kun tegnet i Mindebogen som sin Følelse ved Trollhättan: „Gud give min Svoger Lykke, Forstand har han!" Enkelte have til de Andres Følelser føiet flaue Vittigheder, dog som Perle paa denne Skrift-Dynge glindser Tegnérs Digt, af ham selv nedskrevet her den 28de Juni 1804.

„Götha kom i dans från Seves fjällar,
Kölar spelte på dess lugna flod;
Plötsligt ur en borg af hällar
Trollhättan i hennes förväg stod.
Skum och fasa Trollet kring sig spydde,
Seglarn såg, och bäfvade och flydde.
Snillet kom — med mäktig hand
Slog det klippan, som föll ner och lydde.
Ock knöt så ihop, i evigt band
Ocean och fjällboens land."

Jeg saae op fra Bogen og hvem stod foran mig, stod for at gaae igjen — den Gamle fra Trollhättan; medens jeg havde flakket om heelt op til Siljans Bredder, havde han bestandigt gjort Canalreiser, seet Sluser og Fabriker, studeret Dampen i al dens Tjenestedygtighed; han talte om de paatænkte Jernbaner i Sverrig, Banen mellem Hjelmaren og Wenern. — Jernbaner havde han imidlertid endnu aldrig seet, jeg beskrev ham derfor disse udstrakte Veie, der snart løfte sig som Volde, snart som taarnhøie Broer, snart som milelange Haller, sprængte gjennem Fjeldene, talte om Amerika og om England.

„Man spiser Frokost i London, og samme Dag drikker man Thee i Edinburgh."

„Det kan jeg," sagde Manden, og det sagde han som om Ingen uden han kunde det.

„Jeg kan ogsaa," sagde jeg, „og jeg har gjort det."

„Og hvem er da De?" spurgte han.

„En sædvanlig Reisende," svarede jeg, „en Reisende, der betaler for Befordringen. Og hvem er De?"

Da sukkede Manden. „De kjender mig ikke, min Tid er forbi, min Magt er ingen, Blodløs er stærkere end jeg." — — Og saa var han borte.

Da begreb jeg hvem han var! ja hvor en stakkels Bjergaand maa være tilmode, der kun hvert Aarhundred kommer op for at see, hvorledes det gaaer fremad paa Jorden. Det var Bjergaanden og ingen Anden, thi i vor Tid er ethvert oplyst Menneske betydeligt klogere; og jeg saae med en Slags stolt Følelse paa min Tidsalder, med de susende Hjul, de tunge Hammerslag, Saxen der klipper saa blødt i Metalplader, de tykke Jernstænger, der knækkes som en Stang Lak, og Musiken, hvor Hammerslaget lyder: „Banko, Banko, hundredtusind Banko!" og alt ved Damp — ved Aanden og Aanden.

Det var Aften; jeg stod paa Høiden ved Trollhättas gamle

Sluser, saae Skibene med udspændte Seil glide hen over Engen, som Spøgelser, store og hvide. Sluseportene aabnedes med Tyngde og Brag, som man fortæller om den hemmelige Rets Kobberporte. Aftenen var saa stille; i den dybe Ro hørtes Trollhätta-Faldene, som var det et Chor af hundrede Vandmøller, altid een og samme Tone, kun een, og i den klang et dybt, mægtigt Bulder, der syntes at forplante sig igjennem Jorden, og just ved Alt dette følles den uendelige Stilhed i Naturen. Pludselig sløi en stor Fugl ud fra Træerne, saa tung sløi den ind i Skoven, ned mod Faldene. Var det Bjergaanden? — Vi ville troe det, det er interessanteste.

III.

Fugl Phönix.

I Paradisets Have, under Kundskabstræet, stod en Rosenhæk; her, i den første Rose, fødtes en Fugl, dens Flugt var som Lysets, deilig dens Farve, herlig dens Sang.

Men da Eva brød Kundskabens Frugt, da hun og Adam joges fra Paradisets Have, faldt fra Straffe-Englens Flammesværd en Gnist i Fuglens Rede og antændte den. Fuglen døde i Flammerne, men fra det røde Æg sløi en ny, den eneste, den altid eneste Fugl Phønix. Sagnet melder, at den bygger i Arabien, og hvert hundred Aar brænder sig selv op i sin Rede, og at en ny Phønix, den eneste i Verden, flyver ud fra det røde Æg.

Fuglen omflagrer os, hurtig som Lyset, deilig i Farve, herlig i Sang. Naar Moderen sidder ved Barnets Vugge er den

ved Hovedpuden, og slaaer med Vingerne en Glorie om Barnets Hoved. Den flyver gjennem Nøisomhedens Stue, og der er Sol-Glands derinde, den fattige Dragkiste dufter med Violer.

Men Fugl Phønix er ikke alene Arabiens Fugl, den flagrer i Nordlys-Skjær paa Laplands Jissletter, den hopper imellem de gule Blomster i Grønlands korte Sommer. Under Fahluns Kobberklipper, i Englands Kulgruber flyver den, som et puddret Møl, hen over Sangbogen i den fromme Arbeiders Hænder. Den seiler paa Lotusbladet ned ad Ganges hellige Vande, og Hindupigens Øine lyse ved at see den.

Fugl Phønix! Kjender Du ham ikke? Paradisets Fugl, Sangens hellige Svane. Paa Thespiskarren sad den, som en sladdrende Ravn, og slog med de sorte bærmebesmurte Vinger; over Islands Sanger-Harpe gled Svanens røde, klingende Næb; paa Shakspears Skulder sad den som Odins Ravn og hvi-skede ham i Øret: Udødelighed; den fløi ved Sangerfesten gjen-nem Wartburgs Riddersal.

Fugl Phønix! Kjender Du ham ikke? Han sang Dig Marseillaisen, og Du kyssede Fjæren, der faldt fra hans Vinge; han kom i Paradiisglands, og Du vendte Dig maaskee bort til Spurven, der sad med Bog-Guld paa Vingerne.

Paradisets Fugl! fornyet hvert Aarhundred, født i Flam-mer, død i Flammer, dit Billed indfattet i Guld hænger i de Riges Sale, selv flyver Du tidt vildfaren og eensom, — et Sagn kun: Fugl Phønix i Arabien.

— I Paradisets Have, da Du fødtes under Kundskabs-træet, i den første Rose, kyssede vor Herre Dig og gav Dig dit rette Navn — Poesien.

IV.

Kinnekulle.

Kinnekulle, du Sverrigs hængende Have, Dig ville vi besøge, vi staae allerede ved den nederste Terrasse i en Fylde af Blomster og Grønt. Den ældgamle Landsbykirke hælder sit graa, spidse Trætaarn, som om det skulde falde, men det gjør godt i Landskabet, selv den store Flok Fugle, som tilfældigviis just nu flyver hen over Bjergskoven, ville vi ikke undvære. Landeveien fører op ad Bjerget med korte Affatser, og mellem disse strække sig Sletter med Humle, vilde Roser, Kornmark og deilig Egeskov, som paa intet andet Sted i Sverrig. Vedbenden snoer sig om Steen og gamle Træer, selv den udgaaede Træbul faaer Bladgrønt. Vi see ud over den flade, udstrakte Skovslette til Mariestads solbelyste Kirketaarn, der skinner som en hvid Seiler paa sortgrøn Sø. Vi see ud over Wenersøen, og øine ikke Grændsen. Skjærgaardens skovkrandsede Klippeøer ligge som en Krands i Søen. Dampskibet kommer. See, nede ved Klinten, under de rødtagede Herregaarde, hvor i Haven Bøgen og Valnødtræet groe, stige de Reisende i Land; de vandre under skyggefulde Træer hen over den smukke lysegrønne Eng, der er omsluttet af Haver og Skov, ingen engelsk Park har et skjønnere Grønt end Engen ved Hellekis. De gaae op til „Grottarne," som man kalder de høiere oppe fremspringende røde Steenmasser, der gjennemæltede med Forsteninger træde frem af Jordskrænten, og minde om den romerske Campagnes hensmuldrende Grav-Colosser; enkelte ere saa glatte, som afrundede ved Vandets Strømninger, andre, fra Aaringer tilbage, bære Mos, Græs og Blomster, ja selv høie Træer. — De Reisende gaae ad Skovstien op til Kinnekullens Top, hvor en Steen er reist som Maalet for Vandringen. Den Reisende læser i sin Reisebog om

Kinnekullens Bjerglag: nederst findes Sandsteen, derpaa Allunsteen, saa Kalksteen, og ovenover denne Rødstenen, høiere endnu Skifer, og tilsidst Trap. Og nu har han seet det. Han stiger igjen ned og gaaer ombord, han har seet Kinnekulle; ja Steenbjerget har mellem sit svulmende Grønne viist ham sin tunge buttede Steenfinger, og de fleste Reisende troe jo, at de ere som Fanden, har man fat i een Finger, saa har man fat i hele Personen; men det er ikke altid saa.

Den mindst besøgte Side af Kinnekulle har just det meest Characteristiske; derhen ville vi. Veien gaaer endnu et langt Stykke paa denne Side af Bjerget, trinviis ned ad i lange Terrasser af rige Marker; lavere endnu trænger Steenskiferen sig frem pletviis, et grønt Mos ligger over den, det seer ud som luvslidte Lapper i det Fløiels Græstæppe. Kjøreveien fører over en Strækning, hvor Skifer ligger som et fast Gulv; paa Roms Campagne vilde man ved at see Sligt sige, det er et Stykke via appia, den antike Vei; det er Kinnekullens nøgne Skind og Been vi komme over. Bondens Huus er stillet sammen af store sprængte Skifersteen, Taget er tækket dermed; man seer ikke et Stykke Træ, uden det i Døren, og ovenover den i det store malede Skjold, som melder, til hvilket Regiment Soldaten hører, der fik i Lønning dette Huus med Jordlod. Vi kaste endnu et Blik hen over Wenern til Leckø gamle Slot, til Lidkøping By, og vi ere igjen ved græsrige Marker og mægtige Træer, de skygge over „Blomberg," hvor i Haven Geijers Aand søger sig „Blommen paa Kinnekulle" i sin Datterdatter, liden Anna.

Sletten aabner sig her bag Kinnekulle, milevidt mod Horizonten strækker den sig; en Regnbyge staaer paa Himlen, Blæsten er taget til; see hvor Regnen som et formørkende Flor falder mod Jorden. Træernes Grene pidske hinanden som bodgjørende Dryader. Den gamle Husaby-Kirke ligger saa nær;

derhen ville vi, skjøndt Regnbygen pidsker ned over Sletten, pidsker de høie Mure, som endnu staae af den gamle catholske Bispegaard. Ravne og Krager flyve gjennem de lange Vindues-Huller, som Tiden har brudt større. Vandet strømmer ned af de graae, revnede Mure, som skulde de nu løsnes Steen fra Steen; men Kirken staaer, den gamle Husabykirke, saa ærværdig og graa, med sine tykke Mure, sine smalle Vinduer og sine tre ind mod hinanden klemte Spiirtaarne, der sidde som Nødder i Kløvse. Kirkegaardens gamle Træer skygge over ældgamle Grave; hvor er Egnens Old mortality, som luger Græsset og tyder de gamle Minder? I Liigkiste-Form over Gravene ere Kampestene lagte, strede med plumpe Udhugninger fra Catholicismens Tid. Den gamle Kirkedør knager paa sine Hængsler, vi staae derinde, hvor Hvælvingen i Aarhundreder fyldtes med Røgelse-Duft, med Munkes og Chordrenges Sang. Nu er her stille og lydløst, de kutteklædte Gamle ere gaaede i deres Grave, de blomstrende Drenge, som svingede Røgelsekarrene, ere i deres Grave, Menigheden, mange Slægter, alle i deres Grave; men Kirken staaer endnu, den samme. I Sacristiets gamle Egeskabe hænge mølædte, støvede Munkekapper og Bispekaaber fra Klostrets Dage, gamle Manuskripter, halv opædte af Rotterne, ligge strøede paa Hylderne.

I Kirkens Gang til Venstre staaer endnu fra gammel Tid et udskaaret Træbillede, broget malet; Farverne ere endnu stærke; det er Guds Moder med Jesusbarnet. Der er hængt friske Blomsterkrandse om hendes og Barnets Hoved, duftende Guirlander slynge sig om Fodstykket, saa festligt som paa Madonnas egen Fødselsfest i Pavedømmets Tid. De unge Confirmander have i Dag ved deres første Altergang smykket det gamle Billed, ja selv sat med Blomster Præstens Navn op paa Alteret, og han har, til vor Forundring, ladet det blive der.

Gudsmoders Billed synes at forynges ved de friske Krandse; de duftende Blomster have her en Kraft, som Poesien har den,

de drage de hensvundne Aarhundreders Dage tilbage i vor Tid. Det er som om den slukte Glorie om Billedet lyste igjen; Blomsterne dufte, man troer at fornemme Røgelse strømme atter gjennem Kirkegangen, det lysner om Alteret som tændtes de indviede Kjærter, det er en Solstraale gjennem Vinduet; ude er Himlen blevet klar, — — vi kjøre igjen og ind under „Kleven," Kinnekulles værtløse Side; det er en Klippe-Muur, forskjellig fra næsten alle andre. Lag paa Lag ligge Steenblokkene, dannende ligesom Fæstningsværker med Skydehuller, fremspringende Fløie, runde Taarne, men rystede, revnede, faldne i Ruiner; det er et architectonisk Phantasispil af Naturen. En Bæk styrter sig ned fra en af Klevens høieste Punkter og driver en lille Mølle; det seer ud som et Legetøi, Bjergaanden havde stillet derhen og glemt igjen. Nedfaldne store Steenblokke ligge spredte rundt om, Naturen har brudt dem i Skikkelser af tilhugne, sønderslagne Carnisser. Det meestbetegnede Udtryk for Kinnekullens Fjeldvæg er, at kalde den Ruiner af et hindustansk milelangt Tempel. Disse Klipper ville ved Øren let kunne omformes til Helligdomme, som de i Ghatsbjerget ved Ellora; kom en Bramin her til Kinnakullas Fjeldvæg, han gjenkjendte Kailasæ Templet, og udsandt i Revner og Sprækker hele Fremstillinger fra Ramayana og Mahâbhârata; talte man saa til ham i Kragemaal eller P-Maal, lige meget, kun at man deri ved Hjælp af Brockhaus's Conversations-Lexicon indblandede Navnene paa nogle af de indiske Skuespil: Sakuntalâ, Wikramorwasî, Uttaram Râma-tscharitram, etcetera, etcetera, saa vilde Braminen være aldeles mystificeret og skrive i sin Dagbog: „Kinnekulle er Levninger af et Tempel, som de vi have i Ellora, og Indbyggerne selv kjende de betydeligste Værker i vor ældste Sanskrit-Literatur og tale særdeles aandrigt derom." Men her kommer ingen Bramin, endsige Selskabet fra Dampskibet, det er alt langt over Wenersøen, har seet det

skovgroede Kinnekulle, Sverrigs hængende Have; og vi have nu ogsaa seet den.

V.

Bedstemoder.

Bedstemoder er saa gammel, hun har saa mange Rynker og et ganske hvidt Haar, men hendes Øine de skinne ligesom to Stjerner, ja de ere meget smukkere, de ere saa milde, saa velsignede at see ind i. Og saa kan hun de deiligste Historier, og hun har en Kjole med store, store Blomster, det er saadant noget tykt Silketøi, det rasler. Bedstemoder veed saa meget, for hun har levet længe førend Fader og Moder, det er ganske vist! Bedstemoder har en Psalmebog med tykke Spænder af Sølv, og i den læser hun tidt; midt i den ligger en Rose, den er ganske flad og tør, den er ikke saa smuk som Roserne, hun har i Glasset, og dog smiler hun allervenligst til den, ja der kommer Taarer i hendes Øine. Hvorfor mon Bedstemoder saaledes seer paa den visne Rose i den gamle Bog. Veed Du det? Hver Gang Bedstemoders Taarer falde paa Blomsten, da bliver Farven friskere, da svulmer Rosen og hele Stuen fyldes med Duft, Væggene synke, som vare de kun Taager, og rundt om er det den grønne, den deilige Skov, hvor Solen skinner ind mellem Bladene, og Bedstemoder — ja, hun er ganske ung, hun er en deilig Pige med gule Lokker, med røde, runde Kinder, smuk og yndig, ingen Rose er mere frisk, dog Øinene, de milde, velsignede Øine, jo det er endnu Bedstemoders. Ved hendes Side sidder en Mand, saa ung, kraftig og smuk, han rækker hende Rosen og hun smiler, — saaledes smiler dog ikke Bedstemoder! — jo,

Smilet kommer. Han er borte; der gaae mange Tanker og mange Skikkelser forbi; den smukke Mand er borte, Rosen ligger i Psalmebogen og Bedstemoder — ja, hun sidder der igjen, som en gammel Kone og seer paa den visne Rose, der ligger i Bogen.

Nu er Bedstemoder død. — Hun sad i Lænestolen og fortalte en lang, lang deilig Historie: „Og nu er den ude," sagde hun, „og jeg ganske træt, lad mig nu sove lidt." Og saa lagde hun sig tilbage og hun trak Veiret, hun sov; men det blev mere og mere stille, og hendes Ansigt var saa fuldt af Fred og Lykke, det var ligesom der gik Solskin over det, og saa sagde de, hun var død.

Hun blev lagt i den sorte Kiste, hun laae svøbt i det hvide Linned, hun var saa smuk, og dog vare Øinene lukkede, men alle Rynkerne vare borte, hun laae med Smiil om Munden; hendes Haar var saa sølvhvidt, saa ærværdigt, man blev slet ikke bange ved at see paa den Døde, det var jo den søde, eiegode Bedstemoder. Og Psalmebogen blev lagt under hendes Hoved, det havde hun selv forlangt, og Rosen laae i den gamle Bog; og saa begravede de Bedstemoder.

Paa Graven, tæt under Kirkemuren, plantede de et Rosentræ, og det stod fuldt med Blomster, og Nattergalen sang over det, og inde fra Kirken spillede Orgelet de smukkeste Psalmer, der stode i Bogen under den Dødes Hoved. Og Maanen skinnede lige ned paa Graven; men den Døde var der ikke; ethvert Barn kunde ved Nattetid roligt gaae hen og plukke en Rose der ved Kirkegaards-Muren. En Død veed mere end alle vi Levende vide, den Døde kjender den Angest vi ville føle for Noget saa sælsomt, som det at de kom til os; de Døde ere bedre end vi Alle, og saa komme de ikke. Der er Jord over Kisten, der er Jord inden i den. Psalmebogen med dens Blade ere Støv, Rosen med alle sine Erindringer er faldet i Støv; men ovenfor

blomstre nye Roser, ovenfor synger Nattergalen og Orgelet spiller; man tænker paa den gamle Bedstemoder med de milde, evig unge Øine. Øine kunne aldrig døe! vore skulle eengang see hende, ung og smuk, som da hun første Gang kysfede den friske, røde Rose, der nu er Støv i Graven.

VI.

Cellefængselet.

Ved Adskillelse fra andre Mennesker, ved Ensomhed med sig selv i vedvarende Taushed, skal Forbryderen straffes og forbedres; derfor byggede man Cellefængseler. I Sverrig findes flere, og nye bygges. Jeg besøgte første Gang et i Mariestad. Som et stort Lyststed ligger denne Bygning, hvidkalket, smilende, med Vindue ved Vindue i en smuk Natur, ved et rindende Vand tæt udenfor Staden. Men snart opdager man, at der hviler en Gravs Stilhed over den, det er som om Ingen boede her, eller som en i Pestens Tid forladt Vaaning. Portene i Muren ere tillukkede; een af dem aabnes for os, Slutteren staaer med sit Nøgleknippe, Gaarden er tom, reenlig, selv Græsset luget bort mellem Steenbroen; vi komme ind i Aftrædelses-Værelset, hvor Fangen modtages, man viser os Badekammeret, hvorhen han føres; vi stige op af en Trappe og ere i en stor Sal, der har hele Bygningens Udstrækning og Høide, Gallerier løbe langs Etagerne, og midt imellem disse har Præsten sin Prædikestol; der holder han om Søndagen sin Prædiken for en usynlig Menighed. Dør ved Dør aabnes halv for Cellerne ud til Galleriet, de Fangne høre Præsten, men kunne ikke see ham og han

ikke dem. Det Hele er en velbygget Maskine, til Mareridt for Aanden. I Døren til hver Celle er anbragt et Glas, stort som et Die, en Klap udenfor dækker det, og her kan Bevogteren, ubemærket af den Fangne, see Alt, hvad denne foretager sig; men sagte, lydløs maa han komme, thi Fangens Hørelse er i Eensomheden forunderlig skærpet; jeg dreiede ganske sagte Klappen og mit Die saae ind i det lukkede Rum, øieblikkelig mødte hans Blik mit. Der er luftigt, reent og lyst derinde, men Vinduet sidder saa høit, at det er umuligt at see ud derfra; en høi Skammel, der er gjort fast til et Slags Bord, og dernæst en Koie, der kan hænges op i Kroge under Loftet og dækkes til med et Tæppe, er det hele Bohave. Flere Celler bleve aabnede for os. I een af disse var en ung, særdeles smuk Pige; hun havde lagt sig i sin Koie, men var, idet Døren aabnedes, hurtig sprunget ud, og hendes første Bestilling var at løfte Koien ned og rulle den sammen. Paa det lille Bord stod Krukken med Vand, og ved den laae Levningerne af noget Knække-Brød, desuden Bibelen og aandelige Psalmer. I Cellen tæt ved var en Barnemorderske. Jeg saae hende kun gjennem Dørens lille Glas, hun havde hørt vore Fodtrin, hørt os tale; men hun sad stille, knuget hen i Krogen ved Døren, som vilde hun skjule sig saa meget hun kunde; Ryggen var bøiet, Hovedet næsten lige nede i Skjødet, og Hænderne lagt over det. Den Ulykkelige var meget ung, sagde man. I to forskjellige Celler holdt man to Brødre, de straffedes for Hestetyveri; den ene var ganske en Dreng endnu. I en Celle sad en stakkels Tjenestepige: „hun var uden Tilhold og Condition, saa er hun sat her!“ sagde man. Jeg troede at høre feil, gjentog mit Spørgsmaal, hvorfor hun var her, og fik samme Svar. Endnu vil jeg helst troe at have misforstaaet hvad der blev sagt, det vil jo ellers være afskyeligt. Udenfor i det frie Solskin er det den travle Dag, herinde altid Midnatsstille; Ædderkoppen, som spinder ned af Muren, Svalen, som maaskee en

enkelt Gang flyver tæt hen under Ruden der høit oppe, selv den Fremmedes Fodtrin paa Galleriet forbi Cellernes Dør er en Begivenhed i dette eensformige, stumme Liv, hvor den Fangnes Tanker rulle sig i sig selv. Man maa læse om Inqvisitionens marterfulde Fængsler, om de sammenkjædede Slaver paa Bagnerne, om Venedigs hede Blykamre, om Brøndenes sorte, vaade Svælg, gjennemrystes af disse Billeder, for med roligere Hjerteslag at vandre i Cellefængslernes Galleri; her er Lys, her er Luft, her er — menneskeligere. Hvor Solstraalen mildt lyser ind til den Fangne, vil ogsaa Straalen af Gud lyse ind i Hjertet.

VII.

Tiggerdrenge.

Maleren Callot, ja hvo kjender ikke Navnet, idetmindste efter Hoffmanns „i Callots Maneer", har givet et Par ypperlige Billeder af italienske Tiggere; eet af disse er en Karl, paa hvem den ene Las slaaer den anden; han bærer sin Pakkenilleke og en stor Fane med Indskrift: Capitano de Baroni; man troer ikke, at der i Virkeligheden kan findes en saadan vandrende Pjaltebod, og vi tilstaae, at i Italien selv have vi Ingen seet, thi Tiggerdrengen der, hvis hele Paaklædning tidt kun bestaaer i en Vest, har i den ikke Tøi nok til slige Laser; men oppe i Norden saae vi den.

Ved Canalveien mellem Wenern og Vigen, paa den magre, tørre Bjergslette stode, som Skjønhedstidsler i det fattige Landskab, et Par Tiggerdrenge, saa lasede, saa flængede og maleriske skidne, at vi troede at have Callots Originaler, eller at see et

Arrangement af industriøse Forældre. der vilde vække de Reisendes Opmærksomhed og Godgjørenhed; Naturen skaber ikke Sligt; der var noget saa dristigt i Kludebehængningen, at hver Dreng øieblikkelig blev en Capitano de Baroni.

Den Mindste havde omkring sig Noget, der vist engang havde været en meget corpulent Mands Trøie og naaede nu Drengen næsten til Anklerne; det Hele hang iøvrigt fast ved et Stykke Ærme og ved en Sele, der dannede sig af den Sømning, som nu var eneste Rest af Foret. Det var meget vanskeligt at see Overgang fra Trøie til Buxer, Laserne gled i hverandre; hele Klædningen var indrettet til at give Luftbad, der var Trækhul i alle Ender og Kanter; en guul Linnedklud, heftet til de nederste Regioner, syntes at skulle antyde Skjorte. En meget stor Straahat, vistnok overkjørt flere Gange, sad skjævt paa Hovedet og lod Drengens struttende, hørhvide Haar vore frit gjennem Aabningerne, hvor Pullen skulde sidde; den nøgne, brune Skulder og Overarm, der var ligesaa bruun, var det Smukkeste.

Den anden Dreng havde kun Beenklæder paa, de vare ogsaa lasede, men Laserne vare bundne fast ind til Lemmerne, bundne med Seilgarn; een Traad ved Anklerne, een under Knæet og een ovenover, og dertil rundt om Livet; han holdt dog sammen om hvad han havde, og det er altid respectabelt.

„Pak Jer!“ raabte Kapitainen fra Skibet, og Drengen med de fastbundne Laser vendte sig om, og vi — — ja, vi saae ikke andet end Seilgarn, i Sløife, gentil Sløife. Kun Forsiden af Drengen var beklædt; han havde alene Buxer fortil, det øvrige var kun Seilgarn, det bare, nøgne, velsignede Seilgarn!

VIII.

Wadstena.

Ovre i Sverrig er det ikke blot paa Landet, men selv i flere af Kjøbstæderne der, at man seer hele Huse af Græstørv eller med Græstørvs Tag, ja enkelte ere saa lave, at man let kan springe derop og sidde paa det friske Grønsvær. I det tidlige Foraar, naar endnu Markerne ligge med Snee, men denne derimod er smeltet paa Taget, frembringer dette den første Foraars Forkyndelse, det unge, spirende Græs, hvor Spurven qvidrer: „Vaaren kommer!"

Mellem Motala og Wadstena, tæt ved Landeveien, er et Græstørvs Huus, et af de meest maleriske; det har kun eet eneste Vindue, mere bredt end høit, en vild Rosengreen danner et Gardin udenfor; vi see det i Foraaret, Taget er saa deiligt med Græs, det har ganske Skjær af Fløiel, og tæt ved den lave Skorsteen, ja ud af Siden paa den, voxer et Kirsebærtræ, der staaer fuldt af Blomster; Vinden ryster Bladene ned paa et lille levende Lam, der er tøiret til Skorstenen. Det er Husets eneste Lam; den gamle Moerlille, som boer her, løfter det selv derop i Morgenstunden, og løfter det ned igjen om Aftenen, for at give det Plads i Stuen. Taget kan netop bære det lille Lam, men heller ikke mere, det er en Erfaring og Vished. Sidste Høst — og paa den Tid staae Græstørvs-Tagene med Blomster, meest blaae og gule, Sverrigs Farver — voxte her en Blomst af en sjelden Slags, den skinnede i Øiet paa den gamle Professor, der botaniserende kom her forbi; hurtig var Professoren paa Taget, og ligesaa hurtig var først det ene af hans bestøvlede Been igjennem det, og saa det andet Been, og derpaa den halve Professor, den Deel hvor ikke Hovedet sidder, og da Huset ikke havde Loft, svævede Benene lige over Moerlilles Hoved, og det i meget

nær Berørelse. Men nu er Taget atter helet, det friske Græs voxer hvor Lærdommen sank, det lille Lam bræger deroppe og Moerlille staaer nedenunder i den lave Dør, med foldede Hænder, med Smiil om Munden, riig paa Erindringer, Sagn og Sange, riig ved sit eneste Lam, som Kirsebærtræet strøer sine Blomsterblade paa i den varme Foraarssol.

Til Baggrund for dette Billede ligger Wettern, den efter Folketroen bundløse Sø, med sit gjennemsigtige Vand, sine havstore Bølger, og i Stille med Luft-Syn paa den staalblanke Flade. Vi see Wadstena Slot og By, „de Dødes Stad", som en svensk Forfatter har kaldt den, „Sverrigs Herculanum", Mindernes By. — Græstørvs-Huset være vor Loge, hvorfra vi see de rige Minder svæve os forbi, Minder fra Helgenkrøniken, Kongebogen og Elskovsvisen, der endnu lever hos Moerlille, som staaer i sin lave Huusdør, hvor Faaret græsser paa Taget. — Vi høre hende og vi see med hende, vi gaae fra Græstørvs-Huset hen til Byen, til de andre Græstørvs-Huse, hvor fattige Qvinder sidde og kniple, engang her, i Klostrets rige Tid, de fornemme Nonners berømmelige Arbeide. Hvor her er stille, eensomt og græsbegroet i disse Gader. Vi standse ved en gammel Muur, i Aarhundreder allerede skimlet grøn, derinde laae Klostret, nu staaer kun en Fløi deraf; derinde i den nu fattige Have blomstrer endnu Sanct Brittas Løg og andre, engang sjeldne Blomster. Derinde vandrede en Aften Kong Johan og Abbedissen Anna Gylte, og Kongen spurgte listeligt: „om Jomfruerne i Klostret aldrig anfægtedes af Kjærlighed", og Abbedissen svarede, idet hun pegede paa en Fugl, som just fløi over dem: „det kan vel hænde. — Man kan ikke svare for, at Fuglen jo flyver hen over Urtegaarden, men vel forhindre, at den der bygger Rede!"

Saaledes tænkte den fromme Abbedisse, og der har været Søstre, der tænkte og handlede som hun; men ogsaa det er vist,

at i samme Have stod et Pæretræ, Dødens Træ kaldet, og om det lød Sagnet, at hvo som nærmede sig og plukkede af dets Frugt maatte snarlig døe. Gule og røde Pærer tyngede Grenene mod Jorden, Stammen var usædvanlig stor, Græsset voxte høit omkring, og mangen Morgenstund saae man det nedtraadt. Hvo havde været der om Natten?

Der reiste sig om Aftenen en Storm fra Søen, og om Morgenen efter laae det store Træ omkastet, Stammen var knækket over, og ud af den var væltet spæde Menneskebeen; i Græsset laae skinnende de hvide Been af dræbte Nyfødte.

Den fromme, men kjærlighedlidende Søster Ingrid, denne Wadstenas Heloise, skriver til sin Hjertenskjær Axel Nilsson, Krøniken har opbevaret os det.

„Bröderne och Systrarne leka på Spil, dricka Vin och dansa med hvarannan i Trädgården!“ disse Ord kunne tyde os Pæretræets Historie, man kommer til at tænke paa Nonne-Phantomernes Orgier i Robert, Syndens Døttre paa hellig indviet Grund. — Men dømmer ikke, saa skulle I heller ikke dømmes, sagde den Reneste og Bedste en Qvinde har født! vi læse Søster Ingrids Brev, hemmelig sendt til ham, hun trofast elskede, i det ligger os Manges Historie, klar og menneskelig.

„Jag djerfves för ingen, utan for Dig allena bekänna, att jag förmår illa ända mitt Ave Maria eller läsa mitt Pater Noster, utan Du kommer mig ihågen. Ja! i sjelfva messen kommer mig före Ditt täckeliga ansigte och vårt kärliga omgänge. Jag tycker jag kan icke skrifta mig for någen annan menniska. Jungfru Maria, St. Birgitta och himmelens Härskaror skola kanske straffe mig härför? Men Du vet väl, hjertans käraste, att jag med fri vilja och uppsåt aldrig dessa reglor samtyckt. Mina förälдrer hafva väl min kropp i dette fängelset insatt, men hjertat kan intet så snart från verlden återkallas!“

Hvor rører de unge Hjerters Nød! den lyder til os fra det muldne Pergament, den klinger i gamle Sange; bed den graa Moerlille i Græstørvhuset synge Dig om den unge, tunge Sorg, om Frelsens Engel — og Engelen kom i mange Skikkelser. Du vil høre Visen om Klosterrovet, om Hr. Carl, der lagde sig syg og død; den unge Nonne traadte ind i Vaagestuen, satte sig ved hans Fod, og hviskede hvor inderligt hun havde elsket ham, og Ridderen reiste sig fra Baaren og bar hende bort til Bryllup og Glæde i Kjøbenhavn. Og alle Klostrets Nonner hørte, at en Engel havde baaret hende bort, og alle Klostrets Nonner sang: „Christ give at en saadan Engel kom og tog baade mig og Dig!“

Den Gamle synger Dig ogsaa om Skjøn Agda og Olof Tyste, og Klosteret staaer i sin Pragt, Klokkerne ringe, Steenhuse reise sig, de stige selv fra Wetterns Vande; den lille By bliver stor, med Kirker og Taarne; Gaderne vrimle med alvorlige, velklædte Borgere; ned af Trappen paa det gamle Raadhuus, vor Tid har det endnu, stiger med Sværd ved Siden og i foret Kaabe den rige Mickel Kræmmer, Wadstenas mægtigste Borger; ved Siden af ham gaaer hans unge, deilige Datter Agda, rigklædt og glad; Ungdom i Skjønhed, Ungdom i Sind. Alle Øine see paa ham, den Rige, og glemme dog ham for hende, den Skjønne. Livets bedste Lykke blomstrer for hende, høit flyver hendes Tanke, høit flyver hendes Sind; hendes Fremtid er Lykke, det var Mængdens Tanke; og mellem de Mange saae En paa hende, som Romeo saae paa Julie, som Adam saae paa Eva i Paradisets Have, denne Ene var Olof, den smukkeste unge Mand, men fattig, som Agda var riig; — og han maatte dølge sin Kjærlighed; men da han kun levede i den, kun vidste at tale om den, blev han stum og stille, — efter Maaneders Forløb kaldte Byen ham Olof Tyste.

Nætter og Dage kjæmpede han mod sin Elskov, Nætter og

Dage leed han i unævnelig Qval, men tilsidst — der behøves kun een Dugdraabe, eller een Solstraale, for at den fuldmodne Rose aabner sig. — Agda maatte han sige det, og hun hørte hans Ord og forskrækkedes og sprang sin Vei; men Tanken blev hos ham, og Hjertet gik efter Tanken og blev der. Hun elskede ham igjen, saa fast, saa tro, men i Tugt og Ære; og derfor kom den fattige Olof til den rige Krænmer og beilede om Datterens Haand. Men Mickel slog Skodde for sin Dør og for sit Hjerte med, han hørte hverken Graad eller Bøn, men kun sin egen Villie, og da liden Agda ogsaa holdt fast ved sin Villie, satte hendes Fader hende i Wadstena Kloster, og Olof maatte døie, som der staaer i den gamle Vise, at de kastede

„— den svarta mull
Allt öfver skön Agdas arm!“

Hun var død for ham og Verden.

Men en Nat i ondt Veir, mens Regnen strømmede ned, kom Olof Tyste til Klostrets Muur, kastede Rebstigen over den, og hvor høit end Wettern løftede sine Bølger, fløi Olof og liden Agda denne Høstnat hen over det bundløse Dyb.

Om Morgenen tidlig savnede Nonnerne liden Agda; hvor blev der en Raaben og Skrigen: Klostret er vanæret! — Abbedissen og Mickel Kræmmer svore, at Hævn og Død skulde ramme de Flygtende. Linköpings strenge Biskop Hans Brask udslyngede Bannstraalen over dem, men de vare alt over Wetterns Vande, havde naaet Wenerns Bred, de vare paa Kinnekulle hos en af Olofs Venner, der eiede det smukke Hellekis.

Her skulde deres Bryllup staae; Gjesterne vare indbudne, og en Munk fra det nærliggende Husaby hentet for at vie dem; da kom Budgaffelen med Bispens Banlysning, og denne, men ikke Vielsen, læstes for dem. Forfærdet vege Alle for dem, Husets Eier, Ungdomsvennen, pegede mod den aabne Dør og bød dem strax søge bort. Olof bad kun om en forspændt Kærre,

hvorpaa den afmægtige Agda kunde komme hjem, men de sloge efter dem med Kjeppe og Steen, og Olof maatte paa sine Arme bære bort, langt ind i Skoven, sin stakkels Brud.

Tung og bitter var deres Vandring — tilsidst fandt de dog et Hjem; det var i Guldkroken i Westergötland; et skikkeligt gammelt Ægtepar forundte dem Hvile og Arnested; de bleve der til Julen; og den hellige Aften skulde der ret være Juleglæde. Gjester vare indbudne, Grøden sat frem, og nu kom Sognets Geistlige for at læse Bønnen, men medens han læste kjendte han Olof og Agda, og Bønnen blev Forbandelse over de To; Angest og Skræk kom over Alle; man jog de Banlyste ud af Huset, ud i den stærkeste Frost, hvor Ulvene gik i Flokke og Bjørnen ikke var nogen Fremmed. Og Olof fældte Ved i Skoven og tændte der et Baal, for at skræmme Udyrene bort og holde Agda i Live; han troede, hun maatte døe, og just da var hun stærkest.

„Vor Herre er almægtig og naadig, han vil ikke slippe os!“ sagde hun. „Han har En her paa Jorden, En, som kan frelse os, En, der har prøvet som vi at vandre om mellem Fjender og vilde Dyr; det er Kongen. — Kong Gustav Wasa har vansmægtet som vi, gaaet vildsom i Dalarna i den dybe Snee. Han har lidt og prøvet, han veed det — han kan og han vil hjelpe.“

Kongen var i Wadstena, derhen havde han samlet Rigets Stænder; han boede i selve Klosteret, der hvor liden Agda, hvis ikke Kongen gav hende Naade, maatte lide hvad den vrede Abbedisse turde raade; Bod og Pinselsdød ventede.

Og gjennem Skove og ad ubanede Veie, i Stormveir og Sneefog, kom Olof og Agda til Wadstena; — de bleve seete, Nogle viste Skræk, Andre haanede og truede dem. Klostervagten slog Kors foran sig ved Synet af de to Syndere, der vovede at bede om Adgang til Kongen. „Jeg vil modtage og

høre Alle!" var hans kongelige Bud, og bævende sank de To for hans Fødder.

Og Kongen saae med Mildhed til dem, og da hans Hu alt længe stod til at ydmyge den stolte Biskop af Linköping, kom det dem ei til Skade; Kongen hørte deres Liv og Liden, og gav dem Ord paa, at Banlysningen skulde blive hævet, lagde deres Hænder sammen og sagde, at Præsten snart skulde gjøre det med, idet han lovede dem sin kongelige Beskyttelse og Naade. Og den gamle Kræmmer Mickel blev af Skræk for Kongens Vrede, hvormed han truedes, saa mild og spag, at han, som Kongen bød, aabnede sit Huus og sine Arme for Olof og Agda, ja lod alle sine Rigdomme prange paa det unge Pars Bryllupsdag. Vielsen stod i Klosterkirken, hvorhen Kongen selv ledte Bruden, og hvor, paa hans Befaling, alle Nonnerne maatte være tilstede for at give Festen endmere kirkelig Pragt; og stille nynnede vist mangt et Hjerte der den gamle Vise om Klosterrovet, og saae paa Olof Tyste:

„Krist gif en sådan Engel
Kom' tog' båd' mig och dig!"

Nu skinner Solen gjennem den aabne Klosterport, — det er i vore Dage, — lad Sanddruheden lyse ind i vore Hjerter, lad os erkjende ogsaa Klostrets Deel af Gud! ei hver Celle var just et Fængsel, hvor den fangne Fugl slog fortvivlet mod Ruden, ogsaa her fandtes Solskin fra Gud i Hjerte og Sind; ogsaa herfra udgik Trøst og Velsignelse; om de Døde kunde opstaae af Graven, de vilde vidne derom; om vi saae dem i Maaneskinnet løfte Ligstenen og skride frem mod Klostret, de vilde sige: „velsignet være disse Mure!" om vi saae dem i Sollyset svæve paa Regnbueskjær, de vilde sige: „velsignet være disse Mure!"

Hvor forandret er Du nu, Du det rige, mægtige Wadstenakloster, hvor Landets fornemste Døttre vare Nonner, Landets unge adelige Sønner bare Munkekutten! herhid gik Valfarter fra Italien,

fra Spanien; langveis fra, i Snee og Kulde kom Pilegrimen barfodet til Kloſtrets Dør; herhid fra Rom bare paa deres Hænder fromme Mænd og Qvinder den hellige Birgittas Liig, og alle Kirkeklokker i alle Lande og Byer, de droge igjennem, ringede da de kom.

Vi gaae hen imod Klosterbygningen, den gamle Reſt der endnu er tilbage, vi træde ind i St. Birgittas Celle, den ſtaaer uforandret endnu; lav, ſnever og lille er den; fire ſmaabitte Ruder er hele Vinduet, men man ſeer derfra ud over Haven, hen over Wettern, det ſamme ſkjønne Landſkab, Helgeninden ſaae ſom Ramme om ſin Gud, medens hun læſte ſin Morgen- og Aftenbøn. I Gulvets Teglſteen er indgravet en Roſenkrands; foran den, paa ſine nøgne Knæ, læſte hun ved hver antydet Perle et Paternoſter. Her er ingen Kamin, ingen Plads for den, koldt og eenſomt er det og var det, her hvor Nordens bedrømteſte Qvinde boede, hun ſom ved ſit eget Snille og af Tidsalderen hævedes paa Helgenindens Trone.

Fra den fattige Celle træde vi ind i en endnu ringere, en endnu mere ſnever og kold, hvor det ringe Daglys falder ind af en lang Sprække i Muren; aldrig var der Glas for, Vinden blæſer herind; hvo var hun, ſom engang boede her?

Vor Tid har indrettet lyſe, lune Værelſer tæt ved, en heel Række aabner ſig langs den brede Gang, man hører lyſtig Sang, — men ogſaa Latter og Graad, underlige Skikkelſer nikke til os. Hvo ere disſe? Sanct Birgittas rige Kloſter, hvorhen Konger valfartede, er nu Sverrigs Daarekiſte; og her paa Muren ſkrive Reiſende i Mængde deres Navne. — Vi ſkynde os bort, ind i den prægtige Klosterkirke, Blaakirken, ſom den kaldes af ſin Blaaſteens Muur, og her, ogſaa her, hvor Gulvets ſtore Stene gjemme mægtige Herrer, Abbedisſer og Dronninger, træder kun eet Monument frem; høit foran Alteret hæver ſig, hugget i Steen, en ridderlig Figur, det er den vanvittige Hertug Magnus.

Fra de Døde ligesom træder kun han frem og melder om det Liv, der nu rører sig, hvor St. Britta herskede.

Træd let hen over Gulvet, din Fod træder paa Frommes Grave! den flade prunkløse Steen her i Krogen gjemmer den ædle Dronning Philippas Støv — hun, det mægtige Englands Datter, denne ved sit Hjertes Storhed udødelige Qvinde, som med Klogskab og Mod værnede om sin Gemals Throne, han, som med Raahed og Mishandlinger stødte hende bort. Wadstenas Kloster gav hende Ly, Graven her gav hende Hvile.

Een Grav søge vi, den kjendes ikke, glemt er den, som hun i sin Levetid blev det; og hvo var hun? Klosterføsteren Elisabeth, den holsteenske Grevedatter, engang Kong Hakon af Norges Brud! hun seilede alt med Brudesmykke og Hofstat op til sin kongelige Gemal, da kom Kong Waldemar, og ved Vold og List standsede han hendes Reise, og fik Hakon til at gifte den elleve Aars Margrethe, som derved fik Norges Krone; Elisabeth sendtes til Wadstena Kloster, der spurgtes ikke om hendes Villie. Da siden Margrethe, der med Ret indtager en stor Plads i Nordens Historie, men en mindre i Hjertets, sad paa Herskerstol, mægtig og anseet, og besøgte det blomstrende Wadstena, hvor Sanct Brittas Datterdatter, Barndomsvenninden, var Abbedisse, kysede hun hver Munk paa Kinden, — man kjender Sagnet om ham, den smukkeste, der bluedes derved, — hun kysede hver Nonne paa Haanden, ogsaa Elisabeth, hende, som hun just her vilde see; hvis Hjerte bankede vel stærkest ved dette Kys? Stakkels Elisabeth! Din Grav er glemt, men ikke den Uret du led.

Vi træde ind i Sacristiet; her under dobbelte Kistelaag hviler Resterne af en Tidsalders Helligste i Norden, Wadstena-Klostrets Glands og Krone, St. Birgitta. Den Nat hun fødtes viste sig paa Himlen, siger Legenden, en straalende Sky, og paa den stod en majestætisk Jomfru, som sagde: „af Birger

er født en Dotter, hvis beundringsværdige Røst skal høres over hele Verden." I sin Faders, Ridder Birger Brahes Borg, voxte det fine, egne Barn; Syner og Aabenbarelser viste sig for hende, og disse tiltoge, da hun kun tretten Aar gammel ægtede den rige Ulf Gudmarsson til Ulfåse og blev Moder til mange Børn. „Du skal være min Brud og mit Redskab!" hørte hun Christus sige, og enhver af hendes Handlinger var, som hun sagde, efter hans Forkyndelse; efter den drog hun til Nidaros til St. Olafs hellige Skriin, efter den gik hun til Tydskland, Frankrig, Spanien og Rom. Snart hædret, snart spottet drog hun om, selv til Cypern og Palæstina. Døende naaede hun tilbage til Rom, hvor hendes sidste Aabenbarelse var, at hun skulde hvile i Wadstena, og dette Kloster især have Guds Yndest og Kjærlighed. Nordlysets Pragt naaer ikke saa vidt om Jorden, som denne Helgenindes Glorie, der nu er et Sagn kun. Vi bøie os med stille, alvorsfulde Tanker mod Skrinet her med de smuldne Rester af Sanct Birgitta og hendes Datter, den hellige Katarina; men selv om disse slukkes Erindrings-Glorien, thi der gaaer et Sagn i Folket, at i Reformationens Tid førtes de ægte Levninger bort til et Kloster i Polen, man veed ikke hvilket; Wadstena gjemmer ikke St. Birgittas og Datterens Støv.

Stor og herlig var engang Wadstena. Stor Klostrets Vælde, som St. Birgitta i Døden saae den; hvor er nu Klostrets Magt? Gravstenen gjemmer den, kun Gravene tale om den. Her, under vor Fod, kun faa Trin fra Kirkedøren, er Stenen hugget fjorten Ringe, de melde, at fjorten Gaarde bleve skjænkede Klostret, for at han, som smuldrer her, kunde faae denne Plads fjorten Fod indenfor Kirkedøren; det var Bo Jonsson Grip, en stor Synder, men Klostrets Magt var større end al Syndens, Stenen paa hans Grav har jo Maal og Mæle derom.

Gustav den Første Wasa var Herskermagtens Sol, i

den maatte Klosterstjernen blegne. Endnu staaer i Steenomrids Wadstenas rige Slot, som han reiste med Taarn og Spiir tæt ved Klostret. Fjernt ude fra Wettern sees det, som stod det endnu i sin Herlighed; nærved, i maaneklare Nætter, synes det uforandret det samme, thi de favnetykke Mure staae, Udhugningerne over Vinduer og Porte hæve sig i Lys og Skygge, Voldgravene rundt om, der kun ved den smalle Kjørevei skilles fra Wettern, optager som Speilbilled den mægtige Bygning.

Vi staae foran den ved Daglyset; ikke een Rude findes, Brædder og gamle Døre ere slaaede fast i Vindueskarmen; kun paa de to Taarne staae Kuplerne, tunge, brede, lignende kolossale Paddehatte. Den Enes Jernspiir kneiser endnu rankt i Veiret, det andet er bøiet og som Viseren paa en Solskive, viser det Tiden — Tiden der er gaaet. De andre to Kupler ere nedfaldne, Faar springe mellem Bjælkeresterne, og nederst er Rummet benyttet til Kostald.

Vaabenet over Porten har ei Brøst eller Plet, det synes hugget igaar, Murene staae faste, Trapperne see ud som ny. Inde i Slotsgaarden høit over Porten aabnes den store Fløidør, hvorfra Musikanterne traadte ud og blæste Velkomsthilsen fra Balkonen, men denne selv er nedbrudt; vi gaae gjennem det store Kjøkken, fra hvis hvide Vægge endnu i Rødkridt Billed-Ridsning af Wadstena Slot, Skibe og blomstrende Træer drager Øiet til sig. Her, hvor der kogtes og brasedes, er nu det tomme, store Rum, Skorstenen selv er borte, og fra Loftet, hvor tunge, tykke Bjælker ligge op til hinanden, hænger det støvbetyngede Spindelvæv, som var det Hele en Masse sortgraa Drypsteen. Vi gaae fra Sal til Sal, og Trælugerne aabnes, at Daglyset kan falde derind. Alt stort, høit, rummeligt, prydet med gamle Kaminer, og fra hvert Vindue en herlig Udsigt over den klare, dybe Wetter. I Stuen her sad Nætter og Dage den vanvittige Hertug Magnus, hvis Steenbilled vi nys saae fremrage i Kirken;

gjennemrystet ved at have underskrevet sin egen Broders Dødsdom, drømmende forelsket i Billedet af Skotlands Dronning Maria Stuart, som han ogsaa beilede til, sad han her og ventede at see Skibet med hende glide hen over Søen mod Wadstena; og hun kom, syntes han, hun kom i Havfruens Skikkelse, løftede sig høit paa Vandet, vinkede og kaldte, og den ulykkelige Hertug styrtede sig ud fra Vinduet ned til hende. Vi staae ved dette Vindue, og see under os den dybe Voldgrav, hvori han sank.

Vi gaae ind i Drabant-Salen og til Rigssalen, i hvis Vindues-Fordybninger, paa hver Side, er malet Drabanter i sælsomme Klædninger, halv Dalkarlenes, halv romerske Krigeres. I denne engang rige Sal knælede Svante Stenson Sture for Sverrigs Dronning Margareta Leijonhufvud; hun var Svante Stures Brud, før Gustav Wasas Villie gjorde hende til sin Dronning. De Elskende mødtes her; Væggene tie med hvad de talte, da Døren aabnedes og Kongen traadte ind, saae den knælende Sture og spurgte, hvad det betydede; og Margareta svarede klogeligt i Hast: „han begjærer min Søster Märta tilægte!“ og Kongen gav Svante Sture den Brud, Dronningen lod ham begjære.

Her staae vi i det kongelige Brudekammer, hvorhen Kong Gustav førte sin tredie Gemalinde, Katarina Stenbock, ogsaa en andens Brud, Ridder Gustavs. Det er en veemodig Historie.

Gustav af de tre Roser blev i sin unge Alder af Kongen hædret med at sendes i Ærinde til Keiser Carl den Femte; smykket med dennes kostelige Guldkjæde kom han tilbage; ung, smuk, livsglad og prægtig paaklædt kom han hjem, og vidste at fortælle om fremmede Landes Herlighed. Ung og Gammel hørte ham gjerne, men helst hørte den unge Katarina, ved ham blev hende Verden dobbelt saa stor, rig og smuk; de fik hinanden kjær og Forældrene velsignede deres Kjærlighed. Ja-Ordet skulde drikkes, da kom Budskab fra Kongen, at den unge

Ridderſmand ufortøvet igjen ſkulde bringe Brev og Hilſen til Keiſer Carl. De Forlovede ſkiltes med tunge Hjerter og med Løfte om gjenſidig ubrødelig Tro. Da indbød Kongen Katarinas Forældre at komme til Wadſtena Slot, Katarina maatte følge med; her ſaae Kong Guſtav hende første Gang, og den gamle Mand blev kjær i hende. Julen feiredes i Glæde, der var Sang og Strængeſpil i disſe Sale, og Kongen ſelv ſpillede Luth. Da Tiden kom til Afreiſe, ſagde Kongen til Katarinas Moder, at han vilde ægte den unge Pige. „Men hun er Ridder Guſtavs Brud," ſtammede Moderen. „Unge Hjerter glemme ſnart deres Sorg," meente Kongen; ogſaa Moderen meente det, og da netop ſamme Dag og Time kom Brev fra Ridder Guſtav, ſaa kaſtede Fru Stenbock det i Kaminen; alle Breve, ſom ſiden kom, alle Breve, ſom Katarina ſkrev, brændtes af Moderen; der hviſkedes Tvivl og onde Rygter til den ſtakkels Brud, at hun var glemt ude af ſin unge Beiler; men Katarina var tryg og faſt i ſin Tro paa ham. I Foraaret ſagde Forældrene hende Kongens Andragende og priſte hendes Lykke. Hun ſvarede alvorligt og beſtemt ſit nei, og da de gjentog for hende, at det ſkulde og maatte ſkee, ſkreg hun i Smerte „nei, nei!" og ſank afmægtig, ydmyg bedende ned for Fader og Moder. Og Moderen ſkrev til Kongen, at det gik godt, men at Barnet var bly. Nu meldte Kongen ſig paa Torpa, hvor Stenbocks boede. Med Jubel og Feſt blev Kongen modtaget, men Katarina var forſvundet; man ſøgte overalt, og Kongen ſelv var den Heldige, der fandt hende; hun ſad, opløſt i Graad, under det vilde Roſentræ, hvor hun havde ſagt ſin Hjertensven Levvel. Der var lyſtig Leeg og Glæde i den gamle Gaard, kun Katarina blev ſorgfuld og ſtille. Moderen havde bragt hende alle ſine Smykker, men ingen af dem vilde hun bære, ſin ſimpleſte Klædning tog hun paa, men juſt i denne henrev hun endmere den gamle Konge, og før han reiſte bort vilde han, at Forlovelſen ſkulde ſkee.

Fru Stenbock vristede Ridder Gustavs Guldring af Katarinas Finger, og hviskede hende i Øret: „det gjælder din Ungdomsven, hans Lykke og Liv, Kongen kan Alt!“ Og Forældrene førte hende til Kong Gustav, viste ham, at Ringen var af Jomfruens Haand, og Kong Gustav satte sin Guldring istedet. I August Maaned vaiede Flag paa den kongelige Jagt, der bar over Wettern den unge Dronning. Prindser og Riddere i kostelige Klæder stode ved Strandbredden, Musiken klang og Folket jublede: Katarina holdt sit Indtog paa Wadstena Slot. Dagen efter stod Vielsen. Og Slottets Vægge vare behængte med Silke og Fløiel, med „Silfverdug“ og Gyldendug. Det var en Fest og en Glæde! stakkels Katarina!

I November hjemkom Ridder Gustav af de tre Roser; hans kloge, ædle Moder Kristina Gyllenstjerna mødte ham ved Landets Grændse, forberedte ham, trøstede og mildnede hans Sind; i langsomme Reiser fulgte hun ham til Wadstena, hvor de begge af Kongen bødes at blive Julen over. De adløde, men at komme til Kongens Taffel eller andet Sted, hvor Dronningen fandtes, dertil var Ridder Gustav ikke at bevæge. Julen nærmede sig. En Søndagaften sad Gustav trøstesløs, Natten blev lang og søvnløs, ved Daggry søgte han ind i Byens Kirke til Stammemoderen Sanct Birgittas Grav. Da saae han nogle Skridt fra sig en Qvinde knæle ved Philippas Grav. Det var Dronningen han saae; deres Øine mødtes, og Gustav skyndte sig bort; da nævnede hun hans Navn, hun bad ham blive, hun bød ham det: „Jeg befaler det, Gustav!“ sagde hun. „Dronningen befaler det.“ Og hun talte til ham, de talte sammen, og det blev dem begge klart, hvad der var gjort og skeet mod dem og med dem; og hun viste ham en visen Rose, som hun gjemte paa sit Bryst, og hun bøiede sig imod ham og gav ham et Kys, det sidste — til evig Afsked — og saa skiltes de ad. Hans Død fulgte snart, men Katarina var stærkere, dog ikke

ſtærk nok over ſit Hjertes dybe Sorg; i Sovekammeret her, i urolige Drømme, ſiger Hiſtorien, forraadte hun i Søvne Kongen ſit Hjertes ſtadige Tanke, ſin Ungdoms Kjærlighed, idet hun ſagde: „Kung Gustav . . . hållar jag mycket kär, men . . . Roosen . . . forgättar jag . . . aldrig!“

Fra en Løndør træde vi ud paa den aabne Vold, nu græsſe Faarene der; Qvæget drives ind i et af de forfaldne Taarne; vi ſee Slotsgaarden og fra den op til eet Vindue. Kom, du Birkeſkovens Drosſel og ſlaae din Trille, ſyng, mens vi mindes Elſkovs Bitterhed i de raa, de ridderlige Tider. Under dette Vindue, en kold Vinternat, ſtod her ſvøbt i ſin hvide Kappe den unge Grev Johan af Østfriesland. Hans Broder havde ægtet Guſtav Waſas ældſte Datter, og drog med hende til ſit Hjem; hvorhen de kom paa Reiſen gjordes Gilde og Feſt, men prægtigſt dog paa Wadſtena Slot. Cecilia, Kongens yngre Datter, havde fulgt ſin Søſter herhid, og var her, ſom overalt, den Førſte, den Skjønneſte, ved Jagt ſom ved Tournering. Strax ved Ankomſten til Wadſtena var Vinteren begyndt, Kulden ſtærk og Wettern lagt til. En Dag red Cecilia ud paa Iſen og den braſt; hendes Broder Prinds Erik kom jagende derud til Heſt. Johan af Østfriesland var allerede derude, og bad Erik ſpringe af Heſten, da han ellers paa denne endnu mere vilde brøde Iſen. Erik vilde ikke høre, og da Johan ſaae, at der ikke var Tid til at trættes, rev han Erik af Heſten, ſprang ſaa ſelv i Vandet og frelſte Cecilia. Prinds Erik var raſende af Vrede, Ingen kunde formilde ham. Cecilia laae i Feber, og under den vorte hendes Kjærlighed til ham, der havde frelſt hendes Liv; hun blev raſk, de forſtode hinanden, men Skilsmisſens Dag ſtundede til. Det var om Natten forud, at Johan i ſin hvide Kappe ſteg fra Steen til Steen holdende ſig i Silkeſtigen, og naaede ind af Vinduet; i Tugt og Ære vilde de tale føie Tid ſammen, tale om Atterkomſt og Bryllup til næſte Aar; og ſom

de sad der, huggedes med Øre Døren itu, Prinds Erik traadte ind, løftede Mordvaabenet mod Østfrieslands unge Herre, Cecilia kastede sig imellem dem, og Erik lod Beileren gribe, lægge i Jern og kaste ind i et mørkt lavt Hul i den kolde Frostnat, og næste Dag, uden at unde ham en Bid Brød eller Vands Draabe, smide paa en Bondeslæde og føre til Kongens Dom. Selv kastede Erik sin Søsters skinnende Navn og Rygte i Sqvalderens boblende Kær, og Fruer og Borgerkoner tvættede det fine Lin i Bagtalelsens gustne Vande.

Kun naar de store Træluger aabnes i Salene falde Solstraalerne herind; i deres dreiende Søiler svæver Støvet, der løftes af Lufttrækket. Herinde er nu Oplag af Korn. Fede, store Rotter bygge i disse Haller. Ædderkoppen spinder til Sørgefaner under Bjælkerne. Det er Wadstena Slot.

Veemodige Tanker opfylde os. Vi vende Øiet derfra henimod det lave Huus med Græstørvtaget, hvoroppe det lille Lam græsser under Kirsebærtræet, som bestrøer det med sine duftende Blade. Ned til Græstørven bøier Tanken sig fra det rige Kloster, fra det stolte Slot, og Solen slukkes over Græstørven, og den gamle Moerlille gaaer at sove under Græstørven; under den ligge Wadstenas mægtige Minder.

IX.

Marionetspilleren.

Der var paa Dampskibet en gammelagtig Mand, med et saa fornøiet Ansigt, at, løi det ikke, da maatte han være det lykkeligste Menneske paa Jorden. Det var han ogsaa, sagde han;

jeg hørte det af hans egen Mund; han var dansk, var min Landsmand og reisende Theaterdirecteur. Hele Personalet havde han med, det laae i en stor Kasse; han var Marionetspiller. Hans medfødte gode Humeur, sagde han, var blevet luttret af en polytechnisk Candidat, og ved det Experiment var han blevet fuldkommen lykkelig. Jeg forstod ham ikke strax, men saa satte han hele Historien klart ud for mig, og her er den.

Det var i Slagelse, sagde han, jeg gav en Forestilling paa Postgaarden, og havde brillant Huus og brillant Publicum, aldeles uconfirmeret, paa et Par gamle Madamer nær! saa kommer der en sortklædt Person af Studenter-Udseende, han sætter sig, og leer aldeles paa de rigtige Steder, klapper aldeles rigtigt, det var en usædvanlig Tilskuer! jeg maatte vide, hvem det var, og jeg hører, at det er en Candidat fra den polytechniske Læreanstalt, sendt ud for at belære Folk i Provindserne. Klokken Otte var min Forestilling ude, Børn skal jo tidlig i Seng, og man maa tænke paa Publicums Bequemmelighed. Klokken Ni begyndte Candidaten sine Forelæsninger og Experimenter, og nu var jeg hans Tilhører. Det var mærkeligt at høre og see paa. Det Meste gik over mit Hoved og ind i Præstens, som man siger, men det maatte jeg tænke: kunne vi Mennesker udfinde Sligt, saa maae vi ogsaa kunne holde længer ud end til vi puttes i Jorden. Det var bare smaa Mirakler han gjorde, og dog altsammen Fod i Hose, lige ud af Naturen. I Moses og Prophesternes Tid maatte saadan en polytechnisk Candidat være blevet en af Landets Vise, og i Middelalderen vilde han være blevet brændt. Jeg sov ikke hele Natten, og da jeg næste Aften gav en Forestilling og Candidaten var der igjen, saa kom jeg ordentlig i Humeur. Jeg har hørt af en Skuespiller, at han i Elsker-Roller kun tænkte paa een eneste af Tilskuerne, for hende spillede han og glemte hele det øvrige Huus; den polytechniske Candidat han var min „hende," min eneste Tilskuer, som jeg spillede for.

Da Foreſtillingen var ude, bleve alle Marionetter kaldte frem, og jeg blev af den polytechniſke Candidat budt ind til ham paa et Glas Viin; og han talte om min Comedie og jeg talte om hans Videnſkab, og jeg troer, vi havde lige ſtor Fornøielſe af begge Dele, men jeg beholdt dog Ordet, for der var ſaa Meget i hans, ſom han ikke ſelv kunde gjøre Rede for, ſom nu den Ting, at et Stykke Jern, ſom falder igjennem en Spiral, bliver magnetiſk, ja hvad er det: Aanden kommer over det, men hvor kommer den fra; det er ligeſom med denne Verdens Mennesker, tænker jeg, vor Herre lader dem dumpe gjennem Tidens Spiral, og Aanden kommer over dem, og ſaa ſtaaer der en Napoleon, en Luther, eller lignende Perſon. „Hele Verden er en Række af Underværker," ſagde Candidaten, „men vi ere ſaa vante til dem, at vi kalde dem Hverdagsting." Og han talte og han forklarede, det var tilſidſt ligeſom han løftede Hjerneſkallen paa mig, og jeg tilſtod ærligt, at var jeg ikke allerede en gammel Karl, ſaa vilde jeg ſtrax gaae i den polytechniſke Anſtalt og lære at ſee Verden efter i Sømmene, og det uagtet jeg var eet af de lykkeligſte Mennesker. „Eet af de lykkeligſte!" ſagde han, og det var ligeſom han ſmagte paa det. „Er De lykkelig?" ſpurgte han; „ja," ſagde jeg, „lykkelig er jeg, og velkommen er jeg i alle Byer, hvor jeg kommer med mit Selſkab. Der er jo rigtignok eet Ønſke, der imellem kommer over mig ſom en Nisſebuk, en Mare, der rider mit gode Humeur, det er: at blive Theaterdirecteur for en levende Trup, et rigtigt Menneſke-Selſkab." „De ønſker Deres Marionetter levendegjorte, De ønſker, at de ſkulle blive til virkelige Skuespillere," ſagde han, „og De ſelv være Directeuren, da vilde De være fuldkommen lykkelig, troer De?" Han troede det nu ikke, men jeg troede det, og vi talte frem og vi talte tilbage, og ſaa var vi lige nær i vor Mening, men med Glasſene ſtødte vi ſammen, og Vinen var meget god, men der var Troldtøi i den, for ellers bliver hele Hiſtorien, at jeg

fik en Ruus. Det var det ikke, jeg var klarøiet. Der var som Solskin i Stuen, det skinnede ud af Ansigtet paa den polytechniske Candidat, og jeg maatte tænke paa de gamle Guder i evig Ungdom, da de gik om i Verden; og det sagde jeg til ham, og saa smilede han, og jeg turde have bandet paa, at han var en forklædt Gud eller en af Familien, — og han var det — mit høieste Ønske skulde opfyldes, Marionetterne blive levende og jeg Directeur for Mennesker. Vi drak paa det; han pakkede alle mine Dukker i Trækassen, bandt mig den paa Ryggen, og saa lod han mig dumpe gjennem en Spiral; jeg hører endnu, hvor jeg dumpede; jeg laae paa Gulvet, det er vist og sandt, og hele Selskabet sprang ud af Kassen, Aanden var kommet over dem Allesammen, alle Marionetterne vare blevne udmærkede Kunstnere, det sagde de selv, og jeg var Directeur; Alt var istand til første Forestilling; hele Selskabet vilde tale med mig, og Publicum med. Dandserinden sagde, at naar hun ikke stod paa eet Been, saa faldt Huset, hun var Mester for det Hele og vilde behandles saaledes. Dukken, der spillede Keiserinde, vilde udenfor Scenen ogsaa behandles som Keiserinde, for ellers kom hun ud af Øvelsen; han, som brugtes til at komme ind med et Brev, gjorde sig ligesaa vigtig som første Elsker, thi de Smaa vare som de Store af lige Vigtighed i et kunstnerisk Heelt, sagde han. Saa forlangte Helten, at hele hans Rolle skulde kun være Udgangsrepliker, for dem klappede man af; Primadonna vilde kun spille i rødt Lys, for det klædte hende — hun vilde ikke være i blaat. Det var ligesom Fluer i en Flaske, og jeg var midt i Flasken, jeg var Directeur. Veiret gik fra mig, Hovedet gik fra mig, jeg var saa elendig, som et Menneske kan blive, det var en ny Menneskeslægt jeg var kommet imellem, jeg ønskede, at jeg havde dem allesammen i Kassen igjen, og at jeg aldrig var blevet Directeur. Jeg sagde dem reent ud, at de igrunden dog alle vare Marionetter, og saa slog de mig ihjel. Jeg laae paa

Sengen i mit Kammer, hvorledes jeg var kommet der fra den polytechniske Candidat, maa han vide, jeg veed det ikke. Maanen skinnede ind paa Gulvet, hvor Dukkekassen laae væltet og Alle Dukkerne smidt om, Smaa og Store, hele Commersen; men jeg var ikke seen, ud af Sengen foer jeg, og i Kassen kom de allesammen, nogle paa Hovedet og nogle paa Benene; jeg smak Laaget til og satte mig selv oven paa Kassen; det var til at male, kan De see det, jeg kan see det. „Nu skal I blive der," sagde jeg, „og aldrig ønsker jeg mere at I have Kjød og Blod!" — Jeg var saa let i Humeuret, jeg var det lykkeligste Menneske; den polytechniske Candidat havde luttret mig; jeg sad i bar Lykssalighed og faldt isøvn paa Kassen, og om Morgenen — det var egentlig om Middagen, men jeg sov forunderlig længe den Morgen, — saa sad jeg der endnu, lykkelig, idet jeg havde lært, at mit fordums eneste Ønske havde været dumt; jeg spurgte efter den polytechniske Candidat, men han var borte, ligesom de græske og romerske Guder. Og fra den Tid har jeg været det lykkeligste Menneske. Jeg er en lykkelig Directeur, mit Personale raisonnerer ikke, Publicum ikke heller, det fornøier sig af Hjertensgrund; frit kan jeg selv lave alle mine Stykker sammen. Jeg tager af alle Comedier det Bedste jeg vil, og Ingen ærgrer sig derover. Stykker, som nu ere foragtede paa de store Theatre, men som Publicum for tredive Aar siden løb efter og tvinede over, dem tager jeg nu til mig, nu giver jeg dem til de Smaa, og de Smaa de tvine ligesom Fader og Moder tvinede; jeg giver „Johanna Montfaucon" og „Dyveke," men i Forkortning, for de Smaa holde ikke af langt Kjærligheds-Vrøvl, de ville: ulykkeligt, men gesvindt. Nu har jeg bereist Danmark paa Retten og paa Vrangen, kjender alle Mennesker og kjendes igjen; nu er jeg gaaet til Sverrig, og gjør jeg her Lykke og fortjener gode Penge, saa bliver jeg Skandinav, ellers ikke, det siger jeg Dem, som er min Landsmand.

Og jeg, som Landsmand, fortæller det naturligviis strax igjen, blot for at fortælle.

X.

Skjærgaardene.

Canalreisen gjennem Sverrig gaaer først bestandig opad, gjennem Elve og Søer, Skov og Klippeland; fra Høiden seer man ud over Skovstrækninger og Vande, og lidt efter lidt synker Fartøiet igjen ned af Bjergterrassen; ved Mem er man igjen nede ved den salte Fjord; et eensomt Taarn løfter sig mellem lave, tykke Muurrester, det er Stegeborgs Ruiner. Kystlandet strækker sig med melankolske sorte Skove, der omslutte smaa grøngroede Dale; skrigende Maager omflyve vort Fartøi, vi ere ved Østersøen, vi mærke den friske Søvind, den lufter som i de gamle Heltetider, da Vikingerne, høibyrdede Fædres Sønner, her øvede deres Daad. For os, som for dem, viser sig Havfladen, den samme, med sine talløse Øer; i tusindviis ligge Klippe-Øer og Steenblokke her strøede i Vandet langs den hele Kyst; Dybet mellem disse og Fastlandet er det vi kalde „Skjærgaarde," de flyde i hinanden med vexlende Pragt. Vi see dem i Solskin og Havblik, og det er som et stort engelsk Have-Anlæg, men Grønsværs-Gulvet er her det dybe Hav, Blomsterbedene deri ere Klipper og Skjær, der prange med Fyr og Gran, med Egetræer og Løvbuske; see det, naar Vinden kuler fra Øst og Søen brydes over blinde Skjær og sprøiter tilbage fra Klipperne; gjennem Skibet selv føle dine Lemmer Søens Magt, du løftes som af overnaturlige Hænder.

Vi flyve mod Vind og Sø, som var det Havgudens egen fnysende Hest der bar os, fra Skjærgaard til Skjærgaard; Signalskud skydes, og fra det eensomme Træhuus kommer Lodsen. Snart see vi den aabne Sø, snart glide vi igjen ind imellem sorte Steenøer; de ligge som Kjæmpe-Uhyrer i Vandet, een har Form af Skildpaddens buede Skal, en anden har Elephantens Ryg og skruppede graa Farve. Smuldrende hvidgraa Klipper forkynde, at Nartusinders Vind og Veir pidskede hen over dem. Vi nærme os større Fjeldøer og Fastlandets graa, brokkede Urklipper, hvor forkuede Granskove vore under idelig Kamp med Blæsten; snart er Skjærgaarden en snever Kanal kun, snart en udvidet Sø, bestrøet med Smaaholme, alle af Steen, tidt kun en ringe Steenblok, hvor et enkelt lille Fyrretræ klamrer sig fast; skrigende Maager omflagre de opstillede Sømærker. Nu sees en enkelt Gaard, hvis røde Malning skinner frem fra den mørke Grund; en Gruppe Køer ligger og soler sig paa Steenfladen nær en lille, smilende Græsgang, der synes opelsket her, eller skaaret ud af en Eng i Skaane. Hvor eensomt maa det ikke være at leve paa denne lille Ø! Spørg Drengen, som sidder ved Aaget, han vil kunne fortælle. „Her er levende og lysteligt!“ siger han.

„Dagen er saa lang og lys, Sælhunden sidder derude paa Stenen og gøer i den tidlige Morgen, og alle Dampskibene fra Canalen maa her forbi! jeg kjender dem allesammen! og naar saa om Aftenen Solen gaaer ned, er det en heel Historie at see ind i Skyerne over Landet; i Sølv og i Guld, i Rødt og i Blaat staae Bjerge med Slotte, seilende Drager, der have Guldkam, eller en gammel Kjæmpe med Skjæg til Maven, altsammen af Skyer, og altid skifte de. Ved Efteraarstid kommer Stormveiret, da er det nu tidt en Angest, naar Fader er ude at hjelpe Skibe i Havsnød, men man bliver ligesom et nyt Menneske derved. Om Vinteren ligger Isen fast, og man kjører

fra Ø til Ø og til det faste Land; og faae vi Besøg af Bjørnen og Ulven, saa tage vi hans Skind til Vinterpels! varmt er der i Stuen, og der læses og fortælles om gammel Tid!"

Ja gamle Tid, hvor ruller Du op med Erindringer just her i disse Skjærgaarde. Gamle Tid, da Alt tilhørte den Tappre. Disse Vande, disse Klippeøer og Strande saae Helte, mere storvirkende end godvirkende, de svingede, til Banehug, Øxen, den hvinende Jetteqvinde, som den kaldes. Her kom Vikingerne med deres Skibe; paa Næsset hist øvede de Strandhug, det græssende Qvæg blev slagtet og slæbt bort; smuldrende Klipper, havde I Mæle, I fortalte om Holmgangen og om Kæmpernes Færd. I saae Helten hugge med Sværd og kaste med Spyd, hans venstre Haand forstod det saa godt som hans høire. Sværdet rørte sig i Luften, saa at det syntes at være tre. I saae ham, naar han i sine Hærklæder sprang forlænds og baglænds, høiere end han selv var høi, og sprang han i Søen, svømmede han som en Hval. I saae de kjæmpende To; den Ene kastede sit Spyd, den Anden greb det i Luften og drev det tilbage, saa at det fløi gjennem Skjold og Mand ned i Jorden. Kæmper med skarpe Sværd og vrede Hjerter saae I! Sværdet hug ned for at ramme ved Knæet, men Manden sprang i Veiret, saa Sværdet susede under hans Fodsaaler. Mægtige Sagn fra gamle Dage! smuldrende Klipper, kunde I mæle derom.

Disse dybe Vande bar Vikingens Skib, og naar den Stærke i Kampen løftede Jernankeret og kastede det mod Fjendens Fartøi, saa Planken gik itu, styrtede I eders mørke, tunge Søer ind i Rummet, saa Skuden sank. Den vilde Berserk, der med Brystet nøgent stod imod Fjendehug, galen som en Hund, hylende som Bjørnen, sønderslidende sit Skjold, styrtede sig mod Havbunden her og hentede Steen, som Mænd ikke kunde løfte. Historien befolker os disse Vande, disse Klippeøer, en kommende Digter vil mane dem fast til dette nordiske Archipel, meisle de

sande Skikkelser ud af de gamle Sagaer, det Djærve, det Raa, Tidens Storhed og Brøst i dens meest fremtrædende Dieblikke.

Da hæver sig for os igjen paa Den derhenne, hvor Vinden nu suser i den unge Fyrreskov, Huset af Bjælker, Taget med Bark; gjennem Lufthullet hvirvler Røgen fra Ilden paa den brede Steen i Hallen, hvor tætved Mjødkarret staaer, Hynderne ligge paa Bænken foran de lukkede Sengesteder, Dyrhuder hænge over Bjælkevæggen, smykkede med Skjolde, Hjelme og Brynier. Gudebilleder, snittede paa Sætstokkene, staae foran Høisædet, hvor den ædle Viking sidder, en høibyrdet Faders yngste Søn, stor i Rygte, men større i Gjerning; Skjalde og Fostbrødre sidde ham nærmest. De beskjærmede Landsmændenes Kyster og den fromme Qvinde, de hentede fra England Hvede og Honning, de gik til det hvide Hav efter Zobel og Pelsværk; Sangen fortæller deres Eventyr. Vi see Gubben ride i Hædersklædning med guldsømmede Handsker og med Hat fra Garderike; vi see Ungdommen med guldknudet Pandebaand, vi see dem paa Thinge, vi see dem i Kamp og i Leeg: det gjælder at kunne hugge Dienbrynene af hverandre uden at ridse Huden eller blinke med Øinene, ellers er Straffen at rømme Gaarden og miste sin Lønning. I Bjælkehuset sidder Qvinden ved Væven, og i de stille, maaneklare Aftener komme Gjengangerne af de Faldne og sætte sig om Ilden, hvor de ryste de vaade, dryppende Klæder; men Trællen sover i Asken og paa Stegersets Bænk, og drømmer at han dypper sit Brød i den fede Sod og slikker Fingrene.

Du kommende Sanger, Du meisle af Sagnene de forsvundne Skikkelser, Du befolke disse Øer, og lade os ved Aandens Kraft glide forbi Oldtidsminder, klare og sande, som vi ved Dampens Magt nu flyve forbi det faststaaende Sceneri, det svulmende Hav, Fastland og skovgroede Øer.

Vi ere alt Braavigen forbi, hvor de talløse Skibe laae fra Nordens Riger, da Upsals Konge Sigurd Ring mødte,

æsket af Harald Hildetand, der gammel og graa frygtede Straadøden og vilde falde i et Slag; og Fastlandet dundrede under Hestehov, som Marathons Slette under Kampen. Skjalde og Skjoldmøer omgav Dannerkongen; høit paa sin Vogn reiste sig den blinde Olding, hans sølvhvide Haar og Skjæg fløi for Vinden, Hestene gav han frit Løb, og huggede ind; — Odin selv var Hildetands Kjøresvend og — Bane; Baalet tændtes, Kongen lagdes paa det, og Sigurd opmanede Alle at kaste Guld og Vaaben, det Kostbareste de eiede, ind i Ilden, og Skjaldene sang dertil og Skjoldmøerne sloge med Spyd paa de blanke Skjolde, men Upsals Drot Sigurd Ring blev Konge over Svithiot og Danmark, saa lyder Sagaen, der klang over Land og Vand fra disse Kyster.

Oldtids-Minder gjennemflyve Tanken! Oldtids Skueplads for Idræt og Stordaad flyve vi forbi! fra Skjærgaard til Skjærgaard kløver Skibet med Jernskovler de stærke Vande.

XI.

Stockholm.

Vi kaste Runer her paa Bladet, og fra den hvide Grund hæver sig for dig Billedet af Birger Jarls serhundredaarige Stad.

Runerne trille! seer Du. I den hvidgraa Morgentaage komme skovgroede Klipper tilsyne; talløse Skarer af vilde Fugle bygge trygt deres Rede her, hvor Mälarens søde Vande styrte sig i Saltsøen. Vikinge-Skibet kommer; i Stavnen staaer Kong Agne, han bringer som Bytte den finske Kongedatter. Egetræet

hvælver sig her over deres Brudekammer; Egetræet bærer ved Daggry Kong Agne, hængt i sin lange Guldkjæde; det er Brudens Værk, og Skibet seiler bort igjen med hende og de frelste Finlændere.

Skyerne jage forbi, Aarene som de.

Jæger og Fisker reiser sig en Hytte; — den staaer igjen forladt her, hvor kun Søefuglene have hjemme; hvad skrænmer saa disse talløse Flokke? Maage og Vildand flyve skrigende om, der hamres og pæles, Olof Skjødkonning lader store Bjælkestokke bore ned i Grunden, stærke Jernkjæder fæstes hen over Strømmen: „fangen est Du Olof Haraldsson*), fangen med Skibe og Mandskab, hvormed Du hærgede Kongestaden Sigtuna, ei slipper Du ud fra den tillukte Mälarsøe!“ Det er een Nats Værk kun; den samme Nat, da Olof Haraldsson med Jern og med Ild sprænger sig Vei i den haarde Grund; før Dagen gryer vælter sig der Mälarens Vande; gjennem det skaarne Kongedyb i Øst seilede den norske Prinds Olof bort. Bjælkestokkene, hvor Jernkjæderne hænge, maa bære Forskandsninger; Borgerne fra det nedbrændte Sigtuna reise sig et Bolværk her, og paa Stok-Holmen bygge de sig deres ny, lille By.

Skyerne gaae, Aarene gaae. Seer Du, hvor Gavlene vore, der kommer Castel og „Kärna“. Birger Jarl gjør Stockholm-Byen til Fæstning, Vagten staaer med Piil og Bue deroppe paa Muren, speider over Sø og Fjord, over Brunkeberg Sand-Aas. Derhenne, hvor Aasen skraaner fra Rørstrands-Søen bygges Clara Kloster, og mellem det og Byen vorer der en Gade, der vore flere, en udstrakt Stad, snart Partiernes Kampplads, hvor Ladulås's Sønner plante Banneret, og hvor tydske Albrechts Svende brænde Svenskerne levende inde. Stockholm er dog Rigets Hjerte, det veed de Danske nok, det veed

*) Siden kaldet Oluf den Hellige.

de Svenske, og der er Strid og blodig Kamp. Blod flyder for Bøddelhaand, Danmarks Christian den Anden, Sverrigs Bøddel, staaer paa Torvet — —! ruller I Runer! see, hvor paa Brunkebergs Sandaas, hvor den svenske Almue beseirede den danske Hær, Maistangen reises, det er Midsommer-Aften, Gustav Wasa holder sit Indtog i Stockholm. Om Maistangen vorer op Frugt- og Kaal-Haver, Huse og Gader, de svinde i Flammer, de reise sig igjen; det skumle Castel med „Kärnan" forvandles til et Slot, og Staden staaer prægtig med Taarne og Vindelbroer; paa Sandaasen vorer en By for sig, paa Klipperne mod Syd vorer frem en tredie; de gamle Mure falde paa Gustav Adolfs Bud, de tre Byer ere een, udstrakt og stor, malerisk broget med gamle Steenhuse, Træboder og græstagede Hytter, Solen skinner paa Taarnenes Messingkupler; en Skov af Master ligger i den sikkre Havn.

Fra Versailles sminkede Guddom gaae Skjønheds-Straaler ud i Verden, de naae til Mälarens Strande ind i Tessins Slot, hvor Kunst og Videnskab bydes til Gjest hos Kongen, Gustav den Tredie; støbt i Malm staaer hans Billed ved Stranden foran det prægtige Slot. Det er i vore Dage, Akasien skygger over Slottets høie Terrasse, paa hvis brede Rækværk Blomster prange i sachsisk Porcellain; brogede Silkegardiner hænge halv ned for de store Glasvinduer, Gulvene ere bonede glatte som et Speil, og under Buen hist, hvor Roserne vore mod Muren, lever evig i Marmor Grækenlands Endymion; som Væresvagt staaer her Fogelbergs Odin, Sergells Amor og Psyche.

Vi stige ned af den brede Kongetrappe; foran den, hvor fordum Olof Skjødkonning spændte Jernkjæder over Mälarens Løb, er nu en prægtig Bro med Boutiker foroven og „Strømparterren" forneden; just derhen styrer det lille Damskib „Necken," opfyldt med Passagerer fra Djurgården til „Strømparterren."

Og hvad er „Strømparterren?“ Det er i Smaat, i meget Smaat, Stockholmernes Villa reale, vil Neapolitaneren sige; det er i Smaat, i meget Smaat, Stockholmernes „Jungfernstieg,“ vil Hamborgeren fortælle. Det er en ganske lille, halvcirklet Ø, hvorpaa Broen støtter sine Buer, en Have fuld af Blomster og Træer; man seer fra Broens høie Brystværn ned over den. Damer og Herrer spadsere om dernede; Musikanter spille, Familier sidde i Grupper og nyde Forfriskninger i de hvælvede Haller under Broen, og see mellem det Grønne ud over det aabne Vand, til Huse og Gaarde, men ogsaa til Skov og Klipper; man glemmer, man er midt inde i Byen.

Det er Broen her, som forbinder Stockholm med Norrmalm, hvor største Delen af den fornemme Verden boer i to lange, berlineragtige Gader; dog af alle de store Huse ville vi kun besøge eet, og det er Theatret.

Vi gaae ind paa Scenen selv, den har historisk Betydning. Her ved første Coulisse fra Lamperækken tilhøire, idet vi see ned mod Tilskuerpladsen, blev Gustav den Tredie myrdet paa Maskeraden; der over i det lille Værelse, tæt ved Scenen, blev han bragt, medens alle Udgange besattes, og de brogede Skikkelser, Harlekiner, Polichineller, Vildmænd, Guder og Gudinder, med aftaget Maske, blege og forfærdede knugede sig sammen; den dandsende Ballet-Farce var blevet en virkelig Tragedie.

Dette Theater var Jenny Linds Barndomshjem, her har hun, som lille Pige, sunget med i Choret, her er hun først fremtraadt og opmuntrende hilset som Barn; her har hun fattig og sorrigfuld, da Stemmen forlod hende, udgydt Taarer, opsendt fromme Bønner til sin Gud; herfra fløi Nordens Nattergal ud over Landene og forkyndte Kunstens Reenhed og Hellighed. Hvor det er smukt, fra Vinduet heroppe at see ud over Vandet til Strømparterren, til det store, prægtige Slot, til Ladugårdslandet med de store Caserner, til Skibsholmen og Klipperne, der stige

steilt op af Vandet med Södermalms Haver, Landsteder, Gader og Kirkekupler mellem grønne Træer. Skibene ligge derhenne, saa mange og saa tætte, med vaiende Flag. Det Skjønne, som en Digters Die seer, maa Verden ogsaa see; ruller I Runer! Der staaer den hele brogede Udsigt, en Regnbue spænder sig som Ramme derom. See dog! det er Solnedgang, det graaner over Södermalm, det Graa bliver mere og mere mørkt, en beegsort Grund, og paa den staaer en dobbelt Regnbue; Husene ere bestraalede af et saa stærkt Sollys, at Væggene synes et Transparent; de nys udsprungne Linde i Haverne træde frem som frisk, ung Skov; fra de gothiske Bygninger paa Den skinne de lange, smalle Vinduer, som ved en festlig Illumination, og mellem de mørke Graner falder fra Ruderne bagved et Skin, i tusinde Flammer, som om Træerne stode med blussende Julelys; stærkere og stærkere blive Regnbuens Farver, Grunden mere og mere sort, og de hvide Maager flyve solbelyste forbi. Regnbuen sætter sin ene Fod høit oppe paa Södermalms Kirkegaard. Hvor Regnbuen berører Jorden ligge Skatte begravne, siger Folketroen. Regnbuen støtter sig paa en Grav deroppe, Stagnelius hviler her, Sverrigs herligste Sanger, saa ung og saa ulykkelig; og i samme Grav er Nicander lagt, han som sang om Kong Enzio og om „Lejonet i öknen“ *), sang med blødende Hjerte; det friske Drueblad kjølede Vunden og dræbte Sangeren. Fred med Støvet, Sangene leve evigt! Vi gaae til Eders Grav, hvor Regnbuen peger. Herligt er Skuet deroppe. Terrasseformigt løfte sig Husene i de brolagte, steile Gader; gjennem smalle Gyder, op ad Bjælketrapper, kan Fodgjængeren forkorte sig Veien, og altid Nedsigt og Udsigt til Vand, Klipper og Grønt. Her er smukt at boe, her er sundt at boe, men det er ikke fornemt, som ved Brunkebergs Sandaas; dog det bliver det nok! paa

---

*) „Løven i Ørkenen“.

Søndermalms Klippegrund skal engang Stockholms „Strada Balbi“ reise sig.

Vi staae heroppe. Hvilken anden Verdens By har en bedre Udsigt over den salte Fjord, over den friske Sø, over Taarne, Kupler, sammendyngede Huse og et Slot, som Kong Enzio selv kunde have bygget det, og rundt derom de sorte, alvorlige Skove med Ege, Gran og Fyr, saa nordisk, drømmende i den synkende Sol. Det er Dæmring, det bliver Nat, Lysene tændes i Byen dernede, Stjernerne tændes paa Himlen deroppe, og høit mod Stjernegrunden løfter sig Taarnet fra Ridderholms-Kirken, Stjernerne skinne derigjennem; det er som af Kniplinger, men hver Traad er af støbt Jern og bjælketyk.

Derned, derind gaae vi i den stille Aften. En Aandeverden hersker herinde. See, i de hvælvede Gange sidde paa træudhugne Heste Rustninger, der engang bares af Magnus Ladulås, Christian den Anden, Carl den Niende. Tusinde Faner, der engang vaiede under Spil og Klang, under Pilekast og Kanontorden, smuldre her; i lange Laser hænge de fra Stangen, og Stænger ligge henkastede hvor Fanerne længst ere blevne Støv. Indenfor disse Mure blunde i Sølv- og Kobberkister næsten alle Sverrigs Konger. Fra Alterets Gang sees gjennem den aabne Gitterdør ind imellem opstablede Trommer og ophængte Faner; her gjemmes en blodig Kjortel, og i Kisten smuldrer Gustav Adolph. Hvo er den døde Gjenboe i Capellet tvers ovre i Kirkens anden Sidegang? Der bag Glaslaag ligger en gjennemskudt Klædning, paa Gulvet et Par tunge, tykke Støvler, — de tilhørte Heltekongen, Vandreren, hvis Rige nu er denne snevre Kiste, Carl den Tolvte.

Hvor her er helligt under disse Hvælvinger! Aarhundreders Mægtige samledes her, forgjængelige som de mølædte Faner, stumme og dog saa talende. Og udenfor rører sig Livet; Verden gaaer sin gamle Gang; Slægter skifte i de gamle Huse, Husene skifte,

men altid er dog Stockholm Sverrigs Hjerte, Birgers Stad, hvis Aasyn bestandig forynges, bestandig forskjønnes.

XII.

Djurgården.

Djurgården er et heelt Stykke Land, af vor Herre selv gjort til Have. Kom med derover, vi ere endnu i Byen, men foran Slottet ligger den hugne, brede Steentrappe ned til Vandet, hvor Dalkullen staaer og ringer med Malmklokken; ombord! her er Baade nok at vælge imellem, alle med Hjul, Dalkullerne dreie det. I grovt, hvidt Linned, røde Strømper med grønne Hæle, og utroligt tykfaalede Skoe med Overlæder heelt op af Skinnebenet, staaer Dalkullen; grønne Grene smykker hendes Baad, nu skyder den afsted. Huse og Gaarde løfte sig, Kirker og Haver komme frem, Södermalm bærer dem høit over Skibsmasterne; Sceneriet minder om Bosporus ved Pera; Dalkullens brogede Dragt er ganske orientalsk, og hør, Vinden bærer melankolske Skalmeietoner ud til os, to fattige Dalkarle gjøre Musik i Havnen; det er de samme melankolske, lange Toner, der blæses af de bulgariske Spillemænd i Peras Gader. Vi træde i Land i Djurgården. Hvilken Vrimmel af Equipager i Rækker gjennem den brede Allee, hvilken Skare pyntede Spadserende af alle Classer. Man tænker paa Villa-Borghese, naar i Vinhøstens Tid Romerfolk og Fremmede der lufte sig. Man er i Borgheſernes Have, man er ved Bosporus og dog høit i Norden. Fri og stor løfter Granen sig, Birken hælder sine Grene, som ellers kun Grædepilen mægter det, og hvilke mageløst skjønne, store Ege, Grenene selv ere mægtige Træer, deilige at afmale; prægtige

grønne Græsfletter vise sig i stor Udstrækning, og tæt forbi ruller Fjorden sit grønne, dybe Vand, som var det en Flod; store Skibe med bugnende Seil, det ene høit over det andet, Dampfartøier og Baade i broget Mængde komme og gaae.

Kom med til Byströms Villa; den ligger paa Steenklippen deroppe, hvor de store Egetræer klamre sig fast; see herfra den hele tredeelte Stad, Södermalm, Nordmalm og Den med det storartede Slot. Paa Klippen her er deiligt at bygge, og Bygningen staaer, og det næsten heelt af Marmor, et Casa santa d'Italia, som baaret gjennem Luften herop til Norden. Væggene derinde ere pompeiansk malede, men tungt, intet er genialt, rundt om staae bystrømske Marmorbilleder, de have ikke Antikens Sjæl, Madonna slæber paa sit marmortunge Drapperi, Pigen med Blomsterguirlanden er en grim Unge, ved Hero med den grædende Amor tænker man paa en Ballet-Stilling. Dog hen til det Smukke. Amorinsælgerske er smuk, hos de badende Qvinder bøier Stenen sig til det bløde Liin; een af dem føler sig for med Foden idet hun træder ud, og man har med hende Fornemmelsen af at Vandet er koldt. Marmorsalens Kjølighed virkeliggjør denne Følelse, en Isnen gjennemfarer os! — kom ud i Solskinnet, op paa Naboklippen, der løfter sig over Gaarde og Huse; i Klipperevnerne skyde frem de vilde Roser; mellem prægtige Graner og graciøse Birke falde Solstraalerne smukt paa det høie Græs foran Bellmans kolossale Bronzebuste; denne Plads just var den nordiske Improvisators Yndlingssted, her laae han i Græsset, digtede og sang sine anakreontiske Sange; her holdes aarlig i Sommertiden hans Fest. I den røde Aftensol ville vi reise dit Altar, det er en brændende Bolle høit paa Tønden, der er krandset med vilde Roser. Movitz proberer sit Valdhorn, det som i Krostuen var Oberons Horn, og Alting dandsede, fra Ulla til Mutter paa

Tuppen, de ſtampede med Fødderne, klappede med Hænderne og Ølkruſets Tinlaag:

„hej kära själ, fukta din aska!"

Et Teniers Billede fik Liv og lever endnu i Sangen. Movitz blæſer i Hornet paa Bellmans Plads om den brændende Bolle, og hele Skaren danſer i Kreds, Unge og Gamle, Karreeterne med, Vogne og Heſte, fyldte Bouteiller og klapprende Kruus; melodiſk klinger den bellmanſke Dithyrambe, Lune og Lavhed, Veemod — derimellem, om

„— hur ögat gret
Vid de cypresser, som ströddes".

Maler, grib Penſel og Palet og mal Mænaden, men ikke hende der træder Viinſækken, mens Haaret flyver for Vinden og hun ſynger Henrykkelſens Sange, nei Mænaden, der ſtiger fra den bellmanſke rygende Bolle, en Punſchens Anadyomene, hun med høie Hæle under de røde Skoe, Sløifer paa Kjolen og med flagrende Slør og Saloppe, flagrende, altfor flagrende! Poeſiens Roſer river hun af ſit Bryſt og ſætter i Ølkandens Tud, klapprer med Laaget, ſynger om Valdhornklang, Burer og gamle Skoe, mens vi fornemme Duften af Roſen og ſee to Menneſkeøine ſkinne, de melde om Menneſkehjertets Veemod og Lyſt*).

XIII.

En Hiſtorie.

I Haven vare alle Æbletræerne ſprungne ud, de havde ſkyndt ſig med at faae Blomſter før de fik grønne Blade, og i

*) Paa Clara Kirkegaard i Stockholm er Bellman begravet, men Ingen veed Stedet, hans endnu levende Samtidige kunne ingen Oplysning give om det.

Gaarden vare alle Fællingerne ude og Katten med, han slikkede rigtignok Solskin, slikkede den af sin egen Pote; og saae man hen ad Marken, da stod Kornet saa mageløst grønt, og der var en Qvidren og Qvinkeleren af alle de smaa Fugle, ligesom om det var en stor Fest, og det kunde man da ogsaa sige at det var, for det var Søndag. Klokkerne ringede, og Folk i deres bedste Klæder gik til Kirke og saae saa fornøiede ud; ja ved Alting var der noget saa fornøieligt; det var tilvisse en Dag saa varm og velsignet, saa at man nok kunde sige: „Vor Herre er rigtignok mageløs god mod os Mennesker!"

Men inde i Kirken stod Præsten paa Prædikestolen og talte saa høit og saa vredt; han sagde: at Menneskene vare saa ugudelige, og at Gud vilde straffe dem derfor, og at naar de døde, kom de Onde ned i Helvede, hvor de skulde evigt brænde, og han sagde, at deres Orm døde ikke, og at deres Ild aldrig udslukkedes; aldrig fik de Hvile eller Ro. Det var grueligt at høre, og han sagde det saa vist; han beskrev dem Helvede som en stinkende Hule, hvor Alverdens Uhumskheder flød sammen, der var ingen Luftning uden den hede Svovlflamme, der var ingen Bund, de sank og sank i en evig Taushed. Det var grueligt alene at høre derom, men Præsten sagde det lige ud af sit Hjerte, og alle Folk i Kirken vare ganske forfærdede. Men udenfor sang alle de smaa Fugle saa fornøiede, og Solen skinnede saa varmt, det var som om hver lille Blomst sagde: Gud er saa mageløs god mod os Allesammen. Ja, derude var det slet ikke som Præsten prædikede.

Om Aftenen ved Sengetid saae Præsten sin Kone sidde stille og tankefuld.

„Hvad feiler Dig?" sagde han til hende.

„Ja hvad jeg feiler," sagde hun, „jeg feiler, at jeg ikke rigtig kan samle mine Tanker, at jeg ikke rigtig kan faae det Du sagde til at gaae op, at der var saa mange Ugudelige, og

at de skulde brænde evigt! evigt, ak hvor langt! — Jeg er kun et syndigt Menneske, men jeg kunde ikke bære det over mit Hjerte at lade selv den værste Synder brænde evig, og hvorledes skulde da vor Herre kunne det, han som er saa uendelig god, og som veed, hvorledes det Onde kommer udenfra og indenfra. Nei, jeg kan ikke tænke det, skjøndt Du siger det!"

Det var Efteraar, Løvet faldt af Bladene, den alvorlige, strenge Præst sad ved en Døendes Seng, en from Troende lukkede sine Øine; det var Præstekonen.

„Faaer Nogen Fred i Graven og Naade hos sin Gud, da er det Dig!" sagde Præsten, og han foldede hendes Hænder og læste en Psalme over den Døde.

Og hun blev ført til Graven; to tunge Taarer trillede ned over den alvorlige Mands Kinder; og i Præstegaarden var det stille og tomt, Solskinnet derinde var slukket, hun var gaaet bort.

Det var Nat, en kold Vind blæste hen over Præstens Hoved, han slog Øinene op, og det var ligesom om Maanen skinnede ind i hans Stue, men Maanen skinnede ikke; en Skikkelse var det, der stod foran hans Seng; han saae sin afdøde Kones Gjenfærd, hun saae paa ham saa inderligt bedrøvet, det var som vilde hun sige noget.

Og Manden reiste sig halvt op, strakte Armene ud imod hende: „Du ikke heller forundt den evige Ro? Du lide? Du, den Bedste, den Frommeste!"

Og den Døde bøiede sit Hoved til et Ja og lagde Haanden paa Brystet.

„Og kan jeg skaffe Dig Ro i Graven?"

„Ja!" lød det til ham.

„Og hvorledes?"

„Giv mig et Haar, kun et eneste Haar af Hovedet paa

den Synder, hvis Ild aldrig vil slukkes, den Synder, som Gud vil nedstøde i Helvede til evig Pine."

„Ja saa let maa Du kunne løses, Du Rene, Du Fromme!" sagde han.

„Saa følg mig!" sagde den Døde. „Det er os saa forundt. Ved min Side svæver Du hvorhen dine Tanker vil; usynligt for Menneskene staae vi i deres hemmeligste Vraa, men med sikker Haand maa Du pege paa den til evig Qval Indviede, og før Hanegal maa han være fundet."

Og hurtig, som baaret af Tanken, vare de i den store Stad; og fra Husenes Væg lyste med Ildbogstaver Dødssyndernes Navne: Hovmod, Gjerrighed, Drukkenskab, Vellyst, kort, hele Syndens syvfarvede Bue.

„Ja derinde, som jeg troede det, som jeg vidste det," sagde Præsten, „huse de den evige Ilds Indviede." Og de stode foran den prægtig oplyste Portal, hvor den brede Trappe prangede med Tæpper og Blomster, og gjennem de festlige Sale klang Balmusiken. Schweitseren stod i Silke og Fløiel med stor sølvbeslagen Stok.

„Vort Bal kan maale sig med Kongens!" sagde han, og vendte sig mod Gadestimlen; fra Top og til Taa lyste den Tanke ud af ham: „fattige Pak, der gloer ind af Porten, I ere imod mig Carnailler Allesammen!"

„Hovmod!" sagde den Døde, „seer Du ham?"

„Ham!" gjentog Præsten. „Ja, men han er en Taabe, kun en Nar, og vil ikke dømmes til evig Ild og Pine!"

„Kun en Nar!" lød det gjennem det hele Hovmodens Huus, det vare de Alle der.

Og de fløi indenfor den Gjerriges nøgne fire Vægge, hvor skindmager, klapprende af Kulde, sulten og tørstig Oldingen klamrede sig med al sin Tanke til sit Guld; de saae hvor han, som i Feber, sprang fra det elendige Leie, og tog en løs Steen

ud af Muren, der laae Guldpenge i et Strømpeskaft, han befølte sin lasede Kjortel, hvori Guldstykker var syet ind, og de fugtige Fingre zittrede.

„Han er syg, det er Vanvid, et glædesløst Vanvid, omspændt af Angest og onde Drømme!"

Og de fjernede sig i Hast og stode ved Forbrydernes Brix, hvor de i lang Række sov Side ved Side. Som et vildt Dyr foer een op af Søvne, udstødende et fælt Skrig; han slog med sine spidse Albuer til Kammeraten, og denne vendte sig søvnig:

„Hold Kjæft dit Qvæg og sov! — det er hver Nat —!"

„Hver Nat!" gjentog han, „ja hver Nat kommer han, hyler og qvæler mig. I Hidsighed har jeg gjort eet og andet, vredt Sind er jeg født med, det har bragt mig anden Gang herind; men har jeg gjort galt, saa har jeg jo min Straf. Kun eet har jeg ikke bekjendt. Da jeg sidst kom ud herfra og forbi min Huusbonds Gaard, saa kogte der op i mig eet og andet — jeg strøg en Svovlstikke hen ad Muren, den løb lidt nær Straataget, Alting brændte, der kom Hidsighed over det, ligesom den kommer over mig. Jeg hjalp med at redde Qvæg og Indboe. Ingen Levende brændte uden en Flok Duer, der fløi ind i Ilden, og saa Lænkehunden. Den havde jeg ikke tænkt paa. Man kunde høre den hyle — og dette Hyl hører jeg altid endnu, naar jeg vil sove, og kommer jeg isøvn, saa kommer ogsaa Hunden, saa stor og laadden; han lægger sig paa mig, hyler, trykker mig, qvæler mig. — Saa hør dog hvad jeg fortæller, snue kan Du, snue den hele Nat, og jeg ikke et kort Qvarteer." Og Blodet skinnede den Hidsige frem i Øinene, han kastede sig over Kammeraten, og slog ham med knyttet Haand i Ansigtet.

„Brede Mads er blevet gal igjen!" hed det rundt om, og de andre Kjæltringer greb fat i ham, brødes med ham, krumbøiede ham, saa Hovedet sad ned imellem Benene, der bandt de

det fast, Blodet var ved at springe ham ud af Øine og alle Porer.

„I dræbe ham," raabte Præsten, „den Ulykkelige!" og idet han forhindrende udstrakte Haanden over Synderen, han som alt her leed for haardt, verlede Scenen om; de fløi gjennem rige Sale og gjennem fattige Stuer; Vellyst, Misundelse, alle Dødssynder skrede dem forbi, en Dommens Engel læste deres Synd, deres Forsvar; dette var vel ringe for Gud, men Gud læser Hjerterne, han kjender Alt tilhobe, det Onde, der kommer indenfra og udenfra, han, Naaden, Alkjærligheden. Præstens Haand skjælvede, han vovede ikke at udstrække den, at rive et Haar af Synderens Hoved. Og Taarerne strømmede fra hans Øine, som Naadens og Kjærlighedens Vande, der slukke Helvedes evige Ild.

Da galede Hanen.

„Forbarmende Gud! Du vil give hende den Ro i Graven, som jeg ikke har kunnet indløse."

„Den har jeg nu!" sagde den Døde, „det var dit haarde Ord, din mørke Mennesketro om Gud og hans Skabninger, der drev mig til Dig! kjend Menneskene, i selv de Onde er der en Deel af Gud, en Deel, der vil seire og slukke Helvedes Ild."

Og et Kys blev trykket paa Præstens Mund, det lyste omkring ham; Guds klare Sol skinnede ind i Kammeret, hvor hans Hustru, levende, mild og kjærlig, vakte ham af en Drøm, sendt fra Gud.

XIV.

Upsala.

Der siges almindeligviis: Erindringen er en ung Pige med lyseblaae Øine, de fleste Digtere sige det, men vi ere ikke altid enige med de fleste Digtere; til os kommer Erindringen i ganske forskjellige Skikkelser, alt efter det Land eller den By, hvor hun hører hjemme. Italien sender hende som en yndig Mignon, med sorte Øine og veemodigt Smiil, syngende Bellinis bløde, rørende Sange; fra Skotland viser sig Erindringsalfen som en kraftig Knøs med nøgne Knæ, Plaiden hænger over Skulderen, Tidselblomsten er hæftet paa Huen, Burns Sange fylde da Luften, som Hedelærkens Sang, og Skotlands vilde Tidsel blomstrer og dufter deilig som den friske Rose. Men nu Erindringsalfen fra Sverrig, fra Upsala. Derfra kommer han i Studenterskikkelse, idetmindste bærer han Upsala-Studentens hvide Hue med den sorte Rand, den betegner os Hjemstavnen, som den phrygiske Hue betegner den for Ganymed. Det var 1843, de danske Studenter gjorde Reisen op til Upsala, unge Hjerter mødtes, Øine lyste, man loe, man sang, unge Hjerter er Fremtid, den seirende Fremtid i det Skjønne, Sande og Gode; det er saa godt, at Brødre kjende og elske hinanden. Aarlig endnu, i Upsala Slotsgaard foran Gustav Wasas Monument mindes Venskabs-Mødet i et Hurra for Danmark. To Sommere derefter blev Besøget gjengjeldt, de svenske Studenter kom til Kjøbenhavn, og for der at kjendes mellem Mængden, bare Upsalenserne en hvid Hue med en sort Kant; denne er saaledes et Minde, den er Tegnet paa Venskabs-Broen over den Blod-Elv, der engang flød mellem beslægtede Nationer. Naar man mødes i Aand og Hjerte, da nedlægges en Velsignelsens Sæd. Erindrings-Alf kom til os, vi kjende dig paa Huen: fra Upsala; du være

vor Fører, og fra vort sydligere Hjem, efter Aar og Dag, gjøre vi Reisen om igjen, hurtigere end om vi fløi paa Docter Fausts Tryllekappe. Vi ere i Stockholm, vi staae paa Riddarholmen, hvor Dampskibene ligge op til Bolværket; eet af dem sender tykke Røgskyer fra sin Skorsteen, Dækket er opfyldt med Reisende, og de hvide Huer med den sorte Kant mangle ikke; vi reise til Upsala. Skovlerne slaae Mälarens Vande, vi skyde afsted fra det maleriske Stockholm. Den hele Fart lige til Upsala er et Calaidoskop i det Store, vel ruller her ikke Glasbjerge i kolossale Stjerner, Rosetter og architektoniske Figurer, men Landskab vexler med Landskab, og Skyer og Solskin forfriske Farverne. Mälaren bugter sig, kniber sig sammen og udvider sig igjen, det er som kom man fra Sø til Sø gjennem snevre Canaler og brede Floder. Snart seer det ud, som Søen endte i en smal Aa mellem mørke Graner og Klippeblokke, og pludseligt aabner sig da en endnu større Sø, omgivet af Enge og Kornmarker; de nysudsprungne lysegrønne Linde skinne frem foran de sortgraae Klipper, vi glide dem forbi ind i en ny Sø med Holme, Træer og rødmalede Huse, og under hele denne Fart er der med Passagererne en levende Kommen til og Gaaen fra, og det i fladbundede Baade, der ere ved at vælte i det bølgende Kjølvand. Meest farligt synes det udenfor Sigtuna, Sverrigs gamle Kongestad; Søen er bred, Bølgerne løfte sig, som var det Havets Vande, Baadene slingre, det er ængsteligt at see. Havblik skal her være, saa speiler sig i Vandet Sigtuna, den lille rødtagede By, hvor de gamle Taarne staae i Ruiner, som Forposter hen ad Klipperne. Vi flyve forbi, og nu ere vi i Fyrisaa. Et Stykke Eng er oversvømmet, en Flok Heste blive sky ved Skibets Brusen, de springe gjennem Engvandet, der stænker op omkring dem. Paa Skrænten mellem Træerne blinker det, Upsalas Studenter ligge i Leir og øve sig i Vaaben. Aaen slaaer en Bugt og Høisletten breder sig ud, vi see gamle Upsalas Høie,

vi see Upsala By med sin Kirke; der som Notre-Dame „løfter Steen-Armene mod Himlen;“ Universitetet viser sig, halv Slot, halv Caserne i sit Udseende, og høit paa den grønsværklædte Banke staaer det gamle, rødmalede, store Slot med sine Taarne.

Vi lægge ind til Bolværket nær ved den hvælvede Bro, og stige saa iland. Hvorhen bringer Du os først, Du vor Fø-rer med den sorthvide Studenterhue? Gaae vi op til Slottet, eller til Linnés Have? Gaae vi til Kirkegaarden, hvor Nelderne voxe over Tørneros's og Geijers Grave? Nei, til det unge, friske Liv, Upsals Liv, Studenterne. Du fortæller os om dem, vi høre Hjerteslaget, og vort Hjerte slaaer stærkt mod dem igjen.

Det første Aar under Danmarks Krig mod Insurgenterne forlod mangen brav upsalsk Student sit stille, hyggelige Hjem, og stillede sig i de danske Brødres Række; Upsalas Studenter opgave deres gladeste Fest, Maidagen, og de Penge, de ellers aarligt anvendte til at feire denne, sendte de til Danmark, efterat Summen var forhøiet ved Indtægten af Concerter i Stockholm og Westeraas; det skal ikke glemmes i Danskens Land. Upsala Student, Du er os kjær ved dit Hjertelag, Du er os kjær i din muntre Spøg, vi nævne et Træk af den. Det var ogsaa i Upsala bleven Mode at være Hegelianer, det vil da sige, altid at have hegelske Kunstord indvævet i sin Tale, for nu at fordrive dette Væsen gav et Par gode Hoveder sig ifærd med at faae de meest besværlige Kunstord indprægede i en jevnlig drukken, komisk Kromand, hos hvem tidt mangen Sexa blev holdt; det lykkedes og Manden talte hegeliansk i sin lystige Time, og det Komiske i at gaae med philosophiske Klude paa sin Tale blev udleet, be-grebet — og opgivet. Deilig Sang lyder os imøde, svensk, norsk og dansk Text høre vi. Melodiernes klingende Baun for-kynder os, hvor Upsalas Studenter ere samlede; Sangen lyder fra Forsamlings-Stuen, fra Gjestgiverens Sal, og som Serenade

i den stille Aften, naar en af de unge Venner drager bort, eller en kjær Gjest skal hædres.

Herlige Melodier, I holde os fast, saa vi glemme, at Solen gaaer ned og Maanen op.

„Herre min Gud, hvad den månen lyser
Se, hvilken Glans utöfver land och stad!"

synges der, og vi see:

„Högt opp i Slottet hvarenda ruta
Blixtrar, som vore den en ädelsten." *)

Did op gaaer da vor Vei; før os, Erindrings-Alf, ind i Slottet, Landshøvdingens Bolig! milde Dine hilse os, kjære Mennesker see vi i en lykkelig Kreds, og alle Upsalas Notabiliteter. Vi see igjen ham, hvis Snille aabnede Diet for Plantelivet, saa at Paddehatten selv afløres os som en Bygning, kunstigere end Oldtids-Labyrinthen. Vi see „Blomsternes" Sanger, ham der førte os til „Lykksalighedens Ø"; vi mødes med ham, hvis folkelige Qvad bæres paa Melodier ud i Verden; Hustruen ved hans Side, den stille, milde Qvinde med de trofaste Øine, er Datter af Frithiofs vidtberømte Skjald; vi see ædle Mænd og Qvinder, Fruer af den høie Adel, med disse hieroglyphisk klingende Familie-Navne med Sølver og Lillier, Stjerner og Sværd i dristig Sammensætning.

Stille, hør den livlige Sang! Gunnar Wennerberg, „Gluntarnes" Digter og Componist, synger med Beronius sine Sange, og giver dem Dramaets Liv og Virkelighed.

Her er aandfuldt og hyggeligt, man bliver i godt Humeur herinde, man føler sig glad i sin Tid, lykkelig fjern fra de Rædselsminder, Historien mæler om indenfor disse Mure.

Vi kunne først høre herom, naar Melodierne tie, naar de venlige Skikkelser forsvinde og de festlige Lys slukkes herinde;

---

*) „Gluntarne," Duetter af Gunar Wennerberg.

fra Historiens Blade bruser det da saa, at man gyser af Rædsel. Det var i hiin Tid, som Mængden endnu kalder poetisk, den romantiske Middelalder; Skjalde besang dens Glandspunkter, og dækkede med Straalerne fra disse de blodige Svælg, hiin Tids Raahed og Overtro. Forfærdelse griber os i Upsals Slot; vi staae i den hvælvede Hal, Vorfakkelen brænder ved Muren, Kong Erik den Fjortende sidder med Sauls mørke Mismod, med Kains vilde Blik, Niels Sture er i hans Tanke, Mindet om Uretten imod ham pidsker med Svøber og Skorpioner, blodigt, som det drypper fra Historiens Blad.

Kong Erik den Fjortende, hvis mørke Mistro tidt steg til Vanvid, troede, at Adelen stod ham efter Livet; hans Yndling Göran Persson fandt sin Fordeel ved at styrke ham heri; meest hadede han den folkeyndede Sture-Slægt, og i denne især den blonde Niels Sture, thi Erik troede at have læst i Stjernerne, at en Mand med lyse Haar skulde støde ham fra Thronen. Da nu den svenske Hærfører efter det tabte Slag ved Svarteaa gav Niels Sture Skylden, troede Erik det strax, men vovede endnu ikke at fare frem som han lystede, ja han gav endogsaa Niels Sture kongelige Gaver; men da denne snart igjen af enkelt Mand beskyldtes for at have hæmmet de svenske Vaabens Fremgang ved Vahus, kaldte Erik ham vel til sig paa Svartsjø Kongegaard, og gav ham venlig Plads ved sit kongelige Taffel, ja lod ham i god Tro drage til Stockholm; men idet han kom der, lød Heroldernes Raab gjennem Gaderne: „Niels Sture er en Landsforræder!“ der greb Göran Persson og de tydske Svende ham, smed ham med Magt op paa Rakkerens elendigste Øg, slog ham i Ansigtet, saa Blodet strømmede, satte ham en tjæret Straakrone paa Hovedet, klinede foran paa Sadelen et Papir med skrevne Spotteord, lod leiede Tiggerdrenge og gamle Kjærlinger gaae parviis foran i Række, og saa binde til Hestens Hale to Fyrretræer, hvis Rødder slæbte hen ad Gaden og feiede

den efter Landsforræderen. „Det har jeg ikke fortjent af Kongen!“ raabte Niels Sture, og bød Krigsknægtene, der gik ved hans Side og havde tjent ham i Marken, at tale som ærlige Vidner, og de raabte Alle høit, at han led uskyldig, og havde viist sig som ægte Svensk. Men Toget blev drevet ustandseligt frem gjennem Gaderne, og ved Nattetid bragtes Niels Sture i Fængsel.

Kong Erik sidder paa Kongestol, han lader tænde Fakler og Lys, det hjelper ikke, der er mørkt inden i ham og Tankernes Skorpioner stikke hans Sjæl. „Jeg har jo igjen frigivet Niels Sture!“ mumler han, „jeg har ladet opslaae paa alle Gadehjørner og udraabe ved Herolder, at Ingen tør tale andet end Godt om Niels Sture. Jeg har i hædrende Hverv sendt ham til et fremmed Hof, for at beile for mig! — han har Opreisning nok — men aldrig glemmer han eller hans mægtige Slægt den Spot og Spee, jeg lod ham lide. Alle ville de forraade mig, dræbe mig!“ Og Kong Erik byder, at hele Stures Slægt skal bringes hid som Fanger.

Kong Erik sidder paa Kongestol, Solen skinner, men ikke ind i Kongens Hjerte. Niels Sture træder ind med Jaord fra den kongelige Brud, og Kongen trykker hans Haand, lover ham vel — og Aftenen efter er Niels Sture Fange med paa Upsals Slot.

Kong Erik ruller sig i sit mørke Sind, han har ikke Hvile, han har ingen Ro, mellem Angest og Mistro jages han afsted til Upsala Slot. Alt vil han gjøre godt igjen ved at ægte Niels Stures Søster; knælende beder han hendes fangne Fader om Ja, og faaer det, men i samme Nu er Mistroens Aand atter over ham, og han raaber i Vanvid: „I tilgive mig dog ikke den Skjændsel, jeg har bragt over Niels!“

I samme Stund kom Göran Persson; han meldte, at Kong Eriks Broder Johan var sluppet af sit Fængsel, og at Oprøret brød løs. Og Erik løb med den skarpe Dolk ind til Niels Sture. „Er Du der, Rigsforræder!“ raabte han,

og stødte den i Sture's Arm. Sture drog Dolken ud igjen, tørrede Blodet af, kysede paa Haandtaget, gav den igjen til Kongen og bad: „Skaan mig Herre, jeg har ikke fortjent Eders Unaade!“ Og Erik lo høit: „ho! hør kun den Skjelm, hvor han kan bede for sig!“ Og Kongens Landsknægt stødte sit Spyd gjennem Niels Sture's Die, og gav ham saa Dødshug. Sture's Blod klæber paa Upsala Slot — paa Kong Erik evig og altid. Ingen Messe i Kirken har kunnet løse den —! Vi gaae til Kirken.

I Sidegangen her fører en lille Trappe op til et hvælvet Kammer, hvor i Træ-Skabe gjemmes Konge-Kroner og Spiir, tagne fra de Dødes Kister; i Krogen hænger Niels Sture's blodige Klædning og Ridderhat, en lille Silkehandske er hæftet fast i den, det var hans Fæstemøes fine Handske, den han altid ridderlig bar. Mørke, høit besjungne Tid, træd som Uveirs-skyen tilbage, og vær poetisk skjøn for hver som ikke seer dig nær i din Sandhed.

Vi stige ned fra det lille Kammer, fra de Dødes Guld og Sølv, og vandre i Kirkens Gange; de kolde Marmor-Sarkophager med Skjoldmærker og Navne vække andre, mildere Tanker.

Lys og broget skinne Væggene i det store Capel bag Høialteret; i Fresco give Billederne de meest fremtrædende Momenter af Gustav Wasas Liv; her smuldrer hans Støv, her mellem hans tre Gemalinders. Hist kalder os et Marmorværk af Sergell; det smykker det de Geerske Gravcapel, og her i Hovedgangen under den flade Steen hviler Linné; i Sidecapellet er hans Monument reist af „amici“ og „discipuli“. En rigelig Sum kom ihast sammen til det, Kong Gustav den Tredie bragte selv sin kongelige Gave; Indbyderne gjorde ham opmærksom paa, at Indskriften skulde lyde, at det var reist kun af Venner og Disciple, og Kong Gustav svarede dem: „og er da ikke ogsaa jeg een af Linnés Disciple!“

Monumentet stod der, og i den botaniske Have byggedes en Hal under prægtige Løvtræer, hans Buste sattes der, men Mindet om ham selv, hans Hjem, hans egen lille Have, hvor trives den? Før os derhen.

Hiin Side Fyrisaa, hvor Gaden skraaner nedad, hvor rødmalede Træhuse prange med levende Græstag, saa frisk, som var det ogsaa en Plante-Terrasse, ligger Linnés Have. Vi staae derinde; hvor eensomt, hvor vildt bevoxet; høie Nelder skyde op mellem gamle opløbne Hækker. Ingen Vandplanter trives mere i det lille, hentørrede Vandbasin; de før beskaarne Hækker sætte friske Skud, uden at standses ved Gartnerens Sax. Mellem disse Hækker var det, at Linné stundom saae sin Dobbeltgjænger, dette Diets Sygdoms-Phantom, der ogsaa fordobler Garderoben og det lige fra Hue til Støvler.

Hvor en stor Mand har levet og virket, bliver Stedet selv som en Deel af ham; det Hele, som det Enkelte, har afspeilet sig i hans Øine, det er gaaet ind i hans Sjæl og blevet et Led med den og Verden.

Vi træde ind i Orangerierne, der nu ere forvandlede til Forsamlingsstuer; den blomstrende Vinterhave er forsvundet, men Væggene vise dog et Slags Herbarium, de ere behængte med Portraiter af svenske Lærde, et Herbarium fra Videnskabens Have. Ubekjendte Ansigter, og for den Fremmede forstørstedelen ubekjendte Navne møde os. Et Portrait mellem de mange tiltrækker sig vor Opmærksomhed, det seer ganske særegent ud, det er Brystbilledet af en gammel Mand i Skjorte, liggende i sin Seng. Det er den lærde Theolog Ødman, som, efterat han i en Feber var bragt tilsengs, fandt sig saa vel her, at han siden sin øvrige lange Levetid blev liggende, og var ikke at bringe til at staae op; selv da Nabohuset brændte, maatte man i Dynerne føre ham ud paa Gaden. Døden og Kulden vare hans to Busfemænd; Kulden vilde dræbe ham, meente han;

derfor, naar Studenterne kom med deres Prædikener, blev Manuskriptet først ophedet paa Kakkelovnen. Vinduerne kom aldrig op, der var en qvælende, ureen Luft inde hos ham. Sin Skrivepult havde han paa Sengen, Bøger og Manuskripter laae her forputtede rundt om; Madkar, Potter og Fade stode her, som de bedst kunde. Hans eneste Selskab var en døvstum Datter. Stille sad hun i Vindueskrogen, lukket inde i sig selv, stirrende hen for sig, som var hun Skikkelsen, der var steget ud af Rammen paa det sortskimlede Lærred, som engang havde viist et Billede paa Væggen.

I Stuen her, i denne Henstinken levede den Gamle lykkeligt, og opnaaede en meget høi Alder, beskjæftiget med at oversætte Reiser i Africa. Ureenlighedens Rede, hvor han laae, blev, under hans Tænken, til Dromedarens høie Ryg, der løftede ham høit i den brændende Sol; de lange, nedhængende Spindelvæv bleve Palmens vaiende Faner, og Caravanen gik over Floder til vilde Buskmænd. Gamle Ødman var med paa Elephantjagt midt inde i de tykke Rør; den smidige Tigerkat sprang forbi, og Slangen skinnede som Guirlande om Trægrenen; der var Spænding, der var Farer — og saa laae man dog saa trygt i sin gode Seng i Upsala. En Vinterdag traf det sig, at en Dalbonde gik feil, og i sin oversneede Skindpels og med Haar og Skjæg fuld af Jis kom ind i Ødmans Stue. Ødman skreg høit, at han skulde gaae; Bonden var døv og traadte heelt hen til Sengen, det var den personificerede Vinter selv — og Ødman blev syg af det Besøg. Det var hans eneste Sygdom i de mange Aar han, som Polypen, her laae voret fast, og hvor han blev malet, som vi see hans Billed i Forsamlingsstuen.

Fra Lærdommens Hule ville vi gaae til dens Begravelse, det vil da sige dens aabne Begravelse: det store Bibliothek; vi gaae fra Sal til Sal, op ad Trappe og ned ad Trappe, langs med Hylderne og bag ved dem; og rundt om staae Bøgerne,

disse Aandens Forsteninger, der igjen kunne levendegjøres ved Aand. Hjertensgod og mild, det levende Menneskehjerte midt imellem det Forstenede, gaaer her en venlig gammel Mand, Bibliothekaren Professor Schrøder; han smiler, han nikker, idet han hører, hvorledes Erindringsalfen her tager hans Plads som Fører, og her fortæller og viser frem. Vi see Tegnérs Afskrift og Oversættelse af Oehlenschlægers Hakon Jarl og Palnatoke, vi see Wadstena Klosterbibliothek, de tykke Svineskinds Bind, og tænke paa de fine Nonnehænder, der have baaret dem, de fromme, milde Dine, der have løst Aanden i de døde Bogstaver. Her ligger den berømte Codex argenteus*), Oversættelsen af de fire Evangelier. Guld- og Sølv-Bogstaver blinke fra de røde Pergamentblade. Vi see gamle, islandske Manuskripter fra de la Gardies franskforfinede Salon, Thunbergs japanske Manuskripter, — man bliver tilsidst ved denne blotte Skuen paa Bøgers Bind og Bøgers Navne ganske som mølædt i Aanden, og vil ud i det Frie — og snart ere vi der, ved Upsalas gamle Høie! derud føre Du os, Erindringsalf! ud af Byen, ud paa den udstrakte Slette, hvor Danmarks Kirke staaer, Kirken, der reistes for det Bytte, Svenskerne vandt i Krig mod de Danske! Vi følge den brede Landevei, den fører tæt forbi Upsals gamle Høie: Odins, Thors og Freyrs Grave, som de kaldes.

Her laae det gamle Upsala, nu er her kun et Par Bøndergaarde. Den lave Kirke, af store Kampesteen, er fra ældgammel Tid, den staaer paa Resterne af det hedenske Tempel. Hver af Høiene er et lille Bjerg, og dog reist af Menneskehænder. I det tynde Grønsvær er indskaaret alenlange Bogstaver og hele Navne, som det ny, fremspringende Græs lidt efter lidt igjen

---

*) Gothisk Oversættelse af de fire Evangelier, og tilskrives den berømte Erkebisp Ulfilas.

udfylder. Den gamle Hustru fra Bondehuset tæt ved Høien bringer, fyldt med Mjød, det sølvringede Horn, en Gave af Carl Johan. De Vandrende tømme Hornet for Oldtids-Minder, for Sverrig og for Hjertets stadige Tanke: Ung Elskov! ja, din Skaal er tømt her! mangen Skjønheds-Rose bragtes her et Leve, og Aaringer efter, naar den samme Vandrer stod her, var hun, hiin blomstrende Rose, lagt i Jorden, Vaarens Roser havde strøet deres Blade hen over hendes Kiste; hendes Læbers søde Musik klang kun i Mindet, Smilet i hendes Øine og om hendes Mund var borte, som de Solstraaler, der daj belyste Upsalas Høie; hendes Navn i Grønsværet var groet til, hun selv i Jorden, den lukket oven over, men Høien her, den tusindaarige lukkede, var aabnet."

Gjennem den dybe Gang, gravet dybt herind i Høien, komme vi til Askekrukkerne, som gjemme Ynglingeslægtens Been, Støvet af Konger, Jordens Guder. Den gamle Hustru fra Bondehuset har tændt halvhundrede Vorlys, og stillet dem i Række i den ellers natsorte, steensatte Gang; her straaler saa festligt inde over de askebrændte, forkullede Been af Oldtids Mægtige. Og hvo var disse? Du Jordens Magt og Herlighed, Du Jordens Eftermæle — Støv, Støv, som Skjønhedsrosen lagt i den mørke Jord, hvor ingen Lys tændes! Minderne blive et Navn kun, Navnet en Klang kun — —! bort herfra, ud og op paa Høien hvor Vinden lufter, Solen skinner og Øiet seer over den grønne Slette til det solbelyste, kjære Upsala, Studenterbyen.

XV.

Sala.

Sverrigs store Konge, Tydsklands Redningsmand, Gustav Adolph, anlagde Sala; den lille Skov nær herved fredes endnu ved Sagn om Heltekongens Ungdoms-Kjærlighed, hans Møde her med Ebba Brahe. Sala Sølvgruber ere de største, de dybeste og ældste i Sverrig, de naae ned til hundred og halvfjerdsindstyve Favne, altsaa næsten til Østersøens Dybde. Dette er allerede en Deel til at vække Interesse for en lille By; hvorledes seer den nu ud. „Sala", siger Reisebogen, „ligger i en däld, uti en flack och föga angenäm nejd". Og saaledes er det ogsaa. Der var ikke videre yndeligt ad den Kant, og Landeveien førte lige ind i Byen, der er en By uden al Physiognomi. Den bestaaer af en lang Gade med Knude paa og saa nogle Trevler; Knuden er Torvet, og Trevlerne er de Par Stræder, som hænge ved. Den lange Gade, det vil da sige lang i en lille By, var aldeles menneskетom, Ingen traadte ud fra Dørene, Ingen saaes i Vinduerne. Det var derfor en Glæde endelig, ved en Isenbod, hvor der i Vinduet hang et Brev Knappenaale, et Tørklæde og to Theepotter, at see et Menneske, en eensom, stillestaaende Boutiksdreng, som heldede sig over Disken hen imod den aabne Dør og saae ud. Visselig skrev han til Aften i sin Dagbog, havde han en: „i Dag kjørte her en Reisende igjennem Byen, vor Herre kjendte ham, jeg ikke!" ja det sagde Boutikdrengens Ansigt, og det var et ærligt Ansigt.

I Vertshuset hvor jeg kom var samme Gravstilhed som paa Gaden; Porten var vel lukket, men inde stode alle Døre paa viid Gab, Gaardhanen gik midt i Stuen og galede, for dog at vise, at der var Nogen hjemme; iøvrigt var Huset ganske malerisk, det havde aaben Altan ud til Gaarden, ud til Gaden

havde været altfor livligt. Der hang det gamle Skildt og knagede i Blæsten, det var ligesom det var levende. Jeg saae det fra mit Vindue, jeg saae ogsaa, hvor Græsset paa Gaden havde faaet Magt over Brolægningen. Solen skinnede klart, men som i Pebersvendens eensomme Stue og paa den gamle Jomfrues Balsamine i Urtepotten; det var stille, som paa en skotsk Søndag, og det var en Tirsdag; man blev stemt for Youngs Nattetanker.

Fra Altanen saae jeg ind i Naboens Gaard; der var ikke en Sjæl at see, men der havde leget Børn derinde; der var lavet en lille Have af bare tørre Pinde, de vare stukne ned i den bløde Jord og vandede; Potteskaaret, der vist havde været Vandkande, laae der endnu. Pindene betød Rose og Geranium. Det havde været en deilig Have! ak ja! vi store vorne Mennesker vi lege jo ligesaadan, lave os en Have med Kjærlighedens Rose og Venskabets Geranium, vi vande dem med vore Taarer og med vort Hjerteblod — og dog er og bliver det tørre Pinde, uden Rod. Det var en trist Tanke, jeg følte det, og for at faae de tørre Pinde i min Tanke til at blive blomstrende Aronsstave, gik jeg ud; jeg gik i Trevlerne og i den lange Traad, det vil sige i de smaa Stræder og i den store Gade, og her var mere Liv end jeg turde vente; jeg mødte en Flok Køer, som kom hjem eller gik ud, det veed jeg ikke, de gik uden Fører. Boutikdrengen stod bag Disken endnu, heldede sig ud over den og hilsede, den Fremmede tog Hatten af igjen; det var den Dags Begivenhed i Sala. Tilgiv, du stille By, som Gustav Adolph byggede, hvor hans unge Hjerte følte den første Kjærlighed, og hvor Sølvet ligger i de dybe Schachter, det vil sige udenfor Byen, „uti en flack och föga angenäm nejd!"

Jeg kjendte Ingen her i Byen, Ingen førte mig, saa gik jeg med Køerne, og kom til Kirkegaarden; Køerne gik forbi, jeg steg over Stenten, og stod mellem Gravene, hvor Græsset voxte

høit, og næsten alle Liigstene laae med udslettede Indskrifter, kun paa en og anden var læseligt, „Anno —" ja hvad da? Og hvem hvilede her? Alt var udslettet paa Stenen, udslettet som Jordlivet af den, der nu her var Jord i Jorden. Hvilket Livsdrama have I Døde spillet i det stille Sala? Den nedgaaende Sol skinnede hen over Gravene; intet Blad rørte sig paa Træerne; Alt var stille, dødsstille i Sølvminernes Stad, der for den Reisendes Erindring kun er Ramme om Boutikdrengen, der heldte sig ud over Disken.

XVI.

Den stumme Bog.

Ved Landeveien inde i Skoven laae en eensom Bondegaard, man kom lige gjennem Gaardsrummet; Solen skinnede der, alle Vinduer stode aabne, Liv og Røre var der indenfor, men i Gaarden, i en Løvhytte af blomstrende Sirener, stod en aaben Liigkiste; den Døde var sat herud, denne Formiddag skulde han begraves; Ingen stod og saae sørgende paa den Døde, Ingen græd over ham, hans Ansigt laae tildækket med et hvidt Klæde, og under hans Hoved var lagt en stor, tyk Bog, hvis Blade hver var et heelt Ark graat Papiir, og mellem hvert laae, gjemt og glemt, visne Blomster, et heelt Herbarium, samlet paa forskjellige Steder; det skulde med i Graven, havde han selv forlangt. Til hver Blomst knyttede sig et Capitel af hans Liv.

„Hvem er den Døde?" spurgte vi, og Svaret var: „den gamle Student fra Upsala! han skal engang have været flink, kunnet lærde Sprog, kunnet synge, ja skrive Viser med, har man

sagt; men saa var der Noget der kom iveien, og saa smed han sine Tanker, og sig selv med, hen i Brændevinet, og da hans Helsen fulgte efter, saa kom han her ud paa Landet, hvor der blev betalt for hans Kost. Han var from som et Barn, naar kun ikke det sorte Sind kom over ham, thi saa blev han stærk og løb om i Skoven, som et jaget Dyr; men fik vi ham hjem, fik vi ham her til at see i Bogen med de tørre Urter, saa kunde han sidde den hele Dag og see paa een Urt og saa paa een, og mangen Gang løb Taarerne ham ned over Kinderne; Gud veed, hvad han tænkte derved! men Bogen bad han om at faae med i sin Kiste, og nu ligger den der, og om en kort Stund skal Laaget slaaes fast, og han skal faae sin søde Hvile i Graven!

Liigdugen blev løftet; der var Fred i den Dødes Ansigt, en Solstraale faldt paa det; en Svale skjød i sin piilsnare Flugt ind i Løvhytten og vendte sig i Flugten, qviddrende over den Dødes Hoved.

Hvor underligt er det dog, — vi kjende det vist Alle, — at tage gamle Breve frem fra vor Ungdomstid og læse disse; da dykker ligesom et heelt Liv op med alle dets Forhaabninger, alle dets Sorger. Hvor mange af de Mennesker, som vi i hiin Tid levede saa inderligt med, ere nu som døde for os, og dog leve de endnu, men vi have i mange Tider ikke tænkt paa dem, hvem vi engang troede altid at skulde holde fast ved, gjensidig dele Sorg og Glæde med.

Det visne Egeblad i Bogen her minder om Vennen, Vennen i Skoletiden, Vennen for hele Livet; han heftede dette Blad paa Studenterhuen i den grønne Skov, da Pagten blev sluttet for det hele Liv. — Hvor lever han nu? — Bladet gjemt, Venskab glemt —! Her er en fremmed Drivhuusplante, for fiin for Nordens Haver — det er, som var der Duft endnu i disse Blade! hun gav ham den, Frøkenen fra den adelige Urtegaard. Her er Nøkrosen, han selv har plukket og vædet med

salte Taarer, Nekrosen fra de søde Vande. Og her er en Nælde, hvad siger dens Blad? Hvad tænkte han ved at plukke den, ved at gjemme den? Her er Lillieconvalle fra Skov-Fensomheden; her er Gedeblad fra Krostuens Urtepotte, og her det nøgne, skarpe Græsstraa —!"

Den blomstrende Sirene hælder sin friske, duftende Klase over den Dødes Hoved —; Svalen flyver atter forbi: „qvivit! qvivit!" — — Nu komme Mændene med Øm og med Hammer, Laaget lægges over den Døde, der hviler sit Hoved paa den stumme Bog. Gjemt — glemt!

XVII.

Sæther-Dalen.

Alt var istand, Vognen vel seet efter, selv en Pidsk med en god Snært var der sørget for! to Pidske vilde være bedst, sagde Isenkræmmeren, der solgte den, og Isenkræmmeren havde Erfaring, det har tidt den Reisende ikke! en heel Pose „Slanter," det vil sige Kobbermønter af ringe Værdi, stod foran, til Brovenge, til Tiggere, til Hyrdedrenge eller hver Den, der skulde aabne os de mange Markled, som lukke Landeveien; men vi maatte selv gjøre det! Regnen skyllede ned saa det pjadskede efter; Ingen havde Lyst at komme i det Veir. Sivene i Sumpene neiede og sveiede, det var ordentligt Regngilde for dem, og det susede fra Sivtoppene: „vi drikke med Foden, vi drikke med Toppen, vi drikke med den hele Krop, og staae dog paa eet Been, Hurra! vi drikke Dus med den hældende Piil, med de drivvaade Blomster paa Skrænten, Skaalen lober over for dem!

Nøkrosen, den fine, hvide Frøken kan bedre holde ud! Hurra, det er Gilde! det skyller, det skyller! vi suse og vi synge! det er vor egen Vise! imorgen qvække Frøerne den efter, og sige: den er splinterny!"

Og Sivene svinglede, og Regnen skyllede saa det pjadskede efter. Jo, det var et Veir at komme i til Sætherdalen og see dens berømte Deilighed. Nu gik Smældet af Pidsken; det blev bundet paa, og igjen bundet paa, og hver Gang blev det kortere, og tilsidst var der slet ingen Smæld og slet ingen Skaft, thi Skaftet gik efter Smældet, eller seilede efter det. Veien var aldeles seilbar og gav fuldstændig Idee om Syndflodens Begyndelse. Nu traf det ene Krik for meget, nu traf det andet for lidt, og saa knak Hammelen. Tak Skjæbne! Det var en deilig Kjøretour. Læderet foran bar i sin Fold en dyb Dam med Afløb ned i Skjødet. Nu sprang der en „Mutter" af Vognen, som Karlen kaldte den, nu løsnede sig Snoeningen i Skaglerne, og Bringetøiet blev kjed af at holde. Herlige Vertshuus i Sæther, hvor længes jeg nu mere efter dig, end din berømte Dal! Og langsommere gik Hestene, og stærkere faldt Regnen, og saa — — ja, saa var vi endnu slet ikke i Sæther.

Taalmodighed, du slunkne Ædderkop, som i Forgemakket spinder rolig din Væv hen over den Ventendes Fod, spind mine Dienlaage til i en Søvn, saa stille som Hestenes Gang. Taalmodighed, — nei den var ikke med paa Vognen til Sæther. Men derhen, til Vertshuset ved Veien, tæt ved den berømte Dal, kom jeg da mod Aften.

Og Alting flød i Gaarden saa chaotisk gemytligt, Gjødning og Markredskaber, Staver og Straa; Hønsene sad vaskede til Skygger, eller i det Høieste, som opstillede Hønsehamme, og Enderne knugede sig mod den vaade Muur, mæt af det Vaade. Holdkarlen var tvær, Pigen endnu tværere, møisommeligt var det at faae Gavn af dem; Trappen var skjæv, Gulvet skraat og lige

nylig vasket, tykt Sand strøet paa, Luften fugtig og kold; men udenfor, neppe tyve Skridt paa den anden Side af Veien, laae den berømte Dal, Naturens selv tillavede Have, hvis Ynde bestaaer i Løvtræer og Buske, Kilder og sprudlende Bække. Det var et langt Hul, jeg saae Trætoppene rage op, og Regnen slog sit tætte Slør henover det. Hele den lange Aften sad jeg og saae derhen under denne Skylle af alle Skyller, jeg troede Wenern, Wettern og et Par Søer til, løb gjennem et uhyre Sold fra Skyerne. Mad og Drikke havde jeg bestilt, men jeg fik ingen; de løb op og de løb ned, det brasede paa Skorstenen, Pigerne sladdrede, Karlene drak Sup, Fremmede kom, bleve indqvarterede og fik baade Stegt og Kogt; flere Timer gik hen, jeg holdt en Krafttale til Pigen, og hun svarede phlegmatisk: „Herren sidder og skriver i eet væk, saa kan han jo ikke æde!"

Det var en lang Aften, „men Aftenen gik," som der staaer i „den nye Barselstue;" der var blevet ganske stille i Vertshuset; alle de Reisende, paa mig nær, vare igjen afsted, vist for at finde bedre Natleie i Hedemora eller Brunbäck. Nede i den smudsige Skjænkestue — havde jeg seet gjennem den halvaabne Dør, sad et Par Karle og spillede med fedtede Kort, en stor Hund laae under Bordet og gloede med store, røde Øine, Kjøkkenet stod tomt, Stuerne øde, Gulvet vaadt, Stormen ruskede, Regnen pjadskede — „og nu i Seng!" sagde jeg.

Jeg sov en Time, jeg sov vel to, og vaagnede saa ved et Vræl ude fra Landeveien. Jeg foer i Veiret, det var Tusmørke, Natten paa denne Tid blev ikke mørkere! Klokken var henimod eet. Jeg hørte, at der blev taget med stærke Tag i Porten, en dyb Mandsstemme raabte høit, og der blev slaaet med en Prygl mod Portplankerne. Var det en Beskjænket eller en gal Mand, der vilde ind til os. Nu kom Porten op; der blev ikke verlet mange Ord; jeg hørte Fruentimmer hvine himmelhøit af Skræk; der blev en Rumsteren; de løb med Træskoe paa over Gaarden,

Qvæget brølte, grove Mandsstemmer blandede sig deri; jeg sad allerede paa Sengefjælen. Ud eller ind! Hvad var her at gjøre? Jeg saae ud af Vinduet, nede paa Veien var der ikke Noget at see, og det regnede endnu. Med eet kom der Nogen med tunge Trin op ad Trappen, de aabnede Døren til Værelset tæt ved — nu stode de stille! — jeg lyttede; en stor Jern-krampe var for min Dør. Nu gik de derinde over Gulvet, nu ruskede de i Døren og stødte saa til den med et Fodspark, — og under alt dette pidskede Regnen paa Vinduerne, og et Vind-stød ruskede i dem.

„Er her Reisende!" raabte en Stemme, „her er Ild paa Huset." Nu kom jeg i Klæderne og ud af Døren og hen til Trappen; Røg var der ikke at see, men da jeg stod i Gaarden, — hele Gaarden var af Træ, lang og udstrakt, — saae jeg Flammer og Røg. Ilden var kommet fra Bagerovnen, som Ingen var ved, en Reisende, som tilfældig kom her forbi saae det, vrælte, dundrede paa Porten, og — Qvinderne hvinede og Køerne brø lte, da Ilden stak sin røde Tunge ud mod dem.

Nu kom Sprøiten, Ilden blev slukket; det var den lyse Morgen; jeg stod paa Veien, neppe hundred Skridt fra den be-rømte Dal. Man kan ligesaa godt springe i den, som gaae i den, og jeg sprang, og Regnen skyllede og Vandet piblede, det var en eneste Kilde det Hele. Løvtræerne vendte Vrangen ud af bare Skylregn, og de sagde, som Sivene igaar: „vi drikke med Toppen, vi drikke med Foden og med den hele Krop, og staae dog paa eet Been, Hurra! det regner og det skyller, vi suse og vi synge, det er vor egen Vise, og den er splinterny!"

Ja, det sang ogsaa igaar Sivene, men det var den samme og det samme. Jeg saae — og saae — og om Sæther-Dalens Skjønhed veed jeg kun, — den har vasket sig!

XVIII.

Midsommerfesten i Leksand.

Paa den anden Side Dal-Elven, som Veien nu tredie eller fjerde Gang igjen førte os over, laae Leksand. Det et Stykke fra Kirken reiste maleriske Klokketaarn af rødmalede Bjælker løftede sig over de høie Træer paa den lerede Skrænt; gamle Pile heldede sig smukt ud over den stærke Strøm. Flydebroen gyngede under os, ja den sank endogsaa lidt, saa Vandet slog om Hestenes Fødder, men den Natur har de Slags Broer; Jernkjæderne, som holdt den, peb og raslede, Plankerne knagede, Brædderne sjuppede, Vandet piblede, rislede og bruste, — og saa kom vi over, hvor Veien skraaner opad mod Byen; tæt herovenfor stod fra ifjor endnu Maistangen, med visne Blomster; hvor mange Hænder, der bandt disse, ere vel nu visne i Graven.

Smukkere, end at følge den lige Kjørevei ind i Byen, er det at gaae heroppe paa Skrænten langs Elven; Stien fører mellem Græsmark og Løvtræer hen til Præstegaarden. Derinde blev Aftenen tilbragt, hos den venlige Præstefamilie; Huusfaderen var nylig død, de gik Alle i Sorg. Den unge Datter havde Noget, jeg veed ikke selv hvori det var, men jeg maatte tænke paa Hørrens fine Blomst, der synes for fiin for Nordens korte Sommer. De talte om Midsommerfesten imorgen og om Vintertiden heroppe, naar Svanerne, tidt over tredive Stykker, laae udenfor paa Elven, og udstødte underlige, sørgelige Toner; altid kom de parviis, to og to, og saaledes fløi de ogsaa igjen; døde een af dem, saa blev Magen her, længe efter at alle de Andre vare borte, ventede, klagede og fløi saa tilsidst eensom afsted.

Da jeg om Aftenen gik fra Præstegaarden, Nyet var tændt, reistes Maistangen. Hen over Siljan-Søen ind i Elven kom det lille Dampskib Prinds August med Fartøier paa Slæbe-

toug; der steg en Spillemand iland, han blæste til Dands under den bekrandsede, høie Maistang, og rundtom den gik det i lystig Kreds, saa glædeligt, som var hele Livet en deilig Sommernat.

Næste Morgen var Midsommerfesten, det var Søndag, dtz var den 24de Juni, en deilig, solklar Dag. Det meest maleriske Skue ved Festen er, at see Folkene fra de forskjellige Sogne komme skareviis i store Baade over Siljan-Søen og stige iland.

Vi kjørte ud til Landingsstedet Barkedalen, og mødte allerede, før vi endnu kom ud af Byen, hele Skarer, der kom derfra, ligesom ogsaa fra Bjergene. Tæt ved Leksand selv er paa begge Sider af Veien en Række lave Træboder, der indvendig faae deres Belysning kun gjennem Døren, de danne en heel Gade, og tjene til Stald for Sognefolkenes Heste, men ogsaa, hvad især var Tilfældet denne Morgen, til at gaae ind i og sætte sin Stads ilave. Næsten de fleste Boder vare fyldte med Bønderfruentimmer, der løsnede og bandt paa Klæderne, for at faae dem i de rigtige Folder, og imidlertid ideligt skottede ud af den lave Dør, for at see, hvem der kom forbi. Mængden af de kommende Kirkegængere tog til; Mænd, Qvinder og Børn, Gamle og Unge, selv Pattebørn, thi ved Midsommerfest bliver Ingen hjemme til at passe dem, og saa maa de jo med; Alle skulle til Kirke.

Hvilken skjærende Farvepragt! ildrøde og græsgrønne Forklæder skinne os imøde. Qvindernes Klædning er iøvrigt et sort Skjørt, rødt Livstykke og hvide Ærmer. Alle bare Psalmebogen svøbt i deres sammenlagte Silke-Lommetørklæde, de smaa Pigebørn aldeles i Guult og med røde Forklæder, de allermindste ganske i gurkemeieguul Klædning. Mandfolkene havde sorte Kjoler, som vore Paletots, med Broderi af rødt Uldgarn; et rødt Baand med Qvast hang ned fra den store, sorte Hat; mørke Buxer og blaae Strømper med røde Læder-Strømpebaand; kort sagt, det var en skrigende Farve-Rigdom, og

det i den klare Solskins-Morgen inde paa Skovveien! denne førte steilt ned til Søen, der laae blank og blaa. Tolv til fjorten lange Baade, af Form som Gondoler, laae allerede trukket op paa den flade Strandbred, der her er overstaaet med store Steen; disse selv tjente de Landstigende til Bro; hen til disse lagde Baadene, og Folkene klattrede, gik og bar hinanden gjenstdig iland. Der stode vist henved tusinde Mennesker paa Strandbredden, og langt ude paa Søen kom en ti à tolv Baade endnu, nogle paa sexten Aarer, andre paa tyve, ja fire og tyve, roede af Mandfolk og Fruentimmer, og hver Baad pyntet med grønne Grene. Disse og de brogede Klædninger gav det Hele noget saa festligt, saa phantastisk rigt, som man ikke skulde troe Norden eier det. Baadene kom nærmere, alle propfulde af Mennesker; men stille, uden Støi og Tale kom de og balancerede op til Skovskrænten; Baadene bleve trukne op paa Sandet; det var til at male, især eet Punkt, nemlig Veien op ad Skrænten, hvor den hele Skare bevægede sig mellem Træer og Buske; meest fremtrædende der vare to lasede Unger, ganske klædte i brandguult, hver med en Skindbylt paa Nakken; de hørte hjemme i det fattigste Sogn i Dalarne; der gik ogsaa en halt Mand med sin blinde Kone, jeg tænkte paa Abc-Verset fra Barndomstid:

„Den Halte seer, den Blinde gaaer,
Ved fælleds Hjelp de Byen naaer."

Og vi naaede ogsaa Byen og Kirken, derhen strømmede de Alle; man sagde, at der var over femtusinde Mennesker samlede. Klokken Ni begyndte Gudstjenesten. Orgel og Prædikestol vare pyntede med blomstrende Sirener; Børnene sad med Siren-Blomster og Birkegrene; de ganske Smaa havde hver et Stykke Knækkebrød, som de fornøiede sig med at spise. Der var Altergang for de unge Confirmander, der var Orgelklang og Psalmesang, men der var ogsaa frygteligt Barneskrig og Lyden af tunge

Fodtrin; de klodsede, jernbeslaaede Dalskoe stødte haardt mod Steengulvet. Alle Kirkestole, Pulpiturer og Hovedgangen vare ganske opfyldte med Folk; i Sidegangen saae man forskjellige Grupper, legende Børn og andægtige gamle Folk; ved Sakristiet sad en ung Kone og gav sit lille Barn Die, det var et levende, deiligt Billede af Madonna selv.

Det første Indtryk af det Hele var gribende, men kun det første; her var altformeget, der forstyrrede; gjennem Sangen lød Barneskrig og Larm af Gaaende; og dertil kom en utaalelig Lugt af Løg; næsten Alle førte de med sig smaa Løg-Knipper, som de sad og spiste af; jeg kunde ikke udholde det, og gik ud paa Kirkegaarden; her, som altid i Naturen, var det gribende, det var helligt. Kirkeportene stode aabne, Orgelklangen og Psalmesangen lød herud i Guds Solskin ved den aabne Sø. De Mange, der ikke kunde faae Plads inde i Kirken, stode her udenfor og sang med af Psalmebogen; rundtom paa Gravstederne, der næsten alle ere af støbt Jern, sad Mødre og gave deres Smaa Die; Livets Kilde sprang over Død og Grav. En ganske ung Bonde, han var saa smuk, stod og læste Indskriften paa en Grav:

„Ach hur södt att hafve lefvet,
ach hur skönt att kunne döe!"

Christelige skjønne Tankesprog, Vers, vistnok af Psalmebogen, læstes rundt om paa Gravene, og de bleve alle læste, thi Kirketjenesten varede flere Timer, Noget, der imidlertid aldrig kan være godt for Andagten.

Endelig strømmede Skaren fra Kirken. De ildrøde og græsgrønne Forklæder skinnede; mere og mere blev Menneskemassen tættere, og trængte fremad; de hvide Hovedtøier, Lin og hvide Ærmer var Farvestyrken, det saae ud som en hee! Processtion i de catholske Lande. Der blev igjen Liv og Røre paa Veien med Gaaende og med Kjørende, og hen over Søen roede igjen de

overfyldte Baade bort. Men dog var der endnu Folk tilbage. Karle og Mænd stode i Grupper i Leksands brede Gade, fra Kirken og op til Vertshuset. Jeg boede her og maa bekjende, at mit danske Maal klang dem alle saare fremmed; jeg brød da paa det Svenske, og Pigen i Vertshuset forsikrede, at hun forstod mig bedre, end hun ifjor havde forstaaet Franskmanden, der talte Fransøsisk til hende.

Som jeg sidder i min Stue, kommer Vertindens lille Datterdatter ind, et net lille Barn, der var lykkelig ved at see min brogede Natsæk, min skotske Plaid og det røde Saffian i Kufferten; jeg klippede i Hast til hende, af et Ark Papiir, en tyrkisk Moskee med Minareter og aabne Vinduer, og hun styrtede lykkalig affted. Lidt efter hører jeg megen Talen høit ude i Gaarden, jeg havde en Anelse om at det gjaldt min Udklipning; jeg traadte sagte ud paa Træ-Altanen, og saae nede i Gaarden Mormoer staae og løfte med straalende Ansigt min Udklipning høit i Veiret. En heel Skare Dalkarle og Dalkuller stode rundt om, alle i Kunstertase over mit Værk, men Ungen — den lille, velstignede Unge — skreg og rakte Hænderne op efter sin lovlige Eiendom, som hun ikke maatte beholde, da den var altfor deilig. Jeg listede mig, høist smigret og opmuntret, ind igjen, men et Øieblik efter bankede det paa Døren, det var Mormoer; hun kom med en heel Tallerken fuld af Pebernødder.

„Jeg bager de bedste Pebernødder i Dalarne," sagde hun, „men de have de gamle Façoner fra min Mormoers Tid; Herren klipper nu saa vel, skulde han ikke kunne klippe os nogle nye Façoner!"

Og jeg sad den hele Midsommeraften og klippede Façoner til Peberkager: Nøddeknækkere med Ridderstøvler, Veirmøller, der var baade Mand og Mølle, men i Tøfler og med Dør paa Maven, og Dandserinder, der med det ene Been pegede mod Syvstjernen. Mormoer fik dem, men Dandserinderne vendte hun

op og ned paa, Benene gik hende for høit, hun troede at de vare eenbenede og trearmede.

„Det skal blive nye Façoner!“ sagde hun, „men de ere svære.“

Jeg haaber, at jeg i Dalarne lever i nye Façoner af Peberkager.

XIX.

Ved Siljan-Søen.

Vi ere høit oppe i Dalarne, vi ere ved Siljan-Søen, „Dalarnes Die,“ hvori Soller-Den med sin skinnende hvide Kirke danner Diestenen.

Deiligt er her ved Midsommertid. De fjerne Bjerge fortone sig saa reent blaae, Sollyset strømmer ud over den klare, blanke Vandflade, hvor stundom Ørkenens Fee, Middelhavets Troldhex, Fata Morgana, kommer og reiser sit Luftslot. Gjennem Siljan-Søen, Dalbonden siger det, svømmer Nøkken som Flodhest med sivgrøn Manke. See ud over Vandet, hvor Baadene komme med Brudefolk og Gjæster, med Sang og med Spil, see op ad de nærmeste Skovskrænter, hvor de rødmalede Træhuse prange i Solskinnet, hvor Klokkerne paa Gederne klinge og Sangen lyder fuld og stærk, som blæst gjennem Luren: „Huja! Huja!“

Deiligt er her en Sommerdag, deiligt er her ved Vintertid, om end Qviksølvet fryser i den stærke Kulde. Himlen her er da dobbelt høi og blaa; Granskoven staaer grøn i den hvide Snee. Kulbrænderens Ild skinner derinde; den raske Jæger fælder Ulv og Bjørn, og paa Siljans Isspeil glide hundredviis Slæder hen over det dybe Vand; Riimfrosten hænger i den Kjørendes Pels,

i hans Hue og Skjæg. See det ved Fuldmaanens Glands og ved Nordlysenes røde og blaagrønne Flammer. Træd ind i Stuen her, naar Ilden knittrer i Ovnen, og Familien sidder i Kreds foran den. Her er hjemligt godt at være. Spørg kun Dalfolket! ihvor de end komme i Verden, og ihvor godt de end= ogsaa faae det, altid længes de hjem til det fattige Bo: „thi“ — sige de — „vi leve saa kjærligt derhjemme.“

Sundhed, Arbeidslyst og fornøiet Sind er Dalbondens Rig= dom; selv føler han sig fra gammel Tid ædelfødt, han er „Hus= drott;“ til Kongen selv siger han Du.

Da under Kong Carl Johan een af dennes Sønnesønner kom op i Dalarne, traadte en gammel Bonde hen til ham, tryk= kede hans Haand og bad: „Vil Du ogsaa hilse din gamle Farfaer i Stockholm!“

Dalfolket elsker Sang og Dands: „Nyckel=Harpen“ og „Bockhornet,“ Sækkepiben og Violinen. Et Digter=Hjerte sidder i dette Folk, og Digter=Hjertet elsker sin Konge. Dalfolket har længst den Vold og de Plager, som gjerrige og onde Fogeder her øvede i Kongens Navn. Det var under Danskens Herre= dømme; Dansken har i gammel Tid handlet ilde i Svenskens Land; det havde den svenske Soldat i Minde, da han under Carl den Tiende foer haardt og ondt afsted mod Bonden i Danmark.

Velsignet være de Harper, som klang, de Stemmer, som sang Forsoning! velsignet være den ny Tid! Lad os alt i denne Verden forstaae og elske hverandre! det er saa godt, at Naboer og Brødre boe i Enighed og Venskab. Fredens Sollys i Gud straale over Landene!

Dalarnes historiske Minder vende vort Blik tilbage til hine blodige Tider; — fra Dalarne opgik Sverrigs Eenhedsstjerne.

Skandinaviens Dronning Margareta var ingen kjærlig Moder for sit svenske Land. Kong Erik af Pommern, hvem

en kommende Digter vil føre for Nationernes Domstol, var endnu haardere mod det; hans Navn lød i Forbandelse under raae Fogeders Grusomhed; „Swenska Folkets sago-Häfder" melde om „Fængselsstenen" ved den aabne Sø, hvor Bonden sattes nøgen ud i Frost og Kulde, melde om, hvordan han blev ophængt i Røg, og tidt qvaltes i den; der skete ham hans Ret, sagde de, han kunde ikke, eller vilde ikke betale. Døde det sidste Krik, han eiede, saa spændtes han selv for Ploven, og Hustruen for Hølæsset. En dansk Foged, Jøsse Erikson, grum som Sveitzerlandets Geßler, øvede alt Ondt og Vold mod det brave Dalfolk; den bittre Skaal løb over, og Dalboerne undsagde Jøsse Erikson og bad ham vogte sig for at lade sig see blandt dem. Pilene bleve hvæssede, Staalbuerne tagne frem, og til Fører kaaredes Engelbrecht Engelbrechtsson, der boede ved „Kopparberget," hvor nu Fahlun ligger, han var i sin bedste Alder, fribaaren og ædel; han havde tjent i fremmed Land, og var øvet i Vaaben og ridderlige Sæder. Oprør mod Fogeden er dog Oprør mod Kongen, meente han, bad dem derfor holde ud, til han havde gjort den lange Reise til Kjøbenhavn og talt med Kongen, og det gjorde han. Den lille, stirskaarne Dalkarl med de klare Øine, den stolte Pande og Haaret ned om Hærderne, traadte ind i Kong Eriks Sal, og udtalte med klar, lydelig Stemme Folkets Klager. Gode Løfter bleve givne ham, men ikke holdte, og Engelbrecht drog anden Gang til Kongen, men fandt ikke Adgang hos ham; da reiste Dalfolket sig under Engelbrecht, bortjog de onde Fogeder og ødelagde deres Gaarde; Dalørren overhug Baandet mellem Kong Erik og Sverrigs Rige.

Historien kaster en Glands over Dalarne. Fra Historiens Blade synger det for dine Ører, naar Du besøger disse Egne.

Ved Siljan-Søen, hvor Rättvik og Mora Kirketaarne speile sig i Vandfladen, og i de mørke Skove heroppe var det, at Gustav Wasa, forladt og forfulgt, drog om i sin Ung-

doms bittre Tid, nu rigt Stof til Billeder og Sange. Det var paa Christjerns Kongebud, at de Bedste af den ædle Sture Slægt, og mellem disse den unge Gustav Eriksson Wasa, førtes som Gidsler til Kjøbenhavn og der hensattes i det blaa Taarn. Snart efter førtes dog Gustav til et mildere Fængsel paa Kalø Slot i Jylland; hans Ungdom og Skjønhed indtog for ham, han fik Lov at gaae om med ringe Bevogtning; den saae ham tidt sidde halv drømmende og med de store blaae Øine sorgfuld see over Kattegattet mod Sverrigs Kyst. Man var tryg for ham, — og under denne Tryghed slap han bort, løb gjennem Skove og over Heder, og standsede først, da han var tolv Mile fra sit Fængsel. Jydsk Qvæg blev drevet til Tydskland, og Gustav Wasa blev Qvægdriver; saaledes naaede han Lübeck, hvor han for Borgemester og Raad talte sin Sag saa vel, at de gave ham Beskyttelse, og skaffede ham paa et Skib, der gik til Sverrig. Paa Steensø-Næs ved Calmar steg han iland, og da Mængden rundt om endnu troede paa Kong Christjerns Løfter om Mildhed og Naade, maatte Gustav i natlige Farter snige sig gjennem sit Fædrelands tætte Skove; Sturernes bedste Mænd gik her som Fredløse, og efter dem, dog meest efter Gustav, speidede de danske Fogeder. Alt Krigsfolk drog op mod Stockholm, der stod Blodbadet; ved Rygtet herom flygtede Gustav til Dalarne. I Dalkarle-Dragt, med Øxe paa Skulderen, kom han til „Rankhyttan," to Miil fra Fahlun, og her hos sin fordums Skolekammerat, den rige Bergsmand Anders Pehrsson, tog han Tjeneste og tærskede for Dagløn. Pigen i Huset kom til at see den guldstukne Silkekrave, han havde under sin grove Klædning, og hun fortalte det til sin Husbond, der da hemmelig kaldte Gustav for sig, og af ham hørte om Blodbadet i Stockholm, om Gustavs Moder der holdtes fangen i Kjøbenhavn, om al den Nød, der overgik Sverrig, og at Liv og Blod nu maatte voves, men det blev spildte Ord, og Gustav maatte

drage fra „Rankhyttan“ op i Skovene. Det var Vintertid, Isen paa Lill-Aaen braſt under ham; i Glottorp Færgeſtue tørrede han ved Ilden ſine vaade Klæder, og vandrede ſaa til Ornæs, hvor Arendt Pehrsſon boede; men denne var ham en falſk Ven, der forraadte ham og lod Fogeden komme med ſyv af ſine Mænd. De vare allerede i Gaarden, men Arendts Huſtru, den brave Barbro Stigsdotter havde advaret Guſtav, der, før de naaede ind i Stuen, heiſede ſig fra Loftslugen ned til Drengen, der paa Barbros Ordre holdt med den forſpændte Slæde, og jog ſaa afſted til Korsnæs, til Sandwiks-Hyttorna og til Svardſjø, altid jaget og ſkræmmet af Speidere og Forfølgere. Hos Ungdoms-Vennen fra Skoletid, Sognepræſten Hr. Jonn, blev han vel optaget; i otte Dage talte de ſammen, ſtille og hjerteligt, om Sverrig; men da Arendt fra Ornæs og Fogeden der ſtadig ſendte Speidere og Vagter, maatte Guſtav atter flygte, og neppe var han traadt ind i den varme Stue hos Hr. Swen i Iſala, før Fogedens Folk ogſaa vare her; men ſnildelig ſprang Swens Huſtru hen til Guſtav, gav ham et Slag over Ryggen og ſkjændte ſom i Vrede: „Hvad ſtaaer Du der og gaber efter paa de Fremmede, ſom om Du aldrig havde ſeet Folk før! Pak Dig ud i Laden at tærſke!“ Og Guſtav anſtillede ſig dum og gik at tærſke. Det faldt ikke Fogedens Folk ind, at den prygled Knøs juſt var ham de ſkulde fange. Paa alle Veie vrimlede det med Speidere og væbnede Folk overalt i Dalarne, de ſøgte efter de Fredløſe, dog meeſt efter Guſtav Erikſon Waſa.

Dalfolket vidſte, at han var deroppe, det vidſte, at han havde givet ſig hen til dem, og hver og een ſvor i ſit Hjerte, at han, ſom alle Dalkarles Gjeſt, ſkulde være tryg hos ham, Ingen vilde vorde en Forræder, ſom Arendt paa Ornæs.

Swen i Iſala troede ikke Guſtav ſikker hos ſig, og ønſkede at have ham høiere op i Skoven til Marnäs By; her

boede to redelige Mænd, Brødrene Maths og Pehr Olofsson; men paa alle Veie derhen stode Vagter, ved hvert Led og ved hver Bro; derfor gjemtes Gustav i et Læs Halm, som Swen selv kjørte, og det lige midt ind imellem Fogedernes Udsendinge; Een af disse stak sit lange Spyd ind i Halmen, og traf Gustav i det ene Been. Saaret var let, men Blodet dryppede dog ud fra Halmen, og da Swen saae det, skar han i Smug sin Hest i Foden, saa at den blødte, og Ingen fattede Mistanke. I Leksands Skove, ved Liungsø-Aaen under et stort, omfaldet Træ, hvis vidtudstrakte Grene dækkede et vidt Rum, skjulte Brødrene i tre Nætter og Dage den Flygtende, og bragte ham her sin Føde. En Nat endnu var hans Skjul og Hvile her under en stor nedhængende Birk; her vaktes Beslutningen hos ham at tale til det forsamlede Folk, og han vovede sig hen til Rättvik Paa Kirkegaarden der talte han til Menigheden om Blodbadet i Stockholm og alt hvad Ondt Svenfken maatte lide; Mængden blev bestyrtet, og svor at tage Hævn, men vendte strax igjen om til den Forsigtighed, først at høre, hvad der sagdes om den Ting i Nabosognene.

Og Gustav drog over Mora til Ulmelands By, hvor Maths Larssons Hustru gjemte ham i sin Kjelder, og satte det store Ølkar over Lemmen, for at ikke Fogdens Folk, der kom, skulde finde ham. Han gjemtes her til ind i Julen, og paa en af Helligdagene traadte han da frem paa en Høi ved Mora, og talte med høi og klangfuld Røst til Dalkarlene, som kom fra Kirke. Han mindede dem om deres Fædres Kjærlighed til Frihed og Fædreland, hvorledes de havde kjæmpet under Engelbrecht og Sturerne, han talte om Blodbadet i Stockholm og om Christjerns Grumhed mod Stures Enke og Børn. Den hele Forsamling blev opfyldt heraf, Nogle græd, Andre raabte høit, at de vilde gribe Vaaben, men der traadte ogsaa snart Mange frem og talte imod Gustav; de sagde, at Christjerns

Blodbad gjaldt kun Herrerne og ikke Bønderne; og de kunde have troet dette med Ret, thi Christjern, Adelens Tyran, var fattig Mands Ven, hans menneskekjærlige Love til Værn for den da som Dyret behandlede Bonde ere Vidnesbyrd for ham i Nutiden.

Mora-Karlene vaklede i deres Forsæt, de fleste raadede Gustav til at drage længere bort, ud over den norske Grændse, og modløs drog han afsted, han opgav sit Fædreland.

Allerede øinede han de norske Fjelde; dybt bedrøvet standsede han; sulten og tørstig var han; Klokkerne klang fra Lima Kirke, derind gik han og holdt sin Andagt. I brændende Bønner løftede sig hans dybtbedrøvede Hjerte til Gud, der gav ham Mod, Ild og Kraft til engang endnu at tale til Bønderne; de hørte ham, de forstode ham, men vovede ikke at gjøre Noget, og han drog afsted iggjen og kom til Sälens By, den sidste ved Norges Grændse. Endnu engang, den allersidste, vendte han sig mod Dal-Landet, og saae tilbage ud over dets Granskove, Is og Snee. — Da kom, med Dampens Fart paa deres Skier løbende over Is og frossen Snee, to Mænd, gode Skiløbere, udsendte fra Folket i Mora, for at søge Gustav, og kalde ham tilbage som deres Høvding. Vor Herre havde villet det saa, at netop da Gustav drog fra Mora, kom der som Fredløs den navnkundige Krigsmand Lars Olofsson; han talte om Blodbadet og at Christjern rundt om i Landet reiste Galger, at det samme ogsaa snart vilde skee i Dalarne, at Skatter og Plager vilde komme over dem for deres Troskab mod Sturerne, og det fortrød dem, at de havde givet slip paa Gustav; da reiste sig der en gammel Mand og sagde, at hver Gang Gustav talte her, havde det blæst en frisk Nordenvind, det huskede de; og da efter gammel Tro heroppe hvert Foretagende, der begyndtes i Nordenvind, lykkedes, saa reiste de sig Alle, Alle som Een; de vilde

vove Liv og Gods for Fædrelandet og for Gustav Erikson Wasa.

I Mora hyldedes han, og drog saa med 1000 Mand til „store Kopparberget" og fangede Bergsfogeden og Christjerns andre Mænd. De Fredløse søgte ham, alt Folket, hvor han kom, sluttede sig til ham, hans Hær var voxet til 15,000 Mand, da den ved Brunbäck Færge mødte sine væbnede Fjender.

„Och flera Dalpilar i luften der samm,
Än haglet nedfallar ur skyn,"

staaer der i den gamle Sang. Dal-Pilene susede hen over Dal-Elvens Strømme.

„Et Folk, som æder Bark og drikker kun Vand, kan Fanden selv ikke betvinge"! sagde den danske Biskop Beldenack, som var der og raadede sine Landsmænd: at see til de kom bort; men Dalkarlene trængte paa, Liig laae ved Liig, med Staalpilen gjennem Brystet ud af Ryggen. Stort var Danskens Tab, Dalfolket synger endnu;

„Brunbäcka älf är wäl diup och så bred,
Der sänkte de så många Jutar ned.
Så kördes de Danska ur Swerige."

Og Gustav med sine Dalkarle drog fremad til Upsala, frem til Kamp ved Brunkeberg og Seirsindtog i Stockholm, hvor han da, som Visen lyder, kunde sige til sine Dalkarle:

„I hafwen med mig ståndit som trogna Swenska män,
Will Gud mig lifwet unna, jag gör Eder godt igen."

Til Dalarne, hvor Gustav vandrede vildsom og forfulgt! til Dalarne, hvor Folket er nøisomt og glad, hvor de gamle Staalpile og Buer ere ophængte over Ovnen, hvor Dandsen gaaer rundt om Maistangen i Skjærsommer, ville vi komme, Maler og Digter! lidt af de To ere vi dog Allesammen, thi ellers forstod vi dem ikke.

Vognen er forspændt, Holdkarlen venter. Fra Leksand kjøre

vi langs Søen ad Rättvik og Mora. Karlen vil fortælle Dig om Kong Gustav, hvert Barn her kjender ham; og er Du dansk og Bonden fornemmer det, da vil han med venligt Smiil tale til Dig om de gamle, fjendtlige Tider, og hvor godt det nu er! vi kjende hinanden, og ere hinanden saa lige! Danskен kommer herop i Besøg, og Svenskен gaaer ned til de Danske; de svenske Krigsfolk have skrevet hjem og fortalt, hvor godt og vel de fandt det som Venner i Danskens Land; han vil fortælle Dig, hvor brav de forstode hinanden, hvor lig de ere i Skik og Brug, i Tro og Tanke. Du faaer ogsaa at vide, hvor rigt og vel i de sidste Aar Kornet trives i Sverrig, selv oppe i Dalarne; det er kun Aaringer tilbage, da var her Hungersnøden saa stor, at en Bonde kom til Provsten for at kjøbe et Knippe Halm, der skulde skjæres smaat og blandes i Barkbrødet, til at spises. „Nu er det gode Tider!“ siger han, og viser dig sit sorte, haarde Knækkebrød, som han bryder med de hvide, stærke Tænder.

Solen skinner klart over de mørke, skovgrvede Bjergaase og over Søens stille Flade. Fra Veien ved Bergsäng er Udsigten meest udstrakt over Siljan; man seer herfra Mora Kirkes Kobberspiir, og bag ved det de blaae Bjerge i dobbelt Række. Til Bergsäng, sædvanligviis ikke længer, kommer den Reisende, her vender han om, han har da seet det Smukkeste af Dalarne, men dog ikke seet Landet i al dets Afverling. Under os, tæt herved ligger Rättvik Kirke, skinnende hvid som en Svane ude paa det grønne Næs; derhen ville vi til et venligt Hjem, til Provstegaarden, til glade, godmodige Mennesker. Skoven duster saa stærk, rundt om vore vilde Ripsbuske, rundtom blomstrer med sine røde Blade Midsommer-Blomsten: primula farinosa.

„Velkommen til os!“ lyder det, og vi føres ind i Provstegaardens store Havesal; her er vinterkoldt, skjøndt det dog er Midsommer, men snart lunes her godt; store Træstykker stilles paa Kant i begge Kaminerne, Ilden knittrer og løfter sin Flamme

høit op i Skorstenen. Kjære Naboer, Præsten, Lægen, Venner fra Nabolavet samles, Punschebollen damper og Samtalen bliver levende, sund og frisk, som Naturen heroppe.

Efter Bordet gjøre vi en Vandring ned til Kirken, de brogede, malede Billeder herinde beskinnes just af det stærke Sollys. Udenfor Kirkens Dør staaer Fattigbøssen, Lazarus kaldet, et underligt Træbillede, der forestiller en Tigger. Nu komme Mænd, Qvinder og Børn; et Liig føres til Graven, Mændene tage til Hatten for den Døde, det er saa Skik her, som i de catholske Lande.

Vi vandre gjennem Skoven forbi en lille Kornmark. „Her kom jeg ifjor," fortalte os en af vore Ledsagere; „midt paa Marken gik en Person, jeg troede det var Præsten, og vilde til at raabe god Dag, men betids saae jeg at det var Nalle, som vi kalde ham. Det var en stor Bjørn, der gik paa Bagbenene i godt Humeur, gnavede paa en Havrekjærv og brummede saa smaat. Jeg sagde ikke mit god Dag, jeg skjøttede mig selv, og det gjorde ogsaa han."

Fra Skoven komme vi ud paa den brede Kjørevei, hvorfra Rättvik Kirke, Søen og de fjerne Bjerge danne et deiligt Billed; vi ere ved den nye Bade-Anstalt; beqvemt og vel indrettet staaer den med hyggelige Værelser, Læsestue og Badekamre. Derinde kan du see Dal-Mumier, — levende, friskblomstrende, rødkindede Mænd, indsvøbte i Tæpper, kun Hovedet er frit; det er Badegjesterne, som lige ere komne op af det kolde Bad. Vandanstalten ved Rättvik er ganske som den i Gräfenberg i Schlesien. Paa Bordet i Læsestuen ligge Bøger og Aviser; Du har igjen fat her i Traadene til den levende, urolige Verden, Du fornemmer gjennem det trykte Ords electromagnetiske Strøm, hvad der rører sig og skeer ude, og springer saa igjen ud i Naturen, i Solskinnet, i Birkeduften ved den aabne Siljan-Sø.

Endnu en Vandring til Præstens Huus under de høie Træer med Udsigt til Søen. I de smaa Stuer er saa hyggeligt og smukt; fra de store Bogreoler skinne bekjendte Navne; hele Skandinaviens nye Literatur venter her paa Vintertiden for at aabne sin Tryllehave, naar Is og Snee ligger udenfor, og Dalarne er som lagt udenfor Europa. Poesie og Videnskab sprudler med evige Kilder, medens Naturen maa blunde sin Vintersøvn.

Fra Rättvik drage vi til Mora, hvor Gustav talte til Menigheden; vi drage op til Porphyr-Værket, hvor de prægtige Skaale slibes; vi ride paa den eensomme, smalle Skovvei op til Finnernes Hytter. Eensomt og helligt, broget og herligt er det i Dalarne, deiligst dog ved Siljan.

Maler, tag Skizzebog og Farver, drag op i Dalarne, Billed ved Billed vil aabenbare sig for Dig.

Kom her i Foraarstid, naar de unge Karle drage i Leir til Vaabenøvelse, stil Dig ved Veien, lidt fra hvor Ledet aabnes, og hele Stimmelen kommer med Spillemanden foran. Børn og Gamle staae paa Høien under den hængende Birk og vinke Levvel.

Træd ind i „Klädstugan", rigere Farvepragt end her frembyder ingen Stue i Tyrkernes farvebrogede Hjem. Klædningsstuen er sædvanligviis et fritstaaende Træhuus, der opbevarer Formuen af Klædningsstykker, det er reist paa høie Pæle, for at ikke Rotter eller slige Dyr skulle slippe derop, Trappen stilles op til Døren og Du kommer ind. Under Loftet og hen ad Væggene hænge, udspændt paa Tøndebaand, Fruentimmernes Skjørter og Kjortler af alle Farver, en Mængde i det utrolige, hver Person i Familien eier tidt sytten, atten Stykker, Her hænge Forklæder og Livstykker, her hænge Karlenes Kjoler, Veste og Buxer; Strømperne synes at mylre frem, saa mange ere der, Lintøiet, baade det ærmeløse og Overstykket hertil har sin bestemte

Plads herinde.. Gulvet er som oversvømmet af Sko, saa klodsede, kunstige, pukkelryggede og træskoformede, at det synes en heel Opfindelse at lave dem saaledes. Psalmebøgerne staae i Række paa den blomstermalede Hylde; Væggen selv, hvor man kan see den for Klædningsstykker, er ogsaa malet. Der f. Ex. svæver Propheten Elias paa sin Ildvogn, trukket af Solheste, der i Tegningen temmeligt see ud som Grise; ogsaa Jakob, der bryder sig med Jehova, kan man see, og Jehova har Livkjole, Skindbuxer og lange Støvler. Henover Vinduerne staae Bibelsprog og Navne; Tulipaner og Roser blomstre der, som de aldrig blomstre i Naturen. Giv os et Billed af Klædningsstuen idet at unge Piger hente der deres Pynt, eller hænge den op igjen.

„Det er ikke noget at male!" siger Du maaskee, naa, saa er det noget at see, kom kun.

Maler og Digter, tag hinanden i Haanden, kom op til Dalarne, det fattige Land er rigt paa Skjønhed og Poesie, rigest dog ved Siljan-Søen.

XX.

Tro og Videnskab.

(Prædiken i Naturen.)

Sandhed kan aldrig stride mod Sandhed, Videnskaben aldrig stride mod Troen, vi tale naturligviis om dem begge i deres Reenhed; de mødes og de bestyrke Menneskets herligste Tanke: Udødelighed. Og dog siger Du: jeg var roligere, jeg var tryggere, da jeg som Barn lukkede mine Øine ved min Moders Bryst og sov ind, uden Grublen, rullende mig ene ind i Troen.

Denne Forudvidenhed, denne Forstands Sammensætning i Alt, det ene Leds Gribenind i det andet, fra Evighed til Evighed, river en Støtte fra mig, min Tillid til Bønnen, den, som er Vingerne til min Gud! løsnes de, da falder jeg afmægtig i Støvet, uden Trøst og Haab. Vel bøier jeg mig for Kundskabens Lys, stort og herligt, men jeg synes deri er en Menneske-Hovmod, at ville være kloge som Gud. „Det skulle I blive!" sagde Slangen til Menneskene, da den vilde forføre dem til at æde af Kundskabens Træ. Gjennem min Forstand maa jeg erkjende Sandheden af hvad Astronomen lærer og beviser; jeg seer den forunderlige, uendelige Guds Forstand i Verdens hele Bygning, i det Smaa og det Store, hvor det slutter sig til hinanden, griber ind i hinanden til en uendelig harmonisk Heelhed, — og jeg skjælver i min høieste Nød og Sorg, hvad kan min Bøn forandre, der hvor Alt er Love fra Evighed til Evighed.

Du skjælver idet Du seer Almagten, der aabenbarer sig i Alkjærligheden, det Væsen, hvor, efter Menneske-Udtryk — Forstand og Hjerte er eet; Du skjælver idet Du veed, at han har kaaret Dig til Udødelighed.

Jeg veed det i Troen, i Bibelens hellige, evige Ord. Videnskaben lægger sig som en Steen over min Grav, men min Tro er det, som sprænger den.

Det er ikke saa! den mindste lille Blomst prædiker fra sin grønne Stilk, i Videnskabens Navn: Udødelighed, hør den! ogsaa det Skjønne fører Beviset for Udødelighed og med den Forvisning fra Tro og Videnskab, vil den Udødelige ikke skjælve i sin høieste Nød, Bønnens Vinger vil ikke løsnes, Du vil troe paa Kjærlighedens evige Love, som Du troer paa Forstandens Love.

Naar Barnet river Blomster af Marken og bringer os den hele Haandfuld, hvor een sidder op, een ned, kastede mellem hverandre, da er det i hver enkelt vi see Skjønheden, denne Harmoni i Farver og i Former, som gjør vort Øie saa ve

Instinktmæssigt ordne vi, og hver enkelt Blomst smelter sammen i en Skjønheds Heelhed, saa at vi see ikke paa den, men paa den hele Bouquet. Opfattelsen af Skjønheds-Harmonien er et Instinkt i os, den ligger i vort Øie og i vort Øre, disse Broer mellem vor Sjæl og det Skabte om os. I alle vore Sandser er en saadan guddommelig Gjennemstrømning i vort hele Væsen, en Stræben efter det Harmoniske, som det viser sig i alt det Skabte, selv i Luftens Pulseslag, synliggjorte i Klangfigurer.

I Bibelen staaer det Udtryk: „Gud i Aand og Sandhed", og herfra kunne vi meest betegnende finde Udtryk for den Erkjendelse, vi kalde Følelsen af det Skjønne; hvad andet er vel den, end „Aand og Sandhed", denne Aabenbarelse af Gud, og ligesom vor egen Sjæl lyser ud af Øiet og i den fine Bevægelse omkring vor Mund, saaledes lyser, i det Skabte, Billedet frem af Gud i Aand og Sandhed. Der er Harmoni-Skjønhed fra det mindste Blad og Blomst, til den store, fyldige Bouquet, fra vor Jord selv, til de talløse Kloder i Himmel-Rummet; saavidt som Øiet seer, saa langt Videnskaben naaer, er Alt, — Smaat og Stort, — Skjønhed ved Harmonien.

Men see vi nu til Mennesket, for hvem vi have det høieste, det helligste Udtryk „skabt i Guds Billede", Mennesket, der formaaer at opfatte og optage i sig al Guds Skabning, da synes Harmonien i det Skabte her at være brudt. Idet vi fødes ere vi Alle lige! som Skabninger staae vi lige i: „intet at kunne fordre som Ret." Hvor forskjelligt tildeler Gud os Evner! Enkelte faae saa uendelig store, Andre saa ringe; i Hjem og Forhold stiller Gud os ved Fødselen, og hvor uendeligt Mange af os tildeles ikke de haardeste Kampe; vi blive der satte, der indførte; hvor Mange kunde ikke med Ret sige: „det var mig bedre, om jeg aldrig var født!"

Menneskelivet, det Høieste her paa Jorden, kom altsaa ikke

under Harmoniens Skjønheds Love! det er utænkeligt, det er en Uret, og kan saaledes ikke finde Sted.

Livets Disharmoni ligger i, at vi kun see en lille Deel af vor Tilværelse, nemlig den her paa Jorden; der maa være et fortsat Liv, en Udødelighed.

Det prædiker Du for os, Du mindste Blomst, som Alt hvad skabt er i Skjønhed og Harmoni. Hørte vor Tilværelse op i Døden her, da var det Fuldkomneste af Gud ikke fuldkomment, Gud ikke Retfærdighed og Kjærlighed, som Alt i Naturen og Aabenbaringen besegler det; og peger man os hen paa den hele Menneskehed, som den, hvori Harmonien vil aabenbare sig, da synker al vor Stræben og Virken hen til Coraldyrets Virksomhed; Menneskeheden bliver da kun et Storheds Monument for Skaberen, han viser da kun sin Herlighed, men ikke sin høieste Kjærlighed. Alkjærlighed er ei Selvkjærlighed! — Udødelighed eie vi!

I denne rige Bevidsthed løftes vi mod Gud, grundsikkre i, at hvad der skeer med os, skeer til vort Bedste! vort jordiske Die formaaer kun at see til en vis Grændse ind i Rummet, vort sjælelige Blik naaer ogsaa kun til et vist Maal, men hiin Side det maae de samme Alkjærlighedens Love herske, som her. Den evige Forstands Forudviden kan ikke ængste os; vi Mennesker kunne i os selv fatte et Begreb om den. Vi vide fuldkomment, hvad Udvikling der i de forskjellige Aarstider maa finde Sted, vi vide Tiden for Blomsterne og for Frugterne, hvilke Arter der ville fremkomme og trives, Modenhedens Tid, naar Stormene maae herske og naar det er de visse Regntider. Gud maa, og det i en uendelig høiere Grad, have samme Kundskab til sit Skabte: Universets Kloder, som vor Jord, og Menneskeslægten her; han maa vide: — og her blive Aartusinder for ham, som en Dag for os, — da maa den Udvikling, den Blomstren i Menneskeslægten finde Sted, da vil de Lidenskabens, de Udviklin-

gens Storme herske og under disse Characterer komme til Udvikling, Personer blive mægtige Drivhjul, hver være et født Guds Menneske. Historien viser os dette, Led griber ind i Led, i Aandens Verden som i det materielt Skabte; Viisdoms-Diet, Fader-Diet omfatter det Hele! — og skulle vi da ikke kunne, i Hjertets Nød hernede, bede med Fortrøstning til denne Fader, bede som Frelseren bad: tag denne Kalk fra mig, dog skee ikke min, men din Villie! — disse sidste Ord glemme vi ikke! og vor Bøn vil opfyldes, er den til vort Vel, og er den ikke det, da lad os, som Barnet her, der i sin Sorg kommer til sin jordiske Fader, og hos ham ikke faaer Ønsket opfyldt, dog vederqvæges ved milde Ord og Fornuftens kjærlige Tale, saa at Diet græder Sorgen blød og Barnesmerten mildnes. Det vil ogsaa i Bønnen skjænkes os! Diet vil faae Taarer, Hjertet Fortrøstning! og Hvo er vel trængt saa dybt ind i Sjælenes Veie, at han tør benegte, at Bønnen er Vingen, der hæver os til den Indskydelsens Sphære, hvorfra Gud vil række os Hjelpens og Naadens Oliegreen.

Just ved at vandre med aabne Øine paa Videnskabens Vei see vi Forkyndelsens Herlighed. Menneskeslægtens Viisdom er kun et Spand paa Aabenbarelsens høie Søile, der bærer Gud, men dette korte Spand vil vore gjennem Evigheden, i Troen og med Troen. Videnskaben er som en chemisk Prøve, der siger at Guldet er ægte.

XXI.

I Skoven.

Vi ere et langt Stykke over Elven, vi have forladt Kornmarkerne og ere netop komne ind i Skoven, hvor vi holde ved

det lille Vertshuus, som til Midsommersfest er pyntet over Dør og Vinduer med grønne Grene. Hele Kjøkkenet er pyntet med Birk og blomstrende Rønnebærgrene; Knækkebrødet hænger paa lange Stænger under Loftet, Skovørkenens Manna svæver over Hovedet paa den Gamle, som just staaer og skurer sin Messingkjedel blank. Skjænkestuen, hvor Bønder sidde og svire er ligesaa stadselig pyntet med Grønt. Midsommer reiser overalt sin Løvhytte, dog størst er den i Skoven selv; milevidt strækker den sig, milevidt gaaer vor Vei, der, uden at vi øine et Huus eller muligt møder Kjørende, Ridende eller Gaaende. Kom! Holdkarlen spænder friske Heste for Vognen, kom med ind i den store Skov-Ørk, vi have jevn, banet Vei at fare, Luften er sommervarm, og Duft af Birk og Linnéa. Det gaaer Bakke op og ned, altid i Bugter og derved i Afvexling, men dog altid Skoven, den tætte, tykke Skov; vi komme forbi smaa Søer, de ligge saa dybe og stille, som om de gjemte Natten og Søvnen bag deres mørke Glasflade. Nu ere vi ved en Skovslette, hvor rundt omkring kun staae forkullede Træstubbe oven over Roden; sort, afbrændt og øde er den lange Strækning, ikke en Fugl sees flyve hen derover. Nu hilses vi igjen af høie Hænge-Birke; et Egern springer legende over Veien og op ad Træet; vort Øie speider hen over den skovgroede Bjergside, der saa langt, langt, skraaner opad, men der øines endnu intet Huus, intetsteds stiger den blaalige Røgsky, der viser, at her findes Mennesker. Solen skinner varm, Fluerne dandse om Hestene, sætte sig paa disse, flyve igjen op, dandse for paany at hvile og sidde stille, de tænke maaskee da: „nu gaaer det ikke mere fremad, der er ingen Bevægelse, vi sidde jo stille!" de tænke som mange Mennesker tænke, og huske ikke, at Tidens Heste altid flyve frem med os! Hvor her er eensomt! velsignet eensomt! man er saa deiligt ene med Gud og sig selv. Som Sollyset strømmer hen over Jorden og over de udstrakte, eensomme Skove, saaledes strømmer Guds

Aand over Menneſket og ind i Menneſket. Ideer og Tanker udfolde ſig fra Sjælens Dyb, det uendelige, uudtømmelige, ſom han er det, ſom Magneten, der tildeler Jernet af ſine Kræfter, og ſelv ingen miſter derved. I Skovnaturen her, paa den lange, eenſomme Vei gjennem den bliver der juſt Færdſel paa Tankens Landevei gjennem vort Hoved. Underlige, rige Caravaner drage forbi fra Digternes Værker, fra Erindringens Hjem, og nye, ſom Øieblikkets Omgivelſe føder. Der komme fromme Barneproceſſioner med vaiende Faner og glade Sange; der komme dandſende Mænader, Blodets vilde Bacchanter. Solen brænder hedt her i den aabne Skov, det er ſom om Sydens Sommer havde lagt ſig her op i nordiſk Skov-Eenſomhed, udſøgt ſig en Skovdal, hvor den hviler paa Solens hede Straaler og ſover; derfor denne Stilhed, ſom var det Nat, ingen Fugl høres, ingen Green rører ſig? Hvad drømmer Sydens Sommer her oppe i Nord mellem Graner og duftende Birke? I Oldtids-Skrifter fra Sydens claſſiſke Jordbund meldes der Sagn om mægtige Feer, ſom i Svaneham fløi op mod Norden, til Hyperboreernes Land, „oven om Nordenvinden", deroppe i de ſtille, dybe Søer badede de ſig og vandt forynget Skikkelſe. Vi ere i Skoven her ved diſſe dybe Søer, vi ſee Svaner i Flok flyve hen over os, ſvømme paa de ſtride Elve og paa de ſtille Vande. Mod Veſt og mod Nord ſtrækker ſig Skoven, altid ſtørre, altid tættere; Kjøreveiene ſlippe, og kun til Heſt kommer man didhen ad den eenſomme Sti til Grændſen. — Sagn om „Digerdødens Tid" rinder her i Tanken*), da Peſten drog gjennem Landene, og forvandlede dyrkede Marker og Byer, hele Sogn til Vildmark og Skov. Forladt og glemt, overvoxet med Mos, Græs og Buſke ſtode, i Aaringer, Kirker dybt i Skoven. Ingen vidſte om dem meer,

*) 1530.

indtil i et nyt Aarhundred en Jæger forvildede sig hid, hans afskudte Piil faldt tilbage fra den grønne Muur, hvis Mos han løsnede, — og Kirken var fundet. Skovhuggeren fældede Ved, hans Øre slog mod den overgroede Klippevæg, og den gav efter for Slaget; Fyrreplankerne faldt, og en Kirke fra „Digerdøden" var fundet, atter skinnede Solen klart gjennem Dør og Vindues-Aabning ind paa Messingkronen og Alteret, hvor Nadverkalken endnu stod. Gjøgen kom og satte sig og kukkede: mange, mange Aar skal Du leve.

Skov-Ensomhed, saadanne Billeder opruller Du her for Tanken. Skov-Eensomhed, gjennem dine hvælvede Sale drager Folket med Qvæg og Huusgeraad, nu ved Sommertid; Børn og Gamle drage til den eensomme Græsgang, hvor Echoet boer, hvor Folkesangen springer frem, som den vilde Bjergblomst.

Lifligt de synge:

Klang! sade bjälla
Långt bort i fjella.
Der gal göken,
Der vexer löken.
Der springer svala,
Der är godt att vara,
Dit sk'a vi fara! *)

Seer Du Toget! mal det om Du kan. Den brede Pindevogn, høit belæsset med Kister og Tønder, med Stol og med Krukke; den blanke Kobberkjedel og Tinfadet skinner i Solen. Øverst paa det hele Læs sidder den gamle Mormo'er og holder paa sin Spinderok, der slutter Pyramiden. Fader kjører Hesten,

---

*) Melodien til denne og flere Sange fra Dalarne findes i **Svenska vall visar och hornlåtar, utgifna af Richard Dybeck 1846.**

Moder bærer paa Ryggen det mindste Barn, syet ind i et Skind; Skridt for Skridt gaaer Toget; Qvæget drives af de halvvorne Børn, de have stukket een af Køerne en Birkegreen mellem Hornene, men den synes ikke stolt af denne Pynt, den gaaer i samme stille Gang som de Andre, og slaaer med Halen efter de næsvise Fluer. Bliver Natten kold paa den eensomme Græsgang, da er her Ved nok, Træet falder af sig selv, det falder af Ælde og ligger og raadner derinde. Men vogt Baalet vel, frygt Ildaanden i Skovørkenen; han kommer fra det ikke slukkede Baal, han kommer fra Tordenskyen, ridende paa den blaa Lynstraale, der tænder Jordens tykke tørre Mos; Træer og Buske tændes, Flammen slaaer fra Træ til Træ, det er som et Sneefog af Ild, Luen flyver op i Toppen af Træerne, hvilken Knagen og Brusen, som var det Havet i sin Gang. Fuglene flyve i Skarer op og synke ned qvalt af Røgen; Dyrene flygte, eller brændes op omspændte af Ilden. Hør deres Skrig! Ulvens og Bjørnens Skrig, kan Du kjende det. Kun Vindstille, Regndage og Skovsletterne selv mægte at begrændse Ildhavet; den brændte Skov staaer da forkullet i sorte Stammer og sorte Stubbe, som vi saae det her i Skoven ved den brede Hovedvei; paa denne holde vi os, men slettere og slettere bliver den, og er egentlig slet ikke Vei, den bliver først til nu; store Stene ligge halv udgravede hvor vi kjøre, store Træer ere omkastede og netop faldne hvor vi skulle frem; vi maae af Vognen, Hestene spændes fra; Bønderne hjelpe med at løfte og skyde Vognen over Grøfter og ubanet Sti. Solen skinner ikke mere, der falder enkelte Regndraaber og snart er det en jevn Regn, — men hvor Birken dufter derved! Der er i Afstand reist Hytter af løse Træstammer og friske grønne Grene, og inde i hver brænder en stor Ild; see, hvor den blaa Røg hvirvler gjennem det grønne Løvtag, Bønder staae derinde i Arbeide, hamre og smede; der synges iblandt:

„Stackars du min gosse,
Som uti skogen står!
Åh, utan skor och tofflor!
Det går väl, som det går."

Hist holdes Maaltid, her er man ifærd med at lægge en Mine for at sprænge Klippestykket; — — og stærkere og stærkere falder Regnen, og prægtigere dufter Gran og Birk.
Det er deiligt i Skoven!

XXII.

Stemninger.

1.

(Moll.)

Hvil sødt,
Som var Du lagt i Dødens Skrin,
Du min Erindrings Rose saur og stin!
Du er ei Verdens meer, Du er kun min.
For Dig jeg synger, mine Taarer trille.
Natten er smuk, Natten er stille; —
Dødt! — Alt er dødt!

2.

(Dur.)

I Bøgenes Ly, hvor Skovmærken groer,
Hvor gjerne Vandreren kommmer,
Hvor Storken i Træet bygger og boer,
Og Kukkeren synger Skjærsommer,

Ved det speilklare Hav, ved det svulmende Hav,
Grav der min Grav!

Ja, giv mig en Grav ved det aabne Hav,
I Ly af de duftende Boge,
Den vilde Rose skal grove paa min Grav,
Og Born der Legeplads søge.
Ved det speilklare Hav, ved det svulmende Hav,
Grav der min Grav!

XXIII.

Fahlun.

Vi vare endelig ude af Skoven, og saae foran os en By i tyk Røg-Omhylling, som de fleste engelske Fabrikbyer vise sig, men her var Røgen grønlig, det var Staden Fahlun. Veien gik nedad mellem store Banker, blevne til af det fra Smelteovnene bortkastede Affald, der seer ud som udbrændt størknet Lava; ingen Spire var at see, intet Græsstraa pippede frem ved Veikanten, ingen Fugl fløi forbi, en stærk Svovllugt, som mellem Kraterne i Solfatara, fyldte Luften. Kirkens Kobbertag skinnede med irret Grønt; lange, lige Gader aabnede sig, dødsstille var her, som om Sot og Syge laae inde i disse mørke Træhuse, og skræmmede Beboerne fra at komme ud; dog Sot og Syge komme her kun til enkelt Mand. Da Pesten rasede i det svenske Land, tyede de Rige og Mægtige just her til Fahlun, hvis svovlfyldte Luft var den eneste sunde. Et okkerguult Vand løber som Bæk mellem Husene, der af Røgen fra Gruber og Smelteovne have faaet en egen Farvetinte, selv ind i Kirken er Kobberrøgen trængt; de slanke Kirkepiller ere mørke af den. Det var tilsæl-

digviis Tordenveir, da vi kom; men dette Bulder og disse Lyn pasfede juft til Byen Fahlun, der viser sig, som om den var reist paa Randen af et Krater.

Vi gik ud til Kobbergruben, der giver hele Egnen Navn af „stora Kopparberget"; dets Rigdom blev efter Sagnet opdaget ved, at to Geder, der stangedes, stødte mod Jorden med Hornene, og fik da Kobberærts paa dem. Fra den eensomme okkerrøde Gade kom vi derud mellem de høie Dynger af udbrændt Affald og Steenbrokker, der ere voxede til hele Volde og Høie. Fra Smelteovnene skinnede Ilden i grønne, gule og røde Tunger under en blaagrøn Røg; halvnøgne, sortsmurte Karle væltede store, glødende Ildmasser, saa Gnisterne sygede rundt om. Man kom til at tænke paa Schillers „Gangen til Jernværket". Fra de opkastede Dynger, hvor Ilden nedenfra var i fuld Virken, væltede den tykke Svovlrøg; Vinden drev den tvers over Veien hvor vi skulde frem. I Røg, og gjennemtrukket af Røg, ligger Bygning ved Bygning, men underligt kastede mellem hverandre; Jord- og Steendynger, som var det ufuldførte Forstandsninger, strække sig rundtom, Stilladser og lange pludseligt afbrudte Træbroer, vare reiste der. Store Hjul dreiede sig, lange Toug og Jernkjæder vare i en bestandig Bevægelse. Og vi stode foran et uhyre Svælg, „stora Stöten" kaldet; før var det i tre Dele, men det styrtede sammen; nu seer denne mægtige Sænkning ud, som en stor Dal; de mange Aabninger dernede ind til Schachterne see ovenfra ud som Jordsvalens sorte Redehuller i Leerskrænterne. Der laae et Par Træhytter dernede. Nogle Fremmede i Bjergmandsdragten med deres Fører kom frem paa Bunden, hver med den tændte Fyrrespaan, og forsvandt igjen i et af de sorte Huller. Inde i mørke Træhuse, hvor tætved store Vandhjul dreiede, kom fra svimlende Svælg, fra smalle, dybe Brønde nogle af Arbeidsfolkene; de stode i deres Træsko, To og To, paa Randen af Tønden, der, hængende i stærke Jernkjæder,

heisedes op. Syngende og svingende Tønden til alle Sider kom de nok saa lysteligt. Vanen gjør forvoven. Man fortalte, hvorledes tidt Een og Anden, under Opfarten, traadte af Kaadhed ud af Tønden og satte sig mellem de løse Stene paa det fremspringende Klippestykke, medens der dybt dernede blev skudt og sprængt saa det rystede efter, og Stenene rundt om ham ramlede ned; varede man da den Forvovne, da havde han til Svar den sædvanlige Vittighed her: „Jeg har jo aldrig slaaet mig ihjel før!"

I enkelte Schachter stiger man ned ved et Maskineri, bestaaende af to lige for hinanden stillede Jerntrapper, der vexelviis bevæge sig op og ned, saa at man ved at træde over paa det opadstigende Trin til den ene Side og derpaa over paa det andet idet det gaaer i Veiret, bestandig løftes opad; ved at gaae paa de nedad synkende kommer man saaledes ogsaa efterhaanden til Bunden. Det er meget let, blev der sagt, man maa kun stige rask til, at ikke Foden kommer imellem og bliver knust, og saa maa man huske paa, at her ikke er Rækværk, og lige udenfor er den dybe Afgrund, som man kan styrte i. — Den dybeste Schacht har lodret Dyb af over hundrede og halvfemsindstyve Favne; her er iøvrigt slet ingen Fare, siges der, man maa kun ikke være svimmel, og ikke være angest. Med en brændende Fakkel steg en af Stigerne ned, Flammen belyste den mørke Fjeldvæg, og blev lidt efter lidt et svagere Skjær kun, der snart forsvandt. Man fortalte os, at et Par Dage forud havde fem, sex Skoledrenge listet sig herind, og fundet Morskab ved, i Bælmørke at stige fra Trin til Trin paa disse ligesom levendegjorte Stiger; men tilsidst vidste de ikke ret op eller ned, og havde da begyndt at raabe og skrige om Hjelp; de slap da lykkeligt den Gang.

Ved en af de store Aabninger, „Fedt Mads" kaldet, findes rige Kobberminer, men som endnu ikke ere rørte; en stor Bygning staaer der ovenpaa; her i Svælget var det, 1719, at man

fandt Liget af en ung Bjergmand, der syntes at være faldet ned samme Dag, saa uforandret saae han ud, men Ingen kjendte ham; da traadte en gammel Kone til, og brast i Graad; den Døde var hendes Brudgom, som for ni og syrgetyve Aar siden var forsvundet; hun stod rynket og gammel, han var ung, som da de sidste Gang mødtes*).

Vi gik til „Værthuset", som det kaldes, hvor Vitriolen sættes. Som lange Stykker græsgrønt Sukker voxte den om lange Vinde, der staae ned i det kogende Vand. Dampen var ætsende stærk, Luften herinde lagde sig paa vor Tunge, det var ligesom om man gik med en irret Skee i Munden. Det var ordentlig en Forfriskning at komme ud igjen i den fortyndede Kobberrøg under aaben Himmel.

Ligesaa dampende, udbrændt og værtløs som Grube-Egnen er paa denne Side Byen, ligesaa forfriskende, grønt og frodigt er det paa den modsatte Side af Fahlun; høie løvfulde Træer voxe tæt op til de yderste Huse. Man er strax i den friske Gran- og Birkeskov ud til Søen og til de fjerne, blaanende Bjerghøider ved Säther. Om Engelbrecht og hans Dalkarles Daad, om Gustav Wasas eventyrlige Vandring kunde Folket der fortælle Dig og vise Dig Minder. Men vi blive her i den røgindhyllede By, med de stille Gaders mørke Huse. Det var næsten Midnat, da vi endnu gik her og kom over Torvet; der var Bryllupsfest i et Huus, og en stor Skare Mennesker stod udenfor, Qvinderne nærmest, Mændene lidt mere tilbage. Efter gammel svensk Skik raabte de Brud og Brudgom frem, og de kom, de turde ikke andet; Brudepigerne med Lys i Hænderne stode paa hver Side. Det var et heelt Tableau: Bruden

*) I en anden Grube fandt man 1635 en Død, af friskt Udseende, næsten som en Sovende, men hans Klædning og de gamle Kobbermønter, der fandtes hos ham, vidnede om, at det var 200 Aar siden han her omkom.

med nedslagne Øine, Brudgommen smilende, og de unge Brudeterner leende over hele Ansigtet, og Folket talte: „vend jer lidt! nu Ryggen! nu Ansigtet! Brudgommen heelt om, Bruden lidt nærmere!“ og Brudeparret vendte sig, og Kritiken manglede ikke; her var den imidlertid til Roes og Hæder, men det er den ikke altid; det kan blive en piinlig, frygtelig Time for de To; behage de ikke Publicum, eller dette har Noget imod Partiet eller Personerne, da faae de det at vide; de høre maaskee ogsaa en og anden raa Spøg, ledsaget af Folkets Latter. Man har fortalt os, at selv i Stockholm, for nogle Aar tilbage, var endnu den samme Skik blandt de ringere Klasser, saa at et Brudepar, der, for at undgaae denne Udstilling, kjørte bort, blev standset af Mængden, Karreetdøren aabnet paa hver Side, og nu spadserede det hele Publicum igjennem Vognen, de vilde see Brud og Brudgom, det var deres Ret.

Her i Fahlun var Skuet gemytligt. Brudeparret smilte, Brudeternerne ligesaa, og Forsamlingen loe og raabte Hurra; paa den øvrige Deel af Torvet og i Gaderne rundt om var dødsstille og eensomt. Aftenrøden skinnede endnu, den gik over i Morgenrøden, det var Midsommertiden.

XXIV.

Hvad Straaene sagde.

Ude paa Indsøen gled en Baad, og Selskabet deri sang svenske og danske Sange; men ved Bredden, under den høie Hængebirk, sad fire unge Piger, saa smukke, saa svævende; og de rykkede hver op af Græsset fire lange Straa, og bandt disse to

og to sammen, foroven og forneden. „Nu skulle vi see, om de hænge fast i en Firkant," sagde Pigerne, „skeer det, da gaaer i Opfyldelse hvad jeg tænker paa!" og de bandt og de tænkte — Ingen fik at vide den hemmelige Tanke, Hjertets stille Ønske. En lille Fugl sang dog derom. Den Enes Tanke fløi over Hav og Land, over de høie Bjerge, hvor Mulen i Taage finder Vei, ned til Mignons skjønne Land, hvor Guder leve i Marmor og Farver. „Der hen, der hen! kommer jeg nogensinde der!" — det var Ønsket, det var Tanken; og hun aabnede Haanden, saae paa de sammenbundne Straa, — og de hang kun to og to bundne sammen.

Og hvor var den Andens Tanke? Ogsaa i fremmed Land, i Krudtdampen, mellem Blink af Kanoner og Vaaben, hos ham, Barndomsvennen, kjæmpende for Keiseren mod Ungarerne. „Kommer han tilbage karsk og glad, tilbage til Sverrigs fredelige, velafsluttede, lykkelige Land?" — Straaene viste ingen Firkant, en Taare bævede i Pigens Øine.

Den Tredie smilede, der var Ironi i Smilet. Skulde vor bedagede Ungkarl og den gamle Frøken derhenne, som nu vandre saa unge, smile saa unge og tale saa unge med hinanden, ikke blive et Brudepar før Kukkeren kukker næste Aar, see det gad jeg vide!" og Smilet sad Tænkerinden om Munden, men hun udtalte ikke sin Tanke, Straaene bleve skilte ad, og Ungkarl og Pebermø altsaa ogsaa. „Det kan dog gjerne skee alligevel!" tænkte hun vist; det laae der i Smilet, det laae der i Kastet, hvormed hun smed Straaene hen.

„Der er Intet jeg vil vide, Intet jeg er nysgjerrig efter!" sagde den Fjerde, men bandt dog Straaene sammen; thi ogsaa her var et Ønske levende — men ingen Fugl har sjunget derom; Ingen gjætter derpaa; gyng Dig kun tryg i Hjertets Lotus-Blomst, Du skinnende Colibri, dit Navn skal ikke udtales, og Straaene sagde ogsaa her — „uden Haab!"

„Nu De, nu De!“ raabte de unge Piger til en Fremmed, langveis fra Nabolandet, fra den grønne Ø, som Gefion pløiede fra det svenske Land. „Hvad Kjært vil De vide skal skee eller ikke skee! sig os Ønsket!“ — „Hvis Draklet lyder godt for mig!“ sagde han, „da skal jeg sige dem den stille Tanke og Bøn, hvormed jeg binder disse Knuder paa Græsstraaene, men har jeg ikke bedre Held end De, da tier jeg!“ og han bandt Straa til Straa, idet han leende gjentog: „det betyder ikke Noget!“ — Og han aabnede nu Haanden — hans Øine lyste klarere, hans Hjerte slog stærkere! — Straaene dannede en Firkant! „Det skeer, det skeer!“ raabte de unge Piger. „Hvad tænkte De paa?“ — „At Danmark snart maa vinde en hæderlig Fred!“ — „Det skeer, det skeer!“ raabte de unge Piger, „og naar det skeer, ville vi huske paa, at Straaene have sagt det forud!“

„Jeg vil gjemme disse fire Straa, bundne prophetisk i Krands for Seier og Fred!“ sagde den Fremmede, og var Draklet sandt, da tegner jeg dem det hele Billed, som vi sidde her under de hængende Birke ved Søen og see paa Säthers blaae Bjerge, hver af os bindende Straa ved Straa.

Et rødt Mærke blev skrevet i Almanaken 1849, det var den sjette Juli.

Et rødt Mærke blev samme Tid skrevet i Danmarks Historie, med sit Blod skrev den danske Soldat et Seiersmærke: Slaget ved Fredericia.

XXV.

Digter-Skiltet.

Skulde man male Digteren et Skilt, da vilde det vist være det meest betegnende, at male af Tusind og een Nat Scheherſad, ſom fortæller Hiſtorier for Sultanen. Scheherſad er Digteren, og Sultanen er Publicum, der ſkal behageligt underholdes, thi ellers halshugger han Scheherſad. Stakkels Scheherſad! — Mægtige Sultan!

I mere end tuſinde og een Skikkelſe ſidder Sultan-Publicum og lytter. Lad os betragte et Par af disſe Skikkelſer.

Der ſidder en guſten, gnaven Lærd; hans Livstræ bærer gloſebeſkrevne Blade, Flid og Udholdenhed kryber ſom Snegle paa den Svinelæders Bark; der er gaaet ham Møl i Maven, den er ſlet, meget ſlet. Tilgiv Sangens rige Fylde, den uoverlagte Be-geiſtring, det friſke, unge Sind! halshug ikke Scheherſad! men han halshugger hende aldeles.

Der ſidder en verdensprøvet Hjomfru; hun kommer fra fremmede Familier, fra et eenſomt Kammer, hvor hun ſad og fik Menneſkekundſkab; hun kjender det Romantiſke. Tilgiv, o Jomfru, om ikke Fortællingen ſpænder Dig nok, Du ſom har ſiddet ſpændt ved Hytøiet, og i dit Livs Proſa giſper efter Ro-mantik.

„Halshug!“ ſiger Hjomfruen.

Der ſidder en Skikkelſe i Slobrok, denne Nordens øſter-landſke Dragt for Grevebarnet, Durchlauchten, den rige Bryggers Søn, etcetera etcetera, — det læſes ikke ud af Slobrokken eller af Herreblikket og det fine Smiil om Munden, til hvilken Stilk han hører; hans Fordringer til Scheherſad ere netop de ſamme ſom Hypigens: ſpændes, risles ned af Ryggen, proppes med Myſterier, dem allerede ſalig Spieß kjendte.

Scheherſad er halshugget!

Viſe, oplyſte Sultan! Du kommer i Skoledrengens Skikkelſe; Romere og Græfere, ſpændte i Bog-Remmen, bærer Du paa din Ryg, ſom Atlas bar Himlen. Overſee ikke den ſtakkels Scheherſad, dom hende ikke, før Du har lært din Lexie og er Barn igjen — halshug ikke Scheherſad.

Unge, feſtklædte Diplomat, paa hvis Bryſt vi i Ordenstegn kunne tælle, hvor mange Hoffer Du med dit høie Herſkab har beſøgt, eller hvor tidt Du har bragt Breve, nævn med Mildhed Scheherſads Navn! tal om hende paa Franſk, at hun kan adles over ſit Modersmaal; overſæt af hendes Sang kun een Strophe, ſaa ſlet Du kan, men bær den ind i den ſtraalende Salon, og hendes Dodsdom hæves i Naadens føde „Charmant!"

Mægtige Knuſer og Opløfter: Bladenes Zeus, Ugeſkrifters, Maanedsſkrifters og Aviſernes Jupiter, ryſt ikke i Vrede dine Lokker, udſlyng ikke din Lynild, om Scheherſad ſynger anderledes end Du er vant til i din Familie, eller gaaer uden Suite af dine Bymænd.

Halshug ikke!

Endnu een Skikkelſe ville vi ſee, den farligſte af dem Alle, ham med den ſtormflodſvulmende Lovſang paa Læberne, den blinde Enthuſiaſt. Vaſkevandet fra Scheherſads Fingre er ham et Kaſtaliavæld, Thronen, han reiſer til hendes Apotheoſe, bliver hendes Skafot.

Det er Digterſkiltet, mal det!

„Sultanen og Scheherſad."

Men hvorfor ingen af de værdige Skikkelſer, de milde, ærlige og ſkjønne; de komme ogſaa, og paa dem fæſter Scheherſad ſit Die, ved dem hæver hun kjæft ſit ſtolte Hoved høit mod Stjernerne, og ſynger om Harmonien deroppe og hernede i Menneſkenes Hjerte.

Dette vilde gribe forſtyrrende ind i Skiltet „Sultanen

og Scheherſad". Dødsſværdet hænger over hende medens hun fortæller, og Sultan-Skikkelſen maa lade os vente, at det vil falde. Scheherſad er den ſeirende, veed vi af Arabiens Fortælling, Digteren er det, ſom hun; ſeirende, riig er han, ſelv i ſit fattige Kammer, i ſine eenſomſte Timer, da ſkyder frem Roſe ved Roſe, Boble ved Boble, Himlen lyſer med Stjerneſkud, ſom ſkabtes en ny Stjernehimmel, og den gamle rullede hen. Verden faaer det ikke at vide, det er Digterens egen Feſt, rigere end Kongers koſtelige Fyrværkeri. Han er lykkelig, ſom Scheherſad er det, han er ſeirende, han er mægtig; Phantaſien ſmykker hans Vægge med Tapeter, ingen Drot eier dem prægtigere. Følelſen lader Skjønheds-Accorden klinge til ham fra Menneſkeſlægtens Bryſt; Forſtanden løfter ham gjennem det Skabtes Herlighed til Gud, uden at han glemmer at ſtaae med faſte Fødder paa den ſikkre Jord. Han er mægtig, han er lykkelig, ſom Faa, vi ville ikke have ham paa Miskjendelſens Synderbænk til Ynk og Beklagelſe, vi male bare hans Skilt, dyppe i Farverne paa Verdens Vrangſide, og faae det Forſtaaelige af

„Sultanen og Scheherſad."

See det er det! — halshug ikke Scheherſad!

XXVI.

Dal-Elven.

Før Homers Heltetid var der ogſaa Helte, men de kjendes ikke, ingen Digter gav dem Navnkundighed; det er ligeſaa med Natur-Skjønheder, de maae gjennem Ord og Billeder føres ud i Verden for Mængdens Øie, faae et Slags Verdens-Patent paa

hvad de ere, og da først blive de levendegjorte. Nordens Elve bruse tusindaarige i ukjendt Skjønhed. Verdens store Landevei løber ikke herop; intet Dampskib fører bequemt den Reisende ad Dal-Elvens Strømning, Fald paa Fald gjør et ubetaleligt Slusevæsk nødvendigt. Saa vidt vi vide er Schubert den eneste Fremmede, der har skrevet og talt om Dalarnas vilde Pragt og sydlandske Skjønhed, og fremhævet især Dal-Elven og dens majestætiske Elfkarleby Fald.

Klar som et Havs Bølger strømmer den mægtige Elv, i uendelige Bugter, gjennem Skovørkener og vexlende Sletter, snart udvidende sit dybe Leie, snart indtrængt, afspeilende de hældende Træer og eensomme Byers røde Bjælkehuse, snart styrtende som Fos over mægtige Klippeblokke. Milevidt fra hinanden, ud af Bjergryggen mellem Sverrig og Norge, kommer Øster- og Vester-Dalelven, der først oven for Bålstad flyde sammen i eet Leie. Elve og Søer have de optaget i deres Vande.

Søg herop! her er en Billed-Rigdom at finde, i det Du følger fra det piblende Væld ovenfor Finnens Hytte, og speider i hver Forgrening af Strømmene de optage. Ved den norske Grændse, i Sernasogn, sees det første mægtige Fald, Njupeskärs Vandfald. Bjergstrømmen styrter lodret fra Fjeldet i et Dyb af halvfjerdstyve Favne.

Vi dvæle ved den mørke Skovørk, hvor Elven synes at samle i sig Naturens hele dybe Alvor; Strømmen vælter sit klare Vand over Porphyrgrund, hvor Møllehjulet drives, og de kjæmpestore Porphyr-Vaser og Sarkophager slibes.

Vi følge Strømmen gjennem Siljan-Søen, hvor Overtroen seer Nøkken svømme som Flodhest med tanggrøn Manke, og hvor Luftspeiling viser Trolddoms-Syner paa den varme Sommerdag.

Vi seile paa Strømmen fra Siljan-Søen ind under Præstegaardens hængende Pile, hvor Svanerne samles i Flokke. Vi glide langsomt med Heste og Vogn paa den store Færge hen

over den dybe, stride Strøm under Bålstads maleriske Kyst, her breder Elven sig og ruller majestætisk gjennem et Skovlandskab, udstrakt og stort, som Nord-Amerika eier det.

Vi see den rivende Strøm under Avesta's gule Leerskrænter; som et flydende, flyvende Rav styrter det gule Vand i maleriske Fald ud for Kobberværket, hvor regnbuefarvede Jldtunger løfte sig og Hammerslag paa Kobberpladerne runge til Elvfossernes eensformigt brusende Drøn.

Og nu som Slutnings-Pragtbillede i Dalelvens Liv, før det taber sig i Østersøens Vande, viser sig Elfkarlebyfaldet.

Schubert sammenligner det med Faldet ved Schaffhausen, men vi maae huske, at Rhinen har ikke der slig Vandmasse, som den der styrter sig ved Elfkarleby.

Halvtredie svenske Miil fra Gefle, hvor Hovedlandeveien til Upsala gaaer over Dal-Elven, seer man fra den murede høie Bro, man skal over, hele det mægtige Fald. Tæt op til Broen er et Huus, hvor Bropenge betales, derinde kan den Fremmede overnatte, og fra sit lille Vindue see ud over de styrtende Vande, see dem i det klare Maaneskin, naar Mørket har lagt sig ind i Granens og Egens Tykning, og al Lysvirkning er i det skummende, flyvende Vand, see dem, naar Morgensolen spænder, i det zittrende Vandstøv, sin Regnbue som en luftig Farvebro fra Bredden til den skovgroede Klippe-Ø midt i Faldet.

Vi kom hertil fra Gefle, og saae allerede langt borte paa Veien de blaae Skyer af det knuste stigende Vandstøv løfte sig over de mørkegrønne Trætoppe. Vognen holdt nær ved Broen, vi traadte ud, og tæt foran os styrtede den hele, fulde Elv.

Maleren kan ikke give os paa Lærredet det sande levende Billede af et Vandfald, Bevægelsen deri mangler. Hvorledes vil man kunne beskrive det med Ord, udtale denne majestætiske Storhed, Farve-Skjønhed og piilsnare Fart, — man kan ikke, men

man prøver dog derpaa, fætter stykkevis med Ordene et Omrids sammen af det Speilbilled, vort Øie gav os, og som selv den stærkeste Erindring dog kun har i usikkre Streger.

Ovenfor Faldet deler Dal-Elven sig i tre Arme, de to omslutte en skovgroet Klippe-Ø, og styrte sig ned om dens glat afskaarne Steenvægge; det høiere Fald af disse er det rigeste; den tredie Arm gjør en Omvei, og kommer til Hovedstrømmen igjen først nedenfor de forenede Fald, der styrter sig ud, for ligesom at standse de to større, og rives nu i kogende Hvirvler bort med den piilsnare Strøm, der jager afsted, skummende mod de murede Piller, som bære Broen, som maatte de rives med. Landskabet, da vi saae det, oplivedes til Venstre ved en Mængde Geder, der græssede mellem Nøddebuskene, de vovede sig heelt ud til den yderste Skrænt, opfødte her og vante til Vandets dumpe Tordendrøn; til Høire fløi en Skare skrigende Fugle hen over de prægtige Egetræer. Kærrer, hver med een Hest for, og hvor Kjørekarlen stod opreist med Tømmen i Haanden, kom paa den brede Skovvei fra „Dens Bruk".

Derhen ville vi for at tage Afsked med Dal-Elven paa et af dens meest deilige Steder, en Plet, der levende henflytter den Fremmede ligesom i et langt sydligere Land, i en langt rigere Natur, end han anede den fandtes heroppe. Veien er smuk, Egen voxer her frodig og stærk med mægtig Bladkrone.

„Dens Bruk" ligger saa idyllisk deilig.

Vi kom derhen; der var Liv og Røre! Møllehjulene gik, svære Bjælker bleve gjennemsavede, Jern smedet paa Ambolten, og Alt ved Vandets Kraft. Arbeidernes Huse danne en heel By; det er en lang Gade med rødmalede Træhuse, under maleriske Ege og Birke. Grønsværet var saa fløielsblødt at see, og oppe paa Herregaarden, der foran Haven reiser sig som et lille Slot, var i Stuer og Sale Alt hvad Englænderen kalder comfort.

Vi traf ikke Værten hjemme, men Gjestfrihed er altid

Huus-Alf her. Vi fik det hjemligt og godt. Fisk og Fuglevildt blev fremsat dampende og duftende, som i de skjønne, fortryllede Slotte. Haven selv var en Fortryllelse; her stod tre henplantede Bøgetræer, og de trivedes. Alleen af de vilde Kastanier havde den stærke Nordenvind underligt rundet i Kronerne, de saae ud som om de havde været under Gartnerens Sax; i Drivhuset hang de guldgule Oranger; de prægtige Syd-Blomster havde i Dag faaet Vinduerne halvt op, saa at den kunstige Varme mødte den friske Solluft i Nordens Sommer.

Den Arm af Dal-Elven, som gaaer uden om Haven, er bestrøet med Holme, hvor deilige Hængebirke og Fyrretræer voxe i nordisk Pragt. Der er Smaa-Der med stille, grønne Lunde, der er Smaa-Holme med rigt Græs, høie Bregner, brogede Klokker og Kodriver; intet tyrkisk Tæppe har friskere Farver; Strømmen mellem disse Der og Holme er snart hurtigtrindende, dyb og klar, snart som en bred Aa med silkegrønne Siv, Aakander og brunfjedrede Rør; snart er den en Bæk med stenet Grund, og nu breder den sig ud i en stor, stille Mølledam.

Det er her et Landskab i Midsommer for Nøkkens Leeg og Elverpigernes Dandse. Her i Fuldmaanens Glands maa Dryaden fortælle Eventyr, Nøkken gribe Guldharpen, og troe at man kan blive salig, i det mindste en eneste saadan Nat.

Paa den anden Side af „Dens Bruk" bruser Hovedstrømmen, den fulde Dal-Elv. Hører Du de eenstonende Drøn! det er ikke fra Elfkarlebyfaldet det naaer herhid, det er tæt herved, det er Laa-Fossen, hvori Askøen ligger; Elven skummer og bruser over de springende Lax.

Lad os her mellem Klippestenene ved Bredden sidde i den røde Aftensol, der strøer Guldglands paa Dal-Elvens Vande. Herlige Flod! Kun et Par Secunders Arbeide har Du i Møllerne derhenne, og Du styrter Dig skummende over Elfkarleby-

klipperne ned i dit dybe Flodleie, der fører Dig til Østersøen, din Evighed.

XXVII.

Billeder i det Uendelige.

Ja, Billeder i det Uendelige, en Rigdom af Skjønhed er der i Verden om os, og det selv i det Smaa, i det øieblikkeligt Forsvindende, det, som Mængden slet ikke agter paa.

Vanddraaben fra den stillestaaende Vandpyt har en heel levende Verden i sig, men Døgnets Draabe af Hverdagslivet har ogsaa i sig en Verden af Billeder i Skjønhed og Poesie, luk bare dit Øie op for den.

Seeren, Digteren skal pege hen herpaa, og ligesom synliggjøre den med Mikroskopets Klarhed og Bestemthed, og da vil ogsaa Mængden see den, og siden paa sin egen Livsvandring selv blive den vaer, og som Seende glæde sig, thi Livet er ligesom blevet rigere — rigere paa Skjønhed.

Det stillestaaende Huusliv har sin Billed-Rigdom, hvad maa da ikke Reiselivet have den! selv der, hvor det kaldes trivielt, Billed ved Billed i det Uendelige opruller dog, om endogsaa Alt kun i det Smaa, i det meget Smaa, manglende alle store Momenter, dem man kalder Begivenheder, Landskaber, historiske Grupper, kort Blomsterne i Reise-Guirlanden; men denne selv er der dog — og af den ville vi give lidt, af dette Bladgrønne, disse i hinanden glidende Smaabilleder, der komme og forsvinde, poetisk hver, malede hver, og dog ikke nok til at stilles ene paa Staffeliet for at beskues.

En Times Tid fra Reisen give vi, een af de Timer, hvor,

det kan der ogsaa siges, der egentligt ikke passerede Noget, ingen Ting var at see, til at fortælle om, det var — ligefrem gjennem Skoven hen ad Landeveien.

Intet at fortælle og dog saa Meget.

Tæt ved Veien var en høi Banke, overgroet med Enebærbuske; de ligne i deres friske Tilstand Cypressen, men her vare de alle visne, og havde aldeles Farve somMephistopheles's Haar; forneden myldrede der med Sviin, magre og fede, smaa og store; midt paa Banken stod Svinehyrden, laset og barfodet, men med en Bog i Haanden, han var saa fordybet i Læsningen, at han ikke engang saae op, da vi kjørte forbi; maaskee en kommende Lærd, for de kommende Tider.

Vi kjørte forbi en Bondegaard, og netop idet vi kom forbi den aabne Port og saae ind til Hovedbygningen, hvis Tag var af Græstørv, og hvor en Mand laae ovenpaa og pudsede af, blev et lille Træ, som vist i et Par Aar havde voret paa Taget, hugget om; vi fore forbi lige i det at Øxen blinkede i Solen, og det lille grønne Træ faldt.

I Skoven var hele Jorden overvoret med Lilleconvaller, der blomstrede og duftede, det var næsten bedøvende. Solstraalerne faldt stærkt mellem nogle høie Fyrretræer, netop ned paa en Ædderkops colossalt udspændte Væv, hvori alle Traadene, der paa langs og paa tværs med mathematisk Nøiagtighed nærmede sig hverandre, glindsede som fine Prismer; midt i sit svævende Slot sad, fed og fæl, Ædderkoppen selv. Heren i Skoven var det, skulde vi sætte det i et Eventyr.

Vi kom til Vertshuset; der var uordentligt inde og ude, Alt var paa urette Plads. I Stuen havde Fluerne saaledes gjødet de hvidkalkede Vægge, at de kunde gjælde for malede; Meublerne vare invalide og med Støv, tykt nok til Overtræk. Landeveien udenfor gik op i bare Mødding og over den løb Husets Datter, ung og velskabt, hvid og rød og paa bare

Been, men med store Guldringe i Ørene; Guldet skinnede i Solen mod de blomstrende røde Kinder; hendes hørgule Haar havde løst sig og hang om den smukke Skulder. Havde hun vidst sin egen Deilighed, saa havde hun bestemt vasket sig!

Vi gik hen af Veien, der laae et Huus, hvidtet og venligt, ganske Modsætning til Gaarden. Døren stod aaben; derinde sad en ung Moder og græd ved sit døde Barn; der stod en ganske lille Dreng ved Siden af hende, den Lille saae med kloge, spørgende Øine paa Moderen, aabnede de smaa Hænder, i hvis Huulhed han skjulte en lille Sommerfugl, han havde fanget og bragt; og Sommerfuglen fløi hen over det lille Liig; Moderen saae paa den og smiilte, hun forstod vist Tilfældets Poesie.

Og Hestene vare spændte for og Vognen rullede med os, og Billed paa Billed rullede op, i Skoven, paa Veien, og i Tanken med, Billeder i det Uendelige!

XXVIII.

Ved Dannemora.

Kjender Du Svimmel! Bed, at hun ikke griber Dig, denne Høidernes mægtige Lore-Ley, den onde Troldher fra Sylphidernes Land! hun omsuser sit Offer og hvirvler det i Dybet. Hun sidder paa den smalle Fjeldsti, tæt ved den bratte Skrænt, hvor intet Træ, ingen Ranke findes, hvor Vandreren maa knuge sig ind til Fjeldvæggen og roligt see fremad. Hun staaer paa Kirkens Spiir og nikker til Blytækkeren, der sidder paa sit svævende Stillads; hun lister sig ind i den oplyste Sal, hen til den nervøse, eensomt Staaende, midt paa det blanke, bonede

Gulv, og det svæver under ham, Væggene træde tilbage. Hendes Finger berøre et af vore Hovedhaar, og det er som Luften veg tilside og vi stod i et lufttomt Rum. Saaledes er hun efter vort Bekjendtskab.

Sidst mødtes vi med hende ved Dannemoras uhyre Svælg, hvorhen vi kom ad en bred, jevn, prægtig Landevei gjennem den friske Skov. Hun sad paa Fjeldvæggens yderste Kant. Hun stødte med sine sylespinkle Been til Tønden, der paa svære Bjælker hænger i Jernkjæder ud fra den taarnhøie Brokant ved Afgrunden. Den Reisende løftede ud over Dybet sin Fod, satte den paa Tønden, hvor en af Arbeiderne modtog ham og holdt ved ham, og Kjæderne raslede, Tridserne dreiede, Tønden sank langsomt svævende gjennem Luften, men han følte Farten, følte den gjennem Marv og Been, gjennem alle Nerver. I Nakken, ned af Rygraden blæste ham hendes isnende Aande, og Luften selv blev mere og mere kold, det var som Klippevæggen voxte over hans Hoved, altid høiere og høiere. Tønden gjorde en let Svingning, han følte den som et Fald, et Fald i Søvne, dette Puf i Blodet — men Farten blev ved; gik det opad igjen eller nedad? Det var ikke at skjælne i Fornemmelsen. Tønden berørte Jorden, eller rettere Sneen, den smudsig-traadte, evige Snee, som ingen Solstraale naaer ned til, ingen Sommervarme ovenfra smelter. Der lød et Drøn inde fra den gabende mørke Hule, en tyk Damp væltede ud i den friske Luft. Den Fremmede traadte ind i de sorte Huler, det syntes at knage over ham — og Ilden brændte, Sprængningerne tordnede, Vanddampene dryppede ned, Hammerslagene lød — og atter steg han i Tønden, der hævedes i Veiret. Med lukkede Øine sad han, men Svimmelen aandede paa hans Hoved og paa hans Bryst; hans indadvendte Øie maalte gjennem Tanken det svælgende Dyb, — det var rædsomt!

„Rædsomt!“ sagde han ogsaa, den brave, agtbare Fremmede,

vi traf der ved Dannemoras store Svælg. Det var en Mand fra Skaane, altsaa fra samme Gade, som Sjællænderen, naar Sundet kaldes Gaden. „Havde man dog været dernede!“ sagde han og pegede paa Svælget, „rigtig nede, og var saa oppe igjen. Det er aldeles ingen Fornøielse!“

„Men, saa lad være at stige ned!“ sagde jeg, „hvorfor vil De det?“

„Man maa jo, naar man først er her!“ sagde han. „Det er det Kjedelige ved at reise, at man skal see Alting; man kan jo ikke være Andet bekjendt! det er jo en Skam for En, naar man kommer hjem, og da ikke har seet Alting, hvad de Andre spørge om!“

„Har De ikke Lyst, saa lad være! see paa Reisen hvad der fornøier Dem! — Gaae De her to Skridt nærmere end de nu staaer, og bliv rigtig svimmel, saa har De fornummet Farten. Jeg skal holde paa dem, jeg skal beskrive Dem alt det Øvrige!“

Og det gjorde jeg, og Sveden sprang ham ud af Panden.

„Ja, saadan er det!“ sagde han, „jeg kan tydeligt fornemme det!“

Jeg beskrev det smudsig-graa Sneelag, som Sol-Varmen aldrig tøer op, Kulden dernede og Hulerne og Ilden og Arbeiderne o. s. v. o. s. v.

„Ja saaledes skulde man kunne tale om det!“ sagde han. „Det kan De, for De har seet det!“

„Ikke mere end De!“ sagde jeg. „Hen til Svælget kom jeg, Dybden saae jeg, Sneen dernede, Røgen, der væltede ud af Hullerne, men da jeg skulde skræve ud i Tønden, — tak! Svimmelen kildrede mig med sit sylelange Been, og saa blev jeg hvor jeg var. Farten ned har jeg følt gjennem Rygrad og Fodsaaler, og det saa godt som Nogen. Farten er det Piquante. Jeg har været i Harzen inde under Rammelsberg, rutschet ved Hallein gjennem Bjerget fra Toppen ned til Saltkogeriet, vandret

om i Roms og Maltas Katakomber. Hvad seer man i de dybe Gange? Mulm! Hvad føler man? Kulde og Tryk, Længsel efter Luft og Lys! — det er det Bedste, og det har vi nu!"

„Men det er dog saa mærkeligt! sagde Manden, og tog frem sin „Handbok för Resande i Sverige", hvoraf han læste: „Dannemora-Jerngruber ere de ældste, største og rigeste i Sverrig, de bedste i Europa, have ni og halvfjerdsindstyve Aabninger, sytten ere kun under Arbeide; Maskingruben er tre og halvfemsindstyve Favne!"

I det samme lød nede fra Dybet Klokkerne; det var til Tegn paa, at Arbeidstiden for i Dag var endt; Aftenrøden skinnede endnu heroppe paa Træernes Toppe, men nede i det dybe langt udbredte Svælg var det Tusmørke, derfra og ud af de sorte Huller mylrede Arbeiderne frem; de saae ud som Fluer, bitte smaa, de klattrede op ad de lange Stiger, der i deelte Afsatser hang op af den steile Klippevæg; høiere og høiere gik det, opad, opad, og altid bleve de større. Jernkjæderne peb i Bjælkestilladset, og Tønden heisedes i Veiret; tre, fire unge Karle stode med Træskoe paa Tøndens Kant, sladdrede lystigt og stødte med Foden mod Klippevæggen, saa de slingrede fra den; og dybt nede blev det mørkere og mørkere, det var som om Afgrunden blev dybere endnu dernede.

„Det er rædsomt!" sagde Manden fra Skaane. „Man burde dog have været dernede! bare for at man kunde bande paa, man havde været der! De har dog vist været dernede!" sagde han igjen til mig.

„Tro hvad De vil!" svarede jeg, og det samme siger jeg til Læseren.

XXIX.

Svinene.

Den kjære Charles Dickens har fortalt os om Svinet, og siden den Tid komme vi i Humeur ved blot at høre det grynte. Helgenen Sanct Antonius har taget det under sin Glorie, og tænker man paa „den forlorne Søn", saa er man midt i Svinestien, og foran en saadan var det netop at vor Vogn holdt stille ovre i Sverrig. Ved Landeveien der, tæt op til sit Huus, havde Bonden Svinesti, og det en, som der neppe findes flere af i Verden, det var en gammel Stads-Karreet; Sæderne vare tagne ud af den, Hjulene skaffede bort, og saaledes uden videre stod den paa Maven, og fire Sviin vare lukkede ind i den; om disse vare de første der havde været der, kunde man ikke see, men at den var født til Stads-Karreet vidnede Alt om, lige til den Saffians Las, som hang fra Loftet og vidnede om bedre Dage. Det er sandt hvert evige Ord.

„Øh!" sagde det derinde, og Karreeten klagede og knagede, det var jo en sørgelig Ende den havde taget. „Det er forbi med det Skjønne!" det sukkede den, det sagde den, eller det kunde den have sagt.

Vi kom her igjen om Efteraaret, Karreeten stod her, men Svinene vare borte, de vare Herrer i Skoven. Regn og Ruskregjerede, Blæsten rev af Træerne alle Blade, og undte dem ikke Ro eller Hvile. Trækfuglene vare borte. „Det er forbi med det Skjønne!" sagde Karreeten, og gjennem Naturen gik samme Suk, og fra Menneske-Hjertet klang det:

„Det er forbi med det Skjønne! med den deilige grønne Skov, med det varme Solskin og Fuglenes Sang, forbi! forbi!"

Det sagde det, og det knagede i Stammerne af de høie Træer, og der hørtes et Suk, saa inderligt dybt, et Suk, lige fra Hjertet af den vilde Rosenbusk, og den der sad der, det var Rosenkongen; kjender Du ham! han er bare Skjæg, det deiligste rødgrønne Skjæg; han er god at kjende. Gaae hen til de vilde Rosenhækker, og naar i Høsten alle Blomster ere borte, og kun de røde Hyben staae tilbage, seer man tidt mellem disse en stor rødgrøn Mosblomst, det er Rosenkongen; der groer ham et lille grønt Blad ud af Toppen, det er hans Fjer, han er paa Rosenbusken det eneste Mandfolk af sin Slags, og ham var det der sukkede.

„Forbi! forbi! — det Skjønne er forbi! Roserne ere borte, Træernes Blade falde af! her er vaadt, her er raat! Fuglene, som sang, tie stille, Svinene gaae paa Olden, Svinene ere Herrer i Skoven!"

Det var kolde Nætter, det var graae Dage, men Ravnen sad paa Grenen og sang alligevel: „bra', bra'!" Ravn og Krage sad paa den høie Green; de have stor Familie, og Alle sagde de „bra' bra'!" og Mængden har jo altid Ret.

Under de høie Træer i Huulveien var der stor Søle, og her laae Svineflokken, Store og Smaa, de fandt Stedet saa mageløst; „oui! oui!" sagde de; mere Fransk kunde de ikke, men det var jo altid Noget. De vare saa kloge og saa fede!

De Gamle laae stille, for de tænkte; de Unge derimod vare saa vimse, de havde ingen Ro paa sig; een lille Griis havde Krølle paa Halen, den Krølle var Moderens Glæde, hun troede, at Alle saae paa Krøllen og tænkte kun paa Krøllen, men det gjorde de ikke, de tænkte paa sig selv og paa det Nyttige, og paa hvad Skoven var til. Altid havde de hørt, at den Olden, som de aad, voxte paa Roden af Træerne, og altid havde de derfor rodet der, men nu kom en lille Een, for det er altid de Unge der komme med det Nye, han paastod, at Olden faldt ned

fra Grenene, han havde selv faaet een lige paa Hovedet, og det havde givet ham Ideen, saa havde han gjort Jagttagelser, og nu var han ganske vis i sin Sag. De Gamle stak Hovederne sammen, „øh!“ sagde Svinene, „øh! Stadseriet er forbi; Qvidderiet af Fugle er forbi! Frugter ville vi have! hvad der kan ædes, det duer, og vi æde Alting!“

„Oui! oui!“ sagde de Allesammen.

Men Svinemoderen saae paa sin lille Griis med Krøllen paa Halen. „Man maa ikke glemme det Skjønne!“ sagde hun.

„Bra' bra'!“ skreg Kragen, og fløi ned for at blive ansat som Nattergal; een skulde der jo være, og saa blev Kragen strax ansat.

„Forbi, forbi!“ sukkede Rosenkongen; „alt det Skjønne er forbi!“

Der var vaadt, der var graat, der var Kulde og Blæst, og gjennem Skoven og hen over Marken pidskede Regnen som lange Vandtaager. Hvor ere Fuglene, som sang, hvor ere Blomsterne paa Engen og de søde Bær i Skoven? Forbi, forbi!

Da skinnede der et Lys fra Skovhuset, som en Stjerne tændtes det og kastede sin lange Straale ud mellem Træerne; der lød en Sang derinde fra; deilige Børn legede der om den gamle Bedstefader, han sad med Bibelen paa Skjødet og læste om Gud og det evige Liv, og talte om Vaaren, der atter vilde komme, talte om Skoven, der skulde grønnes paany, Roserne, der vilde blomstre, Nattergalene, der vilde synge, og det Skjønne der igjen skulde sidde paa Høisædet!“

Men Rosenkongen hørte det ikke, han sad i det vaade, kolde Veir og sukkede: „forbi, forbi!“ — —

Og Svinene vare Herrer i Skoven, og Svinemoder saae paa sin lille Griis og hans Krølle.

„Der bliver altid Nogen, som har Sands for det Skjønne!“ sagde Svinemoder.

XXX.

Poesiens Californien.

Naturskattene afsløres os som oftest ved et Tilfælde, en Hund farvedes om Snuden ved den knuste Purpur-Snekke, og den ægte Purpurfarve var opdaget; et Par vilde Bøfler stangedes paa Amerikas guldrige Grund, og deres Horn bortskrællede Grønsværet, der dækkede den rige Guldaare.

„Ja, i gamle Dage," siger Mængden, „da kom Alting anderledes af sig selv! vor Tid har ikke slige Aabenbarelser, nu maa man slide og slæbe, vil man have Noget, man maa grave ned i de dybe Schachter efter Metallerne, der mere og mere tage af!" — og pludselig rækker Jorden sin Guldfinger frem fra Californiens Halvø, og vi see der virkeliggjort Monte-Christo's taabeligt digtede Rigdomme, vi see Aladdins-Hulen med dens rige Skatte. Verdens Skatkammer er saa uendeligt rigt; vi have, for ret at tale jevnt og ligefremt, i det Høieste strøget Toppen af Maalet, men Skjeppen er endnu fuld, hele det egentlige Maal er endnu fyldt tilbage. Ogsaa i Videnskaben ligger en saadan Verden aaben for Menneskeaandens Opdagelser —!

„Men i Poesien er alt det Største og Herligste fundet og vundet!" siger den sygnende Poet. „Lykkelig hver, der fødtes i tidligere Tider! da var der endnu mangt et Land at opdage, Poesiens rige Guld laae som Ærtset, der skinner frem af Jordfladen!"

Tal ikke saa! lykkelig er Du, Digter, der fødtes i vor Tid! Du arver alle de herlige Skatte, som dine Forgængere gav Verden, Du lærer af dem, at kun det Sande er evigt, det Sande i Naturen og Mennesket.

Vor Tid er Opdagelsernes Tid, — ogsaa Poesien har sit ny Californien.

„Hvor ligger det?" spørger Du.

„Kysten er saa nær, at Du ikke tænker paa, at der er den nye Verden. Som en kjæk Leander svøm med mig over Strømmen, de sorte Ord paa det hvide Papiir bære Dig, hvert Punktum er et Bølgeslag.

Det var i Bibliotheks-Salen —, for Peer og Poul stod der rundt om Reoler med mange Bøger, gamle og nye; Manuskripter laae i Bunke, der var Landkort og Glober — der sad flittige Folk ved smaa Borde og skrev ud og skrev ind, og det var intet let Arbeide, men pludseligen — der skete en stor Forvandling — Hylderne bleve til Terrasser for de herligste Træer, med Blomster og Frugt; tunge Druer hang mellem løvfulde Ranker, og Liv og Bevægelse var der rundt om. Til blomstrende Kjæmpegrave løftede sig de gamle Folianter og støvede Manuskripter, der sprang frem harniskklædte Riddere og Konger med Guldkrone paa, og Harperne klang, og Skjoldene klang, Historien fik Poesiens Liv og Fylde, thi en Digter var traadt derind; han saae de levende Syner, aandede Blomsternes Duft, krystede Druerne og drak den hellige Saft; men selv vidste han endnu ikke, at han var en Digter, Lysbæreren for Tider og Slægter.

Det var i den friske, duftende Skov, i Afskedens sidste Time; Kjærligheds Kys til Levvel blev Indvielsens Daab for det kommende Digterliv; og Skovens friske Duft blev rigere, Fuglenes Qviddren blev Melodier, der kom Sollys og kjølende Luftstrømme. Naturen bliver dobbelt deilig hvor en Digter gaaer.

Og som en Herkules paa Skilleveien stod han her; thi foran ham viste sig to Skikkelser, beredte at føre og tjene ham, den ene en gammel Morlille, den anden en Yngling, smuk som Engelen, der førte Bibelens unge Tobias. I den Gamles Kjortel var virket Blomster, Dyr og Mennesker arabeskagtig i hverandre,

hun havde store Briller, og holdt foruden sin Lygte en Pose, fyldt med gamle forgyldte Kort, Hexe-Apparater, og alle Overtroens Amuletter; støttende sig paa sin Krykkestok, rynket og skjælvende, var hun dog svævende som Engens Taage:

„Kom med mig, skal Du see Verden, som en Digter kan have Gavn deraf!" sagde hun. „Jeg tænder min Lygte, den er bedre end den Diogenes bar, jeg skal lyse op for Dig!" Og Lyset skinnede; den Gamle løftede sit Hoved og stod kraftig og høi, en mægtig Qvinde-Skikkelse, Overtroen var det. „Jeg er den Stærkeste i Romantikens Rige!" sagde hun, og selv troede hun det. Og Lygtens Lys havde Fuldmaanens Glands ud over den hele Jord, ja Jorden selv blev gjennemskinnelig som Havdybets stille Vand, eller Glasbjergene i Eventyret. „Mit Rige er dit! syng hvad Du seer, syng som om ingen Skjald før havde sunget derom!"

Og det var som om Scenen idelig skiftedes; prægtige gothiske Kirker med billedmalede Ruder glede forbi, og Midnatsklokken slog, og de Døde stege fra Gravene; der, under den hældende Hyld, sad den døde Moder og svøbte sit ufødte Barn; gamle, sjunkne Ridderborge løftede sig igjen fra Mosegrunden, Vindelbroen faldt, og de saae ind i de billedsmykkede, tomme Haller, hvor ned af Galleriets skumle Trappe den dødsforkyndende hvide Kone kom med raslende Nøgleknippe. I den dybe Kjælder rugede Basilisken, Uhyret, født af et Haneæg, usaarlig for hvert Vaaben, kun ei for Synet af sin egen gruelige Skikkelse, ved dens Speilbilled brister den som Staalormen brister ved Kølleslag. Og ved Alt hvad der viste sig, fra Altarbordets Guldkalk, engang Troldenes Drikkebæger, til det nikkende Hoved paa Galgebakken, nynnede den Gamle sine Sange, og Faarekyllingen peb og Kragen skreg fra Gjenboens Tag, og Høvlspaanen krøllede sig fra Lyset. „Døden! Døden!" klang det gjennem den hele Spøgelseverden.

„Følg med mig til Liv og Sandhed!“ raabte den anden Skikkelse, Ynglingen, der var deilig som en Cherub; en Flamme lyste fra hans Pande, et Cherubsværd blinkede i hans Haand. „Jeg er Videnskaben!“ sagde han, „min Verden er større, den stræber efter Sandhed!“

Og der blev en Klarhed rundt om. Spøgelsebillederne blegnede; det var ikke ud over Verden, der var seet, Overtroens Lygte havde kun viist Laterna magica Billeder paa den gamle Muur-Ruin, og Vinden havde drevet vaade Dunster i Skikkelser forbi.

„Jeg giver Dig en rig Erstatning! Sandhed i det Skabte, Sandhed i Gud!“

Og gjennem den stillestaaende Sø, hvorfra Taagespøgelserne steg, mens Klokkerne klang fra den sjunkne Borg, faldt Lyset ned paa en gyngende Planteverden; een Draabe af Sumpvandet, løftet mod Lysets Straale, blev en levende Verden med Dyr i fælsomme Skikkelser, kjæmpende og nydende, en Verden i en Vanddraabe. Og Videnskabens skarpe Sværd kløvede den dybe Hvælving og lyste derind, hvor Basilisken dræbte, og Dyrets Krop opløste sig i en dødbringende Dunst, dens Klo strakte sig fra det gjærende Viinfad, dens Dine var en Luft som brændte, naar den friske Vind berørte den. Og i Sværdet laae et Kraft-tryk, saa Guldgranet smededes til en Flade, tynd som det Taage-lag vi aande paa Glasruden, og i Sværdodden lyste det, saa at den tynde Spindelvævstraad syntes at svulme til Ankertoug, thi man saae de stærke Sammensnoeninger af talløse finere Traade. Og ud over Jorden selv lød Videnskabens Røst, saa Miraklernes Tid syntes vendt tilbage; henover Jorden bleve tynde Jernbaand lagte, og henad disse paa Dampens Vinger fløi med Svaleflugt de tungt belæssede Vogne, Bjergene maatte aabne sig for Tids-alderens Kløgt, Sletterne maatte løfte sig. Og gjennem tynde Metaltraade fløi med Lynes Hurtighed Tanken i Ord til fjerne

Byer. „Livet! Livet!“ klang det gjennem den hele Natur. „Det er vor Tid! Digter, Du eier den, syng den i Aand og Sandhed!“

Og Videnskabens Genius løftede Sværdet, det lysende, løftede det saa vidt ud i Rummet, og da — hvilket Syn! Det var, som naar gjennem Muursprækken en Solstraale lyser ind i et mørkt Rum, og viser sig for os som en dreiende Colonne af Myriader Støvgran; men hvert Støvgran her var en Verden! det var vor Stjernehimmel, det Syn han saae.

„Et Punkt kun, et Støvgran her er din Jord, hvis Undre forbause Dig! et Støvgran kun, og dog en Stjerne mellem Stjerner. Som de Myriader Støvgran, synligt svævende i Solstraalens dreiende Søile fra Muurrevnen ind i det mørke Rum, dreier sig den lange Colonne Verdener, Du kalder din Stjernehimmel, men endnu fjernere staaer Melkeveiens hvidlige Taage, en ny Stjernehimmel, en anden Colonne, begge to Radier kun i Hjulet! men hvor stort er dette selv, hvor mange Radier gaae saaledes ud fra det store Midtpunkt, Gud.

Saa vidt naaer dit Die, saa klar er din Tidsalders Horizont! Søn af Tiden, vælg, Hvo skal være din Ledsager. Her er din ny Bane! med din Tids Største, foran din Tids Slægter flyve Du! Som den blinkende Lucifer lyse Du i Tidens Morgenrøde.

Ja i Videnskaben ligger Poesiens Californien! Hver den, som kun seer tilbage og ikke klart fremad, vil, ihvor høit og hæderligt han staaer, sige, at laae der en saadan Rigdom i Videnskaben, den var for længe siden benyttet af store, udødelige Skjalde, der havde aabent Blik for Kundskaben; men lad os huske, da Thespis talte fra sin Kærre havde Verden ogsaa Vise; Homer havde sjunget sin udødelige Sang, og der fremtraadte dog

nye Arter, fødte af en Sophokles og Aristophanes; Nordens Sagaer og Mythologi var saa godt som en ukjendt Skat for Scenen, da Oehlenschläger viste, hvilke mægtige Skikkelser herfra kunde skride os forbi.

Det er ikke vor Tanke, at Digteren skal versificere de videnskabelige Opdagelser, Læredigtet er og bliver i sin bedste Form dog altid en mekanisk Dukke kun, der ikke har det friske Liv. Videnskabens Sollys skal gjennemtrænge Digteren, med klart Øie skal han opfatte Sandheden og Harmonien i det Smaa og i det uendelige Store, det skal luttre og berige Forstanden og Phantasten, vise ham nye Former, der end mere levendegjør Ordet. Selv de enkelte Opdagelser vilde give en saadan ny Flugt. Hvilken Eventyr-Verden kan ikke oprulle under Mikroskopet, naar vi deri overføre vor Menneskeverden; Electromagnetismen kan blive en Livsenstraad i nye Lystspil og Romaner, og hvormangen humoristisk Digtning vil ikke voxe frem, idet vi fra vor støvgranlille Jord med dens smaa, hovmodige Mennesker see ud i det uendelige Verdens-Alt fra Melkevei til Melkevei. Et Exempel paa hvad vi her mene springer frem i hiin gamle høiadelige Dames Ord: „Er hver Stjerne en Klode som vor Jord, og har Kongeriger og Hoffer — hvor uendelig mange Hoffer! Menneskет maa svimle!"

Vi sige ikke som hiin franske Forfatterinde; „ lad mig kun døe, Verden har ingen Opdagelser flere!" o der er saa uendeligt Meget i Hav, i Luft og i Jord, Underværker, som Videnskaben skal hæve, Underværker, større end Digterens Phantasi kan skabe.

En Skjald vil komme, der med Barnesind, som en ny Aladdin, træder ind i Videnskabens Hule, med Barnesind sige vi, thi ellers ville Naturkræfternes stærke Aander gribe ham og gjøre ham til deres Tjener, medens han med Poesiens Lampe, der altid er og bliver det menneskelige Hjerte, staaer som Hersker, og

bringer underfulde Frugter fra de dunkle Gange, og mægter at bygge Poesiens ny Slot, skabt i een Nat af tjenende Aander.

I Verden selv gjentage Begivenheder sig, Menneskecharactererne vare og blive i Aartusindene altid de samme, og som de røre sig i de gamle Skrifter, maae de røre sig i de nye, Videnskaben alene opruller altid noget Nyt! Lys og Sandhed i Alt hvad skabt er straaler ud herfra med altid guddommeligere Klarhed.

Mægtige Billede af Gud, bestraal Menneskeheden! Og naar dens sjælelige Die vænnes til Glandsen, vil den ny Aladdin komme, og Du skal med ham, der kort, klart og rigt synger Skjønheden i det Sande, gjennemvandre Poesiens Californien.

BSB Bayerische StaatsBibliothek
MDZ Münchener DigitalisierungsZentrum Digitale Bibliothek

Andersen, Hans Christian,

Samlede Skrifter

Bd.: 8

Kjöbenhavn 1854
P.o.rel. 4827-7/9
urn:nbn:de:bvb:12-bsb10036893-4